

Brüsszeltől – Brüsszelig

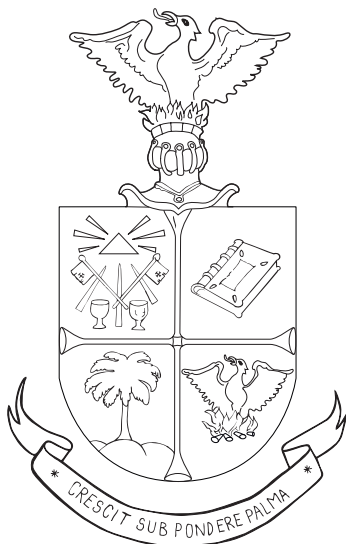
**Tanulmányok az európai
polgári eljárásjog köréből**

Brüsszeltől – Brüsszelig

Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből

KENGYEL MIKLÓS

Budapest, 2017

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

© Dr. Kengyel Miklós egyetemi tanár, 2017

ISSN 2063-4757

ISBN 978-963-413-161-8

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Dr. Törő Csaba, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

A mű az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósul meg.

A SZERZŐ ELŐSZAVA	7
I. AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG FOGALMÁHOZ	9
AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG ÉS A MAGYAR JOGFEJLŐDÉS	11
A MAGYAR NEMZETKÖZI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG ÉS AZ EURÓPAI UNIÓHOZ VALÓ CSATLAKOZÁS	23
AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG FOGALMA ÉS KIALAKULÁSA	37
A HATÁRON ÁTÍVELŐ JOGVITÁK ÉS A NEMZETKÖZI JOGFEJLŐDÉS	52
AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG 10 ÉVE KÖZÉP- ÉS KELET- EURÓPÁBAN	64
II. A 44/2001/EK (BRÜSSZEL I.) RENDELET A GYAKORLATBAN	73
A POLGÁRI ÉS KERESKEDELMI ÜGYEK FOGALMA A BRÜSSZEL I. RENDELETBEN	75
A TANÁCS 44/2001/EK RENDELETÉNEK ALKALMAZÁSA A HAZAI JOGGYAKORLATBAN	96
A BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK ELISMERÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA AZ ÚJ TAGÁLLAMOKBAN	116
III. A LUGANÓI EGYEZMÉNY	137
MAGYARORSZÁG A LUGANÓI EGYEZMÉNY KAPUJÁBAN	139
MAGYARORSZÁG A LUGANÓI EGYEZMÉNY KAPUJÁN BELÜL	162
IV. ÚJ TÁVLATOK AZ IGAZSÁGÜGYI EGYÜTTMŰKÖDÉSSEN	181
A HATÁRON ÁTNYÚLÓ VÉGREHAJTÁS NEHÉZSÉGEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN	183
MAGYARORSZÁG TÍZ ÉVE A POLGÁRI IGAZSÁGÜGYI EGYÜTTMŰKÖDÉSÉBEN	199
IGAZSÁGÜGYI EGYÜTTMŰKÖDÉS A CSALÁDJOG TERÜLETÉN	224
BÚCSÚ A VÉGREHAJTHATÓVÁ NYILVÁNÍTÁSI ELJÁRÁSTÓL	244
A MEGÚJULT BRÜSSZEL I. RENDELET	264

A SZERZŐ ELŐSZAVA

Negyed évszázad kutató munkájának az eredményét tartja a kezében a Tisztelt Olvasó. Az első tanulmány alig két évvel a rendszerváltozás után született, és Magyarországon első alkalommal adott hírt az Európai Gazdasági Közösségben formálódó igazságügyi együttműködésről, amelyet az új jogterület körül buzgólkodó német jogtudósok európai polgári eljárásjognak neveztek el. Mivel az együttműködés magját – a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságot és a határozatok végrehajtását szabályozó egyezmény formájában – Brüsszelben ültették el, ezért a legfontosabb jogforrások elnevezése ma is az Európai Unió központjára utal.

Az első tanulmány optimista hangvétele nem volt véletlen. 1988 őszén Magyarország a közép-kelet-európai országok közül elsőként írt alá kereskedelmi és gazdasági megállapodást az Európai Gazdasági Közösséggel. Még ugyanebben az évben sor került a diplomáciai kapcsolatok felvételére is. 1991 nyarán szétesett a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és felbomlott a Varsói Szerződés is. Az Európai Közösségekkel és azok tagállamaival megkezdett tárgyalások a társult tagságról rövid idő alatt eredményre vezettek. A kilencvenes évek elején Magyarországon kevesen gondoltak arra, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozásra *tizenöt évet* kell várni. Miközben az igazságügyi együttműködés rohamléptekkel haladt előre, Magyarország a csatlakozásra való felkészüléssel volt elfoglalva. Már ekkor látszott, hogy az igazságügyi együttműködésben való részvételünk legnagyobb próbatétele Brüsszeli Egyezményt felváltó Brüsszel I. rendelet alkalmazása lesz. Hiába kezdődött el a felkészülés már a kilencvenes években, jogos volt az aggodalom, hogy egy mozgásban lévő vonatra kell felszállni.

A kötetben lévő tanulmányok ezt a mozgást próbálják meg érzékeltetni. Bemutatják a csatlakozás utáni évtizedeket, benne Magyarország erőfeszítéseit a harmonikus beilleszkedés érdekében. Eközben az igazságügyi együttműködést érintő változások az európai polgári eljárásjog

emblemikus jogforrását, a Brüsszel I. rendeletet is elérték. A kötet két utolsó tanulmánya a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlésével, valamint a rendelet megújításával foglalkozik, ezzel mintegy keretbe foglalja az európai polgári eljárásjog fejlődésének „Brüsszeltől Brüsszelig” tartó történetét.

Budapest, 2017. április 30.

Kengyel Miklós

I. AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG FOGALMÁHOZ

AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG ÉS A MAGYAR JOGFEJLŐDÉS¹

I. Brüsszeltől Luganóig - az európai polgári eljárásjog fejlődésének legfontosabb állomásai

1968. szeptember 27-én az Európai Gazdasági Közösség (EGK) akkori hat tagállama Brüsszelben egyezményt kötött a bírósági joghatóságról, valamint a bírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról polgári és kereskedelmi ügyekben. Az egyezmény aláírásával a tagállamok eleget tettek az Alapokmány 220. cikkében foglalt azon köteletségüknek, hogy a „formalitások leegyszerűsítésével” megkönnyítsék a bírósági és a választottbírói ítéletek elismerését és végrehajtását.

A csaknem tízéves előkészítő munka után aláírt Brüsszeli Egyezmény² 1973. február 1-jén lépett hatályba. Az EGK tagjainak a gyarapodásával együtt nőtt az egyezményben részes államok köre is. 1978-ban Dánia, Írország és Nagy-Britannia, 1982-ben Görögország, majd 1989-ben Spanyolország és Portugália csatlakozhatott az – időközben tartalmában is megújított – egyezményhez.

Mivel a Brüsszeli Egyezményhez – a megállapodás jogi természetéből adódóan – csak az EGK tagállamai csatlakozhatnak, 1988-ban egy rendkívül fontos megállapodás jött létre az Európai Gazdasági Közösség és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) között. Az 1988. szeptember 16-án Luganóban aláírt megállapodás a Brüsszeli Egyezmény hatályát az EFTA tagállamaira is kiterjesztette! Ez azt jelenti, hogy a Luganói Egyezmény hatályba lépése után 18 európai ország (Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Izland, Luxemburg, Nagy-Britannia, Németország, Norvégia, Olaszország, Por-

---

1 Megjelent a Jogtudomány Közkönyvben, XLVII. évf. (1992) 3-4. sz. 166-171. p.

2 Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Brüsszelben 1968. szeptember 27-én (HLL 299., 1972. 12. 31., 32-47. p.).

tugália, Spanyolország, Svájc, Svédország) lényegében azonos szabályokat alkalmazhat a joghatóság, valamint a külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajtása vonatkozásában a polgári és a kereskedelmi jogvitákban. A két egyezményt méltán nevezhetjük az európai polgári eljárásjog legfontosabb kiinduló forrásainak.

Ellentétben a Brüsszeli Egyezménnyel, amely csak az EGK tagjai számára teszi lehetővé és egyben kötelezővé a csatlakozást, a Luganói Egyezmény *más európai országok előtt is* nyitott. A 60. cikk értelmében ugyanis szerződő partnerek lehetnek azok az államok, amelyek az Egyezmény aláírásra történő közzétételének időpontját követően lesznek az Európai Közösségek vagy az Európai Szabadkereskedelmi Társulás tagjai, továbbá azok az államok, amelyeket a 62. cikk (1) bekezdésének *b*) pontja értelmében csatlakozásra hívnak fel.

A Luganói Egyezmény nyomán Magyarország számára is megnyílt az a lehetőség, hogy a nem túl távoli jövőben csatlakozhasson az egyesülő Európa egyik legfontosabb igazságszolgáltatási tárgyú egyezményéhez.

II A Brüsszeli Egyezmény tartalmáról

1. A megállapodás jogi természete

Amikor 1968-ban az Európai Gazdasági Közösség akkori hat tagállama aláírta a Brüsszeli Egyezményt, vélhetően kevesen gondoltak arra, hogy a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló megállapodás egy későbbi európai polgári eljárásjog alapja lesz. A korabeli jogirodalmat elsősorban az egyezmény jogi természetes foglalkoztatta, amelyről erősen megoszlottak a vélemények. *Schlosser* primér közösségi jognak tartotta, amelyet nem a szuverenitás, hanem a közösségi elv alapján kell értelmezni.³ A többségi vélemény ezzel szemben az volt, hogy a Brüsszeli Egyezmény olyan különleges nemzetközi jogi szerződés, amely az EGK Alapokmányának 220. cikkében foglaltaknak megfelelően jött létre.⁴ Abban azonban vala-

---

3 Schlosser, Peter: Neues Primärrecht des Europäischen Gemeinschaften. *Neue Juristische Wochenschrift*, 1975, 2132. p.

4 Bülow, Arthur: Vereinheitlichtes Internationales Zivilprozessrecht in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft. *Rebels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 1965, 474. p.; Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVÜ*, 1. Aufl., Heidelberg, 1983, 4. p.

mennyi szerző egyetértett, hogy a Brüsszeli Egyezmény elsőbbséget élvez a nemzeti joggal szemben. A megállapodás jelentősége éppen abban állt, hogy a szerződő államok a joghatóság, illetve az elismerés és a végrehajtás egységesítése érdekében képesek voltak lemondani nemzeti szuverenitásuk meghatározott területéről.

2. A megállapodás alkalmazási területe

A Brüsszeli Egyezmény tárgyi hatálya csak a polgári és a kereskedelmi jogvitákra terjed ki. Az 1. cikk ezt tovább korlátozza annak a kimondásával, hogy az Egyezmény nem alkalmazható

- a természetes személyek személyi állapotára, jog-és cselekvőképességre, a házassági vagyoni jogra, az örökjog területére, beleértve a végrendelezési jogot,
- a csődeljárásra, a kényszeregyezésre és hasonló eljárásokra,
- a társadalombiztosításra és
- a választottbíráskodásra.

Az Egyezmény nem alkalmazható az adó- és vámügyekben, valamint a közigazgatási jogvitákban. (Ez az utolsó fordulat a common law országok jogértelmezésének az elősegítésére 1978-ban került bele az egyezmény szövegébe.)

3. A joghatóság szabályozása

A Brüsszeli Egyezmény az első olyan államközi megállapodás, amelyben a szerződő feleknek sikerült a joghatóságot közvetlenül rendezniük. Ezzel elérték azt, hogy a joghatóságra vonatkozó rendelkezések úgy érvényesülnek, mint az illetékességi szabályok. (Ugyanakkor az egyezmény sem a bírói utat, sem a hatáskört nem szabályozza, ezek tekintetében továbbra is az autonóm normák érvényesülnek.) A Brüsszeli Egyezményben foglalt joghatósági szabályok alkalmazhatóságához – a tárgyi és az időbeli feltételek fennállása mellett – csak arra van szükség, hogy *az alperes lakóhelye valamelyik szerződő államban legyen*. Ez egyben általános joghatósági ok is (II. cím. 2-4. cikk), amelyet az Egyezményben vagylagos, kizárólagos

és a felek megállapodásán alapuló joghatósági okok (II. cím. 5-17. cikk) egészítenek ki. Az Egyezmény jogi természetéből adódóan a joghatósági szabályok elsőbbséget élveznek a nemzeti joggal szemben. *Kropholler* megfogalmazásában „az európai joghatósági szabályok az alkalmazási területükön pótolják a nemzeti perrendtartások illetékességi előírásait”.⁵

4. Külföldi határozatok elismerése

A Brüsszeli Egyezmény ezen a téren is nagy lépést tett előre, mindenekelőtt annak a kimondásával, hogy „az egyik szerződő államban hozott határozatot a többi szerződő állam külön eljárás nélkül elismeri” (III. cím 26. cikk). Az értelmező rendelkezés szerint „határozat” alatt bármelyik szerződő állam bírósága által hozott döntés értendő, legyen az ítélet, végzés vagy végrehajtási utasítás. A nagyvonalú szabályozást azoknak az okoknak a felsorolása követi, amelyek fennforgása esetén az elismerés megtagadható. A 27. cikk szerint nem lehet elismerni egy határozatot akkor,

1. ha az elismerés azon állam közrendjébe ütközik, amelyben érvényesítik;
2. ha az alperesnek, aki nem bocsátkozott az eljárásba, az eljárást megindító vagy azzal egyenértékű okiratot nem szabályszerűen vagy nem olyan időben kézbesítették, hogy védekezhetett volna;
3. ha a határozat összeegyeztethetetlen olyan határozattal, amelyet ugyanazon felek között abban az államban hoztak, amelyben az elismerést érvényesítik;
4. ha a *származási állam* bíróságának a határozata olyan előkérdés tekintetében, amely a személyi állapotot, a jog- és cselekvőképességet, a természetes személyes törvényes képviselőt, a házassági vagyoni jogot vagy az örökjogot, beleértve a végrendelkezési jogot is, érinti, ellentmond az *elismerő állam* nemzetközi magánjogi előírásainak, kivéve ha a határozat ugyanarra az eredményre vezetett volna, ha ezen állam nemzetközi magánjogi előírásait alkalmazták volna.
5. ha a határozat összeegyeztethetetlen olyan korábbi határozattal, amely egy nem szerződő államban ugyanazon felek között ugyanazon követelésből eredő jogvitában hoztak, amennyiben ez a határozat megfelel az elismeréshez szükséges feltételeknek abban az államban, ahol a határozatot hozták.

---

5 *Kropholler, Jan: Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zum EuGVÜ, 2. Aufl, Heidelberg, 1987, 61. p.*

5. Az elismerés megtagadása

Az elismerés megtagadása a nemzetközi magánjogi törvényekből jól ismert okokra épül. *Kropholler* szerint jogpolitikailag kívánatos lenne, ha a 27. cikk 1. pontját, az ún. közrendi záradékot az európai államok kiiktathatnák az egymás közötti gyakorlatból, ám ennek a lépésnek még nem érkezett el az ideje.⁶ Külön említést érdemel az 5. pont is, amely az 1978. évi módosítás alkalmával – az indoklás szerint – csak azért került bele az egyezmény szövegébe, hogy a „diplomáciai bonyodalmakat” elkerüljék a nem szerződő államokkal. Ugyanakkor a 28-29. cikk rendelkezései elsősorban a nemzeti szuverenitásnak tett engedménynek tekinthetők. (A 28. cikk szerint egy külföldi határozatot akkor sem lehet elismerni, ha az egyezménynek a különleges vagy kizárólagos illetékességre vonatkozó szabályait megsértették. A 29. cikk ugyanakkor kifejezetten megtiltja a külföldi bírósági határozatok érdemben történő felülvizsgálatát.)

6. A külföldi határozatok végrehajtása

A külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó rendelkezések a Brüsszeli *Egyezménynek* csaknem kétharmadát foglalják el, figyelmeztelve e kérdés növekvő jelentőségére. Az egységes szabályozás gondolata itt vegyül leginkább az autonóm jog és a nemzeti jogrendszerek közötti különbségek megtartására való törekvéssel. A végrehajtási eljárás legfontosabb mozzanatának, a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásnak a szabályozása jól mutatja ezt a kettősséget. A végrehajthatóvá nyilvánításnak csak a feltételei azonosak, az eljárás módja országonként különböző.

Így például az Egyezmény 33. cikke előírja azt, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítást indítványozó félnek a megkeresett bíróság illetékességi területén egy kézbesítési címet kell megjelölnie vagy ennek hiányában egy kézbesítési meghatalmazottat kell megneveznie. A kérelemhez csatolnia kell az Egyezmény 46. és 47. cikkében felsorolt okiratokat. A *végrehajthatóvá nyilvánításról* az eljáró bíróság az adós meghallgatását mellőzve „késelem nélkül” dönt. A kérelmet csak az Egyezmény 27. és 28. cikkében foglalt okokra hivatkozással lehet elutasítani (34. cikk). Mivel ez az eljárás nem

---

6 *Kropholler*, i. m. (5. lábjegyzet) 262. p.

kontradiktórius, a bíróság határozata ellen ellen mindkét fél, tehát az adós és a hitelező is élhet jogorvoslattal. A jogbiztonságot tovább növeli az, hogy az Egyezmény a kétfokozatú jogorvoslatot teszi kötelezővé.

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás részletszabályaira nézve a továbbiakban már az Egyezményben részes országok nemzeti joga az irányadó. A 32. cikk például minden egyes szerződő állam vonatkozásában megjelöli azt a bírói fórumot, ahová a jogosultnak be kell nyújtania a záradékolás iránti kérelmét.⁷ A 37. cikk ugyanilyen részletességgel sorolja fel a jogorvoslatra illetékes fórumokat, amelyek országonként nagyon különbözőek lehetnek.⁸ Ugyanígy eltérnek egymástól azok a „rendkívüli” jogorvoslatok is, amelyekkel az előbb felsorolt bíróságok határozatait lehet megátadni.⁹ Az egyes nemzeti jogok között itt már akkora eltérések vannak, hogy egyes szabályt – a szuverenitás sérelme nélkül – nem is lehetne felállítani.

7. A Brüsszeli Egyezmény viszonya más nemzetközi megállapodásokhoz

Azok a különböző nemzetközi egyezmények, amelyeket a tagállamok a joghatóságról vagy a külföldi határozatok elismeréséről és végrehajtásáról kötöttek, a Brüsszeli Egyezmény hatályba lépése után is fennmaradtak.¹⁰ A hivatalos értelmezés szerint ezeknek a megállapodásoknak a Brüsszeli

7 Belgiumban az első fokon eljáró bírósághoz, Franciaországban a törvényszék elnökéhez, Németországban a törvényszéken eljáró egyik tanács elnökéhez, Olaszországban a fellebbezési bírósághoz, Angliában és Walesben az ügy természetétől függően a High Court of Justice-hoz vagy a Magistrates Court-hoz lehet fordulni stb.)

8 A végrehajtási záradék tárgyában hozott bírói döntés ellen Belgiumban az első fokon eljáró bírósághoz, Franciaországban a fellebbezési bírósághoz, Németországban a főtörvényszékhez, Olaszországban a fellebbezési bírósághoz, Írországban a High Court-hoz lehet fordulni stb.

9 Belgiumban, Görögországban, Franciaországban, Olaszországban, Luxemburgban és Hollandiában „semmis-ségi panaszt”, Németországban „felfolyamodást”, az Egyesült Királyságban, Írországban és Portugáliában „jogkérdésre korlátozott panaszt” kell benyújtani. Dániában a felülvizsgálati eljárás megindításához az igazságügy-miniszter hozzájárulására van szükség.

10 Az 57. cikk szerint „a jelen egyezmény nem érinti azokat az egyezményeket, amelyeknek a szerződő államok részesei vagy részesei lesznek és amelyek különös jogterületeken szabályozzák a joghatóságot, az elismerést vagy a határozatok végrehajtását”.

Egyezményvel szemben elsőbbségük van, mivel az általuk szabályozott terület eltéréseit jobban képesek figyelembe venni. Ha a külön megállapodásokból a részletszabályok hiányoznak, akkor ismét a Brüsszeli Egyezmény kerül alkalmazásra.

8. A Brüsszeli Egyezmény hatálybalépése

A záró-rendelkezések értelmében az egyezmény három hónappal azután lép hatályba, hogy a ratifikációs okmányt valamennyi állam letette. Az 1968-ban kötött (első) szerződésre nézve ez a feltétel 1973. február 1-jére teljesült. Az egyezményhez való csatlakozást a 63. cikk az Európai Gazdasági Közösségben (EGK) való tagsághoz kötötte.¹¹ A 66. cikk értelmében az egyezmény határozatlan időre szól.

II. A Luganói Egyezmény

Az 1988-ban megkötött *Luganói Egyezménnyel*¹² lehetővé vált az, hogy az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) tagállamai közvetett módon csatlakozzanak a Brüsszeli Egyezményhez. Miután a közvetlen csatlakozás – EGK tagság hiányában – nem volt lehetséges, az EFTA tagállamai formailag egy külön szerződést kötöttek az EGK tagállamaival, amely mind tartalmát, mind pedig felépítését tekintve *lényegében megfelel* az 1968. évi Brüsszeli Egyezménynek. A két egyezmény közötti eltérések három csoportba sorolhatók:

- A Luganói Egyezmény kibővült az EFTA tagállamok nemzeti jogára történő utalásokkal (3., 32., 37., 40. és 41. cikkek).
- A Brüsszeli Egyezmény néhány korábbi rendelkezése tartalmában is megváltozott (így például az 5., 6., 17. és 21. cikk esetében).

---

11 „A szerződő államok megerősítik azt, hogy minden állam, amely az Európai Gazdasági Közösség tagja lesz, köteles beleegyezni abba, hogy ez az egyezmény közte és a szerződő államok között tárgyalási alapul szolgáljon, hogy az Európai Gazdasági Közösség Alapszerződése 220. cikkének utolsó bekezdésében foglaltak végrehajtását biztosítsa.”

12 Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Luganóban 1988. szeptember 16-án (HL L 319., 1988. 11. 25., 9-21).

- A Brüsszeli Egyezményhez képest értelemszerűen módosultak a Luganói Egyezmény átmeneti és záró rendelkezései (54-68. cikkek). Tanulmányunk mondanivalója szempontjából azonban éppen ezek a legfontosabbak: *Az 54b. cikk (1) bekezdése szerint* a Luganói Egyezmény nem érinti a Brüsszeli Egyezménynek az EGK tagállamai közötti alkalmazását. Az esetleges kollúziós problémákat a (2) bekezdés rendezi. A 60. cikk értelmében a Luganói Egyezmény tagjai lehetnek - az EGK és az EFTA jelenlegi és jövőbeli tagjain kívül – azok az államok is, amelyeket felhívnak az egyezményhez való csatlakozásra. Ennek módját a 62. cikk (1) bekezdése részletesen szabályozza. Eszerint a szerződő államok valamelyikének kérelmére a letéteményes állam hívja fel a kiválasztott államot a csatlakozásra. (A Luganói Egyezmény letéteményes állama Svájc, amelynek kormánya hivatott a ratifikációs okmányok őrzésére.) A csatlakozásra való felhívásra azonban csak akkor kerülhet sor, ha abba valamennyi aláíró állam, beleértve az EGK és az EFTA valamennyi tagállamát is, beleegyezett. Minden újonnan belépő állam számára az egyezmény a csatlakozási okirat letételétől számított harmadik hónap első napján lép hatályba. A 63. cikk a csatlakozó államok köteletségévé teszi azt, hogy a csatlakozási okmány letétbe helyezésekor megtegyék a Luganói Egyezmény 3., 32., 37., 40., 41. és 55. cikkeinek alkalmazásához szükséges közléseket és adott esetben az 1. számú jegyzőkönyvvel kapcsolatos nyilatkozataikat. A 64. cikk az egyezmény időbeli hatályára vonatkozik. Ellentétben a határozatlan időre szóló Brüsszeli Egyezménnyel, a Luganói Egyezményt első alkalommal 5 évre szólóan kötötték meg.

IV. A (várható) magyar csatlakozás hatása a hazai jogrendszerre

1. A csatlakozás alternatívái

Az 1968. évi Brüsszeli és az 1988. évi Luganói Egyezményt egyaránt fontos mérföldkövei az európai jogegységesítésnek. A két megállapodáshoz eddig 18 ország csatlakozott. Valamennyi – politikai értelemben vett – „nyugat-európai” állam, a törpeállamokat nem számítva, részese a két egyezmény valamelyikének.

A magyar jogharmonizáció szempontjából elengedhetetlen csatlakozásnak – elvileg két lehetséges módja van. Az egyik a tagállamként való csatlakozás, amelyet mind a Brüsszeli Egyezmény (63. cikk), mind pedig a Luganói Egyezmény [62. cikk (1) bek. a) pont] biztosít abban az esetben, ha Magyarország az Európai Gazdasági Közösség teljes jogú tagja lesz. A másik – időben közelebbi – lehetőség az, ha Magyarországot felhívják a Luganói Egyezményhez való csatlakozásra 62. cikk (1) bek. b) pont], ami közvetve a Brüsszeli Egyezményben való részvételt is jelenti. (Ennek a diplomáciai úton való előkészítése már 1991-ben megkezdődött.)

Bármelyik módon is történjen a csatlakozás, Magyarországnak számolnia kell a Brüsszeli Egyezménynek a nemzeti jogra gyakorolt hatásával, ami elsősorban a joghatóságra, az illetékességre, valamint a külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat érinti.

2. A joghatóság szabályozása és a magyar jogilleszkedés

A Brüsszeli Egyezmény az egyik legfontosabb állami felségjog, a bírói hatalom gyakorlása terén korlátozza a nemzeti szuverenitást. A joghatóság szabályozásában lényegesen túlhaladja a jogsegély-egyezményekből ismert korábbi megoldásokat.¹³

A Brüsszeli Egyezmény 2. cikkében található általános szabály, miszerint a joghatóságot a lakóhely alapítja meg¹⁴, közvetlenül érinti a nemzeti jognak az illetékességre vonatkozó előírásait. A joghatóságnak a lakóhelyre való telepítése egybeesik a magyar Polgári perrendtartásnak az általános illetékességre vonatkozó szabályozásával [vö. Pp 29. § (1) bek.]. A 2. cikkhez való „jogilleszkedést” megkönnyíti még a magyar nemzetközi magánjogi kódexnek az ún. általános joghatósági felhatalmazásról szóló 54. §-a is. Ez a rendelkezés ugyanis - lakóhelytől függetlenül is - megnyitja az utat a magyar bíróságok eljárása előtt.

---

13 Magyarország az elmúlt évtizedekben közel harminc országgal kötött ilyen jellegű megállapodásokat. Ezek azonban alapvetően bilaterálisak voltak és még a KGST-n belül sem jött létre – a külkereskedelmi választottbíráskodásra vonatkozó 1972. évi Moszkvai Egyezményt leszámítva – olyan jogegységesítő multilaterális megállapodás, mint a Brüsszeli vagy a Luganói Egyezmény.

14 „Azokra a személyekre, akik nem annak az államnak a polgárai, melyben lakóhelyük van, a belföldiekre irányadó illetékességi szabályokat kell alkalmazni.”

A Brüsszeli Egyezmény 3. cikke az ún. exorbitáns – vagy másképpen kapcsolatszegény – illetékességi okokat távolítja el a nemzeti jogokból. Abban az esetben ugyanis, ha az alperesnek a szerződő államok valamelyikében lakóhelye van, célszerűtlen lenne vele szemben például a vagyon fekvése szerinti kiegészítő illetékességi ok alkalmazása.¹⁵ A Brüsszeli Egyezményhez való csatlakozás esetében Magyarország ezt az illetékességi okot nem alkalmazhatja azokkal a személyekkel szemben, akinek a lakóhelye valamelyik szerződő állam területén van.¹⁶

Jóllehet a Brüsszeli Egyezmény elsősorban a lakóhely szerinti illetékességet támogatja, nem zárkózik el a *különös illetékességi szabályok* alkalmazása elől sem. Az egyezmény 5-16. cikkeiben felsorolt vagylagos vagy kizárólagos illetékességi okok többségét ugyan a magyar Pp.-ből jól ismerjük, mégis találunk közöttük olyanokat, például a biztosítás vagy a fogyasztóvédelem területén, amelyeknek az alkalmazása várhatóan jó hatással lesz a magyar polgári eljárásjog, illetve a bírói gyakorlat fejlődésére.

A Brüsszeli Egyezmény 17. cikke a felek számára lehetővé teszi azt, hogy az eljáró bíróság illetékességéről – a joghatóságot is érintő módon – megállapodhassanak.¹⁷ Ehhez képest a magyar Pp. – az alávetéses illetékesség meglehetősen elavult fogalma alatt – nagyon mereven szabályozza az illetékességről szóló megállapodást. A Brüsszeli Egyezmény rugalmas formai szabályai remélhetően jótékony hatást gyakorolnak a magyar jogfejlődésre

---

15 Ilyen szabályt egyébként a magyar Pp. is tartalmaz: a 32. § (3) bekezdése szerint ugyanis olyan alperes ellen, akinek belföldön sem lakóhelye, sem tartózkodási helye nincs, vagyoni jogi pert az előtt a bíróság előtt is lehet indítani, amelynek a területén a per tárgya, vagy amelynek területén az alperesnek lefoglalható vagyona található.

16 Miután a német polgári perrendtartás 23. §-a, illetve az osztrák igazságszolgáltatási törvény 99. §-a hasonló rendelkezést tartalmaz, ugyanígy „járt” Németország, illetőleg a Luganói Egyezményben részes Ausztria is.

17 Amennyiben a felek, akik közül legalább egynek valamelyik szerződő állam területén van a lakóhelye, megállapodtak abban, hogy melyik szerződő állam bírósága vagy bíróságai döntenek egy már folyamatban lévő vagy a jövőben keletkező – meghatározott jogviszonyból származó – jogvitájukról, akkor a megállapodás szerinti bíróság vagy bíróságok kizárólagos joghatósággal rendelkeznek. Az ilyen joghatósági megállapodást *a)* írásban vagy szóban □ írásbeli megerősítéssel, *b)* a felek között kialakult szokásoknak megfelelő formában, vagy *c)* a nemzetközi kereskedelmi forgalomban a kereskedelmi szokásoknak megfelelő olyan formában kell megtenni, amely a felek által ismert vagy általuk ismertnek tekinthető.

is, hiszen a csatlakozás után már nem tartható fenn az a helyzet, hogy a nemzetközi forgalomban akár *szóban* is meg lehet állapodni az illetékeségről, míg a magyar Pp. alkalmazásában egy belföldi bíróság illetékessége csak közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban köthető ki.

3. A külföldi határozatok elismerése

A külföldi határozatok elismerésénél már az 1979- évi magyar nemzetközi magánjogi kódex sem tartotta szükségesnek a külön eljárás lefolytatását. Ennélfogva a Brüsszeli Egyezmény – hasonló tartalmú – 26. cikkének az alkalmazása a magyar jogharmonizáció szempontjából nem jelenthet problémát. A 27. cikkben felsorolt megtagadási okok pedig lényegében megegyeznek az Nmjtvr. 73. §-ában foglaltakkal.¹⁸

4. A külföldi határozatok végrehajtása

A külföldi határozatok végrehajtása – ellentétben a joghatóságra és az elismerésre vonatkozó szabályokkal – már sokkal több nehézséget jelenthet a magyar jogilleszkedés számára.

A Brüsszeli Egyezmény 31. cikke szerint a külföldi határozatok végrehajtását egy külön eljárásnak kell megelőznie, ahol a határozatot a jogosult indítványára *végrehajthatónak nyilvánítják*. A nemzetközi magánjogi irodalomban „*exequatur*”-nak is nevezett eljárás csak a végrehajtási záradék megadásából áll. Ha ez teljesül, akkor a külföldi ítélet a belföldi végrehajtási jogcím valamennyi hatásával rendelkezik. Amint arra a 2.6. pontban már utaltunk, a Brüsszeli Egyezmény az eljárás módjának a szabályozását teljes egészében a nemzeti jogokra bizza (vö. 32., 37., 40. és 41. cikkek).

A jelenlegi magyar szabályozás szerint külföldi bírósági határozat alapján az adós lakóhelye szerinti helyi (városi, kerületi) bíróság; külföldi választottbírósági ítéletek és egyezség esetében pedig a Fővárosi Bíróság állít ki végrehajtási lapot (Vht. 11 §.). A magyar végrehajtási jog ismeri a záradékolást is (Vht. 15. §.) de csak bizonyos kötelezettséget megállapító

---

18 Mindössze egyetlen megjegyzés kívánczik ide, és pedig az ún. *közrendi záradékot* illetően. A kelet-európai változások után az „*ordre public*” feltehetően itt is átértékelődik, és a kiiktatására talán hamarabb kerülhet sor, miként azt Kropholler 1987-ben feltételezte.

okiratok tekintetében. A Brüsszeli Egyezményben foglaltak alkalmazhatósága szempontjából azonban a végrehajtási lap, illetve a végrehajtási záradék közötti különbségtételnek nincs jelentősége, mivel az egyezmény 35. cikke a végrehajthatóvá nyilvánítási indítvány tárgyában hozott határozat formájának a megállapítását a nemzeti jogra bízta.¹⁹

A magyar jogilleszkedés gondjai ott kezdődnek, amikor a Brüsszeli Egyezmény a külföldi határozatok végrehajthatósága kérdésében *kétfokozatú jogorvoslatot* tesz kötelezővé. Miután a jelenlegi magyar jogrendszer általános érvénnyel az egyfokozatú jogorvoslatra épül, az egyezmény 32., 37., 40. és 41. cikkeinek megfelelő bírói fórumok, illetve jogorvoslati módok megteremtése csak a jogrendszer, illetve az igazságszolgáltatási szervezettel egységének a sérelme árán volna lehetséges. (További gondot jelent az, hogy a végrehajtási eljárásban a jogorvoslatok szabályozása eltér a Pp. általános szabályaitól, így például a Vht. 21. §-a értelmében a jogsértően kiállított végrehajtási lapot maga a kiállító bíróság vonhatja vissza hivatalból, a végrehajtó észrevétele alapján vagy az érdekelt fél kérelmére.)

A Brüsszeli Egyezmény követelményeinek megfelelő megoldás tehát nem képzelhető el a magyar bírósági szervezet átalakítása és a kétfokozatú jogorvoslati rendszer megteremtése nélkül. Ennek hiányában legfeljebb találgatásokba bocsátkozhatunk a megfelelő bírói fórumokat vagy jogorvoslati formákat illetően.

Végezetül fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás befejeződése után a külföldi bírósági határozat végrehajtása teljes egészében az eljáró állam nemzeti joga alapján történik. Ez azt jelenti, hogy nemcsak a bírósági szervezet, hanem a magyar végrehajtási jogot is alkalmassá kell tenni az európai jogegységesítésből adódó feladatok megoldására.

---

¹⁹ Az indítvány tárgyában hozott határozatot a bírósági iroda tisztviselője az indítványtozóval haladéktalanul közli abban a formában, amelyet a végrehajtó állam joga előír.

A MAGYAR NEMZETKÖZI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG ÉS AZ EURÓPAI UNIÓHOZ VALÓ CSATLAKOZÁS¹

Bevezetés

Több mint tizenöt éve annak, hogy Magyarország és az Európai Közösségek között megtörtént az első kapcsolatfelvétel. 1988 őszén Magyarország még a Varsói Szerződés és a KGST tagjaként írta alá a kereskedelemről, valamint a kereskedelmi és gazdasági együttműködésről szóló megállapodást. Igaz, ekkor más javában fújtak a változás szelei és alig két évvel később már megkezdődhettek azok a tárgyalások, amelyeknek a célja az volt, hogy Magyarország az Európai Közösségek társult tagjává váljék. Az 1991. december 16-án megkötött társulási szerződés 67. cikke a gazdasági integráció egyik alapvető feltételévé tette azt, hogy Magyarország „jelenlegi és jövőbeli szabályait közelítsék a Közösség jogszabályaihoz”.² A 68. cikk a jogharmonizáció legfontosabb területei között említette meg – egyebek között – a társasági jogot, a vám-, bank- és adójogot, a versenyjogot, valamint a munkavédelem, az egészségvédelem, a fogyasztó- és környezetvédelem körébe eső szabályozást. Habár ez a felsorolás a polgári eljárásjogot külön nem említette meg, a társulási szerződés 113. cikke alapján Magyarország kötelezettséget vállalt annak a biztosítására is, hogy az Európai Közösség természetes és jogi személyei saját állampolgáraihoz viszonyítva megkülönböztetéstől mentesen igénybe vehessék Magyarország illetékes bíróságait és adminisztratív szerveit, annak érdekében, hogy megvédjék személyi és

---

1 Megjelent német nyelven „Die ungarische internationale Zivilprozessrecht und der EU-Beitritt” címmel. In Bachmann, Birgit et alii (Hrsg.): *Grenzüberschreitungen. Beiträge zum Internationalen Verfahrensrecht und zur Schiedsgerichtbarkeit. Festschrift für Peter Schlosser zum 70. Geburtstag*. Tübingen, 2005, 341-354. p.

2 Európai megállapodás egyrészről a Magyar Köztársaság, másrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről. Kihirdette az 1994. évi I. törvény.

tulajdoni jogait, ideértve a szellemi, az ipari és a kereskedelmi tulajdonra vonatkozó jogokat.

A kilencvenes évek elején Magyarországon kevesen gondoltak arra, hogy az Európai Közösségekhez, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozásra *tizenöt évet* kell várni. Az integrációra való felkészülés és a jogharmonizáció nagy lendülettel indult meg és Magyarország 1994. április 1-én elsőként kérte a felvételét az Európai Unióba.³ A tudatos és koordinált felkészülési folyamat eredményeként már a kilencvenes évek első felében számos – a bírósági szervezetet, a polgári pert, a nemperes eljárást és közvetett módon a nemzetközi polgári eljárásjogot is érintő – szervezeti változtatás, illetve jogszabálymódosítás történt.⁴ A kilencvenes évek második felében Magyarország a Luganói Egyezményhez való csatlakozást tűzte ki célul és megtette az ehhez szükséges előkészületeket,⁵ így például lényegesen módosította az Nmjtvr.-nek a joghatóságra, valamint a külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseit.⁶ Lengyelországgal ellentétben⁷ azonban Magyarországnak *nem sikerült* megszereznie valamennyi szerződő állam beleegyezését, így a 2000-re várt csatlakozás elmaradt. Időközben az európai polgári eljárásjogban is lényeges változás indult meg, megkezdődött a „közösségi joggá válás” folyamata, amelynek eredményeként a nemzetközi egyezményeket a másodlagos közösségi jog körébe tartozó jogforrások, első-sorban rendeletek váltották fel.⁸ A 2001. február 26-án aláírt Nizzai Szerződés

---

3 Lengyelország 1994. április 8-án, Románia 1995. június 22-én, Szlovákia 1995. június 27-én, Szlovénia 1996. január 16-án, Csehország 1996. január 17-én nyújtotta be felvételi kérelmét.

4 Gátos György-Kecskés László: Jogharmozáció és a polgári eljárásjog reformja. *MJ*, 1991, 720-722. p.; Kengyel Miklós: Nemzetközi vonatkozások. In Németh János (szerk.): *A polgári perrendtartás magyarázata*. Budapest, 1999, 1613-1652. p.

5 Kengyel Miklós: Magyarország a Luganói Egyezmény kapujában. *MJ*, 1999, 329-338. p.

6 Vékás Lajos: Die Reform des internationalen Zivilverfahrensrechts in Ungarn. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2002, 142-145. p.

7 Wagner, Rolf: A Luganói Egyezmény életbe lépése a Lengyel Köztársaságban. *MJ*, 2000, 699-700. p.

8 Besse, Dirk: *Die Vergemeinschaftung des EuGVÜ*. Baden-Baden, 2000; Astrid Stadler: Die Europäisierung des Zivilprozeßrechts. In *50 Jahre Bundesgerichtshof*. Festgabe aus der Wissenschaft, München, 2000.654-675. p.; Heß, Burkhard: Die „Europäisierung” des internationalen Zivilprozessrechts durch den Amsterdamer Vertrag – Chancen

megnyitotta az utat az új tagállamok felvétele előtt. A magyar nemzetközi polgári eljárásjog fejlődése ismét felgyorsult: rövid időn belül megszülettek azok a jogszabályváltozások, amelyek a 2004. május 1. napjára kitűzött csatlakozás után az európai polgári eljárásjog befogadásához szükségesek.

I. Rendszerváltás és jogharmonizáció

A magyar polgári eljárásjog, valamint a nemzetközi polgári eljárásjog rendszerváltás utáni gyors harmonizációja *nem tűnt megoldhatatlan feladatnak*. A hatályos polgári perrendtartás, az 1952. évi Pp. számos jogintézménye a kommunista ideológiát tükrözte vissza, de az 1972. évi novella már jelentősen tompított a törvény „osztályharcos” jellegén.⁹ A felek rendelkezési jogának a korlátozása, a bírói-ügyészi túlsúly és a vizsgálati elv alkalmazása ugyanakkor nem volt összeegyeztethető a jogállamisággal. A törvény *kirívó hiányosságait*, mint a kétfokozatú perorvoslati rendszert vagy a tárgyalási elv következetes érvényesülését már a Pp. 1992. évi, illetve 1995. évi novellázása során sikerült pótolni.¹⁰ Ezzel szemben nem került sor a bírósági szervezet reformjára, amely a rendszerváltás követően rövid időn belül a politikai küzdelmek kereszttüzébe került.¹¹ Az átmeneti korszak jelentős eredményének könyvelhető el a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény, valamint a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény. Ez utóbbi már külön fejezet szentelt a külföldi bírósági, illetve választottbírói határozatok végrehajtásának és a szabályozásnál figyelembe vette azokat a nemzetközi egyezményeket is, „amelyeket Magyarország kötött, illetőleg amelyekhez feltehetően csatlakozni fog”.

---

und Gefahren. *Neue Juristische Wochenschrift*, 53 (2000) 23-32. p.; Pilz, Burghard: Vom EuGVÜ zur Brüssel-I Verordnung. *Neue Juristische Wochenschrift*, 55 (2002) 789-796. p.; Junker Abbo: Vom Brüsseler Übereinkommen zur Brüsseler Verordnung – Wandlungen des Internationalen Zivilprozessrechts. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 48 (2002) 569-577. p.

- 9 Kengyel Miklós: Illúzió és valóság. A szocialista polgári eljárásjog-tudomány hét évtizede. *Jura*, 1996, 1-2. sz. 10-19. p.
- 10 Kengyel Miklós: A rendelkezési és a tárgyalási elv a Polgári perrendtartás 1995. évi módosítása után. *MJ*, 1996, 278-285. p.; Oberhammer, Paul: *Richterbild und Rechtsreform in Mitteleuropa*. Wien, 2001,
- 11 Németh János: Az átmeneti időszak igazságszolgáltatásának jelenlegi helyzete a közép- és kelet-európai országokban. *MJ*, 1998, 129-141. p.

Még kedvezőbb volt a helyzet a nemzetközi polgári eljárásjog esetében, amelynek a legfontosabb szabályait a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. számú törvényerejű rendelet szabályozta. Az Nmjtvr. ugyan a szocialista jogalkotás terméke volt, de az előrelátó szabályozás következtében még a rendszerváltás idején is használható jogforrásnak bizonyult.¹²

A kilencvenes évek elejének jogharmonizációs feladatai között szerepelt a külföldieket hátrányosan megkülönböztető rendelkezések kiiktatása is. A diszkrimináció azonban nem az eljárási törvényben, hanem sokkal inkább a bírósági ügyviteli szabályok alkalmazása során nyilvánult meg. „Ennek fő oka, hogy a köztudomásúan jelentős bírói munkateher miatt a bíróságok a lehetőségekhez képest munkájuk leegyszerűsítésére töreksenek és az ügyek mielőbbi befejezésére való törekvés is adott esetben a külföldi állampolgárok jogérvényesítésének a csorbítását eredményezheti.”¹³

A Pp. is tartalmazott olyan rendelkezéseket, amelyek ha nem is akadályozták meg, de mindenesetre megnehezítették a külföldiek jogérvényesítését. Ezek közé tartozott egyebek között – az alávétéses illetékességre vonatkozó korszerűtlen szabályozás (41. §), amely az 1968. évi Brüsszeli Egyezményhez 17. cikkéhez képest lényegesen szigorúbb alaki szabályokat írt elő a megállapodás érvényességére nézve. De megemlíthetjük még a külföldi fél által adott meghatalmazásra, továbbá a külföldi közokiratokra vonatkozó nehézkes rendelkezéseket, nemkülönben a külföldi iratok kézbesítésére vonatkozó eltérő szabályozást is. A Pp. 85. § (3) bekezdése a külföldiek részére a költségmentes perlést csak a Magyar Állam által kötött nemzetközi megállapodás vagy viszonyosság esetében engedélyezte. Az ún. tárgyi költségmentesség a külföldit nemzetközi megállapodás vagy viszonyosság hiányában is megillette, a perköltség-biztosíték alól azonban csak akkor mentesült, ha ezt nemzetközi megállapodás vagy viszonyosság lehetővé tette. A felsorolt rendelkezések módosítása, illetve az Európai Unió szabályaihoz való hozzáigazítása csak fokozatosan valósult meg.¹⁴

---

12 Mádl Ferenc-Vékás Lajos: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. 5. kiadás, Budapest, 2000. 75-77. p.

13 Gátos-Kecskés, i. m. (4. lábjegyzet) 720. p.

14 Az alávétéses illetékességre (Pp. 41. §) vonatkozó szabályozást 2001-ben, a külföldiek költségmentességére (Pp. 85. §) vonatkozó szabályozást csak 2004-ben módosították.

II. Előkészületek a Luganói Egyezményhez való csatlakozásra

Az 1988-ban megkötött Luganói Egyezmény¹⁵ jelentősége *Kropholler* értékelése szerint abban áll, hogy „a Brüsszeli Egyezmény vívmányait, így az egységes európai joghatósági rendszert, valamint a leegyszerűsített és felgyorsított elismerési- és végrehajtási eljárást egy kibővített európai térre terjesztette ki. Az EK és EFTA tagállamok a 370 millió lakosukkal együtt egy hatalmas gazdaság teret képeznek, amelyik a vámoktól és az egyéb korlátozásoktól már csaknem teljesen mentes. A két európai államcsoport között fennálló szoros gazdasági együttműködést a Luganói Egyezményben foglalt eljárásjogi harmonizáció értelemszerűen kiegészíti és előmozdítja.”¹⁶

Az idézetben említett két államcsoport mellett egy harmadik is létezett, éspedig az egykori keleti tömbbe tartozó államoké, amelyek a KGST 1991 őszén történt feloszlata után a gazdasági integrációjukat elősegítő szervezet nélkül maradtak. Magyarország mint ennek a harmadik államcsoportnak a tagja, a rendszerváltás okozta társadalmi és gazdasági megrázkódtatások ellenére is minél hamarabb bele kívánt kapcsolódni a jogharmonizáció folyamatába. A Jayme professzor által 1991-ben szervezett heidelbergi szimpóziumon a tanulmány szerzője *négy különböző módot* vázolt fel arra, hogyan lehet a magyar jogrendszert a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló európai egyezményekkel harmonizálni:

1. Magyarország az Európai Közösség tagja lesz és csatlakozik a Brüsszeli Egyezményhez.
2. Magyarország az EFTA tagja lesz és csatlakozik a Luganói Egyezményhez.
3. Magyarország az említett közösségekben való tagság nélkül a Luganói Egyezmény 60. cikk *c)* pontja és a 62. cikk *b)* pontja alapján meghívást kap az egyezményhez való csatlakozásra.
4. Magyarország a volt KGST tagállamokkal együtt csatlakozik a Brüsszeli Egyezményhez, illetve a Luganói Egyezményhez. Ez egy quasi második Luganói Egyezmény lenne.¹⁷

---

15 Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Luganóban 1988. szeptember 16-án (HLL 319., 1988. 11. 25., 9-21. p).

16 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVÜ und Lugano Übereinkommen*, 4. Aufl., Heidelberg, 1993. 41. p.

17 Kengyel Miklós: *Das ungarische Internationale Zivilverfahrensrecht und die Per-*

A rendszerváltást követő eufória elmúltával Magyarország számára egyértelművé vált az, hogy a felvázolt elméleti lehetőség közül – *rövid távon* – csak a C) pontban leírtak valósulhatnak meg. Az Európai Közösséghez való gyors csatlakozás reménye szertefoszlott, az EFTA-val való kapcsolatfelvétel megfeneklett, a volt KGST-államok pedig külön utakon indultak el a közös célok irányába. Magyarország *diplomáciai úton* hozzákezdett a Luganói Egyezményhez való csatlakozás előkészítéséhez.

A magyar diplomáciai törekvések, legalábbis ami a csatlakozáshoz szükséges *első lépések* megtételét illeti, sikerre vezettek: A Finn Köztársaság Kormánya 1996. november 18-án az Osztrák Köztársaság Kormánya támogatásával kérelmet intézett a svájci Szövetségi Tanácshoz, mint az Egyezmény Letéteményeséhez, hogy Magyarország kapjon meghívást az egyezményhez való csatlakozásra. Ezt a tényt a svájci Szövetségi Külügyminisztérium a svájci Magyar Nagykövetséggel 1996. november 29-én jegyzékben közölte. Ezt követően a Magyar Köztársaság Kormánya megtette az Egyezmény 63. cikkében előírt *közléseket és nyilatkozatokat*.¹⁸

A magyar kormány szándéknyilatkozata után 1998-ban megindultak a csatlakozásról szóló diplomáciai tárgyalások. Ezzel egyidejűleg Magyarországon megkezdődött az eljárásjogi harmonizáció második szakasza. A nemzetközi magánjog, valamint a polgári eljárásjog és a végrehajtási jog felülvizsgálata, illetve módosítása azt a célt szolgálta, hogy ezek a jogterületek alkalmassá váljanak Luganói Egyezményhez, illetve Magyarországnak az Európai Unióba történő felvétele esetén a Brüsszeli Egyezmény rendelkezéseinek a befogadására. A felülvizsgálat legfontosabb hozadéka a 2000. évi CX. törvény lett, amely a Luganói Egyezményhez való csatlakozásra tekintettel jelentősen módosította az Nmjtvr.-nek a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályait.¹⁹

A kilencvenes évek közepe óta tartó előkészületek és a jelentős törvénymódosítások ellenére Magyarországnak nem sikerült a Luganói Egyezményhez csatlakoznia. A sikertelenség egyik oka a magyar igazságszolgáltatás

---

spektiven für einen Beitritt zum EuGVÜ oder zum Lugano-Übereinkommen. In Jayme, Erik (Hrsg.). *Ein internationales Zivilverfahrensrecht für Gesamt Europa*. Motive Texte Materialien. Band 62, Heidelberg, 1992, 121-132. p.

18 A közlések és a nyilatkozatok tartalmát a 2392/1997. (XII. 3.) Korm. határozat állapította meg.

19 *Vélekedés*, i. m. (6. lábjegyzet) 142-145. p.

kedvezőtlen európai megítélése volt, amelyet a bírósági szervezeti reform elhúzódása és a polgári, illetve büntető eljárások lelassulása váltott ki. A 2000-ban abbamaradt tárgyalások nem is folytatódtak tovább, mert 2002-ben nyilvánvalóvá vált az, hogy Magyarország rövid időn belül az Európai Unió tagállama lesz.

III. Magyarország a célegyenesben

A közel másfél évtizede tartó jogharmonizációnak köszönhetően a magyar polgári eljárásjog nem szorult nagyobb változtatásra az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőzően. Néhány területen azonban meg kellett teremteni az európai közösségi jogszabályok alkalmazhatóságának a feltételeit, amelyhez a Pp. és a Nmjtvr. kisebb módosítására volt szükség. A 2003. évi XXX. törvény az EK-Alapszerződés 68. és 234. cikkének megfelelően rendelkezett az előzetes döntéshozatali eljárásról, valamint az 1348/2000/EK rendelet²⁰ és az 1206/2001/EK rendelet²¹ alkalmazásához szükséges szabályok módosításáról.²²

1. Az előzetes döntéshozatali eljárás

A Pp. 152–155. §-ai részletesen szabályozzák az eljárás felfüggesztését, amelyre rendszerint egy előzetes kérdés eldöntésének a bevárása miatt kerül sor. Ide illesztette bele a törvényhozó az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezéséről szóló szabályozást. Az indokolás szerint a *kiegészítő* szabályozásra azért volt szükség, „mert míg az Európai Unió tagállamai bíróságainak igen hosszú idő állt rendelkezésükre az elő-

---

20 A Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bíróság és a bírósági iratok kézbesítéséről (HL L 160, 2000. 6. 30., 37-52. p.).

21 A Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről (HL L 174., 2001. 6. 27., 1-28. p.).

22 A 2003. évi XXX. törvény a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lépett hatályba, rendelkezéseit a hatálybalépéskor folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell.

zetes döntési mechanizmus elsajátítására, az újonnan csatlakozó államok bíróságainak a csatlakozás pillanatától ismerniük és alkalmazniuk kell ezt a jogintézményt. Ebben a belső jogi megjelenítés nagymértékben segítséget nyújthat.”

A magyar bíróság az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárását az EK-Alapszerződésben foglalt szabályok szerint kezdeményezheti. A kezdeményezésről végzéssel határoz, ezzel egyidejűleg a per tárgyalását felfüggeszti. A bíróság a végzésben meghatározza azt a kérdést, amely az Európai Bíróság előzetes döntését igényli, valamint – a feltett kérdés megválaszolásához szükséges mértékben – ismerteti a tényállást és az érintett magyar jogszabályokat. A bíróság végzését az Európai Bíróság számára való kézbesítéssel egyidejűleg tájékoztatásul megküldi az Igazságügyi Minisztérium részére is [Pp. 155/A. § (1)-(2) bek.].

A közösségi jog nem írja elő, hogy a bíróságnak a per melyik szakaszában kell az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményeznie. Ezért a magyar szabályozásban sem található utalás a bírósági intézkedés időpontjára nézve. A kezdeményezésről szóló végzésben a bíróságnak a eljárás felfüggesztéséről is rendelkeznie kell. A Pp. 155. § (1) bekezdése szerint a tárgyalás felfüggesztésével minden határidő megszakad, a felfüggesztés megszűnésétől a határidő újra kezdődik.

Az eljáró magyar bíróság a végzés továbbításával egyidejűleg köteles értesíteni az Igazságügyi Minisztériumot arról, hogy kérdéssel fordult az Európai Bírósághoz. Az Igazságügyi Minisztérium – mint a magyar jogrendszer és az közösségi jog közötti összhang biztosításáért felelős kormányzati szerv – szükség esetén jogalkotási lépéseket kezdeményezhet a közösségi jog és a belső jog közötti összeütközés megszüntetésére, valamint közreműködik az Európai Bíróság eljárásában a tagállamoknak biztosított észrevételezési jog gyakorlásához szükséges kormányzati álláspont kialakításában.

Az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés ellen a jogorvoslat lehetősége korlátozott. Mivel a közösségi jog erről a kérdéstről nem rendelkezik, a törvényhozó a végzések elleni jogorvoslatra vonatkozó általános szabályokat vette alapul, amelyek nem minden esetben teszik lehetővé a másodlagos döntések megtámadását. Így pl a Pp. 155. § (3) bekezdése szerint a felfüggesztést *elrendelő* bírósági határozat (végzés) ellen külön fellebbezésnek van helye és a bíróság az ilyen határozatot maga is megvál-

toztathatja. Ezzel szemben a tárgyalás felfüggesztésére irányuló kérelmet *elutasító* végzés olyan pervezető határozat, amely ellen külön fellebbezésnek nincs helye. Ennek megfelelően a 155/A. § (3) bekezdése az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés ellen is külön fellebbezést enged. Ezt az indokolja, hogy kiszűrhetőek legyenek az indokolatlan vagy rosszul fogalmazott, az ügy elbírálása szempontjából közömbös, hasznát nem hajtó kérdésfeltevések. A fellebbezés elbírálása idővesztés, de nem vesz igénybe hosszú időt, ezzel szemben egy fölösleges utalás két évvel hátráltatja a per érdemi befejezését. A fellebbezési jog szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a bíróság saját kezdeményezéséből, vagy valamelyik fél indítványa alapján hozta határozatát.²³

Ezzel szemben az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen az elsőfokú eljárásban *külön fellebbezésnek nincs helye*. Itt kell megjegyezni azt, hogy a törvény csak az önálló jogorvoslat lehetőségét zárja ki, de nem fosztja meg a feleket attól, hogy az érdemi döntés, az ítélet elleni fellebbezésben vitassák. Ha a fellebbezést elbíráló másodfokú bíróság álláspontja szerint az Európai Bíróság megkeresése indokolt lett volna, a másodfokú bíróság maga is dönthet erről, vagy az első fokon eljáró bíróságot új eljárás lefolytatására és újabb határozat meghozatalára kötelezi.

Eltérő szabályozás vonatkozik a *másodfokú eljárásra*. A Pp. 249/A. §-a szerint ugyanis a másodfokú eljárásban az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen is *külön fellebbezésnek van helye*. Az indokolás szerint ez a szabály azért szükséges, mert a másodfokú érdemi döntés ellen már nincs olyan rendes jogorvoslat, amelynek

---

23 2010. január 1. napjától hatályos szabályozás szerint az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés és az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen *nincs helye külön fellebbezésnek* [Pp. 155/A. § (3) bek.]. A korábbi rendelkezést, amely az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés ellen külön fellebbezést engedett, az ún. Cartesio-ügy után változtatta meg a törvényhozó. Az Európai Bíróság a C-210/06. számú ügyben 2008. december 16-án hozott ítéletében ugyanis rámutatott arra, hogy a „nemzeti bíróságok számára biztosított az a hatáskör, hogy a Bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezéséről határozzanak, nem kérdőjelezhető meg olyan szabályok alkalmazásával, amelyek lehetővé teszik a fellebbviteli bíróság számára, hogy a Bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzést megváltoztassa, e kezdeményezést mellőzze és az említett végzést meghozó bíróságot a felfüggesztett nemzeti eljárás folytatására utasítsa”.

keretében vitatható lenne a kezdeményezés szükségessége. A felülvizsgálat lehetősége ugyanis erősen korlátozott, a kezdeményezés jogsértő elmulasztása önmagában nem ad okot a jogerős ítélet felülvizsgálatára. Ugyanakkor a Pp. – hatályos – 233/A. §-a alapján a a másodfokú eljárásban hozott végzés ellen csak akkor lehet fellebbezést benyújtani, ha az adott végzés ellen az elsőfokú eljárás szabályai szerint is fellebbezésnek lenne helye. Mivel ezt a 155/A. § kizárja, a másodfokú eljárásban ezt a kivételt külön meg kell említeni.²⁴

Az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó szabályozás – amint arra más utaltunk – csak *kiegészítő jellegű*, mindössze néhány támpontot kíván nyújtani a közösségi jog alkalmazásához. Ez utóbbi lesz az igazán nagy feladat, ezért – néhány hónappal a csatlakozás előtt – emberileg nagyon is érthető a magyar jogalkalmazók (bírák és ügyvédek) aggodalma. „A Pp. rendelkezései – és különösen az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó szabályok – új problémák elé állítják a magyar igazságszolgáltatást. A sokszor a magyar joggal is bajlódó bírónak ezután megfelelő közösségi anyagi jogi ismeretekkel a megfelelő közösségi anyagi jogi ismeretekkel kell rendelkezni ahhoz, hogy kellőképpen tudják a jogintézményt alkalmazni. Sőt, pontosan ismerniük kell az Európai Bíróság jogértelmező gyakorlatát is. Az eljáró bíróságnak már az eljárás folyamán megfelelő információkkal kell rendelkeznie az adott ügy tényállásáról, nem tévedhet a tények közlésében, nem fogalmazhatja meg pontatlanul a kérdéseket... Figyelemmel kell lennie arra, hogy – az Európai Bíróság előtt szaporodó eljárásokra tekintettel – az előzetes döntéshozatali eljárás lényegesen – sokszor két évet meghaladó időre – meghosszabbítja a peres eljárást. Bízom benne, hogy mind a bíróságok, mind a felek, mind jogi képviselőik a megfelelő kultúrával fogják kezelni a Pp. új és régi szabályait.”²⁵

2. Kézbesítés

A közösségi rendeletek közvetlenül alkalmazandó közösségi jogszabályok, amelyek külön nemzeti jogalkotás nélkül válnak valamennyi tagállam jog-

---

24 Az előző pontban leírt okból a Pp. 249/A. §-t a 2009. évi LXVIII. törvény 4. § (2) bekezdése 2010. január 1. napjától kezdődően hatályon kívül helyezte.

25 *Kiss Daisy*, Az előzetes döntéshozatali eljárás. *Cég és Jog*, 2003, Nr 8, 6. p.

rendszerének részévé. A rendeletekkel egyező tartalmú tagállami jogszabályok elfogadására sem szükség, sem pedig lehetőség nincsen. Egyes rendeletek ugyanakkor külön felhívják a tagállamokat végrehajtási típusú, a rendelet alkalmazásához szükséges, kiegészítő jogszabályok megalkotására, de ilyen külön felhatalmazás híján is szükségessé válhat jogalkotás.

A bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK rendelet²⁶ 19. cikke a mulasztó alperessel szemben csak akkor teszi lehetővé határozat meghozatalát, ha az (1) bekezdésben foglalt feltételek a kézbesítés során teljesültek. A (2) bekezdés ugyanakkor eltérést is enged a szabályok alkalmazása alól: bármely tagállam ugyanis az eljárási szabályokban megteremtheti annak lehetőségét, hogy a bíróság az ügyet érdemben tárgyalhassa és az ügy érdemében határozhasson akkor is, ha az alperes nem jelent meg a tárgyaláson, és a keresetlevél kézbesítésének megtörténtéről nem érkezett igazolás, feltéve, hogy

1. a keresetlevelet a rendeletben szabályozott módok egyikén kézbesítették, és
2. az irat továbbításától számítva a bíróság által az eset összes körülményére tekintettel megfelelőnek ítélt időtartam, de legalább hat hónap eltelt, és
3. a kézbesítés megtörténtéről annak ellenére nem érkezett igazolás, hogy a bíróság a címzett lakóhelye szerinti tagállam illetékes hatóságain keresztül mindent megtett annak megszerzése érdekében.

A 19. cikk (2) bekezdésének hazai alkalmazásához módosítani kellett a tárgyalás elmulasztására vonatkozó szabályt. A Pp. 135. § (1) bekezdése szerint a mulasztás esetére megállapított rendelkezéseket csak akkor lehet alkalmazni, ha az idézés szabályszerű volt, ellenkező esetben a tárgyalást el kell halasztani. A 2003. évi XXX. törvény ezt a szabályt a következőképpen egészítette ki: „A mulasztás esetére megállapított következmények alkalmazásának helye van akkor is, amennyiben a keresetlevelet a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK tanácsi rendelet alapján kellett kézbesíteni, de a kézbesítés megtörténtéről kézbesítési igazolás nem érkezett vissza, feltéve, hogy a rendelet 19. cikke (2) bekezdésének a)-c) pontjában foglalt feltételek fennállnak.”

---

26 Lásd a 20. lábjegyzetet.

A Pp. 136. § (2) bekezdése szerint a bíróság az első tárgyalást elmulasztó alperest bírósági meghagyással kötelezi a felperes keresetében foglaltak teljesítésére.²⁷ A bírósági meghagyás ellen a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül bármelyik fél ellentmondással élhet. A határidő vétlen elmulasztása esetén *három hónapon belül* lehet igazolási kérelmet benyújtani (Pp. 107. §). Az 1348/2000/EK rendelet 19. cikk (4) bekezdésének alkalmazásához azonban arra van szükség, hogy Magyarország ezt a határidőt *egy évre* emelje fel. A Pp. módosított 136/A. § (3) bekezdése szerint: „Amennyiben olyan alperessel szemben került sor bírósági meghagyás kibocsátására, akinek a keresetlevelet a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK tanácsi rendelet alapján kellett kézbesíteni, a bírósági meghagyás megtámadására előírt határidő elmulasztása esetén a bírósági meghagyás kibocsátásától számított egy évig van helye igazolásnak. Az igazolási kérelemben érdemi védekezést is elő kell terjeszteni. E szabály nem alkalmazható a személyállapotra vonatkozó perekben.”²⁸

3. Bizonyításfelvétel

Az 1206/2001/EK rendelet a határon átívelő jogvitákban kívánja megkönnyíteni a bizonyítás felvételét valamely más tagállam területén. A rendelet a bíróságok közötti közvetlen kapcsolatra helyezi a hangsúlyt, ennek érdekében a kérelmeket a megkereső bíróságnak kell eljuttatni a másik tagállam illetékes bíróságához. A 2. cikk (2) bekezdése szerint minden tagállam elkészíti a bizonyítás felvételére illetékes bíróságok listáját. A felsorolásban fel kell tüntetni az egyes bíróságok területi, illetve esetleges különleges szakterület szerinti illetékességét.

A bizonyítás felvételére illetékes bíróságok kijelölését nem a Pp., hanem a Nmjtvr. tartalmazza, tekintettel arra, hogy a nemzetközi polgári eljárásjog szabályai túlnyomó részben a „Kódexben” találhatóak. A 2003. évi XXX.

27 Az 1972-ben visszaállított jogintézmény – az elnevezése ellenére – a mulasztási ítélet szerepét tölti be, amelyet az 1911. évi. Pp. 440. §-a hasonló tartalommal szabályozott.

28 Az új kézbesítési rendelet hatálya lépése után a Pp. 135. § (1) bek. a) pontjában, illetve a 136/A. § (3) bekezdésében az 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletre történő hivatkozás szerepel. Módosította a 2008. évi XXX. törvény 64. § (3) bekezdése.

törvény az Nmjtvr. 68. §-ához két új bekezdést illesztett. (5) Az Európai Unió tagállamai viszonylatában a bizonyítás-felvételre irányuló jogsegélyre a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyítás-felvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről szóló 1206/2001/EK tanácsi rendelet irányadó. (6) Az (5) bekezdésben megjelölt rendelet alapján történő megkeresés teljesítése annak a megyei bíróságnak a székhelyén működő helyi bíróságnak (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróságnak) a hatáskörébe és illetékességébe tartozik, amelynek területén

1. a meghallgatandó személy belföldi lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye található, vagy
2. a lefolytatandó szemle tárgya található, vagy
3. egyéb esetekben a bizonyítás a legcélszerűbben eszközölhető.”

A törvény a megyei bíróságok székhelyén működő helyi bíróságokat (összesen húsz bíróságot) jelöl ki a bizonyítás felvételre irányuló kérelmek teljesítésére. Az indokolás szerint ez a megoldás lehetővé teszi azt, hogy „ne az összes helyi bíróság foglalkozzon a külföldi megkeresés teljesítésével, elegendő kevesebb bíróságnál biztosítani a szükséges speciális szakértelmet. A speciális szakértelem alatt azt kell érteni, hogy a külföldi bíróságokkal való kapcsolattartásban kell a bíróságoknak jártasnak lenniük, hiszen maga a bizonyítás lefolytatása az általános perjogi szabályok szerint történik, vagyis különös ismereteket nem igényel.”

IV. Összefoglalás

A tanulmány megírásának időpontjában Magyarországot két hónap választja el a csatlakozástól. Ettől az időponttól kezdve az európai polgári eljárásjog körébe tartozó rendeletek (Brüsszel I. rendelet²⁹, Brüsszel II. rendelet³⁰,

---

29 A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 12, 2001. 01. 16., 1-38).

30 A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekre és a házastársak közös gyermekei feletti szülői felügyeletet érintő eljárásokban irányadó joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 160, 2000. 6. 30., 19-36).

I. AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG FOGALMÁHOZ

1346/2000/EK rendelet³¹, 1348/2000/EK rendelet³², 1206/2001/EK rendelet³³) közvetlenül alkalmazhatók lesznek, mert a csatlakozási szerződés semmiféle átmenetet nem tartalmaz velük kapcsolatban. A legnagyobb próbatétel az 1968. évi Brüsszeli Egyezményt felváltó Brüsszel I. rendelet alkalmazása lesz. A felkészülés már a kilencvenes években megkezdődött és – a Luganói Egyezményhez való csatlakozás reményében – a polgári perrendtartást, a végrehajtási eljárást és a nemzetközi magánjogot, illetve eljárásjogot érintő legfontosabb változtatások is megtörténtek. *Csak amiatt aggódunk, hogy egy mozgásban lévő vonatra kell felszállni.*

---

31 A Tanács 1346/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a fizetéseképtelenségi eljárásról (HL L 160., 2000. 6. 30., 1-18.).

32 Lásd a 20. lábjegyzetet.

33 Lásd a 21. lábjegyzetet.

AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG FOGALMA ÉS KIALAKULÁSA¹

I. A nemzetközi polgári eljárásjog

A nemzetközi polgári eljárásjog kifejezés a XIX. század utolsó harmadából ered. A nemzetközi magán- és kereskedelmi jog mintájára képzett fogalom először az olasz, majd a német perjogi irodalomban bukkan fel,² de a XX. század elején már nálunk is megjelenik. Magyary 1902-ben A magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásai címmel írt tanulmányt.³ A mai jogirodalomban Szászy híres könyvének köszönhetően⁴ a nemzetközi polgári eljárásjog kifejezés terjedt el.

A nemzetközi polgári eljárásjoggal kapcsolatban a „nemzetközi” jelző könnyen félreértésre adhat alkalmat. A nemzetközi polgári eljárásjog – hasonlóképpen a nemzetközi magánjoghoz – *nem a nemzetközi jog része*, mivel a jogforrásai (a nemzetközi szerződésektől eltekintve) nem az államok közti jogban, hanem az egyes államok belső jogában találhatóak. A „nemzetközi” jelzővel azokra a perjogi normákra utalunk, amelyeket egy adott ország polgári eljárásjoga alkalmazni rendel *a külföldi vonatkozású jogvitákra*. Hasonló jelentéstartalma van a nemzetközi jelzőnek a nemzetközi magánjog esetében is, amelynek a fogalmát *Vékas* úgy határozza meg, mint azoknak a jogszabályoknak a gyűjtőhelyét, amelyek „a külföldi elemeket tartalmazó és az állami szuverenitással közvetlen kapcsolatban nem levő” magánjogi

---

1 *Részlet Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog* című könyvéből. (Budapest, 2006, 29-32, és 53-58. p. 2009. 25-32. p.

2 A „Diritto internazionale privato processo” kifejezést Contuzzi használja először. (Contuzzi, Francesco Paolo: *La codificazione del diritto internazionale privatp*. Stabilimento tipografico dei Classici italiani, 1886.) 1876-ban megjelent művében. A fogalom a német jogirodalomban is elterjedt, Wach az „internationales Prozessrecht”, Walker 1897-ben az „internationales Zivilprozessrecht” elnevezést használta. (Wach, Adolf: *Handbuch des Deutschen Civilprozessrechts*. Erster Band, Leipzig, 1885, 219-220. p.)

3 Szászy István: *Nemzetközi polgári eljárásjog*. Budapest, 1963.

4 Magyary Géza: *A magyar polgári perjog nemzetközi vonatkozásai*. Budapest, 1902.

viszonyokat közvetett módon rendezik.⁵ A hagyományos elnevezés megváltoztatására tett kísérletek egyik jogág esetében sem vezettek eredményre.⁶

A fogalom legtömörebb meghatározása *Szászytól* ered: „A nemzetközi polgári eljárásjog a polgári eljárásjog nemzetközi, külföldi vonatkozásait szabályozza.”⁷ A nemzetközi polgári eljárásjog tehát – mint a nemzeti polgári eljárásjog része – azokat a normákat tartalmazza, amelyeket a polgári jogvita külföldi tényállási elemeire kell alkalmazni. A polgári eljárás leggyakrabban előforduló nemzetközi vonatkozásai között említhetjük azt, amikor a peres felek valamelyike vagy mindkét fél külföldi, a jogvita tárgya külföldön van, a bizonyítékok egy másik országban találhatóak, továbbá a bíróság külföldi anyagi jogot alkalmaz, nemzetközi jogsegélyt nyújt, külföldi határozat elismeréséről vagy végrehajthatóvá nyilvánításáról dönt. A nemzetközi polgári eljárásjognak *Szászy* szemléletes megfogalmazása szerint Janus arca van; egyik arcával – forrásai alapján – a belföld felé, a másikkal – feladata szempontjából – a nemzetközi élet felé tekint.⁸

A nemzetközi polgári eljárásjognak a nemzetközi magánjoghoz való viszonya jogrendszerenként eltérően alakul.⁹ A volt szocialista országok jogirodalma inkább óvatosan, semmint elutasítóan kezelte a nemzetközi polgári eljárásjog önállóságának a kérdését. *Szászy* az önállóságot *célszerűségi alapon* indokolta. Érvelése szerint a nemzetközi polgári eljárásjogban és a nemzetközi magánjogban felmerülő problémák hasonlósága „nem terjed

---

5 Mádl Ferenc - Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi kapcsolatok joga*. 5. kiadás, Budapest, 2000, 40–41. p.

6 Így például a „processzuális kollíziós jog” (prozessuales Konfliktrecht), amelyik az angol-amerikai jogirodalomban használatos „conflict of law” kifejezésen alapul, elsősorban azért nem fogadható el, mert a kollíziós normák csak egy részét képezik a polgári eljárásjognak. Hasonló okból nem gyökeresedhetett meg a „jogalkalmazási jog”, illetve a „kapcsolódó normák joga” kifejezés sem.

7 Szászy, i. m. (3. lábjegyzet) 16. p.

8 Szászy, i. m. (3. lábjegyzet) 31. p.

9 Az angol, az amerikai és a francia jogirodalom például nem ismeri el önálló jogágként, hanem a nemzetközi magánjog részének tekinti. Hasonló felfogással a német jogirodalomban is találkozunk, a szerzők többsége azonban a nemzetközi polgári eljárásjog önállósága mellett foglal állást. Vö. Schack, Haimo: *Internationales Zivilverfahrensrecht*. München, 2006, 1-5. p.; Nagel, Heinrich - Gottwald, Peter: *Internationales Zivilverfahrensrecht*. Münster, 2007, 2–7. p.; Geimer, Reinhold: *Internationales Zivilprozessrecht*. Köln, 2009, 5-6. p.

olyan messzire, hogy e két jogág egységbe olvasztása indokolt volna”.¹⁰ A modern jogirodalom nem foglal egyértelműen állást ebben a kérdésben. *Mádl* a nemzetközi polgári eljárásjogot „kiterelvényesedett intézményrendszernek” nevezni, *Vékás* pedig külön jogterületként kezeli, megjegyezve azt, hogy egyes problémái a nemzetközi magánjogtól szétválaszthatatlanok.¹¹

II. A nemzetközi polgári eljárásjog forrásai

A nemzetközi polgári eljárásjog forrásai – a nemzetközi magánjoghoz hasonlóan – alapvetően két csoportba sorolhatók: vannak *nemzeti szabályok* (másképpen belső vagy autonóm jogi normák) és *nemzetközi egyezmények*. A nemzetközi polgári eljárásjog természetéből adódóan a jogforrások jelentős része a belső jogban található. A belső jogi normák tartalmuk alapján lehetnek:

- a *közvetett jogrendezés* körébe tartozó normák, vagyis *kollíziós szabályok*, amelyek meghatározzák az irányadó eljárási jogot, vagy
- a *közvetlen jogrendezés* körébe tartozó normák, például a külföldiek jogállására vonatkozó ún. idegenjogi szabályok¹² vagy a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezések.

A nemzetközi polgári eljárásjog jogforrásainak másik csoportját a *nemzetközi egyezmények képezik*. A nemzetközi egyezmények – a belső joghoz hasonlóan – egyaránt tartalmazhatnak közvetett (kollíziós) szabályokat és közvetlen eljárásjogi rendelkezéseket.¹³

---

10 Szászy, i. m. (3. lábjegyzet) 21. p.

11 Mádl Ferenc - Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi kapcsolatok joga*. 6. kiadás, Budapest, 2004, 48 p.

12 Az idegenjog (Fremdenrecht) fogalma alatt Szászy a külföldi állampolgárok és jogi személyek jogi helyzetét közvetlenül szabályozó joganyagot érti: Szászy, i.m. (2. lábjegyzet) 33. p. *Vékás* a nemzetközi magánjog vonatkozásában a közvetlen jogrendezést nyújtó normákat anyagi jogi szabályoknak nevezi: Mádl-Vékás, i.m. (5. lábjegyzet) 72. p.

13 Mádl-Vékás, i. m. (5. lábjegyzet) 73. p.

1. Belső jogi normák

A magyar nemzetközi polgári eljárásjog *legfontosabb* belső jogforrásai közé a nemzetközi magánjogi „kódexet”, a polgári perrendtartást és a végrehajtási törvényt sorolhatjuk.

Az Nmjtvr. a külföldi jog alkalmazását (4–9. §), a joghatóságot (54–62/H. §), valamint a külföldi ítéletek elismerését és végrehajtását (70–44. §) szabályozza, továbbá általános eljárásjogi rendelkezéseket (63–66. §) tartalmaz. Az Nmjtvr. 2. §-a szerint a törvényerejű rendeletet nem lehet alkalmazni olyan kérdésben, amelyet *nemzetközi szerződés* szabályoz.

A Pp. nemzetközi vonatkozású rendelkezései közé tartozik: a külföldi jogi személy ellen indítható vagyoni per (32. §), a külföldön kiállított meghatalmazás (69. §), a külföldi felet megillető költségmentesség (85. §), a perköltség-biztosíték (89–92. §), a külföldi kézbesítés (100. §), a hirdetményi kézbesítés (101–102. §), a joghatóság hiányában történő keresetlevél-elutasítás, illetve permegszüntetés [130. § (1) bek. a) pont, 157. § a) pont], a külföldi közokirat (195. §), a külföldön kiállított magánokirat (198. §), valamint a külföldi bizonyítás (204–205. §) szabályozása.

A Vht. szabályozza a végrehajtási lap külföldi bírósági határozat alapján történő kiállítását (16. §), valamint a külföldi határozatok végrehajtását (205–210/B. §) Az egyéb – nemzetközi polgári eljárásjogi vonatkozású rendelkezéseket is tartalmazó – belső jogforrások között kell megemlíteni a hagyatéki eljárásról szóló 6/1958. (VII. 4.) IM rendeletet^{14*}, a holtak nyilvánítási, valamint a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárásról szóló 1/1960. (IV. 13.) IM rendeletet, a diplomáciai vagy egyéb mentesség esetében szükséges eljárásról szóló 1973. évi 7. törvényerejű rendeletet, valamint a választottbírói eljárásról szóló 1994. évi LXXI. törvényt.

2. Két- és többoldalú nemzetközi egyezmények

Az Nmjtvr. 2. §-a szerint a törvényerejű rendeletet nem lehet alkalmazni olyan kérdésben, amelyet *nemzetközi szerződés* szabályoz. A kétoldalú nemzetközi egyezmények közül a *jogsegélyszerződéseket* kell kiemelni, mint a nemzetközi polgári eljárásjog legfontosabb jogforrásait. A szerződő államok

---

14 Felváltotta a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. tv.

polgárainak, illetve jogi személyeinek polgári jogi jogvitáiban és családjogi ügyeiben ezek a szerződések tartalmazzák a joghatóságra, a hivatalos iratok kézbesítésére, a bizonyításfelvételre, a költségmentességre, esetenként az ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat.¹⁵

A kétoldalú nemzetközi szerződések közül *a konzuli egyezményeket is* a nemzetközi polgári eljárásjog forrásainak tekintjük, mivel a konzul közjegyzői és anyakönyv-vezetői feladatokat láthat el, a fogadó ország bírósága előtt képviselheti a küldő állam polgárait, közreműködhet periratok továbbításában, megkeresések teljesítésében, hitelesítési és lajstromozási feladatokat láthat el stb. Magyarországnak *több mint harminc országgal* van konzuli egyezménye.

A többoldalú nemzetközi szerződések közül az 1954. évi Hágai Egyezmény tekinthető a legátfogóbbnak, amely a szerződő államok közötti kézbesítést, a megkeresések teljesítését, a perköltség-biztosíték mellőzését, valamint a költségmentesség biztosítását szabályozza. A többi egyezmény a nemzetközi polgári eljárásjog egy-egy részterületével (pl. közokiratok felülhitelesítésének a mellőzése, külföldi jogról való tájékoztatás stb.) foglalkozik.¹⁶

---

15 Magyarország a következő országokkal áll fenn polgári (kereskedelmi)jogi és/vagy családjogi ügyeket érintő *jogsegélyszerződése*: Albánia, Algéria, Ausztrália, Ausztria, Belorusszia, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Ciprus, Cseh Köztársaság, Egyiptomi Arab Köztársaság, Fidzsi-szigetek, Finnország, Franciaország, Görögország, Horvát Köztársaság, Jugoszlávia, Kenya, Kínai Népköztársaság, Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, Kuba, Lengyelország, Lesotho, Macedónia, Moldávia, Mongólia, Nagy-Britannia, Olaszország, Oroszországi Föderáció, Örmény Köztársaság, Románia, Szíria, Szlovák Köztársaság, Szlovénia, Tonga, Törökország, Tunézia, Uganda, Ukrajna, Új-Zéland, Vietnam. Az Európai Unió tagállamaival kötött jogsegélyszerződések csak a közösségi jog által nem szabályozott területeken alkalmazhatók.

16 A nemzetközi polgári eljárásjog körébe tartozó kérdéseket érintő *többoldalú* nemzetközi egyezmények közül Magyarország részese a polgári eljárásra vonatkozó, Hágában, az 1905. évi július 17. napján kelt nemzetközi egyezménynek (1909. évi XIV. tc.); a polgári eljárásra vonatkozó, Hágában, 1954. évi március 1. napján aláírt nemzetközi egyezménynek (1966. évi 8. tvr.); a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban, 1958. évi június hó 10. napján kelt egyezménynek (1962. évi 25. tvr.); a külföldön felhasználásra kerülő közokiratok diplomáciai vagy konzuli hitelesítésének (felülhitelesítésének) mellőzéséről, Hágában, 1961. október 5. napján kelt egyezménynek (1973. évi 11. tvr.); a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt egyezménynek (2005.

III. Az európai polgári eljárásjog

1. Fogalom és elnevezés

Az európai polgári eljárásjog az Európai Unió tagállamaiban egységesen vagy harmonizáltan alkalmazott nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok összessége. A fogalmat *Kropholler* tette ismertté, aki a nyolcvanas években „Europäisches Zivilprozessrecht” címmel kommentárt írt a Brüsszeli Egyezményről.¹⁷

Az *európai polgári eljárásjog* elnevezés elsősorban a német nyelvterületen terjedt el,¹⁸ ahol a szerzők többsége nem tartja szükségesnek a fogalom leszűkítését az Európai Unióra vagy az Európai Igazságügyi Térségre.¹⁹ *Kropholler* már akkor megelőlegezte az „európai” jelzőt, amikor a joghatóságot, valamint a külföldi ítéletek elismerését és végrehajtását egységesítő Brüsszeli Egyezmény hatóköre mindössze hat országra terjedt ki. Abban is egyetértés van a szerzők között, hogy az előzetes döntéshozatalt, valamint az Európai Közösségek Bírósága, illetve az Elsőfokú Bíróság előtti eljárást nem tekintik az európai polgári eljárásjog részének.²⁰ A fogalom haszná-

---

évi XXXVI. tv.), a külföldi jogról való tákékoztatásról szóló, Londonban, 1968. június 7. napján aláírt Európai Egyezménynek [140/1992. (X. 20.) Korm. rendelet] és a polgári és kereskedelmi ügyekben külföldön történő bizonyításfelvételtől szóló, *Hágában* 1970. március 17. napján kelt egyezménynek (2004. évi CXVI. törvény).

17 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVÜ*, 1. Aufl, Heidelberg, 1983.

18 A teljesség igénye nélküli felsorolás a német és az osztrák jogirodalomból: Brenn, Christoph, *Europäisches Zivilprozess*. Wien, 2005.; Burgstaller, Alfred, *Europäisches Zivilprozessrecht*. Wien, 2001.; Geimer Reinhold -Schütze, Rolf: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, München, 2004.; Hess, Burkhard: *Europäisches Zivilprozessrecht*, Heidelberg, 2009.; König, Bernhard - Mayr, Peter (Hrsg.); *Europäisches Zivilprozessrecht in Österreich*, Wien, 2007.; Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVO und Lugano Übereinkommen und Europäischem Vollstreckungstitel*. Heidelberg, 2005.; Magnus, Ulrich: *Europäisches Zivilverfahrensrecht/ European Law proceedings/ Droit européen sur la procédure civile*, München, 2002.; Mayr, Peter - Czernich, Dietmar: *Europäisches Zivilprozessrecht*, Wien, 2006.; Rauscher, Thomas: *Europäisches Zivilprozessrecht*. München, 2006.; Schmidt, Uwe: *Europäisches Zivilprozessrecht in der Praxis*. München, 2004.

19 Kivételként említhetjük Schlosser, Peter: *EU-Zivilprozessrecht*. München, 2009, című kommentárját.

20 Gottwald mindössze néhány oldalt szentel ezeknek a kérdéseknek a közel ezer oldalas

lata mégsem tekinthető általánosnak, hiszen azok a kísérletek, amelyek az angol és francia nyelvterületen való elterjesztésére irányultak, eddig nem vezettek eredményre.²¹ Az „European Civil Procedure” kifejezés elsősorban Közép-Európában használatos. A magyar jogirodalomban az európai polgári eljárásjog, illetve az Európai Unió polgári eljárásjoga kifejezés egyaránt előfordul.²² A tankönyv szerzői – vállalva a fogalom „pontatlan” használatért járó kritikai észrevételeket²³ – továbbra is az előbbi mellett maradnak, mivel az *európai polgári eljárásjog* elnevezés jobban kifejezi ennek a jogterületnek a jövőben várható fejlődési irányát.

2. A szabályozás tartalma

Az Európai Unió polgári eljárásjogi szabályai jelenleg nem alkotnak összefüggő rendszert és nem hoznak létre államok feletti egységes polgári eljárásjogot. A gyarapodó jogszabályanyag – a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés részeként – *a határon átnyúló jogviták* megoldásának az előmozdítására irányul. Nemzetközi magánjogi és polgári eljárásjogi gyökereit a kollíziós normák őrzik (pl. a külföldön történő bizonyításvétel esetében), de már vannak olyan jogterületek, ahol a nemzeti polgári eljárásjog egyes rendelkezéseit közösségi jogi előírások *váltották fel* (joghatóság, bírósági határozatok elismerése és végrehajtása), míg másutt a közösségi szabályok a nemzeti jog *alternatívjaként* állnak a jogkeresők rendelkezésére (európai fizetési meghagyásos eljárás, kis értékű követelések európai eljárása).

---

monográfiájában. Vö. Nagel-Gottwald, i. m. (9. lábjegyzet) 25-29. p. Más szerzők ezeket a kérdéseket az „Európai Unió perjoga” cím alatt tárgyalják. Vö. Koenig, Christian -Pechstein, Matthias - Sander, Claude: *EU- /EG-Prozessrecht*. Tübingen, 2002.

21 Ez az utalás elsősorban Ulrich Magnus háromnyelvű szöveggyűjteményére vonatkozik: Lásd 16. sz. lábjegyzet.

22 Kengyel, Miklós: *Az európai polgári eljárásjog és a magyar jogfejlődés*. JK, 1992. 166-171. p.; Osztoivits András (szerk.): *Európai polgári eljárásjog. Jogszabálygyűjtemény*, Budapest, 2004.; Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*, Budapest, 2006.; Wopera Zsuzsa - Wallacher Lajos (szerk.): *Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió jogában*, Budapest, 2006.; Wopera Zsuzsa: *Hatékony jogvédelem a magyar és az Európai Unió polgári eljárásjogában*. Miskolc, 2007.; Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*, Budapest, 2009.

23 Kecskés László: A civilisztikai jogalkalmazást érintő újabb EU jogalkotással kapcsolatos néhány elméleti kérdés. *EJ*, 2006. 4. p.

3. A szabályozás jellege

Az 1968. évi Brüsszeli Egyezményt a jogirodalom a megkötése és kibővítése alapján *a nemzetközi jog*, a megállapodások tartalmára tekintettel *a nemzetközi polgári eljárásjog* körébe sorolta. A döntő változás az 1997. évi Amszterdami Szerződés hatálybalépése után következett be, amikor a határon átnyúló hatású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés *közösségi joganyagának* megteremtése az Európai Közösség egyik célkitűzése lett. Az 1997-ben módosított EK-szerződés 65. cikkének *c)* pontja a tagállamok köteletségévé tette „a polgári eljárások megfelelő lefolytatását akadályozó tényezők eltörlését, szükség esetén elősegítve a tagállami szabályok harmonizálását a polgári eljárásjog területén”. A szabályozás *nemzetközi polgári eljárásjogi* jellege megmaradt, de a normák megalkotása közösségi szintre került.

IV. Az európai polgári eljárásjog kialakulása

1. A Közösség megalapításától a Brüsszeli Egyezményig (1957-1968)

Az európai polgári eljárásjog kialakulásának több évtizedes folyamata *több szakaszra* bontható. Az első szakasz az Európai Gazdasági Közösség megalapításától a Brüsszeli Egyezmény megkötéséig tartott.

A tagállamok már az 1957. évi Alapító Szerződésben kötelezettséget vállaltak arra, hogy egymás között tárgyalásokat folytatnak a bírósági határozatok és a választottbírósági ítéletek kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó alakszerűségek egyszerűsítéséről. Az EK Szerződés 293 [220] cikkében foglaltak teljesítését a tagállamok nem kívánták sokáig halogatni, bár tisztában voltak a feladat nehézségével.

A tárgyalások – a Bizottság ösztönzésére – 1959-ben kezdődtek el. A következő évben egy szakértőkből álló testület hozzákezdett a megállapodás szövegének a kidolgozásához. A tagországok képviselőiből és egyéb megfigyelőkből álló bizottság elnökévé a német *Bülou*-ot választották, míg a javaslat előadója a belga *Jenard* lett, akinek a jelentése nélkülözhetetlen segítséget nyújtott a megállapodás tartalmának az értelmezéséhez.²⁴

---

24 Jenard, Paul: Bericht zu den Übereinkommen über die Zuständigkeiten und die Vollst-

Az Egyezményt – közel tízéves előkészítő munka után – 1968. szeptember 27-én Brüsszelben írták alá az akkori tagállamok (Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország, Olaszország) külügyminiszterei. *A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló egyezmény* valamennyi aláíró állam ratifikációs okmányának a letétbe helyezése után, 1973. február 1-én lépett hatályba.

2. A Brüsszeli Egyezmény továbbfejlődése (1968–1998)

Az egységes alkalmazás előmozdítása érdekében a tagállamok megállapodtak abban, hogy a Brüsszeli Egyezmény értelmezése az Európai Bíróság feladata lesz. Az erről szóló jegyzőkönyvet 1971-ben írták alá. A megállapodás – a tartalmából adódóan – valamennyi tagállamban ugyanabban az időpontban, 1975. szeptember 1-jén lépett hatályba. A jegyzőkönyvhöz ismét Jenard fűzött magyarázó jelentést.²⁵ Azzal, hogy a tagállamok saját szuverenitásuk önkéntes korlátozásával hozzájárultak ahhoz, hogy az egyezményt egy „nemzetek feletti bíróság” értelmezze, jelentős mértékben hozzájárultak az egységes joggyakorlat kialakulásához.²⁶

Az 1971. évi jegyzőkönyv 2. cikke három csoportba sorolta azokat a bíróságokat, amelyek az Európai Bíróságnál előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére jogosultak. A 1. pontban megnevezett bíróságok – mint a tagállamok legfőbb bírói testületei²⁷ – a 3. cikk (1) bekezdése szerint a Brüsszeli Egyezménnyel kapcsolatos értelmezési kérdésben *kötelesek voltak* az Európai Bírósághoz fordulni.

---

reckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen (Abl. C 59, 5. 3. 1979., 1-65. p.).

25 Jenard, Paul: Bericht zu dem Protokoll betreffend die Auslegung des Übereinkommens vom 27. September 1968 über die gerichtliche Zuständigkeit und die Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen durch den Gerichtshof (Abl. C 59, 5. 3. 1979., 66-70. p.).

26 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVÜ und Lugano-Übereinkommen.*, 4. Aufl, Heidelberg, 1993, 27–28. p.

27 .Az 1971. évi jegyzőkönyv a hat alapító tagállam legfelsőbb bíróságait nevezte meg: *Belgium*: Cour de Cassation és Conseil d'Etat, *Franciaország*: Cour de Cassation és Conseil d'Etat, *Hollandia*: Hoge Raad, *Német Szövetségi Köztársaság*: die obersten Gerichtshöfe des Bundes (szövetségi legfelsőbb bíróságok), *Luxemburg*: Cour supérieure de Justice, *Olaszország*: Suprema die Cassazione.

A 2. pontban felsorolt *fellebbviteli*, valamint a 3. pontban – a Brüsszeli Egyezmény 37. cikkére hivatkozással²⁸ – megjelölt bíróságok, az egyezmény-nyel kapcsolatos értelmezési kérdésben az Európai Bírósághoz *fordulhattak*.

A felsorolásból kitűnik az, hogy az 1971. évi jegyzőkönyv az első fokon eljáró bíróságokat nem jogosította fel arra, hogy értelmezési kérdésekben az Európai Bírósághoz forduljanak. Ezzel a megszorítással akarták elkerülni azt, hogy a Bíróságot túlságosan gyakran és kevésbé jelentős értelmezési kérdésekben is megkeressék. (Ettől a korlátozástól eltekintve a jegyzőkönyvbe foglalt előírások megfelelnek az EK-szerződés 234. cikkében foglaltaknak.)

Az 1971. évi jegyzőkönyven adott felhatalmazással élve az Európai Bíróság huszonöt év alatt mintegy *száz döntésében* foglalkozott az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény értelmezésével.²⁹

A következő fontos dátum az 1978. év a Brüsszeli Egyezmény történetében. Az Európai Gazdasági Közösség tagjaként ekkor csatlakozhatott a megállapodáshoz *Dánia*, *Írország*, valamint *Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság*, ami szükségessé tette az egyezmény tartalmi megújítását is. A Luxemburgban aláírt megállapodás – a csatlakozó országokra, különösen a common law jogrendszerhez tartozó Egyesült Királyságra és Írországra tekintettel – számos pontján egyértelműbbé tette a szöveget és új intézményeket is bevezetett (pl. a fogyasztói jogviták területén).³⁰ A kibővített Brüsszeli Egyezményhez *Schlosser* fűzött magyarázó jelentés.³¹ A három új tagállam csatlakozására tekintettel az egyezmény értelmezéséről

---

28 A 3. pont azokat a bíróságokat sorolja fel, amelyek a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás során jogorvoslati kérelmeket bírálnak el: *Belgium*: tribunal de première instance, *Franciaország*: cour d'appel, *Hollandia*: arrondissementsrechtbank, Német Szövetségi Köztársaság: Oberlandesgericht, *Luxemburg*: Cour supérieure de Justice, *Olaszország*: corte d'appello,

29 Bogdan, Michael (ed.): *The Brussels Jurisdiction and Enforcement Convention – an EC Court Casebook*. The Hague, 1996.; Neumayr, Matthias: *EuGH-Entscheidungen zum EuGVÜ 1976-2000*. In Burgstaller, Alfred: *Internationales Zivilverfahrensrecht*. Wien, 2002. 1–54. p.; Geimer, Reinhold - Schütze Rolf: *Urteile des EuGH in zeitlicher Reihenfolge*. In *Europäisches Zivilverfahrensrecht*, München, 2009, XXXV-XLI. p..

30 Egyezmény a Dán Királyság, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság csatlakozásáról (*Abl*, L 304, 30. 10. 1978. Nr. 1-13).

31 Schlosser Peter: Bericht zum 1. Beitrittsübereinkommen mit Dänemark, Irland und dem Vereinigten Königreich Großbritannien und Nordirland (*Abl*. C 59. 5. 3. 1979, 71-151).

szóló 1971. évi jegyzőkönyvet is kikészítették. A jogrendszerek közötti különbség a korábbinál hosszabb felkészülési időt tett szükségessé, ezért a kibővített megállapodás csaknem tíz év elteltével, 1986 és 1988 között – tagállamonként eltérő időpontban – lépett hatályba.³²

1982-ben a tagállamok egy újabb megállapodást írtak alá Luxemburgban, ezúttal Görögország csatlakozásáról.³³ A magyarázó jelentést *Evirigenis* és *Kerameus* készítette el.³⁴ Az egyezmény lényegét érintő módosításokra nem került sor, csupán a „technikai összeillesztést” kellett megoldani és az értelmezésről szóló jegyzőkönyvet kiegészíteni. A második csatlakozási egyezmény Görögországban és a többi tagállamban is 1989-ben lépett hatályba.

Lényeges változásokat hozott a Spanyolország és Portugália csatlakozásáról szóló egyezmény, amelyet a tagállamok képviselői 1989-ben Donostia-San-Sebastianban írtak alá.³⁵ A fontosabb módosítások között kell megemlíteni az egyedi munkaszerződésekre vonatkozó különös joghatóság megteremtését, valamint a joghatósági megállapodásoknál a kereskedelmi forgalomban szokásos formák bevezetését. A változtatásokra ösztönzően hatott az egy évvel korábban elfogadott Luganói Egyezmény³⁶, amelynek a technikai újítási a módosított Brüsszeli Egyezményben is megjelentek. (A két egyezmény teljes összhangját azonban nem sikerült megteremteni.)³⁷ A harmadik csatlakozási egyezményhez *Cruz*, *Real* és *Jenard* 1991-ben, Por-tugáliában 1992-ben, a többi tagállamban 1991 és 1997 között eltérő időpontokban került sor.³⁸

---

32 Az egyezmény Dániában 1986-ban, az Egyesült Királyságban 1987-ben, Írországban 1988-ban lépett hatályba.

33 Egyezmény a Görög Köztársaság csatlakozásáról (*ABl* L 388, 31. 12. 1982, 1-8.).

34 Bericht zu dem Übereinkommen über den Beitritt der Republik Griechenland zum EG Übereinkommen über die gerichtliche Zuständigkeit und die Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen (*ABl* C 298, 24. 11. 1986, 1-28).

35 Egyezmény a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról (*ABl* L 285, 26. 05. 1989, 1-9).

36 Luganói Egyezmény a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról (*ABl* L 319, 25. 11. 1988, 9-28).

37 Schlosser, Peter: *EuGVÜ. Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsübereinkommen mit Luganer Übereinkommen und den Haager Übereinkommen über Zustellung und Beweisaufnahme*. München, 1996, 6. p.

38 Lásd az összefoglaló táblázatot: Schack, Haimo: *Internationales Zivilverfahrensrecht*, 2002, 37. p.

A Brüsszeli Egyezmény történetében sajátos epizódot jelentett Németország egységének a helyreállítása. Az újraegyesítés alkotmányjogilag egyszerűen és tetszetősen történt: az időközben visszaállított öt keleti tartomány csatlakozott a Német Szövetségi Köztársasághoz, Kelet-Berlin pedig egyesült Nyugat-Berlinnel. A Brüsszeli Egyezmény hatálya 1990. október 3-ától kezdve – a tagállamokkal kötött külön megállapodás nélkül – az „egykori NDK” területére is kiterjedt. A keletnémet bírósági szervezet átalakítása 1993-ra fejeződött be,³⁹ az átmeneti időszak azonban az egyezmény alkalmazása szempontjából semmiféle problémát nem jelentett.⁴⁰

A Brüsszeli Egyezmény történetében a negyedik és egyben az *utolsó* csatlakozási egyezmény megkötésére Ausztria, Finnország és Svédország európai uniós tagfelvétele után, 1996. november 26-án került sor.⁴¹ Mivel a tagállamok már az egyezmény teljes revíziójára készültek, a viszonylag rövid alatt megkötött egyezményben csak a „technikai összeillesztéséről” döntöttek. A korábbi megállapodásoktól eltérően magyarázó jelentés kiadására sem került sor. Ausztriában és néhány tagállamban a módosított egyezmény már 1998-ban hatályba lépett.⁴²

3. A Brüsszeli Egyezmény közösségi joggá válása (1999–2000)

A Brüsszeli Egyezmény egészére kiterjedő *felülvizsgálat* gondolata már a kilencvenes évek csatlakozási tárgyalásai során felmerült, amikor Ausztria és Finnország is konkrét javaslatokkal állt elő.⁴³ Az európai végrehajtási jogcím bevezetésével kapcsolatos új elképzelések ugyancsak ösztönzően hatottak a reformra. A felülvizsgálat befejezésének az időpontját 1998-ra tűzték ki, ami nem volt mentes a „számmisztikától”, tekintettel a Brüsszeli

---

39 Kengyel Miklós: A német bírósági szervezet az újraegyesítés után. In Tóth Mihály - Herke Csongor (szerk.): *Tanulmányok dr. Földvári József professzor 75. születésnapja tiszteletére*. Pécs, 2001, 139-154. p.

40 Schlosser, i. m. (37. lábjegyzet) 5. p.

41 Egyezmény az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról. (*Abt*, C 15, 15. 1.1996, 1-9).

42 A többi tagállamban – Belgium kivételével – 1999 és 2001 között került sor az egyezmény hatályba léptetésére. Lásd Schack, i. m. (36. lábjegyzet) 37. p.)

43 Wagner, Rolf: Die geplante Reform des Brüsseler und des Lugano-Übereinkommens. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 1998, 241-244. p.

Egyezmény megkötésének *harmincadik*, illetve a Luganói Egyezmény aláírásának *tizedik* évfordulójára. A munkálatok kezdetén még teljes volt az egyetértés abban, hogy mindkét egyezmény felülvizsgálata során csupán „korlátozott műveletekre” van szükség, sem a szervezeti keretek, sem pedig az alapvető szabályok nem szorulnak mélyreható változásokra.⁴⁴

A felülvizsgálatot az Európai Unió Tanácsa mellett szervezett *munkacsoport* végezte el, amelyben helyet kaptak a két egyezményben részes tagállamok képviselői, továbbá – megfigyelőként – a Bizottság, az Európai Bíróság, valamint a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia delegáltjai. A munkabizottság elnöke a finn *Möller* lett.

A felülvizsgálat elsősorban arra irányult, hogy a Brüsszeli (és a Luganói) Egyezmény hatályba lépése óta eltelt időben bekövetkezett változásokat nyomon kövessék. Így például a *nemzetközi kereskedelem* olyan ütemben fejlődött, hogy az még a nyolcvanas éve végén sem volt előre látható. Ebben döntő szerepe volt a kilencvenes évek elején végbement gazdasági és politikai változásoknak, amelyek hatására rövid időn belül megnyílhattak az addig elzárt közép- és kelet-európai piacok.

A másik jelentős kihívás az *elektronikus kommunikáció* elterjedése volt. Egyre gyakrabban merült fel ugyanis az a kérdés, hogy a joghatóság szabályok elég rugalmasak-e ahhoz, hogy az elektronikus kereskedelem egyre újabb formáit nyomon kövessék.

A kilencvenes években megváltoztak az EU és az EFTA közötti „erőviszonyok”. A Luganói Egyezményt 1988-ban aláíró hat EFTA tagállam közül – Ausztria, Finnország és Svédország európai uniós csatlakozása miatt – mindössze három (Izland, Svájc és Norvégia) maradt. A Luganói Egyezmény sokat veszített a jelentőségéből, amin Lengyelország 2000 évi csatlakozása sem tudott már változtatni.

A felülvizsgálat *konkrét célkitűzései* között szerepelt a két egyezmény közötti nyelvi és tartalmi ellentmondások kiküszöbölése, továbbá az Európai Bíróság több évtizedes joggyakorlatának a figyelembe vétele. Mindezt azonban az *alapvető elvek megőrzése mellett* kívánta elérni a bizottság, amely

---

44 Kohler, Christian: Die Revision des Brüssels und des Lugano-Übereinkommens. In Gottwald, Peter (Hrsg.): *Revision des EnGVÜ. Neues Schiedsverfahrensrecht*. Veröffentlichungen der Wissenschaftlicher Vereinigung für Internationales Verfahrensrecht. Bielefeld, 1999, 3.p.

1999 tavaszán készült el a jelentésével.⁴⁵

A Tanács mellett szervezett munkacsoport tevékenységével csaknem egy időben az Európai Bizottság is elkészített egy javaslatot, de nem az EK Szerződés 293 [220] cikke alapján, hanem az az Európai Unióról szóló szerződés K.3 cikke alapján. A bírósági döntések hatékony meghozatalának és végrehajtásának az útja az Európai Unióban” című, 1997 novemberében közreadott munkaanyag⁴⁶ háttérében az Amszterdami Szerződéssel megvalósított *paradigmaváltás*, a bel- és igazságügyi együttműködés új alapokra helyezése állt. Az 1999. május 1-jén hatályba lépett szerződés eredményeképpen a polgári ügyekben történő együttműködés szabályozása a korábbi harmadik pillér helyett az Európai Unió első, úgynevezett közösségi pillérébe, az EK Szerződés – módosított – IV. címébe került.⁴⁷ A „pillércsere” igazi jelentőség abban állt, hogy a Tanács jogalkotási hatáskört kapott az EK Szerződés 61. és 65. cikkében körvonalazott feladatok, így a több államra kiterjedő vonatkozású polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés megoldásához.

A munkacsoport elfogadta ugyan a Bizottság tartalmi javaslatait, de 1999. tavaszáig kitarzott a Brüsszeli Egyezmény revíziójának terve mellett. Ezzel szemben a Bizottság már csak az Amszterdami Szerződés hatályba lépésére várt, hogy azután „az egyezményt a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés új keretfeltételeihez igazítsa, és annak tartalmát egy rendeletbe töltse át”. Ebben a helyzetben a munkacsoport sem tehetett mást, mint „befagyasztotta” a tevékenységét. Alig két hónappal az Amszterdami Szerződés hatályba lépése után a *Bizottság benyújtotta a közösségi jogszabály megalkotására vonatkozó javaslatát*, amelyben a munkacsoport eredményeit is figyelembe vette.

Kezdetét vette a Brüsszeli Egyezmény „közösségi joggá válásának” utolsó

---

45 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EUGVO und Lugano Übereinkommen*. 7. Aufl, Heidelberg, 2002, 27. p.

46 Mitteilung der Kommission an den Rat und das Europäische Parlament: - Wege zu einer effizienteren Erwirkung und Vollstreckung von gerichtlichen Entscheidungen in der Europäischen Union. COM (1977) 609 final.

47 Junker, Abbo: Vom Brüsseler Übereinkommen zur Brüsseler Verordnung – Wandlungen des Internationalen Zivilprozessrechts. *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 48, (2002) 569. p.; Osztoivits András (szerk): *Európai polgári eljárásjog. Jogszabálygyűjtemény*. Budapest, 2004, 21–22.

szakasza, amelyet a jogirodalom lépésről-lépésre nyomon követett.⁴⁸ Az Európai Parlament állásfoglalása után már csak kisebb kiigazítások következtek, majd a Tanács 2000. december 22-én elfogadta a 44/2001/EK rendeletet „a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról”. A rendelet a Brüsszeli Egyezményrel való szoros kapcsolatára tekintettel a *Brüsszel I. rendelet* elnevezést kapta.

---

48 A legrészletesebb elemzésre lásd Besse, Dirk: *Die Vergemeinschaftlichung des EuGVÜ*. Baden-Baden, 2001.

A HATÁRON ÁTÍVELŐ JOGVITÁK ÉS A NEMZETKÖZI JOGFEJLŐDÉS¹

Bevezetés

Minden korszaknak vannak divatos kifejezései vagy fogalmai. A jogi terminológia sem mentes ettől. Amit egy évtizeddel ezelőtt még külföldi elemeket tartalmazónak, nemzetközi vonatkozású vagy esetleg több államot érintő ügynek neveztünk, abból az ezredfordulóra határon átnyúló, szebb kifejezéssel határon átívelő jogvita (cross border disputes, grenzüberstreitende Rechtsstreitigkeiten) lett.

A fogalom gyors elterjedése az 1999-ben hatályba lépett Amszterdami Szerződésnek köszönhető, amely az Európai Unió tagállamainak a bel- és igazságügyi együttműködését új alapokra helyezte. Ennek egyik fontos eleme volt az – a jogirodalomban gyakran paradigmaváltásként értékelt² – lépés, amelynek eredményeképpen a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén is lehetővé vált a másodlagos közösségi jogforrások útján történő szabályozás. Az Alapszerződés 65. cikkének az Amszterdami Szerződéssel beiktatott új szövege a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés kapcsán már *határon átnyúló polgár ügyekről* (civil matters having cross border implication) beszélt, ez azonban a hivatalos magyar fordításban „több államra kiterjedő vonatkozású polgári ügyekként” jelent meg.

Az Európa Tanács mind az 1998. év ún. bécsi cselekvési tervben³, mind pedig az 1999. évi tamperei programban⁴ célul tűzte ki a tagállamok közötti tényleges igazságügyi együttműködés javítását annak érdekében, hogy a

1 Megjelent a Közjegyzők Közlönyében. 12. évf., (2008) 1. sz., 3-12. p.

2 Nagel, Heinrich -Gottwald, Peter: *Internationales Zivilprozessrecht*. Köln, 2002. 27. p.

3 Aktioplan des Rates und der Kommission vom 3. Dezember 1998 zur bestmöglichen Umsetzung der Bestimmungen des Amsterdamer Vertrags über den Aufbau eines Raums der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts (*Abl*, C 19, 23. 1. 1999, 1-15).

4 Auf dem Weg zu einer Union der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts: die Meilensteine von Tampere. http://europarl.europa.eu/summits/tam_de.htm.

határokon átnyúló jogvitákban érintett személyek ténylegesen hozzájussanak az igazságszolgáltatáshoz. Mivel ezeket a célokat a tagállamok kellő mértékben megvalósítani nem képesek, ezért azok, az intézkedések hatásának nagyságrendje folytán, a Közösség szintjén jobban megvalósíthatók.⁵ 2000 és 2007 között sorra születtek meg azok a közösségi jogforrások – rendeletek, irányelvek és határozatok – amelyek „a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség” fenntartása és továbbfejlesztése érdekében” egyre szorosabbra fűzik a *határon átnyúló polgári* ügyekkel kapcsolatos igazságügyi együttműködést.

A „határon átnyúló pereskedésből” adódó problémák megoldása azért volt sürgető feladat az Európai Unió számára, „mert ezek a jogviták tipikusan nem nagyvállalatok, gazdaságilag erős multinacionális cégek között keletkeznek, hanem alanyai az állampolgárok, magánvállalkozók, akiknek különösen fontos, hogy az ügyük ésszerű időn belül a lehető legkisebb költségkihatással nyerjen befejezést”.⁶

I. Közösségi jogforrások a határon átnyúló jogviták szabályozására

Az Amszterdami Szerződés hatályba lépése után az Európai Unió Tanácsa mind nagyobb figyelmet fordított a polgári eljárásjog területére, amely *a közösségi jogérvényesítési törekvések középpontjába került*. A szabályozás úgy az érintett kérdések mennyiségét, mint a gyorsaságot tekintve nagy lendületet vett. Az Amszterdami Szerződésből eredő felhatalmazás nyomán felgyorsult jogalkotás tempója, rövid időn belül számos rendeletet bocsátottak ki az eljárásjog területét érintően.⁷

1. A Brüsszel I. rendelet

Az 1968. évi Brüsszeli Egyezményt felváltó 44/2001/EK tanácsi rendeletet *polgári és kereskedelmi ügyekben* kell alkalmazni, tekintet nélkül a bíráskodás vagy az eljárás jellegére. A rendelet *nem alkalmazható* az adó-, vám- és

5 A Tanács 2001/470/EK határozata (2001. május 28.) az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról polgári és kereskedelmi ügyekben (HL, L 174, 2001. 06. 07. 25-31)

6 Gátos György: „Határokon átlép pereskedés” – kérdőjelekkel, akadályokkal. In *Polgári eljárásjog a XXI. században. Tanulmányok Farkas József tiszteletére*. Pécs, 2002. 68. p.

7 Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, 2006, 40. p.

közigazgatási ügyekben, a személyi állapotot, a házassági vagyoni jogot és az örökjogot érintő jogvitákban, a csőd- és felszámolási ügyekben, a társadalombiztosítási jogvitákban, valamint a választottbírói ügyekben (1. cikk).

A rendelet praebambuluma szerint „a joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük”. A közös szabályok olyan *zárt rendszert* alkotnak, amelyben az általános joghatóságot az alperes lakóhelye (jogi személy esetében a székhelye) alapítja meg (2. cikk). Más tagállamban az alperest csak a rendeletben felsorolt *különös joghatósági okok* alapján lehet perelni. A vagylagos joghatósági okok „az igazságszolgáltatás megbízható működésének előmozdítása érdekében” az alperes lakóhelyén kívüli tagállamokban is lehetővé teszik a perindítást (5–7. cikk). A biztosítási ügyekből, a fogyasztói szerződésekből, valamint az egyedi munkaszerződésekből adódó jogviták esetére (9–21. cikk) a rendelet a „gyengébb fél” részére kedvezőbb joghatósági szabályokat biztosít. A 22. cikkben felsorolt esetekben a tagállamok bíróságai a lakóhelyre tekintet nélkül *kizárólagos* joghatósággal rendelkeznek. A felek akkor állapotodhatnak meg a joghatóságról, ha legalább az egyikük valamelyik tagállamban lakóhellyel rendelkezik, és a jogvita nem tartozik a kizárólagos joghatóság körébe (23–24. cikk).

A „Közösségben táplált kölcsönös bizalom” nyilvánul meg a 33. cikkben, amely szerint az egyik tagállamban hozott bírósági határozatot a másik tagállamban külön *eljárás nélkül elismerik*. Az elismerés csak a rendeletben felsorolt okok alapján tagadható meg, például akkor, ha a határozat nyilvánvalóan az elismerő állam *közrendjébe* ütközik vagy ha az alperes számára a védekezés lehetőségét nem biztosították (34. cikk).

Az egyik tagállamban hozott bírósági határozatnak a másik tagállamban történő *végrehajtása* is a bizalom elvén alapul. A végrehajtás feltétele az, hogy a másik tagállamban hozott határozatot az érdekelt fél kérelmére *végrehajthatóvá nyilvánítsák* (38. cikk). Az eljárás során csak az alaki követelmények meglétét vizsgálják, a határozat érdemi felülvizsgálatára nem kerül sor (41. cikk). A rendeletben megkívánt gyorsaság nem foszthatja meg a feleket attól, hogy a bíróság határozata ellen kétfokú jogorvoslattal éljenek (43–46. cikk). A más tagállamban hozott végrehajthatóvá nyilvánított határozatot annak a tagállamnak a joga szerint kell végrehajtani, amelyben a végrehajtást kérték. A közokiratot és a bíróság előtt kötött egyezséget

a bírósági határozatokra vonatkozó szabályok szerint lehet végrehajtani (57–58. cikk). A Brüsszel I.. rendelet 2002. március 1-jén lépett hatályba.⁸

2. A Brüsszel IIa. rendelet

A Tanács 2201/2003/EK rendeletének története 1998-ig nyúlik vissza. Az Európai Unió tagállamai ekkor kötötték meg azt az *egyezményt*, amely az 1968. évi Brüsszeli Egyezményhez hasonlóan szabályozta a joghatóságot, valamint a bírósági határozatok elismerését és végrehajtását *a házassági ügyekben és a házastársak közös gyermeke feletti szülői felügyelettel kapcsolatos eljárásokban*. A Brüsszel II. néven emlegetett egyezmény hatálybalépésére már nem került sor, helyébe – azonos tartalommal – a Tanács 1347/2000/EK rendelete lépett. Még ugyanebben az évben Franciaország kezdeményezte a rendelet alkalmazási területének a kibővítését. A 2003-ban kiadott újabb rendelet hatálya a *szülői felelősségre vonatkozó valamennyi eljárásra* kiterjed.

Házassági ügyekben az általános joghatóságot a 3. cikkben felsorolt hét ok bármelyike megalapítja. Ezek közé tartozik például a házastársak szokásos tartózkodási helye szerinti vagy az alperes szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága. Az a házastárs, aki valamelyik tagállam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy valamely tagállam állampolgára, más tagállamban csak a rendeletben felsorolt okok alapján perelhető (6. cikk). A *szülői felelősségre* vonatkozó ügyekben a joghatósági szabályokat a gyermek alapvető érdekeinek a figyelembevételével alakították ki. A joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye alapítja meg, ettől eltérni csak kivételes esetekben lehet (8. cikk).

A tagállamokban meghozott határozatok elismerésének és végrehajtásának szabályozása *a kölcsönös bizalom elvére* épül. A 21. cikk szerint az egyik tagállamban hozott határozatot a másik tagállamban külön *eljárás nélkül* elismerik. A határozat érdemben „semmilyen körülmények között” sem vizsgálható felül (31. cikk). A végrehajtás kérdése a szülői felelősség gyakorlásáról szóló határozatoknál merül fel. A más tagállamban hozott

---

8 2015. január 10-től felváltotta az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (átdolgozás) (HL.L. 351, 2012. 12. 20).

határozat végrehajtásának feltétele a *végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás*, amelynek szabályozása a Brüsszel I. rendeletben foglalt elvek szerint történik (28–36. cikk). A közokiratok és a felek által megkötött megállapodások elismerése és végrehajtása a határozatokkal azonos feltételek szerint történik (46. cikk). A Brüsszel IIa. rendelet 2004. augusztus 1-jén lépett hatályba.

3. A kézbesítési rendelet

A Tanács 1348/2000/EK rendeletét a *bírósági és a bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről polgári és kereskedelmi ügyekben* kell alkalmazni. A rendelet alapján minden tagállamnak ki kell jelölnie az „áttevő” és az „átvevő” intézményeket, vagyis azokat a hivatalos személyeket és hatóságokat, amelyek a más tagállamba kézbesítendő iratok továbbítására, illetve a más tagállamból érkező iratok átvételére illetékesek (2. cikk). A bírósági iratokat *közvetlenül* és a lehető *legrövidebb* időn belül továbbítani kell a kijelölt intézmények között (4. cikk). Az iratok kézbesítése az áttevő tagállam jogának megfelelően történik, az áttevő intézmény által kért egyéni módszert akkor lehet alkalmazni, ha ez az átvevő tagállam jogával összeegyeztethető (7. cikk). Az átvevő intézmény csak a rendeletben meghatározott okokból tagadhatja meg a kézbesítendő irat elfogadását (8. cikk). A kézbesítés során a rendeletben előírt *formanyomtatványokat* kell alkalmazni. A rendelet 19. cikke azzal szolgálja az alperesek védelmét, hogy mentesíti őket az olyan mulasztások hátrányos következményei alól, amelyeket az egyes vitatható kézbesítési módok idéznek elő. A kézbesítési rendelet 2001. május 31-én lépett hatályba.⁹

4. A bizonyításfelvételi rendelet

A határokon átlépő peres ügyek gyakori velejárója az, hogy a bizonyítást egy másik (tag)államban kell lefolytatni. A Tanács 1206/2001/EK rendelete polgári és a kereskedelmi ügyekben a *bizonyításfelvétel terén* is új alapokra

---

⁹ 2008. november 13-tól felváltotta az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről („iratkezelés”), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 324 2007. 12. 10 (79-120)).

helyezte a tagállamok bíróságai közötti együttműködést. A külföldön található bizonyítékok beszerzésének *két egymástól lényegesen különböző módját* nevesíti, egyfelől a *megkeresést*, amikor a másik tagállam illetékes bíróságát kéri fel a bizonyítás felvételére, másfelől a *közvetlen bizonyításfelvételt*, amelyet a megkereső állam bírósága folytathat le (1 cikk). A rendelet a bíróságok közötti közvetlen kapcsolatra helyezi a hangsúlyt, ennek megfelelően minden tagállamnak el kell készíteni a bizonyításfelvételre illetékes bíróságok listáját. A kérelmet a megkereső bíróságnak *közvetlenül* kell eljuttatnia a bizonyítás felvételére illetékes másik tagállambeli bírósághoz (2. cikk). A „lehető legmagasabb fokú” átláthatóság és jogbiztonság érdekében bizonyítás felvételére irányuló kérelmeket *egységes formanyomtatványon* kell eljuttatni a megkeresett bíróság tagállamának hivatalos nyelvén, illetve más, az adott tagállam által elfogadott nyelven. A megkeresett bíróság a kérelmet haladéktalanul, de legkésőbb a kérelem átvételét követő *kilencven napon belül* teljesíti és ennek során a saját jogát alkalmazza (10. cikk.) A felek, illetve képviselőik jelen lehetnek a megkeresett bíróság által végzett bizonyításfelvételt során, ha azt a megkereső bíróság tagállamának joga megengedi (11. cikk).

A megkereső bíróság részéről *közvetlen bizonyításfelvételnek* csak akkor van helye, ha az önkéntes alapon, kényszerítő intézkedések alkalmazása nélkül végrehajtható (17. cikk). A megkeresésre vonatkozó kérelem elutasítására, illetve a közvetlen bizonyításfelvétel megtagadására csak a rendeletben meghatározott esetekben kerülhet sor (14. és 17. cikk) A bizonyításfelvételi rendelet 2001. július 1-jén lépett hatályba.

5. Rendelet a fizetésképtelenségi eljárásról

A Brüsszeli Egyezmény hatálya alól kivont csőd- és felszámolási eljárás közösségi szintű szabályozását az 1997. évi Amszterdami Szerződés gyorsította fel. A Tanács 1346/2000/EK rendelete a több államra kiterjedő fizetésképtelenségi eljárások hatékonyságát és eredményességét kívánta megnövelni. A tagállamok anyagi jogában fennálló jelentős különbségek miatt a szabályozás nem az *egész eljárásra*, hanem a joghatóságra, az elismerésre, valamint az alkalmazandó jogra terjed ki. A rendelet különbséget tesz a fizetésképtelenségi főeljárás, valamint a másodlagos eljárások között. Az adós teljes vagyonára irányuló fizetéskép-

telenségi *főeljárást* abban a tagállamban lehet megindítani, ahol az adós fő érdekeltségeinek a központja található (3. cikk). A *másodlagos eljárást* abban a tagállamban lehet megindítani, ahol az adós telephelye van. A másodlagos eljárás az adósnak az adott államban lévő vagyontárgyaira korlátozódik (27. cikk). Eltérő rendelkezés hiányában a fizetéseképtelenségi eljárásra annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén az eljárást megindítják (4 cikk). Valamely tagállam bírósága által hozott, a fizetéseképtelenségi eljárást megindító határozatot a többi tagállamban el kell ismerni (16. cikk). A fizetéseképtelenségi rendelet 2002. május 31-én lépett hatályba.

6. Rendelet a nem vitatott követelések végrehajtásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete *a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtási jogcím megteremtéséről* (a hivatalos magyar fordítás szerint végrehajtható okirat *létrehozásáról*) szól. Alkalmazási területe – a Brüsszel I. rendelettel azonos módon – a polgári és a kereskedelmi ügyekre terjed ki. Egy követelést akkor kell *nem vitatottnak* tekinteni, ha az adós kifejezett elismerésén vagy a bíróság által jóváhagyott egyezsége alapul, továbbá ha az adós a követeléssel szemben nem emelt *kifogást* vagy a kifogást követő tárgyaláson nem jelent meg, illetve nem képviseltette magát, valamint akkor is, ha az adós a követelést közokiratban kifejezetten elismerte (3. cikk). A nem vitatott követelésről szóló határozatot (perbeli egyezséget és közokiratot) a határozatot hozó államban *európai végrehajtási jogcímmel* kell ellátni (6. cikk). Az így módon hitelesített határozatot a többi tagállamban „a végrehajthatóvá nyilvánítás szükségessége és az elismerés megtagadhatóságának a lehetősége nélkül” el kell ismerni és végre kell hajtani (5. cikk). Az adós érdekeit a 12-19. cikkben foglalt ún. *minimumszabályok* védik, amelyek elsősorban a határozat kézbesítésének a szabályszerűségét hivatottak biztosítani. A rendelet 2005. január 21-én lépett hatályba.

II. A „közösségi joggyválás” első öt éve (2000–2005)

Az Amszterdami Szerződés hatályba lépés után felgyorsult közösségi jogalkotási folyamat rövid időn belül hat olyan rendeletet eredményezett, amely gyökeresen átalakította az Európai Unión belül a határokon átnyúló

jogvitára vonatkozó szabályozást. Az előzőkben részletesen ismertetett rendeletek mindazonáltal nem voltak *előzmény nélküliek*. Szinte valamennyit megelőzte egy-egy korábbi egyezmény (1968. évi Brüsszeli Egyezmény, 1997. évi Európai Kézbécsítési Egyezmény¹⁰, 1998. évi Brüsszel II. Egyezmény¹¹), de legalább egy tervezet a kilencvenes évekből. A *közösség joggá válás első öt éve* nem annyira a tartalomban, mint a szabályozás módjában hozott újat, vagyis egy régi német mondás plagizálásával a régi bort új hordókba töltötték.

Erre az időszakra esett az Európai Unió történetének a legnagyobb bővítése is. A ún. „Csatlakozási Okmány” 2. cikke kimondta az, hogy 2004. május 1-jétől kezdődően *a csatlakozást megelőzően elfogadott jogi aktusok az új tagállamok számára is kötelezőek*. A tíz új tagállam egyike sem élt olyan fenntartással, amely a polgári és kereskedelmi ügyekben való igazságügyi együttműködés területén korábban elfogadott jogi aktusok valamelyikét csak egy átmeneti időszakot követően tette volna alkalmazhatóvá.¹²

A határon átívelő jogviták közösségi jogforrásokkal történő szabályozásának első öt éve alatt egyedül *Dánia* helyzetét nem sikerült megnyugtatóan rendezni. Dánia – az Egyesült Királysághoz és Írországhoz hasonlóan – az Amszterdami Szerződéshez csatolt 4. sz. jegyzőkönyvben – fenntartással élt az EK Szerződés IV. Címével szemben, amely a vízumokra, a menekültügyre, a bevándorlásra és a személyek szabad mozgását biztosító egyéb politikákra vonatkozik, és – egyebek mellett – azt a 65. cikket is magában foglalja, amely a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén lehetővé teszi *a másodlagos közösségi jogforrások útján történő szabályozást*. Az Amszterdami Szerződéshez csatolt 3. számú jegyzőkönyv azonban biztosítja azt, hogy az említett államok egy ún. értesítésben fejezzék

---

10 Az Európai Parlament által jóváhagyott és a Tanács által elfogadott 1997. évi Európai Kézbécsítési Egyezmény nem lépett hatályba.

11 A tagállamok 1998. május 22-én írták alá a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségére vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló A Brüsszel II. Egyezményt, amely az Amszterdami Szerződés hatályba lépésére tekintettel az 1347/2000/EK (Brüsszel II. rendelet) formájában jelent meg (HIL L 160, 2000. 6. 30, 19-36).

12 Brenn, Christoph: *Europäischer Zivilprozess. Leitfaden für das grenzüberschreitende Verfahren in Österreich*. Wien, 2005, 3. p.

ki a rendelet elfogadásában és alkalmazásában való részvételi szándékukat („opt-in-klauzula”). Az Egyesült Királysággal és Írországgal ellentétben, Dánia nem élt ezzel a lehetőséggel, ahelyett azt akarta elérni, hogy az Európai Közösséggel nemzetközi jogi szerződést kössön a Brüsszel I. és a többi rendelet alkalmazását. („Hát ennél körülményesebben már nem is lehetne.” – jegyezte meg Geimer 2002-ben.¹³) Dánia mindazonáltal *célt ért*: a Tanács 2005-ben *nemzetközi jogi szerződést* kötött Dániával a Brüsszel I. rendelet¹⁴, valamint a bírósági és a bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK rendelet alkalmazásáról.¹⁵ (A megállapodások 2007-ben léptek hatályba.)

III. Tovább lépés

Az évtized közepét jellemző rövid „jogalkotási apály” nem a kifulladás vagy a megtorpanás jele volt. A közösségi jogalkotók és jogalkalmazók lélegzetvételnyi szünethez jutottak, amire szükség is volt, hiszen a „polgári eljárásjog európaizálása” *Burkhard Hess* szerint „lélegzetelállító gyorsasággal” haladt előre.¹⁶ A Tanács 2004 novemberében az 1999. évi tamperei programhoz hasonló *ötéves intézkedési csomagot* dolgozott ki, „A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének az erősítése az Európai Unióban” címmel¹⁷, amely a jogirodalomban *hágaí programként* vált ismertté. A program a 2005-2009 közötti ciklus stratégiai prioritásait tíz pontba rendezte, ennek 9. pontja a polgári igazságszolgáltatás számára is általános célul tűzi a hatékony európai jogi térség biztosítását, valamint az effektív jogvédelmet és a határozatok

---

13 Geimer, Reinhold: *Salut für die Verordnung (EG) Nr. 44/2001 (Brüssel I-VO)*. *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2002, 70.p.

14 A Tanács 2005/794/EK határozata (2005. szeptember 20.) az Európai Közösség és a Dán királyság közötti a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló megállapodásnak a Közösség részére történő aláírásáról (HL L 299, 2005. 11. 16. 61-62).

15 A Tanács 2005/794/EK határozata (2005. szeptember 20.) az Európai Közösség és a Dán királyság közötti a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló megállapodásnak a Közösség részéről történő aláírásáról (HL L 300, 2005. 11. 17. 53-54).

16 Burkhard Hess: *Aktuelle Perspektiven der europäischen Prozessrechtsangleichung*. *Juristenzeitung*, 2001, 573. p.

17 HL C 53, 2005. 03. 03, 1-14).

kölcsönös elismerésének, valamint végrehajtásának – mint „az igazságügyi együttműködés sarokkövének” – további fejlesztését. Az elismerés körében előtérbe helyezi a vagyoni jogi kérdéseket a családjog területén, valamint az öröklési és végrendekezési joggal összefüggő problémákat. Különös figyelmet fordít a program a köz- és magánokiratok kölcsönös elismerésének témakörére is.¹⁸

1. Rendelet az európai fizetési meghagyásos eljárásról

Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-én fogadta el az 1896/2006/EK rendeletet az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról. A rendelet nem hatott újdonsággként, mivel a Bizottság már 2002-ben kiadta az európai fizetési meghagyásos eljárásról, valamint a kis értékű követelések elbírálására irányuló eljárások egyszerűsítését és gyorsítását célzó intézkedésekről szóló *Zöld Könyvet*.

A rendelet célja az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozása révén a nem vitatott pénzkövetelésekre vonatkozó *határokon átnyúló jogviták* egyszerűsítése, felgyorsítása és azok költségeinek csökkentése, valamint az európai fizetési meghagyások tagállamok közötti szabad áramlásának lehetővé tétele olyan minimumszabályok megállapítása révén, amelyek betartása szükségtelemmé tesz bármely, az elismerést és végrehajtást megelőző köztes eljárást a végrehajtás szerinti tagállamban (Preambulum, 9. pont). A rendelet 2006. december 31-én hatályba lépett, *de az érdemi rendelkezései csak 2008. december 12. napjától válnak alkalmazhatóvá*.

A rendelet – a költségmentességről szóló 2003/8/EK irányelvhez hasonlóan – kifejezetten meghatározza a határon átnyúló ügy fogalmát. A 3. cikk szerint határon átnyúló ügynek minősül az, *amelyben legalább az egyik fél az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban rendelkezik állandó lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel*. Ennek a feltételnek a kérelem, illetve a keresetlevél benyújtásának az időpontjában kell fennállnia. A rendeletet a határokon átnyúló *polgári és kereskedelmi ügyekben* kell alkalmazni, tekintet nélkül a bíróság jellegére (2. cikk) *A joghatóságot a közösségi jog szabályaival, különösen a 44/2001/EK rendelettel (Brüsszel I.. rendelet) összhangban kell meghatározni*.

---

18 Kengyel-Harsági, i. m. (7. lábjegyzet) 41.p.

Az európai fizetési meghagyást a bíróság a jogosult kérelmére 30 napon belül, formanyomtatvány felhasználásával bocsátja ki (13. cikk). Az európai fizetési meghagyás kézbesítése a nemzeti jog szabályaival összhangban történik. Az ellentmondást 30 napon belül, formanyomtatvány felhasználásával lehet benyújtani (16. cikk). Ellentmondás hiányában a bíróság az európai fizetési meghagyást *végrehajthatónak* nyilvánítja. A legfontosabb rendelkezik a 19. cikkben található. Eszerint a valamelyik tagállamban végrehajthatónak nyilvánított fizetési meghagyást a *többi tagállamban végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás és az elismerés kifogásolásának bármilyen lehetősége nélkül el kell ismerni és végre kell hajtani*.

2. Rendelet a kis értékű követelések európai eljárásának a bevezetéséről

Az Európai Parlament és a Tanács 2007. július 11-én fogadta el a 861/2007/EK rendeletet a kis perértékű követelések európai eljárásának a bevezetéséről. A nemzeti jogalkalmazóknak szűk másfél év áll a rendelkezésükre ahhoz, hogy a 2009. január 1-jén hatályba lépő rendelet alkalmazására felkészüljenek. Nem kétséges, hogy ez a rendelet nem egyszerűen mérföldkő, hanem *vízválasztó* lesz az Európai Unió polgári eljárásjogának a fejlődéstörténetében. Az EK Szerződés 65. cikkének c) pontjával összhangban először tesz ugyanis kísérletet arra, hogy *a tagállamokban alkalmazandó polgári eljárási szabályokat összeegyeztesse*. E rendelet esetében tehát többről van szó, mint a joghatóságra, a kézbesítésre vagy éppen a bizonyításfelvétellel vonatkozó szabályok egységesítéséről. Ez a rendelet a *polgári eljárást egészét* veszi célba, természetesen meghagyva a nemzeti szabályok alternatív alkalmazását. Ennek az állításnak az alátámasztására érdemes a rendelet 1. cikkét idézni. „E rendelet létrehoz egy a kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárást (továbbiakban: kis értékű követelések európai eljárása), amelynek célja a határokon átnyúló, kis értékű követelésekkel kapcsolatos ügyek elbírálásának egyszerűsítése és felgyorsítása, továbbá a költségek csökkentése. A kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárás a tagállami jogszabályok szerinti eljárások alternatívájaként áll a peres felek rendelkezésére.”

A rendeletet azokban a határokon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni, amelyeknél a követelés értéke a keresetlevél

hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság általi kézhezvételekor nem haladja meg a 2 000 Euró összeget, az összes kamat, kiadás és költség nélkül (2. cikk). Az európai fizetési meghagyásról szóló rendelettel azonos módon határozza meg a határon átnyúló ügyek fogalmát (3. cikk).

A kis értékű követelések európai eljárásnak szabályozása kiterjed az eljárás megindítására, a lefolytatására, az eljárás nyelvére, az eljárás befejezésére, továbbá a bizonyítás felvételére, a felek képviselésére, a kézbesítésére, a határidőkre, a költségekre, a jogorvoslatokra és a végrehajtásra. A rendelet az *írásbeli eljárást* támogatja, a bíróság akkor tart tárgyalást, ha ezt szükségesnek tartja, vagy ha valamelyik fél kérelmezi (5. cikk). A rendelet lehetővé teszi az ítélet felülvizsgálatát a 18. cikkben megfogalmazott „minimumszabályok” betartására tekintettel. Külön fejezet foglalkozik a kis értékű követelések európai eljárásában hozott ítélet más tagállamban való elismerésével és végrehajtásával. Az ilyen ítéletet a többi tagállamban a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás és az elismerés kifogásolásának bármilyen lehetősége nélkül el kell ismerni és végre kell hajtani (20. cikk).

Ha eddig kételkedtünk volna az „európai polgári eljárásjog” kifejezés helytállóságát illetően, a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről szóló 861/2007/EK rendelet *hatályba lépését* követően a kifejezés jogosságát mindenképpen el kell ismerni, mivel megszületett az *egységes európai polgári eljárásjog* első zsengeje, amelyet 26 európai országban¹⁹ lehet alkalmazni!

---

19 A 861/2007/EK rendelet hatálya nem terjed ki Dániára G2. cikk (3) bekezdés).

AZ EURÓPAI POLGÁRI ELJÁRÁSJOG 10 ÉVE KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPÁBAN¹

I. Az egyes országok útja az Európai Unióba.

Az Európai Unió polgári eljárásjogának a nemzeti jogokra gyakorolt hatását jelentősen befolyásolja az, hogy az egyes államoknak *milyen utat* kellett bejárniuk a teljes jogú tagság eléréséhez. Nemcsak arról van szó, hogy mennyi időt kellett tagjelölt országgént eltölteni, hanem arról is, hogy a belépést megelőzően részt vettek-e olyan nemzetközi egyezményekben, illetve szervezetekben, amelyek szükségessé tették vagy éppenséggel *megkövetelték* a nemzeti jogrendszerük harmonizálását. Példaként említhetjük az Európa Tanácsba való felvételt és az Emberi Jogok Európai Egyezményének a ratifikálását, amelyek következtében egyes alapvető, az igazságszolgáltatásra is hatást gyakorló emberi jogok (pl. a tisztességes eljárás vagy a kétoldalú meghallgatás elve) épültek be a nemzeti jogrendszerbe.²

Az 1965. évi Hágai Kézbizbesítési Egyezményhez vagy az 1970. évi Hágai Bizonyításfelvételi Egyezményhez csatlakozott országok olyan szabályok alkalmazásában szerezhettek *jártasságot*, amelyek később, ha megváltoztatott tartalommal is, de az európai igazságügyi együttműködés keretében kiadott rendeletek részeivé váltak.³

---

1 Megjelent az Európai Jogban, 2008. évi 5. szám, 30-37. p. (Társszerző Harsági Viktória.) A tanulmány alapjául a „Der Einfluss des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf die nationalen Rechtsordnungen” címmel 2007. június 21-23 között Budapesten az Andrassy Gyula Német Nyelvű Egyetemen a Humboldt-Alapítvány támogatásával megrendezett konferencia szolgált.

2 Magyarország 1990-ben vették fel az Európa Tanácsba és 1993-ban ratifikálta az Emberi Jogok Európai Egyezményét (1993. évi XXXI. tv.).

3 A Hágai Kézbizbesítési Egyezményhez 1995-ben csatlakozott Lettország, 1996-ban Észtország és Lengyelország, 2001-ben Bulgária, 2003-ban Románia és 2005-ben Magyarország (2005. évi XXXVI. tv.). A Hágai Bizonyításfelvételi Egyezményt a jogelőd Csehszlovákia az első között ratifikálta, Észtország, Lengyelország és Lettország 1996-ban, Bulgária 2001-ben, Magyarország 2004-ben csatlakozott az egyezményhez (2004. évi CXVI. törvény).

Az európai polgári eljárásjogi szabályok alkalmazásában – európai uniós tagság nélkül – a legnagyobb gyakorlatot a *Luganói Egyezményben*⁴ való részvétel jelentette: Az 1988-ban megkötött egyezményt Ausztria 1996-ban, míg Lengyelország 2000-ben ratifikálta. Ausztria számára azonban a Luganói Egyezmény alkalmazása alig két éves „nyereséget” jelentett, mivel az Európai Unióba történt 1995. évi belépését követően 1998-tól kezdődően már a *Brüsszeli Egyezményt*⁵ alkalmazhatta. Lengyelország négy éves gyakorlatot szerzett a joghatóságra, valamint a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó közös szabályok alkalmazásában az Európai Unióhoz történt 2004. évi csatlakozása előtt. Ennek a folyamatnak a *vesztése* kétségtelenül Magyarország volt, amely 1997-ben jelentette be a csatlakozási szándékát a Luganói Egyezményhez, de a szükséges közlések és nyilatkozatok megtétele után nem sikerült megszereznie a tagállamok támogatását a belépéshez.⁶

A 2004. évi csatlakozást megelőző felkészülés során *több volt kelet-európai szocialista országban született új polgári perrendtartás*, amely nemcsak a múlt terhes örökségétől való megszabadulást jelentette, hanem megkönnyítette a közösségi jogi normák befogadását. Ebbe a sorba illeszthető az 1997. évi szlovén, az 1999. évi lett, a 2002. évi litván, a 2005. évi észt, valamint a 2008. évi bolgár polgári perrendtartás. Ahol az egykori szocialista polgári perrendtartást – különböző okokból – még nem váltották fel új törvénnyel (mint az 1952. évi magyar, az 1963. évi cseh vagy az 1964. évi lengyel perrendtartás esetében), ott a szükséges módosításokat novellákkal hajtották végre.⁷

---

4 A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganóban 1988. szeptember 16-án kelt egyezmény (HLL 319., 1988.09.16.).

5 Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Brüsszelben 1968. szeptember 27-én (HLL 299., 1972. 12. 31., 32-47. p.).

6 Kengyel Miklós: Magyarország a Luganói Egyezmény kapujában. *MJ.* 1999, 6. sz. 329- 338. p.

7 Chmeliček, Petr: Neuere Entwicklung des tscheschischen Zivilprozessrechts - eine Kurzinformation. *Zeitschrift für Zivilprozess International*, 10. Band 2005, 257-262. p.; Janowski Janusz: Die wesentlichen Grundsätze des Zivilverfahrens nach 40 Jahren der geltung der polnischen Zivilprozessordnung. *Zeitschrift für Zivilprozess International*, 10. Band 2005, 227-242.p.; Kengyel Miklós: A magyar polgári eljárásjog modellváltásai. in

Előfordulhat, hogy egy új polgári perrendtartás sem oldja meg a közösségi jog alkalmazásával kapcsolatos valamennyi problémát. A 2008. évi *bolgár perrendtartás* nem teszi lehetővé a végrehajthatóság tárgyában hozott határozat elleni kétfokú jogorvoslatot. Ennek következtében a 44/2001/EK rendelet⁸ 44. cikke Bulgáriában nem alkalmazható.⁹

Nem merült fel ilyen probléma *Romániában*, a másik 2007-ben csatlakozott tagállamban, ahol a 2006. évi 119. számú „sürgősségi kormányrendelet”, majd a 2007. évi 191. számú törvény rendelkezett a 44/2001/EK rendelet alkalmazásához szükséges bíróságok, illetve perorvoslatok megjelöléséről.¹⁰

A Közösséghez csatlakozni szándékozó *Törökország* hosszú évtizedek óta járja az európai jogi normákhoz való közelítés rögzös útját. Mivel a török bírósági ítéletek ellen rendes perorvoslatként csak felülvizsgálattal lehet élni, 2004-ben törvényt hoztak a *fellebbezés* bevezetéséről, amely 2010-ben, a *fellebbezési bíróságok felállítását* után lép hatályba. Ezzel a módosítással a török jogrendszer *törlesztette* az Emberi Jogok Európai Egyezményének a 6. cikkével szemben fennálló egyik legnagyobb adósságát. Továbbra is hiányzik azonban a szóbeli tárgyalás és a szabad bizonyítás, ami a nyilvános, illetve tisztességes eljárás egyik alapfeltétele.¹¹

II. Az Európai Unió polgári eljárásjoga és a nemzeti törvényhozások

Az Európai Unióba vezető különböző utak ellenére, a 2004-ben és 2007-ben csatlakozott tagállamok egyike sem igényelt átmeneti intézkedéseket

---

Jakab András - Takács Péter (szerk.): *A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990–2005.* Budapest, 2007. I. köt. 689-710. p.

8 A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 12. 2001.01.16. 1-38..

9 Az új tagállamok közül – Bulgárián kívül – csak Málta korlátozza a kétfokú jogorvoslat lehetőségét.

10 Romániában a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban a jogorvoslat tárgyában hozott határozat (44. cikk) kizárólag az ún. „contestație în anulare” megsemmisítési jogorvoslattal, illetve az ún. „revizuire” felülvizsgálati kérelemmel támadható meg.

11 Yıldırım, M. Kamil: Der Einfluß des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf das türkische Verfahrensrecht. In Kengyel Miklós - Harsági Viktória (szerk.): *Der Einfluß des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf die nationalen Rechtsordnungen.* Baden-Baden, 2009, 84-85. p.

a polgári eljárásjog területén. Valamennyi tagállam úgy ítélte meg, hogy megtette mindazokat az intézkedéseket, amelyek „a közösségi jog összehangolt és hatékony alkalmazását biztosíthatják”.

Az igazságügyi együttműködést szabályozó rendeletek közvetlen alkalmazhatósága ellenére a nemzeti jogrendszereknek az Európai Unió polgári eljárásjogi szabályaihoz való hozzáillesztése *minden tagállamban másként ment végbe*. Még azon országok között is nagy különbségeket találtunk, amelyeknek a jogrendszere – elsősorban a közös múltjukból adódóan – sok hasonlóságot mutat, mint pl. a balti államok esetében. A megoldások sokfélesége nemcsak a jogalkotási technikák különbözőségében (önálló törvény, kerettörvény, novella stb.) és az előidézett változtatások mélységében mutatkozott meg, hanem abban is, hogy az új szabályokat milyen jogforrásokba ültették át (polgári perrendtartás, végrehajtási rendtartás, nemzetközi magánjogi törvény stb.).

Az önálló törvényalkotás egyik tipikus példájával Németországban találkozhatunk. A 2001. évi AVAG¹² nem kerettörvény, nem módosít más jogszabályokat, hanem *közvetlenül szabályozza* a 44/2001/EK rendelet, illetve – az időközben hatályon kívül helyezett – 1347/2000/EK rendelet¹³ alkalmazásával kapcsolatos kérdéseket. Tematikai korlátozottsága miatt *az igazságügyi együttműködésre nem terjed ki*, ezért az erre vonatkozó szabályokat 2005-ben a német polgári perrendtartás – újonnan beiktatott – 11. könyvében helyezték el. Az AVAG-hoz hasonló törvény született *Romániában*, az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése során.¹⁴ Ezt a törvényt azonban, amely a 44/2001/EK rendelet alkalmazását készítette elő, 2007-ben hatályon kívül helyezték.

---

12 Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Verordnungen der Europäischen Gemeinschaft auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handlessachen von 19. Februar 2001.

13 A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekek feletti szülői felügyeleti jogával kapcsolatos eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. Hatályon kívül helyezte a 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338. 2003. 12. 03., 1-29).

14 187/2003. törvény a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint az Európai Unió tagállamaiban hozott határozatok elismeréséről Romániában. Hatályba lépett 2004. május 9-én.

Az önálló törvényekkel szemben *több ellenérv* is felhozható. A közvetlen alkalmazhatóság miatt a közösségi rendeletek tartalmát szükségtelen megismételni, enélkül azonban a hazai szabályozásra történő utalások nehezen értelmezhetők.¹⁵ A jogterület gyors fejlődése miatt a gyakori módosítások szükségessége ellentétbe kerülhet a törvények stabilitásához fűződő érdekekkel. Ezért a vizsgált tagállamokban a törvényhozók szívesebben választották a kerettörvényeket vagy a novellával történő módosításokat. További kérdésként merült fel az, hogy az európai polgári eljárásjog alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket *melik törvényben* volna célszerű elhelyezni. A legegyszerűbb megoldás *a nemzetközi polgári eljárásjogról szóló törvény* lenne, csak hogy önálló formában ilyen törvény egyetlen tagállamban sem létezik. Ennek hiányában a novelláris módosítások általában a polgári perrendtartást és a nemzetközi magánjogról szóló törvényt érintik. Azokban az országokban, ahol a végrehajtási eljárást *külön törvény szabályozza*¹⁶, ott a módosítások egy része a bírósági végrehajtásról szóló törvénybe kerül. Ausztriában három novellára¹⁷, míg Magyarországon 2003 és 2008 között öt törvénymódosításra volt szükség ahhoz, hogy a nemzeti jog szabályait hozzáigazítsák a tagállamok bírósági által hozott határozatok végrehajtását szabályozó rendeletekhez.

Bulgáriában a 44/2001/EK és a 2201/2003/EK rendelet¹⁸ alkalmazásának elősegítésére egy külön fejezetet iktattak az új polgári perrendtartásba (608–633.§). Ezt a fejezetet – az Európai Unióhoz történt csatlakozásra tekintettel – *fél évvel korábban hatályba léptették*, mint az új polgári perrendtartást. *Popova* szerint ez a megoldás, „ahelyett, hogy a helyzetet tisztázta volna, még nagyobb zavart okozott”¹⁹.

Csehországban az *1964. évi nemzetközi magánjogi törvény* módosításával teremtettek összhangot a nemzeti és az európai polgári eljárásjog között. Az

---

15 Geimer Reinhold - Schütze Rolf: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. München, 2004. 4. p.

16 Ausztriában az 1896. évi Exekutionsordnung, Magyarországon a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény.

17 Exekutionsordnungs-Novellen 1995, 2000, 2005.

18 „A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2201/2003/EK rendelet (HLL 338. 2003.12.03., 1-29).

19 Popova Valentina: Der Einfluß des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf das bulgarische Zivilverfahrensrecht. In Kengyel-Harsági, i. m. (11. lábjegyzet) 13. p.

egykori csehszlovák törvényt azért lehetett az Európai Unió polgári eljárásjogi szabályaihoz illeszteni, mert kollíziós normákat és eljárási rendelkezéseket egyaránt tartalmazott. A módosítás mégsem aratott osztatlan elismerést, mivel az általános szabályoktól eltérő *végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás bevezetését* a jogirodalom hevesen kritizálta. A fizetéseképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000/EK rendelet²⁰ alkalmazásához szükséges nemzeti szabályok a 2006-ban elfogadott új cseh fizetéseképtelenségi törvénybe kerültek. A 805/2004/EK rendelettel²¹ bevezetett *európai végrehajtható okirat* kiállítására vonatkozó rendelkezéseket az 1963. évi cseh (szlovák) polgári perrendtartás *nemperes eljárásokra vonatkozó* III. részébe helyezték, amelynek a helyességét a jogirodalom ugyancsak megkérdőjelezte.²²

Magyarország és Szlovénia esetében a nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok *korábbi módosításának* köszönhetően a 44/2001/EK, valamint 2201/2003/EK rendelet alkalmazásához nem volt szükség részletes végrehajtási törvényre.

Az 1999. évi *szlovén nemzetközi magánjogi és eljárási törvény* az Európai Unió polgári eljárásjogának számos rendelkezését (joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása) közvetlenül átültette a nemzeti jogba. Feltehetően ez a körülmény tette „kényelmessé” a szlovén jogalkotást a csatlakozást követően. A nemzeti referens megjegyzése szerint ugyanis „komoly probléma adódik abból, hogy Szlovéniában hiányoznak a közösségi jog alkalmazásához szükséges szabályok. Sok a tisztázatlan kérdés, amely az európai polgári eljárásjogi szabályok alkalmazása során jelentősen csökkenti a jogbiztonságot. A helyzet még súlyosabb olyan jogintézmények esetében, amelyeket a szlovén nemzeti jog eddig nem ismer.”²³ A problémákat részben

---

20 A Tanács 1346/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a fizetéseképtelenségi eljárásról (HL L 160., 2000. 6. 30., 1-18).

21 Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról, HL L 143., 2004.4.30., 15. p.

22 Tichý, Luboš - Dvořák Bohumil: Der Einfluß des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf die tscheschische Rechtsordnungen. In Kengyel-Harsági, i. m. (11. lábjegyzet) 75. p.

23 Galič, Ales: Die Berührungspunkte zwischen Europäischem Zivilverfahrensrecht und dem nationalen Recht in Slovenien. In Kengyel-Harsági, i. m. (11. lábjegyzet) 135-137. p

orvosolhatja az 1997. évi szlovén polgári perrendtartás 2008. október 25-én hatályba lépő *novellája*, amely a kézbesítéssel, az európai végrehajtható okirattal, valamint a jogsegéllyel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmaz.

Magyarország – a Luganói Egyezményhez való csatlakozás reményében²⁴ – már 2000-ben módosította a nemzetközi magánjogi kódexét (1979. év 13. tvr.) és ezzel az megkezdte az európai polgári eljárásjogi szabályok alkalmazására való felkészülését. Éppen ezért a csatlakozást megelőzően csak egy rövid *kerettörvény* kibocsátására volt szükség (2003. évi XXX. tv.). A csatlakozás után módosultak a magyar Pp., illetve több alkalommal a Vht. szabályai is²⁵, más országoktól eltérően azonban egyik törvényben sem iktattak be önálló fejezetet az európai polgári eljárásjogi szabályok alkalmazásáról.

A *balti államok* nemzeti polgári eljárásjogi szabályaik lényeges módosításával készültek fel a közösségi szabályok alkalmazására.

Litvániában a csatlakozást követően néhány – a közösségi jogra vonatkozó – általános szabály is belekerült a 2002. évi polgári perrendtartásba. *Norkus* szerint ez a feleslegesnek tűnő megoldás a gyakorlatban *célszerű* lépésnek bizonyult, mivel csökkentette a litván bírák hajlandóságát arra, hogy a közösségi jog helyett a „jól bevált” nemzeti jogot alkalmazzák. Az általános előírásokon túl külön végrehajtási törvények is születtek egyes közösségi jogforrások, így a 85/2004/EK rendelet, valamint a 2201/2003/EK rendelet alkalmazására. A 2002. évi litván polgári perrendtartás 7. részét „Az Európai Unió tagállamaiban hozott bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezések” című fejezettel egészítették, amely a 44/2001/EK rendelet alkalmazását segíti elő.²⁶

Lettországbán a csatlakozását követően néhány általános közösségi jogi szabály éppúgy belekerült az 1998. évi polgári perrendtartásba, mint Litvániában.²⁷ A törvény nemzetközi polgári eljárásjogról szóló része

---

24 Lásd az 6. lábjegyzetet!

25 A Vht.-ben szakaszok, illetve bekezdések vonatkoznak az Európai Unió tagállamaiban hozott határozatok végrehajtására. Az egyik leterjedelmesebb szabályozás „*Intézkedések az Európai Unió tagállamaiban történő végrehajtás érdekében*” cím alatt a Vht. 31/C. §-ában található.

26 Norkus, Rymvidas: Der Einfluß des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf das litauische, lettische und estnische Verfahrensrecht. In Kengyel-Harsági, i. m. (10. lábjegyzet) 32-33. p.

27 A lett polgári perrendtartás 5. § (5) bekezdése például kimondja azt, hogy „a közös-

mindazonáltal kiegészült a „*Nemzetközi polgári eljárásjogi igazságügyi együttműködés*” című fejezettel, amely az egyes alkalmazására vonatkozó konkrét normákat tartalmazza.

A lett és a litván törvényekkel ellentétben a 2005. évi észt polgári perrendtartás nem írja elő a közösségi jog alkalmazásának az általános kötelezettségét, mivel a legfontosabb európai polgári eljárásjogi normákat vagy átültette vagy az azokra vonatkozó utalásokat a megfelelő hazai jogintézményeknél *elhelyezte*. (A közösségi jogra vonatkozó utalások megtalálhatók például a bizonyításfelvételnél, a kézbesítésnél vagy a költségmentességre vonatkozó szabályok alkalmazásánál is).²⁸

Az új tagállamok erőfeszítései ellenére az európai polgári eljárásjoghoz való illeszkedés folyamata *nem zökkenőmentes*. A legtöbb kritikát a szlovén referens fogalmazta meg, aki egyúttal a jelenség okára is magyarázatot keresett: „A csatlakozás előtt túl sokat hallottunk arról, hogy a közösségi rendeletek közvetlenül alkalmazhatók, és – az irányelvekkel ellentétben – a hazai jogba külön intézkedés nélkül átültethetők. Ez egy ellenhatást váltott ki. A jogalkotók egyszerűen nem figyeltek fel arra, hogy a közvetlen alkalmazáshoz mégis csak szükség van olyan intézkedésekre, amelyek segítségével a rendeletek a nemzeti jogba beilleszthetők.”²⁹

A 2004-ben, illetve 2007-ben csatlakozott tagállamok egyike sem tartja *lezártnak* az Európai Unió polgári eljárásjoghoz való illeszkedés folyamatát. Ezért korai lenne bármiféle általános összegezést készíteni a közösségi jognak a nemzeti jogra gyakorolt hatásról. Befejezésként az osztrák referens idézzük, aki tizenhárom év tapasztalatai alapján készíthetett mérleget: „A végbement változások nagyjában-egészében üdvözlendők. Régóta esedékesek, sőt egyesek kifejezetten sürgősek voltak már. Az európai befolyás nemcsak a régi, nemzeti maradiságtól való könnyű (és gyors) megszabaduláshoz járult hozzá, hanem az osztrák polgári eljárásjogtudomány horizontján is egy örömdetes nyitást eredményezett.”³⁰

---

ségi jogszabályok alkalmazása során a bíróságnak a joggyakorlatot („Case Law”) is figyelembe kell vennie.

28 Norkus, i. m. (26. lábjegyzet) 43-44. p.

29 Galič, i. m. (23. lábjegyzet) 136-137. p.

30 Mayr, G. Peter: Der Einfluß des Europäischen Zivilverfahrensrechts auf das österreichische Zivilverfahrensrecht. In Kengyel-Harsági, i. m. (11. lábjegyzet) 72. p.

**II. A 44/2001/EK
(BRÜSSZEL I.) RENDELET A
GYAKORLATBAN**

A POLGÁRI ÉS KERESKEDELMELMI ÜGYEK FOGALMA A BRÜSSZEL I. RENDELETBEN¹

Bevezetés

A Tanács 44/2001/EK rendeletének (Brüsszel I. rendelet) alkalmazási területére már a jogi aktus elnevezése is utal: *rendelet polgári és kereskedelmi ügyekben* a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. A praebulum 7. pontja szerint a rendelet hatályának „néhány pontosan meghatározott kivételtől eltekintve ki kell terjednie valamennyi fontos polgári és kereskedelmi ügyre”. Ugyanezt mondja ki az 1. cikk (1) bekezdése is: „E rendeletet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet nélkül.” A jogirodalom gyakran kiemeli a rendelet „alapvetően univerzális alkalmazási területét”, annak ellenére, hogy a (2) bekezdés azokat a jogterületeket is kivonja a hatálya alól, amelyek a „magánjog és a közjog között húzódó sűrű zónában” találhatóak.² A rendelet hatálya nem terjed ki a közjogi jellegű jogvitákra, annak a megállapítása azonban, hogy egy jogvita mikor minősíthető „tisztán” közjogi jellegűnek, a gyakorlatban – a jogrendszerek közötti különbségek miatt – sok problémát okoz.

Az egységes értelmezést nagymértékben megkönnyíti az, hogy az ügyek besorolása a bíróság jellegére való tekintet nélkül történik. Az Európai Bíróság által gyakran hangsúlyozott önálló minősítés szempontjából egyedül a jogvita tárgya a meghatározó. Az anyagi jogi kritériumok alapján polgári vagy kereskedelmi joginak minősített ügy akkor is a rendelet hatálya alá tartozik, ha közigazgatási vagy büntető bíróság tárgyalja.

I. Polgári és kereskedelmi ügyek

A rendelet hatálya *a polgári és kereskedelmi ügyekre* terjed ki. A két jogterület pontosabb körülírására sem az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény, sem pedig az

---

1 Megjelent a Magyar Jogban, 52. évf. (2005) 8. sz. 485-494. p.

2 Schlosser, Peter: EU Zivilprozessrecht. Kommentar. München, 2003, 29. p.

azt felváltó 44/2001/EK rendelet nem vállalkozott. Az 1. cikk (1) bekezdésének második mondata, miszerint a rendelet nem terjed ki különösen az adó-, vám vagy közigazgatási ügyekre, inkább a közjogi vitáktól való pontosabb elhatárolást, mintsem a polgári és kereskedelmi ügyek fogalmának a helyes értelmezését segíti elő. (Az idézett rendelkezés egyébként a common law országok 1978. évi csatlakozásakor került bele a Brüsszeli Egyezmény szövegébe.) *Kropholler* szerint a Brüsszeli Egyezmény megalkotói tudatosan kerültek el a polgári és kereskedelmi ügyek fogalmának a meghatározását, sőt azt is, hogy a kifejezések értelmezéséhez alkalmazható törvényeket megjelöljék.³ Ezzel azt akarták elérni, hogy a jogviták besorolásakor az ügyek tartalmából, ne pedig az ügyben eljáró bíróság jellegéből induljanak ki⁴, amelyre egyébként az 1. cikk (1) bekezdése is utal: „E rendeletet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet nélkül.” Az egységes értelmezés az Európai Bíróságra várt, amely a hetvenes évektől kezdve több döntésében is polgári és kereskedelmi ügyek *európai fogalmának* a kidolgozása mellett foglalt állást.⁵

1. A polgári ügyek fogalmának egységes értelmezése

A Brüsszeli Egyezményben, valamint az azt felváltó 44/2001/EK rendeletben számos olyan fogalom és kifejezés található, amelynek a jelentése tagállamonként különböző lehet. Ha el akarjuk érni azt, hogy a rendeletből a tagállamok, valamint az érintett személyek számára lehetőleg azonos jogok és kötelezettségek keletkezzenek, akkor a fogalmakat és a kifejezéseket nem a tagállamok belső jogi normáira történő utalásoknak kell tekinteni, hanem *autonóm* módon és valamennyi tagállam számára közösen kell értelmezni. Az Európai Bíróság álláspontja szerint: „A „polgári- és kereskedelmi ügyek fogalmának az értelmezése során nem az érintett államok valamelyikének a joga

---

3 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EUGVO und Lugano Übereinkommen*. 7. Aufl. Heidelberg, 2002, 81. p.

4 Jenard, Paul: Bericht zu den Übereinkommen über die Zuständigkeit und die Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil und Handelsachen. (*ABl.* C 59, 5. 3. 1979., 1-65.

5 Vö. LTU kontra Eurocontrol 29/76. sz. ügyben 1976. október 14-én hozott ítélet; Gourdain kontra Nadler 133/78. sz. ügyben 1979. február 22-én hozott ítélet, Holland Állam kontra Rüffer 814/79. sz. ügyben 1980. december 16-án hozott ítélet,

irányadó, ehelyett az egyezmény (rendelet) rendszerét és célkitűzéseit, továbbá azokat az általános jogelveket kell figyelembe venni, amelyek a belső jogrendek összességéből adódnak.”⁶ Csak az önálló minősítés biztosíthatja a rendelet egyéges alkalmazását. Ennek hiányában a tagállamok a mindenkori érdekeiknek megfelelően szűkíthetnék vagy bővíthetnék a rendelet alkalmazási területét. Az „átminősítés” eszközével is élhetnének, azaz a nemzeti joguk megváltoztatásával a rendelet tárgyi hatályát is módosíthatnák és ilyen módon maguk határoznák meg a rendeletben rájuk rótt jogok és kötelezettségek terjedelmét.⁷

A polgári (és kereskedelmi) ügyek önálló minősítésének kulcskérdése a köz- és magánjogi jogviták elhatárolása. Geimer szerint az „összeurópai jogi tradíciót” kell alapul venni, hiszen a kontinentális jogrendszerek – az eltérő jogfejlődésük ellenére is – a római-germán jogcsaládhoz tartoznak, következésképpen meg lehet találni a különböző nemzeti megoldások közös európai gyökereit.⁸

Az Európai Bíróság – néhány évvel a Brüsszeli Egyezmény hatályba lépése után⁹ – az ún. Eurocontrol ügyben mondta ki először azt, hogy „a bírósági döntések bizonyos típusai a felek között fennálló jogviszony természete vagy a jogvita tárgya miatt ki vannak zárva az egyezmény (2001 óta a rendelet) alkalmazási köréből.” Ezek közé tartoznak az olyan eljárásból eredő bírósági döntések, amelyben a hatóság a közhatalmi jogosítványait gyakorolja. Ennek a hiányában azonban a hatóság és a magánszemély közötti jogvita az egyezmény (rendelet) alkalmazása szempontjából polgári ügynek tekinthető.¹⁰ A polgári és kereskedelmi ügyek minősítése szempontjából egyedül a jogvita tárgya a meghatározó. Ha pl. egy vámkövetelést kezességgel biztosítanak, az állam és a magánszemély kezes közötti jogvita mindaddig nem minősül vámügynek, ameddig az állam részéről nem kerül sor közhatalmi jogosítványok gyakorlására.¹¹ Ha az állam vagy az azt képviselő hatóság az egyenrangúság alapján köt szerződést egy magánszeméllyel, az ebből eredő jogviták a rendelet hatálya

---

6 Eurocontrol-ügy, lásd az előző lábjegyzetet.

7 Geimer, Reinhold - Schütze, Rolf: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. 2. Aufl. München, 2004, 66-67. p., Schack, Haimo: *Internationales Zivilverfahrensrecht*. 3. Aufl. München, 2002, 43. p.

8 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 67. p.

9 A Brüsszeli Egyezmény 1973. február 1. napján mind a hat aláíró tagállamban hatályba lépett.

10 Lásd az 6. lábjegyzetet.

11 TIARD SA kontra Holland Állam C-266/01. sz. ügyben 2003. május 15-én hozott ítélet.

alá tartoznak.¹² A Svájci Szövetségi Bíróság gyakran idézett döntése szerint a hatósági tevékenység mindaddig nem tekinthető közhatalminak, amíg funkcionálisan nem különbözik a magánszemélyek tevékenységétől.¹³ Amit bármelyik magánszemély is megtehetne, azt nem lehet (állami) felségjognak tekinteni.

Az egységes értelmezésből következik az, hogy a rendelet 1. cikke szerinti *polgári jogi besorolás* nem feltételezi azt, hogy a jogvita tárgya valamennyi tagállam jogrendje szerint magánjoginak minősüljön. Ha ez így lenne, akkor az alkalmazási terület *Geimer* megfogalmazása szerint a legkisebb közös nevezőre redukálnódna, ami nem felelne meg a rendelet szándékainak.¹⁴ A konkrét ügyek besorolása így sem mentes a problémáktól. A hatóságok gyakran kötnek magánszemélyekkel szerződéseket közcélú feladataik ellátására (pl. útépítésre). Az ilyen jogügylet akkor is *polgári joginak minősül*, ha a nemzeti jog szerint a közjogba tartozik.¹⁵ A jogirodalom által gyakran hangsúlyozott *tág jogértelmezés* alapján magánjogi ügyeknek minősülnek és a rendelet hatálya alá tartoznak:

- az állami tulajdonban lévő gazdasági vállalkozások tevékenységével kapcsolatos jogviták, kivéve azokat az eseteket, amikor a tevékenység közjogi formát ölt és a közhatalom gyakorlásában nyilvánul meg;¹⁶
- a magánszemélyeknek a jogtalan állami aktusok (intézkedések stb.)

---

12 Schlosser, Peter: Bericht zum 1. Beitrittsübereinkommen mit Dänemark, Irland und dem Vereinigten Königreich. (Abl. 1979, C 59, 71-151.). p.; Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet), 67. p.

13 Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts 124 III 436, 440. Id. Rauscher, Thomas (Hrsg.): *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar*. München, 2004, 48. p.

14 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 70. p.

15 A jogirodalomban gyakran hivatkoznak annak a francia építkezési vállalkozónak az esetére, aki egy német hatóságtól kapott megbízást arra, hogy építőanyagot szállítson egy völgyzáró gát építéséhez. A megbízást – Németországban szokásos módon – magánjogi szerződésbe rögzítették, következésképpen egy polgári jogügylet jött létre. Miután az ügy a Brüsszeli Egyezmény (rendelet) hatálya alá tartozik, a német bíróságok az alperes francia építési vállalkozó elleni benyújtott keresetre csak akkor rendelkeznek joghatósággal, ha az 5. cikkének (1) bekezdése szerinti különös joghatósági ok (a teljesítés helye) áll fenn vagy egyébként a joghatóságot kikötötték. Ha az eset fordítva történik, vagyis egy francia hatóság német építési vállalkozót bíz meg az építőanyag szállításával, akkor a francia jog szerint nem magánjogi, hanem közigazgatási jogi szerződés jön létre. A német jogirodalom álláspontja szerint – bizonyos fenntartásokkal ugyan – de ez a szerződés is a rendelet hatálya alá tartozik. Vö. Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 85. p.; Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 36. p.

16 Rauscher, i. m. (13. lábjegyzet) 50. p.; Kropholler, i. m. (13. lábjegyzet) 85. p.

miatt benyújtott keresetei;¹⁷

- a személyiségi jog megsértése abban az esetben is, ha állami rádióátlomás részéről történik;¹⁸
- a fogyasztóvédelmi szervezetek által benyújtott kollektív (közérdekű) keresetek,¹⁹ jóllehet az ilyen szervezeteket az Egyesült Királyságban hatóságoknak minősítik;
- a hatóságok által magánszemélyek kvázi-képviselésében benyújtott, a magánérdek érvényesítését támogató keresetek.²⁰

Kropholler külön is felhívja a figyelmet arra, hogy a „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalma alá tartoznak a tartási ügyek, a kartellügyek, valamint a tengeri joggal kapcsolatos jogviták, mint pl. a hajórakomány mentésének díja körüli vita, amelyre az 5. cikk (7) bekezdése különös joghatósági okot is megállapít.²¹

2. A kereskedelmi ügy fogalma

A látszat ellenére kisebb problémát okoz a *kereskedelmi ügy* fogalmának az értelmezése, mivel nem önálló kategóriaként, hanem a polgári ügyek részterületeként kezelik. A jogág külön történő megemlítése egyébként a francia dogmatikának tett engedmény volt, amely sokat ad a kereskedelmi jog önállóságának (*autonomie du droit commerciale*) a kihangsúlyozására.²²

Fontos megemlíteni azt, hogy a rendelet hatálya csak a kereskedelmi jog magánjogi részére terjed ki. Amennyiben az eljárás tárgya a kereskedelmi joghoz tartozik, de közjogi jellegű, a Brüsszel I. rendelet szabályai már nem alkalmazhatók. A magyar szabályozást alapul véve ilyennek kell tekinteni pl. a Ctv. 51. §-a alapján hivatalból megindított törvényességi felülvizelési eljárást.

---

17 Geimer szerint az Európai Bíróság „nagyvonalúan” hajlik arra, hogy az ilyen ügyeket is a Brüsszeli Egyezmény (rendelet) hatálya alá sorolja. Vö. Sonntag kontra Waidmann C-172/91. sz. ügyben 1993. április 21-én hozott ítélet

18 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 69. p.

19 1 Verein für Konsumenten kontra Karl Heinz Henkel C-167/00, sz. ügyben 2002. november 1-én hozott ítélet.

20 A magyar jogban ilyennek lehet tekinteni az ügyész által a Pp. 9. §-a alapján benyújtott keresetet.

21 Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 87. p.

22 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 71. p.

3. A közjogi viták kizárása

A rendelet 1. cikke egyrészt a polgári és kereskedelmi ügyekben történő alkalmazás kimondásával, másrészt az adó- vám- és közigazgatási ügyek kizárásával kívánja egyértelművé tenni azt, hogy a közjogi jogvitákban nem alkalmazható. A jogirodalom szerint a rendelet azt az elavult felfogást képviseli, hogy a közjog az adott állam területén kívül nem érvényesíthető.²³

A gyakorlatban elsősorban a magánjog és a közjog közötti határvonal meghúzása jelent problémát. Az Európai Gazdasági Közösséget megalapító hat tagállammal szemben a common law országok jogrendszere nem ismeri a „szisztematikus különbséget” a magánjog és a közjog között, ezért kellett a Brüsszeli Egyezmény 1. cikkét az Egyesült Királyság és Írország csatlakozása után a – már említett módon – kiegészíteni.

Az elhatárolást az is megnehezíti, hogy az Európai Unió tagállamaiban a bírósági szervezet felépítése és hatásköre nagyon különböző: a polgári bíróságok közigazgatási ügyeket tárgyalnak és fordítva, a közigazgatási bíróságok (ha egyáltalában működnek ilyenek) polgári ügyekben is eljárnak, a büntető bíróságok pedig szinte minden tagállamban elbírállhatják az ún. adhéziós eljárás keretében a polgári jogi igényeket. Ha egy jogvita a tagállamok többségében a közigazgatási bíróság elé tartozik, akkor ebből joggal lehet arra következtetni, hogy az ügy valóban közjogi jellegű.²⁴ Ám a minősítés *végző soron* a jogvita tárgya szerint történik.

Az európai polgári eljárásjoghoz írt kommentárok bő terjedelemben sorolják fel azokat az ügyeket, illetve ügycsoportokat, amelyek a közhatalmi jogosítvány gyakorlása alapján közjogi jogvitáknak minősülnek. *Nem tartoznak a rendelet hatálya alá:*

- a kisajátítási eljárásból származó ügyek;²⁵
- az illetékfizetési kötelezettség, ha egy magánszemélyt az állammal vagy nemzetközi szervezettel szemben terhel;²⁶
- a bírósági költségek és más hatósági díjak, beleértve a közjegyzői

---

23 Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 30. p.

24 uo.

25 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 67. p

26 Így. pl. Eurocontrol igénye egy repülőgéptartóval szemben a repülésbiztosítási díj fizetésére nem tartozik a rendelet hatálya alá. Lásd 5. lábjegyzet.

díjakat is,²⁷ (ezzel szemben az ügyvéd honoráriumigénye, beleértve a bíróság által kirendelt kötelező védő díját is polgári ügynek minősül és a rendelet hatálya alá tartozik²⁸);

- az adó- és vámügyek, ezeket az 1. cikk (2) bekezdése kifejezetten kivonja a rendelet tárgyi hatálya alól²⁹;
- az olyan kártérítési igények, amelyek egy hatóság megőrzési vagy mentési intézkedésével kapcsolatban keletkeznek, (ennek az esetnek az „iskolapéldája” a Niederlande/Rüffel ügy)³⁰;
- az építési engedéllyel kapcsolatos díjak vagy illetékek,
- a hivatali felelősség érvényesítésével kapcsolatos igények, de csak akkor, ha a közhatalmi jogosultság gyakorlásán alapulnak. Ennek hiányában a „hivatalos személyek” károkozásával kapcsolatos igények nincsenek kivonva a rendelet hatálya alól, mivel a minősítés szempontjából nem a károkozó státus, hanem a magatartás közhatalmi jellege a döntő. Ezt erősítette meg az Európai Bíróságnak a Sonntag/Waidmann ügyben kifejtett álláspontja is³¹, amellyel „rendkívüli mértékben kiszélesítette a rendelet tárgyi hatályát”³².

---

27 A közjogi minősítés független attól, hogyan szabályozza a törvényhozó egy tagállamon belül a magánszemélyek viszonyát a bíróságokhoz, más hatóságokhoz, illetve a közjegyzőkhöz.

28 Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 83-84. p.

29 Ha pl. egy önkormányzat a parkolóhely használatáért *adót*, nem pedig magánjogi természetű használati díjat szed, akkor ennek a behajtása közjogi jellegű vitának minősül, amely nem tartozik a rendelet hatálya alá.

30 A nyilvános víziúton található hajóroncs eltávolításával az állam közhatalmi tevékenységet gyakorol (nemzetközi jogi kötelezettségét teljesíti), ezért a költségtérítéssel kapcsolatos jogvita közjoginak minősül és nem tartozik a rendelet hatálya alá. Vö. 5. lábjegyzet.

31 Egy német állami iskola tanára diákokat kísér el iskolai kirándulásra Olaszországba, ahol az egyik diák balesetet szenvedett. A tanári felügyelet a legtöbb EU tagállam joga szerint nem minősíthető a közhatalom gyakorlásának, mivel a tanárnak nincsenek olyan jogosítványai, amelyek a magánszemélyekre érvényes szabályoktól eltérnének. A felügyelet gyakorlásával a tanár az állami iskolában ugyanolyan feladatot lát el, mint egy magáiskolában. Egy állami állást nem lehet a közhatalom gyakorlásának tekinteni, ha a feladatok és a jogosultságok a magánétól nem különböznek. [...] Ezért a német tanár ellen hozott olasz ítéletet olyan *polgári ügyként* kell elismerni, amelyre a Brüsszel-I. rendelet 1. cikkének hatálya kiterjed. Sonntag/Waidmann- ügy, lásd 17. lábjegyzet.

32 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 70. p.

A polgári bíróságoknak gyakran kell közjogi *előkérdésben* dönteniük, ami a jogirodalom véleménye szerint nem zárja ki az ügy polgári jogi vagy kereskedelmi jogi minősítését. *Geimer* szerint ez fordítva is igaz: egy polgári jogi előkérdés nem változtatja meg a közjogi jogvita természetét.³³ De mi a helyzet a common law országokban, ahol nemcsak a köz- és a magánjog, hanem a perbeli fő- és előkérdés közötti „világos fogalmi elválasztás” sem ismert? Az ír Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a pertárgy „egynéhány közigazgatási jogi eleme” a Brüsszel I.rendelet alkalmazásával nem ellentétes.³⁴

A keresettel szemben benyújtott *közjogi kifogás* sem változtatja meg az ügy minősítését. Annak az eldöntése során, hogy egy adott ügy a rendelet hatálya alá tartozik-e, csak *a jogvita tárgyát* kell figyelembe venni, ami kizárólag a felperes keresetén vagy a jogosult kérelmén alapul. A rendelet egyik legfontosabb célját, a *jogbiztonságot* veszélyeztetné az, ha az ügyek besorolását olyan előkérdéstől tennék függővé, amelyet a felek bármelyike az eljárás során bármikor előhozhat.³⁵

4. A bíróság jellege

A rendelet alkalmazása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy az adott ügy egy tagállamban *milyen bíróság* elé tartozik vagy az elbírálása *milyen eljárás* keretében történik. Az ügyek besorolása döntően az anyagi jogi kritériumok, tehát a jogvita tárgya és/vagy a felek között fennálló jogviszony természete alapján történik. A rendelet alkalmazási területe nemcsak a rendes bíróságokra, hanem a munkaügyi, a közigazgatási, sőt a büntető bíróságok előtti eljárásra is kiterjedhet, amennyiben a jogvita tárgya polgári vagy kereskedelmi ügy. A tétel fordítva is igaz: ha egy polgári bíróság előtt olyan igényt érvényesítenek, amely közhatalmi jogosítványok gyakorlásával van összefüggésben, akkor a jogvita nem minősíthető polgári vagy kereskedelmi ügynek.³⁶

A rendelet „nagyvonalúsága” mind az Európai Bíróságot, mind pedig a jogirodalmat *a kiterjesztő* értelmezésre ösztönzi. A besorolás szempontjából

---

33 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 65. p.

34 Short and others v. British Nuclear Fuels PLC 8 LL.Pr. [1997] 747.

35 TIARD-ügy, lásd 11. lábjegyzet.

36 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 71. p.; Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 86. p.

nincs jelentősége annak, hogy az eljárás bíró vagy más bírósági szerv, illetve igazságügyi tisztviselő előtt zajlik.³⁷ A rendelet 32. cikke a költségek megállapításával kapcsolatban kifejezetten megemlíti a bírósági tisztviselőt (an officier of the court). A magyar szabályozás szerint ilyennek lehet tekinteni a Pp. 12/A. §-a alapján eljáró bírósági titkárt és bírósági ügyintézőt.

A rendelet hatálya a polgári perekon kívül azokra a *nemperes eljárásokra* is kiterjed, ahol a felek között „valódi” jogvita van. Mivel a rendelet alkalmazásához *ellenérdekű felekre* van szükség, az alperes nélküli nemperes eljárások nem tartoznak ide. Az 1. cikk (2) bekezdése ezen túlmenően számos „klasszikus” nemperes eljárást is kivon a rendelet hatálya alól (pl. hagyatéki vagy gyámsági ügyek stb.).

A „polgári és kereskedelmi ügyként” történő besorolásnak nem előfeltétele az, hogy az eljárás *keresettel* induljon.³⁸ A nemperes eljárások egyébként is más beadvánnyal, pl. fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemmel kezdődnek. Arra sincs szükség, hogy az eljárás érdemi határozat meghozatalára irányuljon, elegendő az önálló bizonyítási eljárás is.³⁹ Az ideiglenes intézkedések (beleértve a biztosítási intézkedéseket is) a rendelet hatálya alá tartoznak, amennyiben az általuk biztosított igény is az 1. cikk (1) bekezdése alá sorolható.⁴⁰

A *munkaügyi jogviták*, függetlenül attól, hogy az egyes tagállamokban polgári vagy munkaügyi bíróság elé tartoznak, a rendelet alkalmazása szempontjából *polgári ügynek* minősülnek.⁴¹ Kivételt csupán a kollektív munkajog területére tartozó egyes közjogi jellegű jogviták képezhetnek.⁴²

A *büntető bíróság* előtti eljárás csak akkor tartozik a rendelet hatálya alá, ha az eljárásban polgári jogi igényt érvényesítenek⁴³, ami leggyakrabban a közúti és a vízi közlekedésben bekövetkezett balesetekkel kapcsolatban fordul elő. Az 5. cikk (4) bekezdése a polgári jogi igények érvényesítésére

---

37 Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 32. p.

38 Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 86. p.

39 Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 32. p.

40 Jacques de Cavel kontra Louise de Cavel (I.) 143/78. sz. ügyben 1979. március 27-én hozott ítélet; Luise de Cavel kontra Jacques de Cavel (II.) 120/79. sz. ügyben 1980. március 6-án hozott ítélet,

41 Sanicentral kontra Collin 25/79. sz. ügyben 1979. november 13-án hozott ítélet,

42 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 72. p.

43 Lásd 17. lábjegyzet.

egy *különös joghatóságot* is létesít, egyéb kérdésekben azonban a büntető bíróságok joghatóságát *nem érinti*.

A gyakorlatban nehézséget okozhat a különböző bíróságok által kiszabott pénzbírságok vagy pénzbüntetések jogi természetének a megítélése. A besorolásnál döntő szempont lehet az, hogy a bírság összege kit illet. Így pl. a dán munkaügyi bíróság által kiszabott pénzbírság, amely a felpereset vagy a károsultat illeti meg, a rendelet hatálya alá tartozik, szemben a német polgári bíróság által kiszabható rendbírsággal, amely az államkasszába folyik.⁴⁴

A *közigazgatási bíróság* előtti eljárás csak kivételes esetben minősülhet polgári ügynek. Ugyanez vonatkozik az *alkotmánybíróság* előtti eljárásra is. A tagállamok bírósági szervezete és jogrendszere közötti különbség indokoltá teszi a kivételek lehetőségének a fenntartását. Az *egyházi bíróságok eljárására* – mivel nem állami bíróságok – a rendelet hatálya nem terjed ki,⁴⁵ a *választottbíráskodást* pedig az 1. cikk (2) bek. d) pontja kifejezetten kizárja a tárgyi hatály alól.

II.. A Brüsszel I. rendelet tárgyi hatálya alól kivont jogterületek

1. A szűkítés indoka

Az 1. cikk (2) bek. néhány nagyobb jogterületet kivon a rendelet hatálya alól. Az alkalmazási terület szűkítésének magyarázata az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény keletkezéséhez vezet vissza: „Az ideális megoldás az lett volna, ha az egyezményt valamennyi polgári és kereskedelmi ügyben alkalmazzák.” – kezdte a kivételekhez írt kommentárját *Jenard*.⁴⁶ A hatvanas években azonban olyan nagy különbség volt – még az egyezményt aláíró hat tagállam között is – a személyi állapot, a házassági vagyonjog, az örökjog és a végrendekezés szabályozásában, hogy a rendelet megalkotói biztos kudarcra számíthattak volna akkor, ha a jogegységesítést ezekre a területekre is kiterjesztik. Az egyezmény hatályát lényegében a *vagyonjogi ügyekre* korlátozták, ahol nem kellett tartani attól, hogy „a feszültségek

44 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 73. p.

45 Az egyházi bíróság határozata a Brüsszel I. rendelet 33. cikke alapján – elvileg – akkor lenne elismerhető, ha állami megbízás alapján járna el. Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 73. p.

46 Jenard, i. m. (4. lábjegyzet) 13. p.

és a zavarok az *ordre public* klauzula agyonhajszolásához vezetnek”. Az egyezmény egyik legnagyobb vívmányát, az elsőként eljáró állam joghatósága felülvizsgálatának a *tilalmát* csak a (2) bekezdésben felsorolt kivételek fenntartásával lehetett elérni.⁴⁷ A szűkítés indokai között szerepelt az is, hogy néhány kizárt jogterületen már a hatvanas években is létezett közös szabályozás (pl. választottbíráskodás), vagy legalábbis ismertek voltak az erre vonatkozó elképzelések.

Itt jegyezzük meg, hogy az 1. cikk (2) bekezdésén kívül a 67. cikk és a 71. cikk is kivon bizonyos jogvitákat a rendelet hatálya alól. Ez utóbbi elsőbbséget biztosít az olyan egyezmények számára, amelyeknek a tagállamok a részesei és amelyek egyes külön jogterületeken a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák. *Rauscher* szerint a 71. cikknek, éppúgy mint az 1. cikk (2) bekezdésének kivételes karaktere van, ennek ellenére az analógia alkalmazását nem lehet kizárni.⁴⁸

2. Egységes értelmezés

Az egységes alkalmazás érdekében a rendelet tárgyi hatálya alól kivont jogterületeket is *önállóan kell minősíteni*. El kell szakadni a nemzeti jogokban használt fogalmaktól és olyan közösségi jogi definíciókat kell kidolgozni, amelyek megfelelnek a rendelet céljának és rendszerének, mivel a nemzeti jogrendszerek összességéből eredeztethető általános jogelveken alapulnak. Ezt az értelmezési módot követte az Európai Bíróság is a Brüsszeli Egyezmény 1. cikkének (2) bekezdéséhez kapcsolódó ítéleteiben.⁴⁹

Az (1) és (2) bekezdésének értelmezése között mégis van egy nagyon lényeges különbség: amíg a rendelet tárgyi hatályára vonatkozó előírásokat a lehető legtágabban, addig a kivételeket *megszorító módon* kell értelmezni, hiszen a rendelet célja az, hogy a polgári és a kereskedelmi jog területén a joghatóságra, valamint az elismerésre vonatkozó szabályokat egységesítse.⁵⁰

A (2) bekezdésben felsorolt jogterületek csak akkor vannak kizárva a

---

47 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 76. p.; Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 88. p.

48 Rauscher, i. m. (13. lábjegyzet) 51. p.; Schlosser az „óvatos analógia” alkalmazását tartja megengedhetőnek., i. m. (2. lábjegyzet) 48. p.

49 Gourdain/Nadler-ügy, lásd 5. lábjegyzet; Cavel/Cavel/I-ügy, lásd 40. lábjegyzet.

50 Cavel/Cavel/II-ügy, lásd 40. lábjegyzet.; Antonius van den Boogard kontra Paula Laumen C-220/95. sz. ügyben 1997. február 27-én hozott ítélet.

rendelet hatálya alól, ha *a jogvita tárgyát képezik*.⁵¹ Amennyiben *prejudiciális kérdésként* merülnek fel, a rendeletet kell alkalmazni, függetlenül attól, hogy az előkérdés eldöntésének az eljárás szempontjából mekkora jelentősége van.⁵² Ha pl. egy társaság feloszlata során valamelyik taggal kapcsolatban a fizetéseképtelenség kérdése merül fel, ettől a jogvita még nem válik fizetéseképtelenségi eljárássá, és nem esik ki a rendelet alkalmazási köréből. Ugyanez az *elv* érvényesül akkor is, ha a házastársak közkereseti vagy polgári jogi társaságot működtetnek. Az ebből eredő bármely jogvita a házastársak között vagy a házastársak és egy harmadik személy között, a rendelet hatálya alá tartozik. Itt sem játszik szerepet az, hogy előkérdésként családjogi szabályok alkalmazásáról kell dönten. Ha pedig a házastársak közötti jogvita az általános *kötelmi vagy dologi jogon* alapul, a rendelet előírásait akkor is alkalmazni kell, ha a házassági jog az érvényesíteni kívánt igény keletkezésére és terjedelmére egyaránt hatással volt. Akad példa a szociális biztonság köréből is: ha a társadalombiztosítási szerv harmadik személlyel szemben olyan igényt érvényesít amely a törvény erejénél vagy egy jogügylet alapján háramlott rá, a jogvita a rendelet hatálya alá tartozik.⁵³

Az ügyek besorolását megnehezítheti az, ha egy eljárásban *több igényt* érvényesítenek. Általános elv az, hogy az egyes követelések tekintetében külön-külön kell megvizsgálni azt, hogy a rendelet alkalmazásának a feltételei fennállnak-e. Ha a követelések *egyike* a rendelet hatálya alá tartozik, ebből nem következik automatikusan az, hogy a többi követelésre is a rendelet szabályait kellene alkalmazni.⁵⁴ *Rauscher* szerint a tárgyi összefüggés alapján történő besorolás azért nem fogadható el, mert ebben az esetben a felperes megtehetné azt, hogy az indítványa ügyes megfogalmazásával, illetve az igénye nevesítésével mint főköveteléssel olyan pertárgyakat is a rendelet hatálya alá vonjon, amelyek egyébként nem tartoznának a Brüsszel I.rendelet tárgyi hatálya alá.⁵⁵

A fő- és mellékkövetelések esetében is külön-külön kell megvizsgálni a feltételek fennállását.⁵⁶ Kivételt képeznek az olyan *járulékos* követelések,

---

51 Jenard, i. m. (4. lábjegyzet) 13. p.

52 Marc Rich & CO AG kontra Societa Italiana Impianti PA. C-190/89. sz. ügyben 1991. július 25-én hozott ítélet.

53 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 74-76. p.

54 Cavel/ Cavel II-ügy, lásd 39. lábjegyzet; Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 79. p.

55 Rauscher, i. m. (13. lábjegyzet) 50. p.

56 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 70. p.

amely „a jog⁵⁷ intézmény természetéből” adódnak. Így pl. a költségek megfizetésére vonatkozó igények mindig követik a főkövetelés minősítését. Ha a per tárgya nem tartozik a rendelet hatálya alá, akkor a költségekről sem lehet a rendelet szerint dönteni.

III. A „kivételek katalógusa” [1. cikk (2) bek.]

1. Személyi állapot, jog- és cselekvőképesség [(2) bek. a) pont]

A személyi állapottal kapcsolatos ügyek, beleértve a jog- és a cselekvőképesség, valamint a természetes személyek törvényes képviselőténak a kérdését is, ki vannak véve a Brüsszel I.rendelet hatálya alól. A kizárás olyan fontosabb jogvitákra terjed ki, mint

- a házasság érvényességének vagy érvénytelenségének a megállapítása,
- a házasság felbontása,
- a gyermek származának a megállapítása,
- a szülői felügyelet,
- a gondnokság alá helyezés,

továbbá a jogviták külön nevesítése nélkül is a házastársak különélésével, az élettársi viszonytal, a gyermek elismerésével, az örökbefogadással, az állampolgársággal, a lakóhely megállapításával, valamint a személyek halálával kapcsolatos ügyek.⁵⁸ A felsorolás peres ügyeket, valamint nemperes eljárásokat (pl. gyámsági, gondnoksági, hagyatéki stb. ügyek) egyaránt érint.

Az egyértelmű szabályozás ellenére is adódik néhány vitás kérdés. Az Európai Bíróság értelmezése szerint a közös lakás és berendezés használatával kapcsolatos *ideiglenes intézkedések*, valamint házassági bontóper alatt elrendelt *biztosítási intézkedések* a házassági vagyoni joghoz kapcsolódnak, ezért kizártak a rendelet hatálya alól.⁵⁹ Ezzel szemben a *jogi személyek* alapítását, fennállását, valamint szerveik jogosultságát érintő jogvitában a Brüsszel I.rendelet előírásait kell alkalmazni.⁶⁰

---

57 Rauscher, i. m. (13. lábjegyzet) 51. p.

58 Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 121. p.

59 Cavel/Cavel/I. ügy, lásd 40. lábjegyzet,

60 Jenard, i. m. (4. lábjegyzet) 13. p.

A családjogi jogviták közül csak a *tartással* kapcsolatosak ügyek tartoznak a Brüsszel I.rendelet hatálya alá. Ez a besorolás nem szorul külön magyarázatra, mert a rendelet 5. cikk (2) bek. egy különös joghatósági okot állapít meg a tartásból eredő jogviták számára.⁶¹ A gyakorlatban vitás lehet a tartási és a házassági vagyoni jogi ügyek *elhatárolása*. Ezt könnyíti meg az Európai Bíróságnak egy 1995-ből származó döntése, amely szerint: „Ha ...egy szolgáltatás arra van rendelve, hogy a rászoruló házastárs igényét biztosítsa...akkor a döntés tárgya egy tartási kötelezettség. Ha a szolgáltatás ezzel szemben azt célozza, hogy a javakat megosszák a házastársak között, abban az esetben a döntés a házassági vagyoni jogot érinti és ezért nem lehet a Brüsszeli Egyezmény alapján végrehajtani.”⁶²

Itt jegyezzük meg, hogy az Európai Unió tagállamai 1998-ban kötötték meg azt a megállapodást, amely az 1968. évi Brüsszeli Egyezményhez hasonlóan szabályozta a joghatóságot, valamint a bírósági határozatok elismerését és végrehajtását *a házassági ügyekben és a házastársak közös gyermeke feletti szülői felügyelettel kapcsolatos eljárásokban*. A Brüsszel-II néven emlegetett egyezmény hatályba lépésére már nem került sor, helyébe azonos tartalommal a Tanács 1347/2000/EK rendelete lépett. Még ugyanebben az évben Franciaország kezdeményezte a rendelet alkalmazási területének a kibővítését. A 2003-ban kiadott újabb – Brüsszel-IIa – rendelet hatálya a *szülői felelősségre vonatkozó valamennyi eljárásra* kiterjed.⁶³ De a családjogi jogviták egységesítése az Európai Unión belül még korántsem zárult le. A házassági vagyoni jogi ügyek számára már készül a Brüsszel-III,⁶⁴ az örökjogi ügyek számára pedig a Brüsszel-IV rendelet előkészítése.⁶⁵

---

61 Volt egy olyan törekvés, amely a tartási ügyeket kivette volna a Brüsszel I. rendeletből és az új Brüsszel-IIa rendelethez csoportosította volna. Ezt a javaslatot azonban a 2201/2003 EK rendelet megalkotása során nem vették figyelembe. Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 81. p.

62 Boogaard/ Laumen-ügy, lásd 50. lábjegyzet.

63 A Tanács 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

64 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 77. p.

65 Lagarde, Paul - Dörner, Heinrich: Étude de droit comparé sur les règles de conflits de juridictions et de conflits de lois relatives aux testaments et successions dans les Etats membres de l'Union Européenne. Report_Final.2002. www.dnoti.de.(20054.06.15).

2. Házassági vagyoni jog [(2) bek. a) pont]

A Brüsszel I.rendelet hatálya nem terjed ki a házassági vagyoni jogi ügyekre sem. A fogalom egységes európai értelmezése nem könnyű feladat, mivel a német „eheliche Güterstände”, a francia „les régimes matrimoniaux” és angol „rights in property arising out of matrimonial relationship” különböző jelentéstartalomra utalnak. A kontinentális jogrendszerekben a házastársak közötti vagyoni jogviszonyokra önálló jogintézményt fejlesztettek ki, szemben a common law országokkal, ahol a kötelmi és a dologi jog általános szabályai érvényesülnek.⁶⁶ Az Európai Bíróság – túllépve a nemzeti jogrendszerek korlátozásain – kitágította a házassági vagyoni jog fogalmát és *mindazokat a vagyoni viszonyokat ide sorolta, amelyek közvetlenül a házasságból vagy annak felbontásából erednek, a tartási ügyek kivételével.*⁶⁷ A kiterjesztő értelmezés magyarázata az, hogy házastársak közötti vagyoni viszonyok olyan szorosan összefüggenek a személyi állapottal kapcsolatos kérdésekkel, hogy az egymástól való elválasztásuk nem lenne célszerű. Ezért mindkét jogterület, a személyi állapot és a házassági vagyoni jog is ki van véve a Brüsszel I.rendelet hatálya alól.

Előfordulhat az, hogy a házastársak közötti vagyoni jogi kapcsolat semmiféle összefüggésben sincs a házassággal. A házastársak által működtetett közkereseti vagy polgári jogi társasággal kapcsolatos jogvitákra a Brüsszel I. rendelet szabályait kell alkalmazni.⁶⁸ Ugyanez vonatkozik a házastársak közötti munkaszerződésre is. *A határesetek közé tartozik az, amikor az egyik házastárs a másik vagyonának a kezelője.* Ebben az esetben a besorolás attól függ, hogy a vagyoni kezelő jogosítványai az irányadó lex causae szerint milyen mértékig vannak „házassági vagyoni jogiasan” szabályozva.⁶⁹

A jegyességből, illetve az élettársi viszonyból származó igényeket különbözőképpen ítéli meg a jogirodalom. A jegyesség az 1. cikk (2) bek. szerint minősül, tehát az ebből származó jogviták (a megszakítás kivételével) nem tartoznak a rendelet hatálya alá. Élettársak vagy azonos neműek együttélése esetén – házasság hiányában – házastársi közös vagyon nem keletkezik, tehát az együttélésekből eredő jogvitákra a rendelet szabályait kell alkalmazni.

---

66 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 82. p.

67 Cavel Cavel/I-ügy, lásd 40. lábjegyzet

68 Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 119. p.

69 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 83. p.

3. Örökjog [(2) bek. a) pont]

A családi jogviták mellett a végrendelettel és az örökléssel kapcsolatos ügyek sem tartoznak a Brüsszel I. rendelet hatálya alól. A jogirodalom ebben az esetben nem tesz kivételt: az örökséggel, illetve a hagyatékkal kapcsolatos valamennyi igényt ide sorolja, beleértve pl. az öröklési szerződés érvényességével, a kitagadással, a kötelekrész kifizetésével kapcsolatos jogvitákat, sőt a halál esetére szóló ajándékozást is.⁷⁰ Ide értendőek még az örökséggel összefüggésben keletkezett vagyonkezelői jogviszonyokból származó jogviták is. Nemcsak az örökjogi perek, hanem az örökléssel kapcsolatos nemperes eljárások (pl. hagyatéki eljárás) is ki vannak véve a rendelet hatálya alól. A többi kivételhez hasonlóan itt is érvényesül az a szabály, hogy az örökjogi kérdésnek *a per tárgyát* kell képeznie. Ha prejudiciális kérdésként merül fel, akkor nem zárja ki a Brüsszel I. rendelet alkalmazását.

4. Fizetéseképtelenségi eljárás [(2) bek. b) pont]

Az 1. cikk (2) bek. b) pontja szerint a Brüsszel I. rendelet nem vonatkozik *a csődeljárásra, kényszeregyezségekre és hasonló eljárásokra*. Ez a megfogalmazás megegyezik az 1968. évi Brüsszeli Egyezményvel szövegével, amely akkor született, amikor a felsorolt eljárásoknak nem volt európai szintű szabályozása. Időközben megszületett a Tanács 1346/2000/EK rendelete *a fizetéseképtelenségi eljárásról*, amely 2002. május 31-én hatályba lépett. Azóta a jogirodalom és a joggyakorlat számára egyaránt a legfontosabb feladat a két jogforrás „hézagmentes összeillesztése”.⁷¹ *Rauscher* szerint azt az egyszerű elvet kell követni, hogy ami a fizetéseképtelenségi rendelet⁷² hatálya alá tartozik, arra nem lehet a Brüsszel I. rendelet szabályait alkalmazni.⁷³

---

70 Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 93. p.; Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 84. p.; Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 121. p.

71 Rauscher, i. m. (13. lábjegyzet) 54. p.

72 A Tanács 1346/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a fizetéseképtelenségi eljárásról (HL L 160., 2000. 6. 30., 1-18).

73 Ezt az elvet rögzíti a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló rendelet praeambulumának a 7. pontja is. „A fizetéseképtelen vállalkozások vagy más jogi személyek felszámolására, bírósági megállapodásokra, egyezségekre és hasonló eljárásokra vonatkozó fizetéseképtelenségi eljárások nem tartoznak a csatlakozási okmányokkal módosított1, a polgári

Visszatérve a Brüsszel I. rendelethez: az 1. cikk (2) bek. b) pontja azokat a fizetéseképtelenségi eljárásokat zárja ki a rendelet alkalmazási köréből, amelyek az Európai Bíróság értelmezése szerint „a fizetés beszüntetésén, a fizetéseképtelenségen, az adós hitelképességének a megrendülésén alapulnak és bírósági beavatkozást igényelnek, ami az adós vagyoni értékeinek a kényszerű, együttes likvidálásához vagy legalábbis azoknak a bíróság általi ellenőrzéséhez vezet”.⁷⁴ A szóba jöhető eljárásoknak a tagállamok szerinti pontos felsorolását az 1346/2000/EK rendelet A jelzetű melléklete tartalmazza.

Más megítélés alá esnek a fizetéseképtelenséghez kapcsolódó *egyedi eljárások*, mint pl. a megtámadási keresetek vagy a vagyonkezelő felelősségével kapcsolatos ügyek. Az 1346/2000/EK rendelet hatályba lépését megelőzően a joggyakorlat azokat az egyedi eljárásokat, amelyek „közvetlenül a (fizetéseképtelenségi) eljárásból származtak és szorosan a csőd- vagy felszámolási eljárás keretén belül maradtak” kizárta a Brüsszel I. rendelet hatálya alól. Geimer szerint ez a felfogás túlhaladottá vált.⁷⁵ Az egyedi eljárások közül azokra, amelyek az adós olyan követeléseinek a behajtására irányulnak, amennyiben ezek a fizetéseképtelenség beállta előtt kötött jogügyleteken alapulnak, a Brüsszel I. rendelet szabályait kell alkalmazni. Ugyanez vonatkozik a fizetéseképtelenséget megelőző tényekkel kapcsolatos megállapítási keresetekre is. Az ilyen pereket feltehetően akkor is megindítanak, ha a fizetéseképtelenség nem következne be.⁷⁶

5. Szociális biztonság [(2) bek. c) pont]

A szociális biztonsággal kapcsolatos szabályozás sok európai országban a közjoghoz tartozik vagy legalábbis a köz- és a magánjog határán található. A jogviták megoldása is különböző: van ahol a rendes bíróságok, másutt a közigazgatási bíróságok járnak el. (Magyarországon a társadalombiztosítási határozat felülvizsgálatával kapcsolatos jogviták a *munkaügyi bíróság*⁷⁷ hatás-

---

és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. évi Brüsszeli Egyezmény (2002 március 1. napja óta *rendelet*) hatálya alá.”

74 Gourdain/Nadler-ügy, 5. lábjegyzet.

75 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 87. p.

76 Kropholler, i. m. (2. lábjegyzet) 96. p.; Rauscher, i. m. (13. lábjegyzet) 55. p.

77 2013 óta a közigazgatási és munkaügyi bíróságok járnak el.

körébe tartoznak, de a bíróság a *közigazgatási perek* szabályai szerint jár el.⁷⁸⁾

A szociális biztonsággal kapcsolatos jogviták nemcsak a „közjogi beütésük” miatt vannak kizárva a Brüsszel I. rendelet hatálya alól, hanem azért is, hogy a különböző nemzetközi egyezményekkel való kollíziót elkerüljék. Ezen a területen tagállamok korábban számos kétoldalú és – különböző nemzetközi szervezetek keretében (pl. Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) – többoldalú megállapodást kötöttek.⁷⁹⁾

A rendelet 1. cikk (2) bek. c) pontja szerinti *szociális biztonság* (social security, la sécurité sociale soziale Sicherheit) fogalmát is autonóm módon kell értelmezni, hogy ezáltal az egységes alkalmazást biztosítani lehessen. Kiinduló pont lehet az Alapító Szerződés 42. cikke⁸⁰⁾, valamint az 1408/71/EK rendelet 4. pontja⁸¹⁾. A ma is mértékadónak tartott Jenard-jelentés egy 1952. évi nemzetközi megállapodásra hivatkozással⁸²⁾ a következő területeket sorolta a szociális biztonság körébe:

- orvosi kezelés,
- táppénz;
- anyasági ellátás,
- rokkantsági biztosítás,

---

78 Pp. 349. § (5) bek.

79 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 88. p.

80 A Tanács a 251. cikkben megállapított eljárásnak megfelelően a szociális biztonság területén elfogadja azokat az intézkedéseket, amelyek a munkavállalók szabad mozgásának biztosításához szükségesek; e célból olyan eszközrendszert hoz létre, amely a migráns munkavállalók és az azok jogán jogosultak számára biztosítja: a) a különböző országok jogszabályai szerint figyelembe vehető összes időszak összevonását a juttatásokhoz való jog megszerzése és fenntartása, valamint a juttatások összegének kiszámítása céljából; b) a juttatások kifizetését a tagállamok területén lakó személyek számára.

81 (1) E rendelet alkalmazandó a következő szociális biztonsági ágakat érintő valamennyi jogszabályra: a) betegségbiztosítási és anyasági ellátások; b) rokkantsági ellátások, beleértve a rokkantak keresőképességének fenntartását vagy javítását célzó ellátásokat is; c) öregségi ellátások; d) túlélő hozzátartozó számára nyújtott ellátások; e) munkahelyi balesetekkel és foglalkozási megbetegedéssel kapcsolatos ellátások; f) haláleseti juttatások; g) munkanélküli ellátások; h) családi ellátások.

82 A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet keretében 1952. június 28-án kötött 102. sz. megállapodás a szociális biztonság minimális normáiról. A megállapodást – az Egyesült Királyság kivételével – az Európai Unió valamennyi (a 2004. évi bővítés előtti) tagállama aláírta.

- nyugdíjbiztosítás,
- árvaellátás,
- ellátás üzemi baleset és foglalkozási megbetegedés esetére,
- mukanélküli segély.⁸³

Vannak olyan ellátások, amelyek a *közjogi jellegük* miatt nem tartozhatnak a rendelet hatálya alá. (Ebbe a körbe a tartoznak a különböző szociális segélyek.) *Magyarországon* az 1997. évi LXXXI. törvénnyel szabályozott társadalombiztosítási nyugellátás, az 1997. évi LXXXIII. törvény szerint kötelező egészségbiztosítási ellátás, valamint az 1993. évi III. törvénnyel szabályozott szociális ellátás tartozik a *szociális biztonság* fogalomkörébe.

Vitás kérdések az *c)* pont alkalmazásával kapcsolatban is adódhatnak. Mivel a (2) bekezdésében felsorolt kivételeket *megszorító módon* kell értelmezni, csak azok a jogviták tartoznak a *c)* pont hatálya alá, amelyek *közvetlenül* a szociális biztonságra vonatkoznak. Ilyen pl. a munkavállalónak a munkadó elleni keresete a társadalombiztosítási járulék megfizetése iránt vagy a munkaviszony megszüntetése esetén az olyan végkielégítéssel kapcsolatos jogvita, amelyet a munkaadó társadalombiztosításának a terhére nyújtanak.⁸⁴ Ezzel szemben a társadalombiztosítási szerv részéről a károkozóval szemben érvényesített ún. *regressz igényre* már a Brüsszel I. rendelet szabályait kell alkalmazni, amennyiben a jogvita a polgári ügy fogalma alá sorolható. Ez a lehetőség nem áll fenn akkor, ha a társadalombiztosítási szerv közjogi alapon többletjogosítványokkal rendelkezik.⁸⁵ Ha a jogvitának *munkajogi karaktere* van, így pl. a munkavállaló a munkáltatóval szemben üzemi balesetből adódó vagy táppénzzel összefüggő igényt érvényesít, annak ellenére, hogy a betegbiztosítással is egybevé, a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozik.⁸⁶ Ugyanez vonatkozik a magán egészségbiztosításra is, amely nem tartozik a szociális biztonság fogalma alá.

---

83 Jenard, i. m. (4. lábjegyzet) 13. p.

84 Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 89. p.; Kropholler, i. m. (3. lábjegyzet) 98. p.

85 14.11. 2002 Rs C-271/00 Gemeente Steenberghe/Luc Baten C-271/00. sz. ügyben 2002. november 14-én hozott ítélet,

86 Rauscher, i. m. (13. lábjegyzet) 57. p.

6. Választottbíráskodás [(2) bek. d) pont]

Az Alapító Szerződés 220. cikke (jelenleg 293. cikke) kezdettől fogva a tagállamok kötelességévé tette azt, hogy tárgyalást folytassanak – a bírósági határozatok mellett – a választottbírási határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó alakiságok egyszerűsítéséről is. A fennálló kötelezettség ellenére a választottbíráskodást mégis kivették a Brüsszeli Egyezmény hatálya alól, mert már a hatvanas években is több nemzetközi megállapodás szabályozta. (Ezek közül a legjelentősebb az külföldi választottbírási határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban, 1958. évi június hó 10. napján aláírt egyezmény.)⁸⁷

A Brüsszeli Egyezményhez képest a szabályozás nem változott: az 1. cikk (2) bek. d) pontja szerint a rendelet továbbra sem vonatkozik a *választottbíráskodásra*. A fogalom tartalmának autonóm értelmezése szerint a rendeletet sem a választottbíráskodások, sem az állami bíróság nem alkalmazhatják, ha olyan jogvitáról kell dönteniük, amely egy választottbírási eljárásra vagy egy választottbírási határozatra vonatkozik.⁸⁸ A joggyakorlat szerint a rendelet különösen nem alkalmazható az olyan ügyekben mint:

- a választottbírák kijelölése vagy visszahívása,
- a választottbíráskodás helyszínének a meghatározása,
- a választottbírási ítélet kihirdetésére rendelt határidő meghosszabbítása,
- a választottbírák keresete a felekkel szemben a honoráriumuk megfizetésére,
- a választottbírási szerződés érvényességének vagy érvénytelenségének megállapítása,
- a választottbírási ítélet érvénytelenítése⁸⁹, megváltoztatása, elismerése vagy végrehajthatóvá nyilvánítása,
- az előzetes döntéshozatal anyagi jogi kérdésről⁹⁰.

---

87 A *Jenard-jelentés* még arról is említést tett, hogy az Európai Közösség Tanácsa egy európai egyezmény formájában tovább kívánja egyszerűsíteni a választottbírási ítéletek elismerését és végrehajtását. Jenard, i. m. (4. lábjegyzet) 17. p

88 Schlosser, i. m. (2. lábjegyzet) 127. p.

89 Ha a választottbírási határozat érvénytelenítése után az állami bíróság dönti el a jogvitát, erre az eljárásra már a Brüsszel I. rendelet szabályait kell alkalmazni. Geimer-Schütze, i. m. (7. lábjegyzet) 92. p.

90 Az angol jog „statement of special case” formájában ismeri ezt az intézményt (sec. 21 Arbitration Act 1950)

Ha az állami bíróság döntése választottbírósági ítéletet foglal magába, akkor nem tartozik a Brüsszel I. rendelet hatálya alá.⁹¹ *Rauscher* szemléletes magyarázata szerint a választottbírósági jelleg ilyenkor is átüt és a formális állami „köntössel” szemben is érvényesül. Ugyanez vonatkozik a választottbírósági ítéletet megerősítő (állami) döntésekre is. A rendelet azokra a külföldi ítéletekre sem alkalmazható, amelyek egy választottbírósági határozatot végrehajthatónak nyilvánítanak.⁹²

A kizáró szabály nem vonatkozik az állami bíróság olyan *ideiglenes intézkedésére*, amelyet választottbírósági hatáskörbe tartozó ügy tárgyában hoz. Az Európai Bíróság állásfoglalása szerint ebben az esetben nem egy választottbírósági eljárási cselekmény foganatosításáról van szó, hanem egy (anyagi jogi) igény biztosításáról.⁹³ A (2) bek. *d*) pontja akkor sem alkalmazható, ha a jogvita *valamilyen* összefüggésben van egy választottbírósági eljárással. (Pl. a per tárgya egy harmadik személy részéről nyújtott biztosíték a választottbírósági eljárás költségeire.⁹⁴) Az alperes részéről emelt *választottbírósági kifogás* ugyanakkor nem elegendő ahhoz, hogy az ügy kikerüljön a Brüsszel I. rendelet alkalmazási köréből. A kifogás olyan *előkérdésnek* minősül, amelynek az elbírálása az állami bíróság hatáskörébe tartozik.

---

91 Ez a jogintézmény is elsősorban az angol jogban ismert a *doctrine of merger* formájában.

92 *Rauscher*, i. m. (13. lábjegyzet) 60. p.

93 van Uden Maritime BV kontra Deco-Line C-391/95 sz. ügyben 1998. november 17-én hozott ítélet,

94 *Rauscher*, i. m. (13. lábjegyzet) 59. p.

A TANÁCS 44/2001/EK (BRÜSSZEL I.) RENDELETÉNEK ALKALMAZÁSA A HAZAI JOGGYAKORLATBAN EGY EMPIRIKUS VIZSGÁLAT TAPASZTALATAI¹

I. Előzmények

A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. évi Brüsszeli Egyezményt 2002. március 1-jei hatállyal váltotta fel a Tanács 44/2001/EK rendelete.² A rendelet preambulumának (28) pontja, valamint 73. cikke egyaránt utal arra, hogy „a Bizottság legkésőbb e rendelet hatályba lépését követően öt évvel jelentést készít e rendelet alkalmazásáról az Európai Parlament, a Tanács, valamint a Szociális és a Gazdasági Bizottság részére. A jelentéshez szükség szerint a rendelet módosításával kapcsolatos javaslatot mellékelnek”.

Az idézett rendelkezés *nem egyedi*. Azok a rendeletek, amelyek az Európai Unión belül a „határon átnyúló” polgári ügyekben az igazságszolgáltatást szabályozzák, hasonló rendelkezéseket tartalmaznak.³ A

---

1 Megjelent az Európai Jogban, Hetedik évf. 2007. évi 2. sz. 37–45. p

2 A „közösségi joggá válás folyamatáról lásd bővebben *Kengyel Miklós – Harsági Viktória*. Európai polgári eljárásjog. Budapest, 2006. 57–58. p.

3 Így pl. a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK tanácsrendelet 24. cikke szerint legkésőbb 2004. június 1-jén, és azt követően ötévente, a Bizottság jelentést készít e rendelet alkalmazásáról az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Bizottságnak [...]. A *bizonyításvétel* tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködést szabályozó 1206/2001/EK tanácsrendelet 23. cikke szerint legkésőbb 2007. január 1-jén, és azt követően ötévente, a Bizottság jelentést készít e rendelet alkalmazásáról az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Gazdasági és Szociális Bizottságnak [...]. Hosszabb felülvizsgálati határidőt állapít meg a *bázisügyi ügyekben és a szülői felügyelettel kapcsolatos eljárásokban* a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozó 2201/2003/EK tanácsrendelet 65. cikke, valamint a *fizetéseképtelenségi eljárásról* szóló 1346/2000/EK rendelet 46. cikke. Ezeknek a rendeleteknek az alkalmazásáról legkésőbb 2012. június 1-jéig és

Bizottságot egyébként az EK-szerződés 211. cikke is kötelezi arra, hogy gondoskodjon az „intézmények által hozott rendelkezések” alkalmazásáról.

A Bizottság 2005 decemberében a Heidelbergi Ruprecht Karls Egyetemmet bízta meg 44/2001/EK rendeletről szóló jelentés alapjául szolgáló tanulmány elkészítésével. A JLS/C4/2005/03 hivatkozási számmal ellátott megbízási szerződés az összehasonlító tanulmány elkészítéséhez a következő feladatokat írta elő:

- *empirikus vizsgálat* lefolytatása a szükséges statisztika adatok összegyűjtése céljából,
- *jogi elemzés* annak a megállapításra, hogyan alkalmazzák az egyes rendelkezéseket a konkrét esetekben,
- az empirikus vizsgálat és a jogi elemzés tapasztalatainak összegezése és értékelése,
- a rendelet alkalmazásának javítását szolgáló *javaslatok megtétele*.

Az Európai Unió *valamennyi tagállamára* kiterjedő empirikus vizsgálat annak a tudományos együttműködésnek a folytatása, amely 2002-ben kezdődött el a „*The Heidelberg Network for European Procedural Law*” keretében. A kutatócsoport első eredményei a közelmúltban váltak ismertté: az adós vagyónának átláthatóságáról, a bankszámlája zár alá vételéről, az előzetes végrehajtásról, valamint a biztosítási intézkedésekről szóló tanulmányaikkal azt a Zöld Könyvet alapozták meg, amelyet a Bizottság abból a célból adott ki, hogy a bírósági határozatok végrehajtásának a hatékonyságát javítsa.⁴ Az újabb megbízás⁵ teljesítését olyan szaktekintélyek irányították, mint *Peter Schlosser*, aki a Brüsszeli Egyezmény kommentárjainak az egyikét írta⁶, továbbá *Burkhard Hess* és *Thomas Pfeiffer* az Institut für Ausländisches und Internationales Privat- und Wirtschaftrecht an der Universität Heidelberg professzorai.

---

azt követően ötévente kell jelentést készíteni a Bizottságnak az Európai Parlament, a Tanács és a Gazdasági és Szociális Bizottság számára.

4 Green Paper on Improving the Efficiency of the Enforcement of the Judgments in the European Union. SEC(2006)1341.

5 Study JLS/C1/2005/3. Comparative project on European Civil Procedure.

6 Bericht zum 1. Beitrittsübereinkommen mit Dänemark, Irland und dem Vereinigten Königreich (Abl. EG 1979. Nr. C 59–71)

II. Az empirikus vizsgálat rövid leírása

A tizennégy hónaposra tervezett kutatómunka 2005 decemberében kezdődött el a huszonöt tagállam nemzeti referenseinek a kiválasztásával.⁷ Az adatok összegyűjtésére, illetve értékelésére szolgáló *kérdőíveket* 2006 márciusában küldték szét. Az empirikus vizsgálat megszervezésére, illetve lebonyolítására – beleértve a szükséges engedélyek megszerzését is – mindössze négy hónap állt a nemzeti jelentéstevők rendelkezésére. A kitöltött kérdőíveket ugyanis június végén kellett visszaküldeni Heidelbergbe, ahol egy július közepén megtartott konferencia keretében már az előzetes kiértékelésükre is sor került. Mivel a nemzeti jelentések teljes szövegét csak az év végén teszik közzé, az eredményeket és javaslatokat összesítő tanulmányt pedig 2007 tavaszán nyújtják be a Bizottsághoz, egyelőre csak arról tudunk beszámolni, hogy milyen tapasztalatokat szereztünk a 44/2001/EK rendelet *hazai alkalmazása* során.

Az empirikus vizsgálat három – összesen 125 kérdést tartalmazó – kérdőíven alapult, Ebből az első 8, a második 25, míg a harmadik 92 kérdésre várta a választ. Az első kérdőív a *statisztikai adatgyűjtés* céljait szolgálta. A kitöltési útmutató szerint elsősorban a hivatalos statisztikai adatokra kellett támaszkodni, ennek hiányában azt ajánlották a nemzeti referenseknek, hogy elsősorban ügyvédek (nemzetközi ügyvédi irodákat), valamint bírákat, különösen a külföldi vonatkozású ügyek elbírására szakosodott tanácsok tagjait keressék meg. Az adatszolgáltatás szempontjából szóba jöhettek még a bírósági végrehajtók és a bírósági ügyintézők is, valamint mindazok az intézmények, amelyek „határon átnyúló” tevékenységgel foglalkoznak, mint pl. a bankok vagy a biztosítók. A kérdőív összeállítói – az EU Bizottságának előírásaira hivatkozva – mintegy 30-40 „interjú” kértek a megalapozott válaszadáshoz. Az adatok *teljes hiánya* esetén azonban a becsléssel is beérték.

A második kérdőív a 44/2001/EK rendelet és a nemzeti perjogok illeszkedéséből adódó *empirikus kérdésekkel* foglalkozott, amelyekre hangsúlyozottan olyan személyek válaszait várta, akik a rendelet alkalmazásával hivatásszerűen foglalkoznak. A kitöltési útmutató elsősorban a „helyi

---

⁷ A kutatás irányítói elsősorban egyetemeket kerestek meg. Magyarországon a választás az Andrásy Gyula Német Nyelvű Egyetem Európai Polgári Eljárásjogi Tanszékére esett.

súlypontok feltárására” hívta fel a figyelmet. így pl. arra, hogy „a határt-erületeken megszorodnak-e a külföldi vonatkozású ügyek”, továbbá „honnét származnak azok a (végrehajtási) jogcímek, amelyeket a vizsgált országban el kell vagy el kellene ismerni?”

A nemzeti jelentéstevőket a harmadik kérdőív állította a legnagyobb próbatétel elé, mivel a rendelet alkalmazásával kapcsolatban felmerült *jogi problémák elemzését* kérte. A kitöltési útmutató szerint a kérdéseket a saját tapasztalatok alapján kellett megválaszolni, amit azonban ki lehetett egészíteni a bírósági gyakorlatból, valamint a jogirodalomból.

III. A hazai kutatás

*A hazai empirikus vizsgálat megszervezése során mindenben igyekeztünk eleget tenni a megbízóink útmutatásainak, ugyanakkor nem hagyhat-uk figyelmen kívül a magyar sajátosságokat sem. Már a kérdőívek első áttanulmányozása során megállapítottuk azt, hogy a feltett kérdéseknek közel egyharmadát nem tudjuk megválaszolni, mivel nem rendelkezünk a válaszadáshoz szükséges gyakorlati tapasztalatokkal. (A kérdőíveket az Európai Unió valamennyi tagállam számára *egységesen* állították össze, ennél fogva akadtak olyan országok, amelyek már évtizedes tapasztalatokat szereztek az egyes rendelkezések alkalmazásában, míg mások, különösen a 2004-ben csatlakozott új tagállamok, éppen csak „beleléphetek” abba.)*

A kérdőívek kitöltéséhez szükséges *adatgyűjtést* háromféle módszerrel végeztük el:

- *interjúkat* készítettünk ügyvédekkel, bírósági végrehajtókkal, valamint az OIT Hivatalának tisztviselőivel;
- külön engedély alapján *bírósági iratokat kutattunk* a Budai Központi Kerületi Bíróságon, valamint a Fővárosi Bíróságon;
- a *kérdőíveket* rövidített formában, részletes kitöltési útmutatóval ellátva elküldtük tizenöt megyei bíróságra, ahonnan összesen húsz kitöltött kérdőívet kaptunk vissza.

Az adatok *feldolgozásához* értékes segítséget kaptunk a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumától, a Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiumától, valamint az OIT hivatalától, amely rendelkezésünkre bocsátotta a 44/2001/EK

rendelet alkalmazásának *legelső hazai tapasztalatait* összegező 2005. évi munkaanyagát.⁸

Jóllehet az adatok összegyűjtésére és kiértékelésére alig négy hónap állt rendelkezésre, 2006 június végére sikerült összeállítani az *angol nyelvű nemzeti jelentést*. (Az új tagállamok közül egyébként mindössze négyen – Ciprus, Csehország, Magyarország és Lengyelország – tudták betartani a szoros határidőt.) Mint a magyar jelentés összeállítója, ehelyütt is szeretném *megköszönni* minden közreműködőnek azt az értékes segítséget, amelyet azt adatok összegyűjtéséhez és feldolgozásához kaptam. Külön köszönet azoknak a bíró kollégáknak, akiket rövid egy év alatt két alkalommal kerestek meg a 44/2001/EK rendelet gyakorlati alkalmazására vonatkozó kérdőívről

IV. A statisztikai adatgyűjtés eredményei

Az első kérdőívet azzal a céllal állították össze, hogy az EU Bizottsága megközelítően pontos képet kapjon a 44/2001/EK rendeletben foglalt szabályok (joghatóság, határozatok elismerése és végrehajtása) alkalmazásának gyakoriságáról. Ehhez elsősorban *hivatalos statisztikai adatokra* lett volna szükség: ennek hiányában azonban a bíróságok által szolgáltatott adatok is elegendőnek bizonyultak. A vizsgálat *báziséve* 2003 és 2005 között bármelyik kiválasztott időszak lehetett.

Mivel Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz, a 44/2001/EK rendelet alkalmazására csak ettől az időponttól kerülhetett sor (66. cikk).

A magyar bíróságoktól első alkalommal 2005 tavaszán kértek adatokat a 44/2001/EK rendelet alkalmazására vonatkozóan. Az OIT Hivatalának összesítése szerint a csatlakozástól eltelt egy év alatt a magyar bíróságok összesen 71 ügyben alkalmazták a rendeletet, ebből 32 esetben a joghatóságra, 39 esetben pedig a végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozó szabályokat. Itt jegyezzük meg, hogy a magyar bírósági statisztika ezeket az ügyeket külön rovatban nem tünteti fel, ezért az összeszámolásuk csak a tárgyaló bírák adatközlése alapján volt lehetséges.

---

8 A magyar bíróságok véleménye a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK tanácsi rendelet alkalmazásának a tapasztalatairól (2005. évi OIT-jelentés).

A 2006 tavaszán elvégzett saját vizsgálatunk során az egyes bíróságokon a 44/2001/EK rendelettel érintett ügyek számának kismértékű emelkedését tapasztaltuk. Óvatos becslésünk szerint 2005-ben mintegy 100 ügyben alkalmazták a magyar bíróságok a rendelet szabályait.⁹

Az első kérdőíven több kérdés is vonatkozott a tagállamok bíróságai által hozott *határozatok végrehajthatóvá nyilvánítására*. Az erre irányuló kérelmek többségét a főváros területére illetékes Budai Központi Kerületi Bírósághoz nyújtották be (2005-ben mintegy 30 ilyen ügy volt), de a megkeresett megyei bíróságok székhelyén működő városi bíróságok is átlagosan 2-3 ilyen kérelem érkezéséről számoltak be.¹⁰ A vizsgált időszakban egyébként a végrehajthatóvá nyilvánítási ügyek száma *nagyobb mértékben* növekedett, mint azoké, amelyekben a bíróságok a rendelet joghatósági szabályait alkalmazták.

Egy másik kérdés az első fokon *elutasított végrehajthatóvá nyilvánítási* kérelmekre, illetve azok okaira irányult. *Négy ilyen esetről* szereztünk tudomást, ezek közül egy alkalommal a rendelet V. mellékletében szereplő formanyomtatvány hiánya miatt, két alkalommal pedig a végrehajthatóvá nyilvánítani kért határozat jogerőre emelkedésének a hiánya miatt [Vht. 13. § (1) bek. b/ pont] került sor a kérelem elutasítására. Egy további esetben az eljáró bíróság azért tagadta meg a határozat végrehajthatóvá nyilvánítását, mert az nem tartozott a 44/2001/EK rendelet hatálya (1. cikk) alá.

A Budai Központi Kerületi Bíróságon a végrehajthatóvá nyilvánítási ügyek közel egyharmadában rendelt el a bíróság *hiánypótlást*. Ezek leggyakoribb oka a cégjegyzék vagy a határozat hiteles fordításának a hiánya volt. Több esetben hiánypótlást kellett elrendelni a tanúsítvány vagy a végrehajtási lap hiánya miatt is. Hasonló okokból került sor a hiánypótlás elrendelésére a megyei bíróságok székhelyén működő városi bíróságoknál is.

---

9 Ez az arány a polgári és kereskedelmi ügyek teljes számához képest elejészőnek mondható. Magyarországon 2004-ben csak a helyi bíróságokra 196.535 polgári és kereskedelmi ügy érkezett, 2005-ben pedig 206.588 ilyen ügyet tartottak nyilván. Ez a szám magában foglalja a külön bíróságok előtt tárgyalt munkaügyeket is.

10 A 44/2001/EK rendelet II. számú melléklete szerint a rendelet hatálya alá tartozó ügyekben hozott határozatok végrehajthatóvá nyilvánítási iránti kérelmet Magyarországon a megyei bíróság (törvényszék) székhelyén működő helyi bírósághoz (járásbírósághoz), Budapesten a Budai Központi Kerületi Bírósághoz kell benyújtani.

A 44/2001/EK rendelet 43. cikke szerint a végrehajthatóvá nyilvánítás tárgyában hozott határozat ellen *jogorvoslatot* lehet benyújtani, amelyet a peres eljárás szabályai szerint kell elbírálni. (Az ilyen ügyek Magyarországon a megyei bíróság, Budapesten a Fővárosi Bíróság hatáskörébe tartoznak.)¹¹ Egy kérdés a jogorvoslati eljárásban történő *hatályon kívül helyezések* gyakoriságára, illetve azok okaira vonatkozott. Két olyan ügyről szereztünk tudomást, ahol a másodfokú bíróság a végrehajtási tanúsítványt¹² hatályon kívül helyezte. Az egyik esetben a *szabálytalan kézbesítéssel* megsértették a 44/2001/EK rendelet 34. cikkének 2. pontját, míg a másik esetben nem mutatták be az 54. cikk szerinti *tanúsítványt* és azt az 55. cikkben előírtak szerint sem pótolták.

A kérdőív összeállítói arra is kíváncsiak voltak, hogy átlagosan *mekkora időráfordítást* igényel a végrehajthatóvá nyilvánítási döntés meghozatala. A megkérdezett személyek a bírói munkaidő-ráfordítást átlagosan 1-2 órában jelölték meg. Saját tapasztalatunk szerint ezt az értéket nagymértékben befolyásolhatja a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem *mellékletekkel való felszereltsége*, amely pl. szükségtelessé teheti a hiánypótlás elrendelését.

Az utolsó kérdés a 44/2001/EK rendelet leggyakrabban alkalmazott rendelkezéseire vonatkozott. A beérkezett válaszok alapján az alábbi „toplistát” állítottuk össze: *Joghatósági szabályok*: 2-4. cikk (általános rendelkezések), 5. cikk 2. pont (joghatóság tartással kapcsolatos ügyekben), 18-20. cikk (joghatóság egyedi munkaszerződéseknél). *Elismerésre vonatkozó szabályok* 33. cikk (elismerés külön eljárás nélkül), 34. cikk (megtagadási okok). *Végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozó szabályok*: 38. cikk (általában), 40. cikk (kérelem benyújtása), 52. cikk (illeték kiszabásának tilalma), 53-55. cikk (mellékletek a kérelemhez).

V. Az empirikus adatok elemzése

A második kérdőív a 44/2001/EK rendelet és a nemzeti polgári eljárásjogok közötti összefüggést vizsgálta. A bevezető kérdés azt tudakolta, hogy a renDELETEH képest a nemzeti jogok milyen *többletfeltételeket támasztanak* a

11 A megyei bíróságok és a Fővárosi Bíróság elnevezése 2012-ben törvényszékre változott.

12 A Vht. 210/A. §-ának megfelelően a bíróság a 44/2001/EK rendelet hatálya alá tartozó ügyekben is a határozat végrehajthatóságát a 208. § szerinti végrehajtási tanúsítvánnyal állapítja meg.

bíróági döntések, a közokiratok, valamint a perbeli egyezségek elismerése és végrehajtása során.

A magyar végrehajtási jog harmonizálása már a kilencvenes évek közepén megkezdődött.¹³ A korábbi szabályozás során tudatosan megteremtett összhangra tekintettel Magyarországnak nem volt szüksége arra, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás után a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban külön feltételek támasszon. A 44/2001/EK rendelet alkalmazására tekintettel mindössze három helyütt került sor a Vht. kiegészítésére, nevezetesen a határozat elismeréséről és végrehajtásáról szóló, a rendelet V. és VI. számú melléklete szerinti tanúsítvány kiállításával (31/C. §), a biztosítási intézkedésekkel (186–187. §), valamint a külföldi határozatok végrehajtásával kapcsolatban (210/A. §). Ez utóbbi rendelkezés egyértelművé teszi azt, hogy a magyar bíróságok, a rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása során, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, *ugyanúgy járnak el, mint általában a külföldi határozatok végrehajtása során.*

A második kérdés azokra a „helyi tényezőkre” vonatkozott, amelyek megsokszorozhatják a határon átnyúló ügyek számát. A kérdőív szerinti „gyűjtőhatást” csak Budapestre nézve sikerült megállapítani; az EU tagállamokkal határos megyék bíróságainak végrehajtási ügyforgalma a csatlakozást követően nem növekedett számottevően.

1. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás

A további kérdések a 44/2001/EK rendelet 38–56. cikkében szabályozott *végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás* egyes részleteire vonatkoztak. A válaszok alapján a következő kép rajzolódott ki arról, hogyan is folynak ezek az eljárások 2005/2006-ban Magyarországon:

A bírósági határozatok végrehajthatóvá nyilvánítására irányuló kérelmek a *leggyakrabban* Németországból, Ausztriából és Olaszországból, ritkábban Szlovákiából és Lengyelországból érkeznek.¹⁴

13 Az új végrehajtási törvénynek (1994. évi LIII. tv.) a külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó XI. fejezete már a Brüsszeli és a Luganói Egyezmény rendelkezéseinek a figyelembe vételével született meg.

14 Magyarország hét szomszédja közül négy (Horvátország, Románia, Szerbia és Ukrajna) – a vizsgálat idején – volt nem tagja az Európai Uniónak. Ezekből az országokból,

A kérelemhez mellékelni kell a 44/2001/EK rendelet 53 cikkében felsorolt okiratokat, nevezetesen a határozat *hiteles másolatát*¹⁵ és az 54. cikk szerinti *tanúsítványt*. A külföldi határozat *hiteles fordítását* a bíróság kérelmére kell bemutatni (55. cikk).

A tanúsítványt a határozathozatal helye szerinti tagállam bírósága – kérelemre – a rendelet V. melléklete szerinti *formanyomtatványon* bocsátja ki. A végrehajtást elrendelő állam bírósága *eltekinthet* a tanúsítvány bemutatásától, ha úgy véli, hogy elegendő információval rendelkezik (55. cikk). A *magyar bíróságok* általában megkövetelik a tanúsítvány bemutatását. (Egyetlen elérő esettel találkoztunk, amikor a kérelmező más módon igazolta a végrehajthatóvá nyilvánításhoz szükséges adatokat.) A formanyomtatvány alkalmazásával kapcsolatban nem merült fel probléma, de egy bíró megjegyezte azt, hogy tartalmaznia kellene a határozat jogerőre emelkedésének az időpontját.

A *magyar bíróságok* az esetek túlnyomó többségében megkövetelik a külföldi határozat *teljes szövegének*, tehát a rendelkező résznek és az indokolásnak a hiteles fordítását is.¹⁶ (Egyetlen bíró vélte csak úgy, hogy a rendelkező rész fordítása is elegendő.) A jogi képviselők általában külön felszólítás nélkül csatolják a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemhez a külföldi határozat hiteles fordítását. Egy esetben fordult elő, hogy a bíróság *hivatalból rendelte* el a fordítást.

Itt jegyezzük meg, hogy a vizsgált ügyek *túlnyomó többsége* jogerős bírósági határozatok végrehajthatóvá nyilvánítására irányult. Mindössze két esetben került sor *közokirat* végrehajthatóvá nyilvánítására a rendelet 57. cikke szerint.

---

különösen Ukrajnából és Romániából sok végrehajthatóvá nyilvánítási kérelem érkezik, amelyeknek az elbírálása kétoldalú jogsegély-egyezmények alapján történik.

15 Az 53. cikk (1) bekezdése szerint „a határozat hitelessége megállapításához szükséges feltételeknek megfelelő másolatot” kell bemutatni. Mivel a hitelességet a bíróságnak a nemzeti jog alapján kell elbírálnia, ehhez a Pp. 195. § (2)-(3) bekezdésében foglaltakat kell alapul venni.

16 Egy bíró magyarázata szerint: „többször észleltük: a végrehajtani kért külföldi határozatnak éppen az indokolásából állapítható meg például az, hogy a kötelezett felet a tárgyalásra szabályszerűen megidéztek.”

2. A végrehajthatóvá nyilvánítás költségei

A 44/2001/EK rendelet 52. cikkére tekintettel az It. 57. § (1) bek. m/ pontja az Európai Unió külföldi tagállamaiban hozott bírósági ítélet végrehajtását kezdeményező eljárást *illetékmentessé* nyilvánítja. Van olyan bíróság, amely ezt a rendelkezést *szűken* értelmezi, és a végrehajtási lap kiállítása iránti kérelmet már illetékköteles beadványnak tekinti. Álláspontja szerint ugyanis a végrehajtási lap nem a végrehajthatóvá nyilvánítást tanúsítja, hanem a végrehajtás foganatosítását rendeli el.¹⁷

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban az ügyvéd munkadíját csak a 12/1994. (IX. 8.) IM rendeletben meghatározott mértékig lehet az adóssal szemben felszámítani. (Az ügyvéd munkadíja nem lehet több mint a végrehajtási ügyérték 1%-a, ami költségátalány címen legfeljebb 30%-kal növelhető.)

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban költségként merül fel a külföldi határozat (közokirat, perbeli egyezség) *hiteles fordításának* a díja is. Arra a kérdésre, hogy a díj mértéke befolyásolhatja-e az eljárás hatékonyságát, a következő választ adtuk: „A bírósági határozat (közokirat, perbeli egyezség) hiteles fordítása Magyarországon sem olcsó, a határozat nyelvétől, illetve hosszától függően elérheti, sőt meghaladhatja a 100 €-t. A végrehajtható követelés összegéhez és az érvényesített perköltséghez képest mégsem tekinthető olyan jelentős összegnek, amely az eljárás hatékonyságát *csökkentette volna*. A 44/2001/EK rendelet 50. cikke alapján a végrehajtást kérő Magyarországon ugyanolyan költségkezdvezményre jogosult, mint a származási tagállamban így előfordulhat az, hogy mentesül a fordítási költségek alól, és azt a Magyar Állam előlegezi.”

A perköltség viselésének általános elvei a végrehajtási eljárásban is érvényesülnek. A Vht. 34. §-a szerint a végrehajtást kérő által előlegezett költségeket az *adós viseli*. A végrehajtás során befolyt összegből a végrehajtó visszatéríti a végrehajtást kérő által előlegezett költségeket. Ezt az adós azzal tudja késleltetni, ha a végrehajtás befejezésekor a végrehajtó által összeállított díjjegyzék ellen *kifogást* nyújt be. A kifogás alapján a bíróság a díjjegyzéket

¹⁷ A végrehajtási lapot a bíróság a végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozat – a Vht. 208. §-a szerinti tanúsítvány – jogerőre emelkedése után állítja ki és küldi el az illetékes végrehajtóhoz.

végzéssel módosíthatja, és e határozata ellen a felek és a végrehajtó is fellebezhetnek. A költségek visszatérítésének *körülményességére* vonatkozó kérdése azt a választ adtuk, hogy „nem egyszerűbb, illetve gyorsabb, de nem is bürokratikusabb az általános rendelkezéseknél”.

Az a végrehajtást kérő, aki a származási tagállamban teljes vagy részleges költségkedvezményben, illetve költség- vagy illetékmentességben részesült, Magyarországon – a 44/2001/EK rendelet 50. cikkének megfelelően – a Pp. 84. §-a szerinti *költségmentesére* jogosult. A költségkedvezmény *ipso iure*, azaz külön engedélyezési eljárás lefolytatása nélkül illeti meg, de csatolnia kell a rendelet 54. cikkében előírt V. sz. formanyomtatványt, amelynek 5. pontja igazolja azt, hogy a határozatot hozó államban részesült-e valamilyen perköltségkedvezményben. A kedvezményezett személy nem kötelezhető a költségek előlegezésére és megfizetésére, továbbá pártfogó ügyvéd kirendelésére is igényt tarthat. Az állam által előlegezett végrehajtási költségeket behajthatatlanság esetén az állam viseli.

3. A formanyomtatványok használata

A 2. sz. kérdőívet lezáró kérdések a 44/2001/EK rendelet *mellékleteire* vonatkoztak. Ezekben található a tagállamok nemzeti jogaira utaló felsorolások, valamint a tanúsítványok kiállításához szükséges formanyomtatványokat.

Az I. sz. melléklet a rendelet 3. cikkének (2) bekezdésében és a 4. cikkének (2) bekezdésében említett exorbitáns vagy másképpen *kapcsolatszegény* joghatósági okok – tagállamok szerinti megnevezését – tartalmazza. A II–IV. sz. mellékletek a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban (39. cikk), valamint a kétszintű jogorvoslati eljárásban (43–44. cikk) eljáró *nemzeti bíróságokat* sorolják fel. A nemzeti jogszabályok, illetve bíróságok megnevezése a tagállamok nyelvén történik. Ezeknek egy adott ország nyelvére történő lefordítása nem célszerű, sőt kifejezetten *félrevezető* lehet.

A rendelet hatályba lépése óta az I–IV. sz. mellékletekben található felsorolások többször is változtak. Így pl. 2004-ben kiegészültek az új tagállamokra vonatkozó adatokkal, 2005-ben pedig néhány régi tagállam (pl. Franciaország) jelentett be módosításokat. Mivel nem a normaszöveg, hanem a *melléklete* változik, a tagállamoknak csupán értesíteniük kell erről a Bizottságot, amely átvezeti és a hivatalos lapban közzéteszi a módosításokat.

A változások nyomon követése Magyarországon problémát jelentett. A 44/2001/EK rendelet *hivatalos magyar fordítása még 2005-ben sem tartalmazta az I–IV. sz. melléletek kiegészítését*. A hatályos szöveg az Európai Unió honlapjáról vagy angol nyelvű forrásokból volt megismerhető. Ezt a problémát az interjúk során egy bíró kifejezetten megemlítette. Egy másik esetben a magyar ügyvéd – tájékoztatanságból – a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet nem a II. sz. mellékletben megjelölt magyar bírósághoz nyújtotta be.

Az V. sz. melléklet azt a *formanyomtatvány* tartalmazza, amelynek felhasználásával a határozathozatal helye szerinti tagállam bírósága *tanúsítványt* állít ki a bírósági határozatról (54. cikk) vagy a jóváhagyott egyezségről (58. cikk). Közokirat esetében a VI. sz. melléklet szerinti formanyomtatványt kell kiállítani (57. cikk). A formanyomtatványok alkalmazásával kapcsolatban a megkérdezett bírák, illetve bírósági tisztviselők nem számoltak be nyelvi problémákról. Jóllehet minden tagállam bírósága *a saját hivatalos nyelvén* tölti ki, egyértelmű felépítésének köszönhetően a megértése *fordítás nélkül* sem okoz nehézséget. (Az „óvatosabb” ügyvédek azonban a határozattal együtt az 54. cikk szerinti formanyomtatvány fordítását is csatolják.)

4. A végrehajthatóvá nyilvánítás eljárás időtartalmáról

A *Budai Központi Kerületi Bíróság* előtt indult mintegy harminc ügy esetében megvizsgáltuk a végrehajthatóvá nyilvánításhoz szükséges időráfordítást. Ennek során az alábbi megállapításokat tettük:

- Ha nincs szükség hiánypótlásra (pl. a határozat fordítására) akkor a kérelem benyújtása és a végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozat meghozatala között alig *egy hét* telik el.
- Hiánypótlás elrendelése esetén a kb. *egy hónap* telik el a kérelem benyújtása és a végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozat meghozatala között.
- Ha a végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozat ellen nem nyújtanak be jogorvoslatot, akkor a határozat *egy hónap múlva* jogerőre emelkedik. Olyan eset, amelyre nézve a 44/2001/EK rendelet 43. cikk (5) bekezdése *két hónapos* jogorvoslati határidőt ír elő, a vizsgált mintában nem fordult elő.

- A végrehajthatóvá nyilvánításról szóló határozat jogerőre emelkedése után a bíróságnak végrehajtási lapot kell kiállítania, amely alapján a végrehajtó foganatosíthatja a végrehajtást. Ez átlagosan újabb *egy hónapot* vesz igénybe.

Összességében azt állapítottuk meg, hogy a Budai Központi Kerületi Bíróságon, ahol a legtöbb – a 44/2001/EK rendeleten alapuló – végrehajthatóvá nyilvánítási ügyet intézik, a kérelem benyújtása és a végrehajtás megkezdése között átlagosan *három hónap* telik el, amennyiben a végrehajthatóvá nyilvánítást kimondó határozat ellen nem nyújtanak be jogorvoslatot.

Néhány városi bíróságon hosszabb időtartamot jelöltek meg, de a határozat végrehajthatóvá nyilvánítása iránti kérelem benyújtása és a határozat meghozatal között eltelt idő nem haladta meg az *egy hónapot*.

V. A rendelet alkalmazásával kapcsolatos jogi problémák elemzése

A nemzeti referenseket a harmadik kérdőív kitöltése állította a legnehezebb feladat elé. A 92 kérdés *többségét* csak azon országok jelentéstevői tudták megválaszolni, ahol a 44/2001/EK rendelet alkalmazása – beleértve a közvetlen előzményének tekinthető 1968. évi Brüsszeli Egyezményt¹⁸ is – már több évtizedes múltra tekinthet vissza. Ezeknek a tapasztalatoknak a hiányában számos kérdés megválaszolatlanul maradt, mert vagy nem adódtak a kérdőíven szereplő ügyek, vagy ha voltak is, alacsony számuk nem tette lehetővé megalapozott következtetések levonását.

1. Általános kérdések

A 44/2001/EK rendelet tárgyi hatálya *a polgári és kereskedelmi ügyekre* terjed ki. Az Európai Bíróság által megkívánt „autonóm értelmezéssel” kapcsolatban a hazai joggyakorlatban még nem merült fel probléma.¹⁹

---

18 *Kengyel Miklós – Harsági Viktória*: Európai polgári eljárásjog. Budapest, 2006. 53–55. p.

19 „A polgári- és kereskedelmi ügyek fogalmának az értelmezése során nem az érintett államok valamelyikének a joga irányadó, ehelyett az egyezmény (rendelet) rendszerét és célkitűzéseit, továbbá azokat az általános jogelveket kell figyelembe venni, amelyek a belső jogrendek összességéből adódnak.” LTU kontra Eurocontrol 29/76. sz. ügyben 1976. október 14-én hozott ítélet (ECR 1976, 01541.) Nr. 5.

2004. augusztus 1-jén lépett hatályba a 2201/2003/EK rendelet, amely *a házassági ügyekben, valamint a szülői felügyeletre vonatkozó eljárásokban* szabályozza a joghatóságot, illetve a határozatok elismerését és végrehajtását. Arra a kérdésre, hogy a két rendelet alkalmazása során előfordulnak-e elhatárolási nehézségek, mindössze egy problémafelvető válasz érkezett.²⁰

Elhatárolási kérdések merülhetnek fel a *fizetéseképtelenséggel kapcsolatos* ügyekben is, tekintettel arra, hogy néhány jogrendben a fizetéseképtelenné nyilvánítás megtámadása, illetve a felszámolóbiztos felelősségre vonása más bíróság hatáskörébe tartozik, mint a fizetéseképtelenné nyilvánítás. A magyar joggyakorlatban ez a probléma nem merül fel, mivel a fizetéseképtelenségét csak az adós és csak az ellene indított felszámolási eljárásban vitathatja [Cstv. 24. § (3) bekezdése, 26. § (1) és (3) bekezdése]. A felszámoló a kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség általános szabályai szerint felel (Cstv. 54. §), tehát az ellene indított per egyértelműen *a polgári ügy fogalma alá esik*.

Arra a kérdésre, hogy a 44/2001/EK rendelet végrehajtásra vonatkozó szabályai *összeegyeztethetők-e a nemzeti jog szabályaival*, határozott igennel válaszoltunk. Mivel ennek az indokait a második kérdőívben már részletesen kifejtettük, ehelyütt csak utaltunk arra, hogy a magyar bíróságok, a rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása során, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, *ugyanúgy járnak el, mint általában a külföldi határozatok végrehajtása során*. A nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendeletnek az elismerésre, valamint az 1994.

---

20 „Ha a gyermektartási igényt gyermek elhelyezése vagy apaság megállapítása iránti perben terjesztik elő, akkor felmerülhet az a kérdés, hogy milyen kritériumok alapján válasszon a bíró a két rendelet között. Ugyanis Magyarországon a tartás iránti igény nagyon sok esetben ezzel a két keresettel van összekapcsolva, és a tartási igény elbírálása az előbbi kérdésekben hozott döntés függvénye. A 2201/2203/EK rendelet 1. cikk (1) és (2) a/ pontja szerint a szülői felügyeleti jogok gyakorlásával kapcsolatos ügyek e rendelet hatálya alá tartoznak, a Magyarországon szokásos értelmezés szerint pedig a szülői felügyeleti jogokat közvetlenül az a szülő gyakorolja, akinél a gyermek el van helyezve. Ugyanakkor a 2201/2003/EK rendelet 1. cikk (3) a) pontja szerint nem alkalmazható a rendelet a szülő-gyermek viszony megállapítására vagy vitatására, e) pontja szerint pedig a tartási kötelezettségre. Erre tekintettel az apaság megállapítása iránti perben a 44/2001/EK rendelet alapján kell a joghatóságot megállapítani, mint ahogy azokban a perekben is a rendelet szerinti kell eljárni, amikor a gyermekelhelyezéssel együtt a fél a tartási igényt érvényesíti.” (Dunaújvárosi Városi Bíróság)

évi végrehajtási törvénynek a külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó fejezetét *minden nehézség nélkül hozzá lehet illeszteni* a 44/2001/EK 32–58. cikkében foglalt szabályokhoz. Továbbra is megmarad a nemzeti végrehajtási jog néhány sajátos intézménye, mint pl. a *végrehajtási lap*.

A 44/2001/EK rendelet számos ponton „felülírta” a tagállamok által korábban kötött két- vagy többoldalú egyezményeket.²¹ Magyarország az Európai Unióhoz történő csatlakozást megelőzően is kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezett, számos többoldalú, illetve kétoldalú nemzetközi szerződés részese volt. A 44/2001/EK rendelet a magyar-lengyel, magyar-görög, magyar-francia, magyar-ciprusi, magyar-cseh, magyar-szlovák *kétoldalú jogsegély szerződések* helyébe lépett (69. cikk). A rendelet 70. cikke értelmében azonban a felsorolt egyezmények a tárgyi rendelet hatálya alá nem tartozó eljárásokban továbbra is hatályban maradnak. Továbbra is *hatályos* az 1977. évi magyar-olasz jogsegély-egyezmény és az 1981. évi magyar- finn jogsegély-egyezmény (kihirdette az 1982. évi 25. törvényerejű rendelet). Magyarország – az Európai Unió többi tagállamához hasonlóan – továbbra is részese olyan *többoldalú nemzetközi egyezményeknek*, mint pl. a tartásdíjak külföldön való behajtásáról szóló 1956. évi New Yorki Egyezmény vagy a gyermektartási kötelezettség tárgyában hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1958. évi Hágai Egyezmény.

2. Joghatóság

A harmadik kérdőívben közel negyven kérdés járta körül a joghatósági szabályok alkalmazása során felmerülő problémákat. A kérdések többségének a megválaszolásához azonban a magyar bírák és ügyvédek *még nem rendelkeztek elegendő tapasztalattal*. A 44/2001/EK rendeletben felsorolt különös és kizárólagos joghatósági okok alkalmazására – a tartási és az egyedi munkaszerződésre vonatkozó ügyektől eltekintve – eddig még nem került sor.

A magyar bírák körében általánosnak tekinthető vélemény szerint a rendelet joghatósági szabályai a felek számára megnövelik *az igényérvényesítés biztonságát*.²²

---

21 A 44/2001/EK rendelet VII. fejezete „Más jogi aktusokhoz való viszony” címszó alatt részletesen szabályozza ezt a kérdést.

22 A 2005. évi felmérésben mindössze egy, általánosan elutasító vélemény fordult elő:

A joghatóság vizsgálata a Pp. 130. § (1) bekezdésének a/ pontja alapján mindig *hivatalból* történik. Mivel a vizsgálat terjedelmét a törvény nem korlátozza, a bíróság túlterjeszkedhet a rendeletben foglaltakon. A 25. cikk szerint ugyanis a bíróság csak akkor állapítja meg a joghatósága hiányát, ha más tagállam bírósága kizárólagos joghatósággal rendelkezik.

A megkérdezett bírák egyike sem minősítette a joghatósági kérdés vizsgálatát „drágának és hosszadalmasnak”. A joghatóság megállapítása nem igényel külön eljárást, arra rendszerint a tárgyalás előkészítése során, a keresetlevél megvizsgálásakor vagy – ritkábban – az első tárgyaláson, az érdemi kérdéseket megelőzően kerül sor. A joghatóság fennállásáról a bíróság külön határozatot nem hoz, csak az ítélet indoklásában tér ki arra, hogy miért járt el az ügyben magyar bíróság. Ebből következően a joghatóság vizsgálatánál költségek sem merülnek fel.²³ (Meg kell jegyeznünk azonban azt, hogy a magyar bíróságok eddig túlnyomó részben „kevésbé problémás” – tartással, illetve egyedi munkaszerződéssel kapcsolatos – joghatósági ügyeket tárgyaltak.)

A rendelet 59. cikke szerint annak megállapítása során, hogy a fél rendelkezik-e *lakóhellyel* abban a tagállamban, amelynek a bíróságához fordultak, *a bíróság a saját belső jogát alkalmazza*. A hatályos magyar jog szempontjából azt a helyet lehet egy személy lakóhelyének tekinteni, amely a lakcímnnyilvántartásban lakásként szerepel és amelyet otthonként, vagyis az életvitel céljából tartósan használnak. A Pp. szempontjából azonban a lakóhely fennállását akkor is meg kell és meg lehet állapítani, ha bizonyítható, hogy valaki lakcímbeljelentés nélkül, de életvitelszerűen lakik egy lakásban és a felek ezt nem vitatják.

A társasági jogvitákra alkalmazandó jogra, illetve a joghatóságra vonatkozó szabályok problémája (22. cikk 2. pont) a magyar joggyakorlatban a sajátos

---

„A rendelet vonatkozásában a bírácoknak az a véleménye, hogy annak megfogalmazása igen bonyolult, nehézkes, a magyar jogrendszer keretében nehezen értelmezhető, alkalmazható.”

23 Egy tárgyalási jegyzőkönyv szerint a munkaügyi bíróság *alig fél óra alatt* döntött a magyar bíróság joghatóságának a hiányáról. A bíró kitanítása után az ügyvéd nélkül eljáró felperesek elálltak a keresetüktől és a bíróság megszüntette a pert. Ellenkező esetben a bíróságnak külön határozatban kellett volna kimondania a joghatóságának a hiányát. Ugyanakkor egy másik ügyben *két hónap alatt* született meg a joghatóságról szóló döntés.

nemzeti szabályozás miatt együttesen jelentkezett. A Közösségen belüli székhely-áthelyezés – „régii” tagállamok számára is komoly nehézségeket okozó – problémájával viszonylag korán szembesült a magyar joggyakorlat.²⁴

Az *egyedi munkaszerződéssel* kapcsolatos jogvitákban a 18-21. cikkek alkalmazása néhány értelmezésbeli problémát vetett fel. A nehézségek abból adódnak, hogy a magyar szabályozás továbbra is a munkáltató székhelyét, illetve a munkavégzés helyét jelöli meg kizárólagos illetékességi okként (Pp. 349/B. §).

3. Ideiglenes intézkedések

Arra a kérdésre, hogy a 44/2001/EK rendelet hatálya alá tartozó ügyekben sor került-e a 31. cikk szerinti ideiglenes intézkedésre vagy a 47. cikk szerinti biztosítási intézkedésekre, általában *nemleges választ* kaptunk. A vizsgált ügyekben *mindössze egy-egy alkalommal* került sor ideiglenes intézkedés, illetve biztosítási intézkedés alkalmazására.

A Pp. 156. §-a szerint a bíróság az ideiglenes intézkedést *végzéssel* rendeli el. A teljesítési határidő a végzés írásbeli kézbesítését követő napon kezdődik. A végzés – a fellebbezésre tekintet nélkül – előzetesen végrehajtható. Az ideiglenes intézkedésben foglaltak végrehajtása *az általános szabályok szerint* történik, beleértve az előzetes végrehajtást is.

A Fővárosi Bíróság álláspontja szerint nem egyértelmű a 44/2001/EK rendelet 31. cikkében szabályozott ideiglenes intézkedés területi hatálya, így kérdéses, hogy lehet-e olyan ideiglenes intézkedést hozni ezen szabály alapján, ami a határon átnyúlva egy másik tagállam területén lévő vagyontárgy vonatkozásában korlátozza az adott peres fél jogait. A vonatkozó cikk felülvizsgálata azért is célszerű lenne, mert nem szerencsés, hogy a perre egyébként joghatósággal nem rendelkező tagállam bírósága ideiglenes intézkedést vagy biztosítási intézkedést hozhasson olyan ügyekben, amelyeknek érdemi elbírálása nem az adott bíróság feladata.

---

24 Vö. Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt. C-210/06. sz. ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet.

4. Perfüggőség és összefüggő eljárások

A vizsgált ügyekben a perfüggőségre vonatkozó szabályok alkalmazására *mindössze néhány esetben került sor*, a szabályok értelmezése, illetve a magyar joghoz való viszonya azonban a magyar jogirodalmat is foglalkoztatja.

A rendelet alkalmazását Magyarországon a hazai jog eltérő szabályozása nehezítheti meg. A Pp. 128. §-a szerint a perfüggőség a keresetlevélnek az ellenféllel való közlésével áll be. A 44/2001/EK rendelet 30. cikkének 1. pontja viszont az eljárást megindító, illetve azzal egyenértékű iratnak a bírósághoz történő benyújtását jelöli meg a perfüggőség beállásának időpontjaként. A nemzeti jognak a közösségi szabályozástól való eltérését *de lege ferenda célszerű lenne megszüntetni*.

Kritikaként fogalmazódott meg az, hogy az Európai Bíróság az autonóm értelmezés ellenére meglehetősen tágran értelmezi a perfüggőséget, ami a tagállami szintű, alapvetően szűkebb értelmezésű gyakorlat számára komoly zavart okoz. Azt is egyértelművé kellene tenni, hogy a rendelet 27. cikke mit ért azalatt, hogy a különböző tagállamok bírósága előtt indított eljárások „azonos jogalpból” származzanak. *Fontos lenne kimondani a tényalap azonosságát is*.

Az eljárások közötti szoros összefüggés esetén a magyar szabályozás a tárgyalás (helyesebben az eljárás) *felfüggesztésével*, illetve a *perek egyesítésével* próbálja megakadályozni azt, hogy egymásnak ellentmondó ítéletek szülessenek.

A Pp. 152. § (2) bekezdése szerint a bíróság *felfüggesztheti* a tárgyalást, ha a per eldöntése olyan előzetes kérdés elbírálásától függ, amelynek tárgyában más polgári per vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más polgári eljárás van folyamatban. A „*más polgári per*“ fogalmába véleményünk szerint a külföldön megindult polgári per, illetve polgári eljárás is beletartozik. Az sem kétséges, hogy perfüggőség esetén a külföldi bíróság döntése a joghatóságáról olyan előzetes kérdés, amelynek elbírálásától a magyar bíróság előtt folyó polgári per eldöntése függhet.

A Pp. 149. § (2) szerint a bíróság hivatalból vagy a felek kérelmére az együttes tárgyalás és eldöntés végett elrendelheti az előtte folyamatban lévő olyan perek egyesítését, amelyeknek tárgya egymással összefügg. Egy magyar bíróság tehát *csak az előtte folyamatban lévő perek egyesítését* rendelheti el.

Ez utóbbi feltétel nélkül, csupán a tárgyi összefüggésre utalással Pp. 149. § (2) bekezdése illeszkedne a 44/2001/EK rendelet 28. cikkéhez.

Az érdekesség kedvéért említjük meg a negatív megállapítási viszontkezesetek vagy másképpen *torpedó keresetek* hatékonyságára vonatkozó kérdést. Gyakorlati tapasztalatok hiányában csupán egy véleményt idézünk, miszerint az Európai Bíróság joghatósági gyakorlatát teljes mélységig nem ismerő magyar bíróságok előtt az időhúzásra irányuló torpedó keresetek megindíthatók lennének. Szerencsére még a magyar ügyvédek sem ismerik az ebben rejlő lehetőségeket, ezért a tömeges előfordulásuktól nem kell tartani. (A Fővárosi Bíróság előtti szabadalombitorlási perekben azonban mint semmisségi kifogás gyakran előfordul és jelentős jogérvényesítési késedelmet okoz.)

5. Elismerés és végrehajtás

Az eddigi tapasztalatok szerint a rendelet gyorsabbá és egyszerűbbé tette a külföldi bírósági ítéletek végrehajthatóvá nyilvánítását. Az elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályok értelmezése a gyakorlatban nem jelentett nehézségeket.

A 44/2001/EK rendelet 32. cikkben felsorolt *határozatokat* (decree, order, decision or writ of execution) a magyar polgári eljárásjog is ismeri és alkalmazza. Még az önálló hatáskörű bírósági tisztviselő (an officer of the court) fogalma sem okoz zavart, mivel 2002 óta a magyar jog is ismeri (Pp. 12/A. §), habár a belga „greffier”, a holland „griffier” és a német, illetve osztrák „Rechtspfleger”-nél korlátozottabb hatáskörrel. Az ítéletek *rövidített formában* történő kiállítását a magyar jog is megengedi, pl. akkor, ha a felek a fellebbezésről lemondanak (Pp. 221.§). Az eljárás közben a magyar bíróságok csak érdemi kérdésről döntenek ítélettel (közbenső ítélet), minden más kérdésben végzést hoznak (Pp. 212. §).

A bíróság által jóváhagyott egyezség (settlement approved by a court) értelmezése a magyar joggyakorlatban azért nem okoz problémát, mert szó szerint megegyezik a magyar Pp. 148. §-ával, amely a perbeli egyezség hatályosságának a feltételül a bíróság általi jóváhagyást szabja. A perbeli egyezséget nem a határozatokra (32. cikk), hanem a közokiratokra (57. cikk) vonatkozó szabályok szerint kell végrehajtani.²⁵

---

25 Az 57. cikk (1) bekezdésének értelmezése ugyancsak problémamentes, mivel a ma-

A magyar bíróságok számára a végrehajtási jogcím egyértelműségének és határozottságának megállapítása *eddig nem jelentett problémát*. Ehhez a külföldi határozat fordítása, valamint a rendelet V. melléklet szerinti formanyomtatvány nyújt segítséget, amelynek 5. pontja az erre vonatkozó megerősítést tartalmazza: „A határozat/egyezség XY ellen a származási tagállam területén végrehajtható.”²⁶

A megkérdezett bírák többsége jó ötletnek minősítette a végrehajthatóvá nyilvánítási eljáráshoz egy *kiegészítő formanyomtatvány* bevezetését, amely nemcsak egyszerűsítene és gyorsítaná az eljárást, hanem a hibalehetőségeket is csökkentené. Volt azonban olyan vélemény is, amely szerint az ügyek sokfélesége nem teszi lehetővé egy további formanyomtatvány bevezetését. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a külföldi ítélet végrehajtására irányuló eljárás egyes lépéseit csak akkor lehetne egy további formanyomtatvány bevezetésével egyszerűsíteni, ha a tagállamok a jogszabályaikat harmonizálnák a tekintetben, hogy a végrehajtás iránti kérelemben milyen adatok feltüntetését, illetve milyen mellékletek csatolását kéri. Ameddig ez nem történik meg, a formanyomtatvány használata csak növeli az adminisztrációs terheket.

A polgári igazságszolgáltatás hatékonyságát egyre nagyobb mértékben befolyásolja *a bírósághoz való elektronikus eljutás fejlettségi szintje*. Általános véleményként fogalmazódott meg az, hogy Magyarországnak jelentős lemaradása van ezen a téren. Elektronikus eljárásra jelenleg csak a cégbíróság előtt van lehetőség. A többi bíróságot csak hagyományos módon, papír-alapú beadványokkal érhetik el a felek.

---

gyar joggyakorlat a közokirat fogalmát a Pp. 195. §-ának megfelelően, egységesen használja. Értelmezési probléma adódhat azonban az 57. cikk (2)-nél. A magyar és az angol szövegváltozat a „közigazgatási hatósággal kötött megállapodásról” szól („arrangements [...] concluded with administrative authorities”). Nincsenek ezzel összhangban a német és a francia nyelvű változatok, amelyek a „közigazgatási hatóság előtt kötött megállapodás” fordulatot tartalmazzák („vor Verwaltungsbehörden geschlossene [...] Unterhaltsvereinbarungen”; „les conventions [...] conclus devant autorités administratives”).

26 Egy esetben azért utasította el a bíróság a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmet, mert a kérelmező nem csatolta az V. mellékletben szereplő formanyomtatványt és e nélkül a rendelkezésre álló adatok alapján nem volt megállapítható a végrehajtási jogcím fennállása.

A BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK ELISMERÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA AZ ÚJ TAGÁLLAMOKBAN¹

Bevezetés

Több mint tizenöt éve annak, hogy Magyarország és az Európai Közösségek között megtörtént az első kapcsolatfelvétel. 1988 őszén Magyarország még a Varsói Szerződés és a KGST (Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa) tagjaként írta alá a kereskedelemről, valamint a kereskedelmi és gazdasági együttműködésről szóló megállapodást. Igaz, ekkor más javában fújtak a változás szelei és alig két évvel később már megkezdődhettek azok a tárgyalások, amelyeknek a célja az volt, hogy Magyarország az Európai Közösségek társult tagjává váljék. Az 1991. december 16-án megkötött társulási szerződés 67. cikke a gazdasági integráció egyik alapvető feltételévé tette azt, hogy Magyarország „jelenlegi és jövőbeli szabályait közelítsék a Közösség jogszabályaihoz”.² A 68. cikk a jogharmonizáció legfontosabb területei között említette meg – egyebek között – a társasági jogot, a vám-, bank- és adójogot, a versenyjogot, valamint a munkavédelem, az egészségvédelem, a fogyasztó- és környezetvédelem körébe eső szabályozást. Habár ez a felsorolás a polgári eljárásjogot külön nem említette meg, a társulási szerződés 113. cikke alapján Magyarország kötelezettséget vállalt annak a biztosítására is, hogy az Európai Közösség természetes és jogi személyei saját állampolgáraihoz viszonyítva megkülönböztetéstől mentesen igénybe vehessék Magyarország illetékes bíróságait és adminisztratív szerveit, annak érdekében, hogy megvédjék személyi és tulajdoni jogaikat, ideértve a szellemi, az ipari és a kereskedelmi tulajdonra vonatkozó jogokat.

1 Megjelent német nyelven „Die Anerkennung und Vollstreckung von gerichtlichen Entscheidungen in Ungarn un in den EU-Mitgliedstaaten” címmel In Kengyel, Miklós - Reiberger, Walter H.: *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Bestandsaufnahme und Zukunftsperspektiven nach EU-Erweiterung*. Center of Legal Competence. Band 27. Wien, 2007, 197-212. p.

2 Európai megállapodás egyrészről a Magyar Köztársaság, másrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről. Kihirdette az 1994. évi I. törvény.

I. Felkészülés a csatlakozásra

A kilencvenes évek elején Magyarországon kevesen gondoltak arra, hogy az Európai Közösségekhez, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozásra *tizenöt évet* kell várni. Az integrációra való felkészülés és a jogharmonizáció nagy lendülettel indult meg és Magyarország 1994. április 1-én elsőként kérte a felvételét az Európai Unióba.³ A tudatos és koordinált felkészülési folyamat eredményeként már a kilencvenes évek első felében számos – a bírósági szervezetet, a polgári pert, a nemperes eljárást és közvetett módon a nemzetközi polgári eljárásjogot is érintő – szervezeti változtatás, illetve jogszabály-módosítás történt.⁴ A kilencvenes évek második felében Magyarország a Luganói Egyezményhez való csatlakozást tűzte ki célul és megtette az ehhez szükséges előkészületeket,⁵ így pl. lényegesen módosította az Nmjtvr.-nek a joghatóságra, valamint a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseit.⁶ Lengyelországgal ellentétben⁷ azonban Magyarországnak nem sikerült megszereznie valamennyi szerződő állam beleegyezését, így a 2000-re várt csatlakozás elmaradt. Időközben az európai polgári eljárásjogban is lényeges változás indult meg, megkezdődött a „közösségi joggá válás” folyamata,⁸ amelynek eredményeként a

3 Lengyelország 1994. április 8-án, Románia 1995. június 22-én, Szlovákia 1995. június 27-én, Szlovénia 1996. január 16-án, Csehország 1996. január 17-én nyújtotta be felvételi kérelmét.

4 Gátos György - Kecskés László: Jogharmonizáció és a polgári eljárásjog reformja. *MJ*, 1991, 720-722. p.; Kengyel Miklós, Das ungarische Internationale Zivilverfahrensrecht und die Perspektiven für einen Beitritt zum EuGVÜ. In Erik Jayme (Hrsg.), *Ein internationales Zivilverfahrensrecht für Gesamteuropa*. Motive Texte Materialien Band 62. Heidelberg, 1992, 121-132. p.

5 Kengyel Miklós, Ungarn vor dem Tor des Lugano-Übereinkommens. In Reinhold Geimer (Hrsg.), *Wege zur Globalisierung des Rechts. Festschrift für Rolf A. Schütze zum 65. Geburtstag*. München, 1999, 345-358. p.

6 Kengyel Miklós: Die neue Regelung des ungarischen internationalen Zivilprozessrechts. In Rolf Schütze (Hrsg.), *Einheit und Vielfalt des Rechts. Festschrift für Reinhold Geimer zum 65. Geburtstag*. München 2002, 397-415. p.; Vékás Lajos: Die Reform des internationalen Zivilverfahrensrechts in Ungarn. *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2002, 142-145. p.

7 Jan, Kropholler: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVO und Lugano Übereinkommen*. 7. Aufl, Heidelberg, 2002, S. 44.

8 Besse, Dirk: *Die Vergemeinschaftung des EuGVÜ*. Baden-Baden, 2000.; Astried Stadler,

nemzetközi egyezményeket a másodlagos közösségi jog körébe tartozó jogforrások, elsősorban rendeletek váltották fel. pl. Brüsszel I., Brüsszel II., Kézbiztosítási-rendelet, Bizonyításfelvételi rendelet stb.)

A 2001. február 26-án aláírt Nizzai Szerződés megnyitotta az utat az új tagállamok felvétele előtt. A magyar nemzetközi polgári eljárásjog fejlődése ismét felgyorsult: rövid időn belül megszülettek azok a jogszabályváltozások, amelyek a 2004. május 1. napjára kitűzött csatlakozás után az európai polgári eljárásjog befogadásához szükségesek.

A közel másfél évtizede tartó jogharmonizációnak köszönhetően a magyar polgári eljárásjog nem szorult nagyobb változtatásra az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőzően. Néhány területen azonban meg kellett teremteni az európai közösségi jogszabályok alkalmazhatóságának a feltételeit, amelyhez a Pp. és a Nmjt. kisebb módosítására volt szükség. A 2003. évi XXX. törvény az EK Alapszerződés 68. és 234. cikkének megfelelően rendelkezett az előzetes döntéshozatali eljárásról, valamint az 1348/2000/EK rendelet és az 1206/2001/EK rendelet alkalmazásához szükséges szabályok módosításáról.

A közösségi rendeletek közvetlenül alkalmazandó közösségi jogszabályok, amelyek külön nemzeti jogalkotás nélkül válnak valamennyi tagállam jogrendszerének részévé. A rendeletekkel egyező tartalmú tagállami jogszabályok elfogadására sem szükség, sem pedig lehetőség nincsen. Egyes rendeletek ugyanakkor külön felhívják a tagállamokat végrehajtási típusú, a rendelet alkalmazásához szükséges, kiegészítő jogszabályok megalkotására, de ilyen külön felhatalmazás híján is szükségessé válhat jogalkotás. Így pl. a kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK tanácsi rendelet 19. cikk (2) bekezdésének az alkalmazásához módosítani kellett az Pp-nek a tárgyalás elmulasztására vonatkozó rendelkezéseit, a bizonyítás felvételéről szóló 1206/2001/EK tanácsi rendelet alkalmazásához pedig ki kellett jelölni az

---

Die Europäisierung des Zivilprozessrechts. In *50 Jahre Bundesgerichtshof. Festgabe aus der Wissenschaft*. München, 2000.; 654-675. p.; Berkhart Heß, Die „Europäisierung“ des internationalen Zivilprozessrechts durch den Amsterdamer Vertrag – Chancen und Gefahren. *Neue Juristische Wochenschrift*, 50, Jahrg. (2000) S. 23-32. p.; Burghard Pilz, Vom EuGVÜ zur Brüssel-I Verordnung. *Neue Juristische Wochenschrift*, 52, Jahrg. (2002) 789-796. p.; Abbo Junker, Vom Brüsseler Übereinkommen zur Brüsseler Verordnung – Wandlungen des Internationalen Zivilprozessrechts, *Recht der Internationalen Wirtschaft*, 48. Jahrg. (2002) 569-577. p.

illetékes bíróságokat, ezt azonban nem a Pp., hanem az Nmjtvr. tartalmazta, tekintettel arra, hogy a nemzetközi polgári eljárásjog szabályai túlnyomó részben itt találhatóak (§§ 54–75/A).

III. Egy évvel a csatlakozás után

Egy évvel az Európai Unióhoz történő csatlakozás után a Brüsszel I. rendelet alkalmazásával kapcsolatos gyakorlati tapasztalatokról még nem tudunk beszámolni. Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács által elvégzett felmérés szerint a magyar bíróságok 32 esetben alkalmaztak a joghatósággal és 39 esetben a végrehajtással kapcsolatos szabályokat.

A magyar bírák felkészültségéről korai lenne véleményt mondani. A helyzet valamivel jobb, mint pl. Szlovéniában, ami egyrészt annak köszönhető, hogy a „tréning” az európai jog alkalmazására már korábban megkezdődött, másrészt a magyar igazságszolgáltatás több tapasztalatot szerezhetett a nemzetközi vonatkozású ügyek intézésében, mint a szomszédos államok. A magyar bírák nyelvismerete ugyanakkor sok kívánni valót hagy maga után. Azt is figyelembe kell venni, hogy az európai polgári eljárásjognak nevezett joganyag, csak egyike az Európa- jog azon területeinek, amelyet a jogalkalmazóknak rövid időn belül el kell sajátítaniuk. Magyarországon jelenleg nagyobb figyelem kíséri az *előzetes döntéshozatali eljárást*, ahol már megszülettek az első kérelmek.

Egy évvel az Európai Unióhoz történő csatlakozás után *azért sem számolhatunk jelentősebb ügyforgalommal*, mert ezt a rendelet *időbeli hatályára* vonatkozó rendelkezései sem teszik lehetővé. A Brüsszel I. rendelet mint a közösségi jog része, Magyarországon az Európai Unióhoz történő csatlakozás napján, 2004. május 1-jén lépett hatályba. A rendeletnek a joghatóságra (perfüggőségre, ideiglenes intézkedésekre) vonatkozó szabályait (2–31. cikk) a hatályba lépés után indított ügyekben, a közokiratokra vonatkozó előírásait (57. cikk) a hatályba lépés után kiállított közokiratokra kell alkalmazni [66. cikk (1) bek.].

A hatályba lépést megelőzően indított, de a hatálybalépés után hozott határozatok *elismerése és végrehajtás esetében* a 66. cikk (2) bek. a) pontjában felkínált lehetőség nem alkalmazható, mivel Magyarország sem a Brüsszeli, sem a Luganói Egyezménynek nem volt tagja. Marad a b) pont, amely

szerint az ilyen határozat akkor ismerhető el, ha a joghatóság a rendelet II. fejezetének vagy a származási állam és a címzett tagállam között megkötött, az eljárás megindításának időpontjában hatályos egyezmény szabályaival összhangban lévő szabályokon alapul. Magyarország *a két vagylagos feltétel bármelyikének megfelelhet*. Az Nmjtvr. 2000. évi módosítása⁹ ugyanis a magyar joghatósági rendszert a Brüsszeli (Luganói) Egyezménynek megfelelően alakította át, amely nem különbözik lényegesen a Brüsszel I. rendelet II. fejezetében található joghatósági szabályoktól.¹⁰ Magyarország az elmúlt évtizedekben számos kétoldalú nemzetközi egyezményt kötött az Európai Unió régi és új tagállamaival. A kétoldalú jogsegélyszerződések jelentős része a joghatósági szabályok alkalmazására is kiterjedt. Ezeknek a figyelembe vételével lehetőség van arra, hogy Magyarország akár származási, akár címzett államként részese legyen 2004. május 1. napja előtt indult eljárásokból származó, de ezen időpont után hozott határozatok elismerésének és végrehajtásának a Brüsszel I. rendelet alapján.

IV. Az elismeréssel kapcsolatos kérdések

1. Elsőbbség a nemzeti joggal szemben

A joghatóság szabályozásához hasonlóan a Brüsszel I. rendeletnek az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó szabályai is összefüggő *rendszert* alkotnak. Ezeknek a szabályoknak az egyik legfontosabb tulajdonsága az, hogy a rendelet tárgyi és időbeli hatálya alá tartozó ügyekben *elsőbbséget élveznek* a tagállamoknak a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó nemzeti jogával szemben. Ha valamelyik tagállamban hozott határozatot a Brüsszel I. rendelet alapján *el kell ismerni és végre kell hajtani*, akkor a fogadó állam az elismerést és a végrehajtást a nemzeti jogára hivatkozással nem tagadhatja meg.

---

9 2000. évi CX. törvény a joghatóságra és a külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó egyes jogszabályok módosításáról. Hatályba lépett 2001. május 1. napján.

10 Kengyel Miklós: A nemzetközi polgári eljárásjog új szabályai. In *Polgári eljárásjog a XXI. században. Tanulmányok Farkas József emlékére*. Pécs, 2002, 111-124. p.

2. Két- és többoldalú nemzetközi egyezmények

A rendszer működése kevés teret enged az egyes tagállamok által korábban megkötött *kétoldalú elismerési és végrehajtási egyezmények* számára. Gyakorlati jelentőségük azokon a jogterületeken van, ahol a Brüsszel I. rendelet *nem alkalmazható*.

A rendelet 70. cikkének (1) bekezdése szerint „a 69. cikkben említett megállapodások és egyezmények az e rendelet hatálya alá nem tartozó ügyekkel kapcsolatban továbbra is hatályban maradnak”. A 69. cikkben felsorolt *kétoldalú nemzetközi egyezményeket* a 2004. május 1. napján hatályba lépett Csatlakozási Szerződés további egyezményekkel egészítette ki. Ezek közül a *Magyarországot érintő egyezmények* a következők: a polgári, (családjogi) és bűnügyi jogsegélyről szóló 1959. évi magyar-lengyel, az 1979. évi magyar-görög, az 1980. évi magyar-francia, az 1981. évi magyar-ciprusi, az 1989. évi magyar-csehszlovák¹¹ szerződés.

Más elv érvényesül az olyan nemzetközi egyezmények esetében, amelyek a tagállamok a speciális jogterületek (pl. fuvarozás, iparjogvédelem, tartási ügyek) szabályozására kötöttek, és amelyek a joghatóságra, valamint a határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket is tartalmaznak. A Brüsszeli Egyezmény 57. cikke ezeknek a – túlnyomó részben – *többoldalú nemzetközi egyezményeknek a hatályát*, még a jövőben megkötendő szerződésekre nézve is, érintetlenül hagyta.¹² Ezt a szabályt a Brüsszel I. rendelet is átvette, de a jövőbeli szerződésekre történő utalás nélkül! A 71. cikk (1) bekezdése szerint a rendelet nem érinti azokat az egyezményeket, amelyeknek a tagállamok részesei és amelyek egyes különös jogterületeken a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák. Ugyanakkor a Tanács és a Bizottság egy közös nyilatkozatukban, az Európai Bíróság joggyakorlatára utalva kifejtették, hogy a rendelettel nem ellentétes az, „ha egy tagállam harmadik államokkal a rendelet alá tartozó jogterületeken köt megállapodásokat, feltéve, hogy

---

11 A szerződés továbbra is hatályos a Cseh Köztársaság, Szlovákia és Magyarország között.

12 A Brüsszeli Egyezmény 57. cikkének (1) bekezdése szerint „A jelen Egyezmény nem érinti azokat az egyezményeket, amelyeknek a szerződő államok részesei vagy részesei lesznek, és amelyek különleges jogterületeken a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák.”

ezek a rendelet hatályát érintetlenül hagyják”.¹³ Ez a szabályozás Magyarország számára azért fontos, mert Lengyelországgal, a Cseh Köztársasággal és Szlovákiával együtt azok közé az új tagállamok közé tartozik amely a csatlakozást megelőzően is kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeztek.

3. A határozat fogalmának autonóm értelmezése (32. cikk)

Az elismerés tárgya csak egy *határozat* lehet, amelynek a fogalmát a Brüsszeli Egyezmény 25. cikkével megegyezően a Brüsszel I. rendelet is meghatározza. A határozat fogalmát *autonóm módon* kell értelmezni. Ehhez nyújt segítséget a rendelet szövegében található – a nemzeti jogokénál tágabb¹⁴ – felsorolás, amely a bírósági határozatok valamennyi főbb típusát nevesíti. A 32. cikk alkalmazása nem jelent nehézséget a magyar bíróságok számára, mivel az itt felsorolt határozatokat (Urteil, Beschluss, Zahlungsbefehl usw.) a nemzeti eljárásjog is ismeri. Már az önálló hatáskörrel rendelkező *bírósági tisztviselő* fogalma sem okozhat zavart, mivel 2002 óta a magyar jog is ismeri. A magyar bírósági ügyintéző jogköre azonban még lényegesen korlátozottabb¹⁵ mint a belga greffier, a holland griffier vagy a német és az osztrák Rechtspfleger hatásköre.

Számolva azzal a lehetőséggel is, hogy a jövőben magyar bírósági határozatokat fognak a Brüsszel I. rendelet alapján az Európai Unió más tagállamaiban elismerni, a 32. cikk alkalmazását néhány további megjegyzéssel kell kiegészíteni:

A határozat formájának és megjelölésének az elismerés szempontjából *nincs jelentősége*. A határozatot rövidített formában is ki lehet állítani, ha a nemzeti jog megengedi. Így pl. a *német perrendtartás* a mulasztáson, jogelismerésen és joglemondáson alapuló ítéletek esetében lehetővé teszi a tényállás és az indokolás mellőzését (ZPO 313b §). Külföldön történő felhasználás esetében azonban ezeket a határozatokat ki kell egészíteni.¹⁶

---

13 Közös nyilatkozat a A Brüsszel I. rendelet 71. és 72. cikkéhez. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2001, 259-261. p.

14 Így pl. a német ZPO 328. §-a csak a külföldi ítéletek, a Nmjt. 70. §-a külföldi bíróság vagy más hatóság határozatának az elismeréséről rendelkezik.

15 Vö. 210/2001. (X. 31.) Korm. rendelet a bírósági ügyintézők által a polgári, gazdasági és munkaügyi ügyszakban ellátható feladatokról.

16 Erről nem a ZPO, hanem a 2001. évi Anerkennungs- und Vollstreckungsausführung-

A határozatok rövidített formában történő kiállítását a magyar Pp. is megengedi. A végzésekre általában egyszerűbb szabályokat vonatkoznak, mint az ítéletekre. Így pl. csak azokat a végzéseket kell megindokolni, amelyek külön fellebbezéssel támadhatók meg (Pp. 222. §). Az ítéletek esetében a *jogról való lemondás*, illetőleg a *jogelismerés*, a *fellebbezés jogáról való lemondás* esetében lehetséges rövidített indokolás, továbbá akkor is, ha az ügy *ténybeli és jogi megítélése egyszerű* (Pp. 221. §)

Az eljárás közben hozott határozatokat az egyes tagállamokban különböző elnevezésekkel illetik. Nem mindenütt találkozunk olyan következetességgel, mint a magyar eljárásjogban, ahol a Pp. 212. §-a egyértelműen kimondja azt, hogy a bíróság a per érdemében ítélettel, a per során felmerült minden más kérdésben – ideértve a per megszüntetését is – *végzéssel* határoz. Ebből következnek az, hogy a 32. cikk hatálya alá csak az érdemi kérdéstről rendelkező *közbenső ítélet* tartozik. A bizonyítás tárgyában hozott döntések ugyanis kivétel nélkül végzés formában jelennek meg. Ez utóbbi döntéseket a Schlosser-jelentés egyértelműen elismerésre képtelennek minősítette.¹⁷

A perbeli egyezség nem tartozik a 32. cikk hatálya alá, mivel azt a közokiratokkal együtt a rendelet 57. cikkének megfelelően lehet végrehajtani. Geimer azonban arra figyelmeztet, hogy a perbeli egyezség és a bírósági határozat közötti határvonal meglehetősen *képlékeny*. Egyes tagállamokban ugyanis az egyezséget bírósági ítéletbe foglalják és ebben a formájában a rendelet 38. cikke alapján lehet végrehajthatónak nyilvánítani.¹⁸ A magyar Pp. 148. §-a szerint ha az egyezség megfelel a jogszabályoknak, a bíróság *azt végzéssel jóváhagyja*, ellenkező esetben pedig a jóváhagyást megtagadja, és az eljárást folytatja. A bíróság által jóváhagyott egyezségnek pedig ugyanaz a hatálya, mint a bírói ítéletnek. A magyar perbeli egyezség jogi természetéről kételyt eloszlatja az Európai bíróságnak a Solo Kleinmotoren-ügyben adott állásfoglalása. Eszerint a perbeli egyezség akkor sem felel meg a „határozat” feltételeinek, ha valamelyik tagállam bírósága előtt kötötték

---

sgesetz (AVAG) 30. §-a rendelkezik, amelyet a 44/2001/EK rendelet végrehajtására adtak ki.

17 Schlosser Peter: Bericht zum 1. Beitrittsübereinkommen mit Dänemark, Irland und dem Vereinigten Königreich Großbritannien und Nordirland (*ABl. C* 59. 5. 3. 1979, 71-151) Nr.187.

18 Geimer, Reinhold - Schütze, Rolf: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. 2. Aufl, München, 2004. 503. p.

meg és egy jogvitát fejez be. A perbeli egyezségnek ugyanis alapvetően szerződéses természete van, mivel a tartalmát elsősorban a felek akarata határozza meg. Ezért nem lehet a határozatokkal egyenlő módon kezelni. A perbeli egyezséget a rendelet 58. cikke szabályozza, amely a közokiratokra vonatkozó feltételeknek megfelelően biztosítja a végrehajtást.¹⁹

4. Eljárás a más tagállamban hozott határozat elismerése tárgyában (33. cikk)

Az elismerés külön eljárás nélkül történik, de esetenként felmerülhet az *igény* egy külföldi döntés elismerésének a jogerős tisztázására. Olyan ítéleteknél fordul elő leginkább, amelyeket nem nyilváníthatók végrehajthatóvá, mint pl. a megállapítási és a jogalakító ítéletek esetében.

A 33. cikk (2) bekezdése egy egyszerűsített elismerési eljárást szabályoz, amelyik mindegyik tagállamban közvetlenül alkalmazható, és alkalmazási területén kizorítja az autonóm jogot.²⁰ Az eljárási szabályokat a III. fejezet 2. és 3. szakaszában található rendelkezésekből kell levezetni.

A nemzeti jog alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a közösségi jog nem tartalmaz előírásokat. Így pl. 39. cikk (1) bekezdése szerint az elismerés, illetve a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet a II. mellékletben megjelölt bírósághoz kell benyújtani. Magyarország esetében ez a „megyei bíróság székhelyén működő helyi bíróság”,^{21*} Budapesten a „Budai Központi Kerületi Bíróság”. Ugyanakkor az eljáró bíróság *illetékességét* már nem a nemzeti jog, hanem a a rendelet 39. cikkének (2) bekezdése határozza meg. Az elismerés iránti eljárás a 41. cikknek megfelelően *egyoldalú*, mivel a kérelmező fél ellenfelét az eljárásnak ebben a szakaszában nem hallgatják meg. A bíróság döntése elleni jogorvoslati lehetőséget a rendelet 43. és 44. cikke szabályozza.

Itt jegyezzük meg, ha egy határozat nem tartozik a Brüsszel I. vagy a Brüsszel II. rendelet hatálya alá, de azt nemzetközi egyezmény vagy a ma-

---

19 Solo Kleinmotoren GmbH kontra Emilio Bloch C 414/92. sz. ügyben 1994. június 2-án hozott ítélet.

20 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EUGVO und Lugano Übereinkommen*. 7. Aufl, Heidelberg, 2002. 386. p.

21 * 2012-ben a megyei bíróság elnevezése törvényszékre, 2013-ban a helyi bíróságé járásbíróságra változott.

gyar nemzetközi magánjog szabályai alapján el kell ismerni, és ehhez egy külön eljárásra van szükség, akkor az Nmjtvr. 74. §-át kell alkalmazni. Ez az eljárás sok tekintetben hasonló, de nem azonos, a rendelet 33. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárással.

5. Megtagadási okok (34-35. cikk), a közrendi záradék

A rendelet 34–35. cikkében felsorolt megtagadási okok közül a legtöbb problémát még mindig a *közrendi záradék* okozza. A határozat nem ismerhető el, amennyiben az elismerés nyilvánvalóan ellentétes annak a tagállamnak a közrendjével, ahol az elismerést kéri. *Kropholler* szerint *jogpolitikailag* kívánatos lenne, ha az európai államok egymás közötti igazságügyi együttműködéséből ez a fenntartás eltűnne. Látni kell azonban, hogy az idő erre még nem elég érett. Rendkívüli esetekben a vészkijárat lehetőségéről még nem lehet teljes egészében lemondani.

A közrendi záradék alkalmazásának az új tagállamokban van egy sajátos paradoxonja. A „szocialista időkben” az ún. KGST országok közötti kétoldalú jogsegély-egyezmények nem utaltak az *ordre public*-re. A szocialista táboron belül ugyanis olyan nagy volt az „egység”, hogy egyik ország sem tartotta szükségesnek azt, hogy egy ilyen záradékkal kelljen megvédenie magát egy másik szocialista országból származó ítélettel szemben. (Kivételt csak Jugoszlávia képezett.) A közrendi záradék bevezetését a közép-európai új tagállamok vonatkozásában *Laptew* visszalépésnek nevezi, utalva arra, hogy Oroszország napjainkban inkább lemond az *ordre public* alkalmazásáról a FÁK-államokból származó ítéletek tekintetében.²² Ezt a megjegyzés akár *ironikusan* is felfoghatjuk.

A közrendi záradék alkalmazása nem jelenthet problémát a magyar jogalkalmazók számára. Számos nemzetközi szerződésben megtalálható és a Nmjtvr. 72. §-a is felsorolja a megtagadási okok között.²³

---

22 Laptew, Alexej: Abschaffung der aner kennungsrechtlichen Ordre public-Kontrolle in Osteuropa: Vorbild für die EU? *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2004. 495-498. p.

23 Küpper, Herbert: *Die Vollstreckung von Gerichtsurteilen in Ungarn*. Forschungsverbund Ost- und Südosteuropa. Nr. 28. 2005. 82-83. p.

IV. A végrehajtással kapcsolatos kérdések

1. Közösségi jog – magyar szabályozás

A magyar végrehajtási jog harmonizálása már a kilencvenes évek közepén megkezdődött. Az új végrehajtási törvénynek (Gesetz 1994:LIII über die gerichtliche Vollstreckung - ZwVollstrG) a külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó XI. fejezete már a Brüsszeli és a Luganói Egyezmény rendelkezéseinek a figyelembe vételével született meg. Még konkrétabban megfogalmazott céllal került sor az 1979. évi nemzetközi magánjogi kódex (Nmjtv.) módosítására az ezredfordulón (Gesetz 2000:CX).

A szabályozás során *tudatosan megteremtett* összhangra tekintettel Magyarországnak *nem volt szüksége arra*, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése során *külön törvényt* hozzon a Brüsszel I. rendelet közvetlen alkalmazhatósága érdekében.

Magyarország már az európai uniós csatlakozásra történő felkészülés során megtette a rendeletekben előírt közléseket; a 2345/2001. (XI. 22.) Korm. határozat kijelölte a végrehajthatóság megállapítása során eljáró bíróságokat, a határozataik elleni jogorvoslatot elbíráló bíróságokat, illetve meghatározta, hogy ez utóbbi bíróságok határozatai ellen milyen eljárás keretében lehet további jogorvoslattal élni; a közlések tartalma a csatlakozási szerződés értelmében ún. technikai adaptáció útján a rendelet részévé vált.

A Brüsszel I. rendelet alkalmazására tekintettel mindössze *három helyütt* került sor a Vht. kiegészítésére, a végrehajthatóvá nyilvánítási tanúsítvány kiállításával (31/C. §), a biztosítási intézkedésekkel (186–187. §), valamint a külföldi határozatok végrehajtásával kapcsolatban (210/A. §).²⁴ Ez utóbbi rendelkezés egyértelművé teszi azt, hogy a magyar bíróságok, a rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása során, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, *ugyanúgy járnak el, mint általában a külföldi határozatok végrehajtása során*.²⁵ A kézbesítési

24 A változtatásokat a 2004. július 15-én hatályba lépett 2004. évi LXV. törvény tartalmazta.

25 A 44/2001 tanácsi rendelet szerinti, a bírósági határozat (perbeli egyezség) és közokirat végrehajthatóságának megállapítására irányuló eljárás során – ha a 44/2001/EK tanácsi rendelet másképpen nem rendelkezik – az e Fejezetben foglaltak szerint jár el. (Vht. 210/A. §).

megbízottra vonatkozó kiegészítés (Vht. 37/B. §) egy évvel később került a törvénybe.²⁶

2. A kérelem benyújtására szolgáló eljárás [40 cikk (1) bek.]

A rendelet 40. cikke szerint a külföldi határozat végrehajtása iránti kérelem benyújtására szolgáló eljárást annak a tagállamnak a joga szabályozza, amelyben a végrehajtást kérték. (Németországban külön törvény, az AVAG 4. §-a rendelkezik az eljárás megindításáról. Az Egyesült Királyságban a kérelem benyújtására szolgáló eljárást a a Rules of the Supreme Court szabályozza.

Magyarországon a külföldi határozat végrehajtása iránti kérelem benyújtására a Vht. 207. §-a, továbbá a végrehajtási kérelemre vonatkozó általános rendelkezései (Vht. 11-12. §) és a Pp.-nek a beadványokra vonatkozó általános szabályai (Pp. 92. §) az irányadók.

A Vht. 12. § (1) bekezdése szerint a végrehajtási kérelmet a kellő példányban, megfelelően kitöltött *végrehajtható okirat nyomtatványon* kell előterjeszteni. A bíróság a szóban előterjesztett kérelmet a végrehajtható okirat nyomtatvány kitöltésével foglalja írásba.

Ha a végrehajtást kérő a kérelmét nem nyomtatványon terjesztette elő, illetőleg a nyomtatványt nem a kellő példányban nyújtotta be, vagy nem megfelelően töltötte ki, a bíróság a hiányt pótolja, vagy felhívja a végrehajtást kérőt a hiány pótlására, illetőleg a helyes eljárásra [Vht. 12. § (2) bek.].

A *külföldi határozat végrehajtása* esetén a Vht. 207. §-a szerint a végrehajtást kérő köteles csatolni a végrehajtandó külföldi határozatot és – szükség esetén – a bíróság felhívására – ennek magyar fordítását is. Ha ezt a szabályt a rendelet 53-55. cikkével együtt értelmezzük, akkor a következő megállapításokat tehetjük:

---

26 Itt kell megemlíteni azt, hogy az Európai Unió belüli igazságügyi együttműködés részeként kiadott *két újabb tanácsi rendelet* a végrehajtási törvényünkben a korábinál sokkal mélyrehatóbb változtatásokat tett szükségessé. A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló *2201/2003/EK rendelet*, valamint a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról szóló *805/2004/EK rendelethez* alkalmazásához szükséges Vht. módosításokról a 2005. évi XLI. törvény rendelkezett.

- Nincs szükség a határozat eredeti példányára, *a hiteles másolat is elegendő*. Mivel a hitelességet a bíróságnak a nemzeti jog alapján kell elbírálnia, ehhez a Pp. 195. § (2)–(3) bekezdésében foglaltakat kell alapul venni.
- A végrehajtási kérelemhez egyes esetekben csatolni kell a külföldi határozat magyar nyelvű fordítást. Erre akkor kerülhet sor, ha a bíró nem érti azt a nyelvet, amelyen a külföldi határozat készült, vagy ha a bíróság a fordítást valamely más okból tartja szükségesnek.²⁷ A fordítást valamely tagállamban erre képesítéssel rendelkező személy hitelesítheti. Magyarországon hiteles fordítás készítésére az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda jogosult.²⁸

3. A kézbesítési megbízott [40. cikk (2) bek.]

Azokban a tagállamokban, amelyeknek a joga a kézbesítési cím megadásáról nem rendelkezik, a kérelmezőnek *kézbesítési megbízottat* kell kijelölni. Ezek közé tartozik pl. Németország és Magyarország is. A szabályozás a *nemzeti jogra tartozik*.²⁹

Magyarországon a végrehajtási ügyekben eljáró kézbesítési megbízottról³⁰ a Vht. 37/B. §-a rendelkezik, amelyet a 2005. évi XXXVI. törvény iktatott be a végrehajtási eljárás szabályai közé. A Vht. kiegészítése a 44/2001/EK rendeletre tekintettel történt.³¹ Az indokolás szerint az intézmény rendeltetése az, hogy a végrehajtási kérelem tárgyában eljáró magyar bíróság ne kényszerüljön a végrehajtást kérő lakóhelye (székhelye) szerinti külföldi államban, költséges és időigényes jogsegély keretében kézbesíteni az eljárásban keletkezett iratokat, hanem azt belföldön, a megjelölt kézbesítési megbízottnak kézbesítse. A *kézbesítési megbízott feladata*, hogy a részére kézbesített (a külföldi végrehajtást kérő részére szóló) iratot továbbítsa megbízója részére, illetőleg őt az irat tartalmáról értesítse. A Vht. 37/B. § (2)–(3) bekezdése a rendeletből hiányzó *szankciókról* is rendelkezik.

---

27 Vida István: *A bírósági végrehajtás magyarázata*, Budapest, 2004: 866. p.

28 A nemzetközi vonatkozású ügyek intézéséről szóló 8001/2001. (IK. 4.) tájékoztató 14. pont.

29 Németországban az AVAG 5. §-a rendelkezik a kézbesítési megbízottról.

30 A kézbesítési megbízott eljárhat pl. a cégbejegyzési ügyekben (Ctv. 19., 23. §), valamint a büntető eljárásban is (Be. 586. §).

31 A hatálybalépés napja: 2005. május. 28.

4. Okiratok csatolása [40. § (3) bek., 53. cikk]

A végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemhez kell csatolni a rendelet 53. cikkében felsorolt okiratokat, úgymint a határozat hitelessége megállapításához szükséges feltételeknek megfelelő másolatot, továbbá a rendelet 54. cikke szerinti *tanúsítványt*, amelyet a határozathozatal helye szerinti tagállam bírósága – kérelemre – a rendelet V. melléklete szerint formanyomtatványon bocsát ki. A tanúsítvány, amelyet a tagállamokban egységesen állítanak ki, elsősorban a *végrehajtás egyszerűsítését* szolgálja. Jóllehet a származási állam bírósága az anyanyelvén tölti ki, a nyomtatvány egyszerűsége és formalizáltsága miatt a *lefordítása nem szükséges*.³²

A Vht. 31/C. §-a a magyar bíróságoknak ad útmutatást a rendelet 54. cikke szerinti tanúsítvány kiállításáról. Itt kell felhívni a figyelmet arra, hogy ez a tanúsítvány nem több, mint egy Magyarországon hozott bírósági határozatról vagy egyezségről szóló *igazolás*, következésképpen – a hasonló elnevezés ellenére – *sem azonos* a Vht. 208. §-a alapján kibocsátott tanúsítvánnyal, amelyben a bíróság azt *tanúsítja*, hogy a külföldi határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság határozatával azonos módon végrehajtható.

A Vht. 31/C. § (1) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a 44/2001/EK tanácsi rendelet szerinti tanúsítvány kiállítását *főszabály* szerint *az a bíróság végzi*, amely a belföldi végrehajthatóságról is dönt. A tanúsítvány akkor állítható ki, ha a határozat alapján egyébként végrehajtható okirat kiállításának van vagy lenne helye (a tanúsítvány ugyanis azt is igazolja, hogy a határozat a származási tagállam területén végrehajtható).

A végrehajtásnak másik tagállamban történő kezdeményezése független attól, hogy a jogosult a határozatot hozó államban kezdeményezett-e végrehajtást. A törvény ezért rögzíti, hogy az igazolás olyan időpontban is kiállítható, ha belföldön végrehajtható okiratot még nem állítottak ki, továbbá akkor is, ha az már megtörtént, illetve a jogosult a tanúsítvány kiállítását több alkalommal is kérheti (pl. ha az adós ellen egy harmadik tagállamban is kíván végrehajtást kezdeményezni).

---

32 Schlosser, Peter: *EU Zivilprozessrecht. Kommentar*. München, 2003. 308. p.

5. Közlés és kézbesítés (42. cikk)

A végrehajthatóság tárgyában hozott határozatot a kérelmezővel közölni kell, az adós számára pedig kézbesíteni kell. A közlés módját mindig a végrehajtó állam belső joga határozza meg, függetlenül attól, hogy a bíróság a határozatot végrehajthatónak nyilvánította vagy a kérelmet elutasította. A kézbesítésre ugyancsak a nemzeti jog előírásait kell alkalmazni.

A Pp. 219. §-a szerint a határozatok közlése alatt a kézbesítést kell érteni. A rendelet 42. cikk (1) bekezdése szerinti közlésnek ezért inkább az értesítés felel meg, amely a Pp.-ben és a Vht.-ben is megtalálható. Amennyiben azt a Pp. nem a kézbesítés szinonimájaként használja, elsősorban a felek vagy a per egyéb résztvevőinek a *tájékoztatására* szolgál.

A kézbesítés általános szabályai a Pp.-ben találhatók. A bírósági iratokat rendszerint *postai szolgáltató útján* kell kézbesíteni (Pp. 99. §). A hivatalos iratok kézbesítése külön jogszabály, a postai szolgáltatások ellátásáról és minőségi követelményeiről szóló 79/2004. (IV. 19.) Korm. rendelet (Pszr.) szerint történik. Kivételes esetben más kézbesítési mód is alkalmazható, így pl. a bíróság saját kézbesítőt is igénybe vehet, ha azt a sürgősség indokolja vagy más okból szükséges. 2004 óta lehetőség nyílik a bírósági iratok *végrehajtói kézbesítésére* is, ez azonban a külföldi bírósági határozatok alapján történő végrehajtás esetében kizárt (Vht. 31/D. §).³³

6. Határozat a végrehajthatóságról (42. cikk)

Az eljárás során a bíróság kétféle határozatot hozhat: vagy megállapítja a végrehajthatóságot vagy elutasítja a kérelmet. *Geimer* szerint a végrehajthatóság tárgyában hozott döntéshez *anyagijogerő* fűződik, és pedig nem a végrehajtó állam nemzeti jogánál és annak „jogerődoktrinájánál” fogva, hanem az egységes (iratlan) közösségi jog alapján.³⁴

---

33 A Vht. 31/D. § (1) bekezdése csak a 15. §, valamint a 16. § *a)* és *b)* pontja szerinti határozat esetében teszi lehetővé a kézbesítési vélelem beállása után a *végrehajtói kézbesítést*. (A külföldi bírósági határozatok alaján történő végrehajtásról a Vht. 16. § c) pontja rendelkezik.) A végrehajtói kézbesítést önálló bírósági végrehajtó, illetve helyette eljárva önálló bírósági végrehajtó-helyettes vagy végrehajtói kézbesítésre felhatalmazott önálló bírósági végrehajtójelölt végezheti.

34 Geimer-Schütze, i. m. (18. lábjegyzet) 647. p.

A végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott *határozat* tartalmát és formáját nem a rendelet, hanem a *nemzeti jog* szabályozza. (Németországban az AVAG 8–9. §-a foglalja össze a bíróság teendőit.)

Magyarországon a Vht. 208. §-a rendelkezik általában a külföldi határozatok végrehajthatóvá nyilvánításáról. A benne foglalt rendelkezést – a 210/A. § (1) bekezdése szerint – a Brüsszel I. rendelet alapján végrehajtandó határozatokra is alkalmazni kell, amennyiben a rendelet más szabályt nem ír elő. Ha a külföldi határozat a rendelet 41. cikke szerint végrehajtható, akkor a II. melléklet szerint eljáró megyei bírósági székhelyen működő helyi bíróság (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság) a végzésével a külföldi határozatra végrehajtási tanúsítványt vezet, amelyben azt tanúsítja, hogy a határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság határozatával azonos módon végrehajtható.

A végzés jogerőre emelkedése után a bíróság a végrehajtási tanúsítvánnyal ellátott külföldi határozat alapján végrehajtási lapot állít ki (Vht. 209. §). Ezt a végrehajtást kérőnek nem kell külön kérnie, hiszen a végrehajtási kérelem előterjesztése már az eljárás kezdetén, a végrehajtási tanúsítvány kiállítása előtt megtörtént.³⁵ *A végrehajtási lap kiállítása egyben a végrehajtás elrendelését jelenti.*

7. A jogorvoslati rendszer (43–44. cikk)

A rendelet a Brüsszeli Egyezmény *kétszintű* jogorvoslati rendszerét vette át, de a több évtizedes tapasztalatok alapján néhány lényeges módosítást is végrehajtott azon. A tagállamonként eljáró bíróságok, illetve az igénybe vehető másodfokú jogorvoslatok *felsorolása* a normaszövegből a III-IV. mellékletbe került, ezáltal a rendelet áttekinthetőbbé vált. Az eredeti jogorvoslati eljárás jellemzője, az *önálló és zárt rendszer*, a módosítások ellenére is megmaradt. Az egységes európai szabályozás itt is kizorítja a *nemzeti jog előírásait*.

A rendelet a jogorvoslattal kapcsolatban kerüli a konkrét megnevezést. (Az angol szöveg az *appeal*, a francia a *recours*, német a *Rechtsbehelf* kifejezést használja.) Míután a rendelet 43. cikk (3) bekezdése csak annyit ír elő, hogy „a jogorvoslatot a peres eljárás szabályainak megfelelően kell kezelni”, a

---

35 Vida, i. m. (27. lábjegyzet) 873. p

nemzeti jogokra van bízva az, hogy a jogorvoslat formáját meghatározzák, illetve tartalommal töltsék ki. Németországban az AVAG 11. §-a *panasz-nak* (*Beschwerde*) nevezi, Ausztriában az EO-novella84. §-a *rekursnak*, ami tkp. a végzés elleni fellebbezést (a régi magyar szóhasználat szerinti „felfolyamodást”) jelenti. Magyarországon – külön törvény rendelkezés hiányában – *fellebbezés* elnevezéssel illethetjük.

A rendelet 44. cikke „a jogorvoslat tárgyában hozott határozat” ellen további jogorvoslatot enged, amelynek a szabályozását teljes egészében a tagállamokra bízva. Némileg zavaró az, hogy a második jogorvoslat lehetőségét is ugyanazzal az elnevezéssel illeti (*appel/ recours/ Rechtsbehelf*) mint az első jogorvoslatot, ezért csak körülírással lehet a kettő között különbséget tenni. A nemzeti jogokban ez már kisebb problémát jelent: a német jogorvoslat a *Rechtsbeschwerde*, az osztrák a Revisionsrekurs, míg a magyar a felülvizsgálati kérelem.

8. A jogorvoslatok során eljáró bíróságok [43. cikk (2) bek.]

A jogorvoslati kérelmet az egyes tagállamokban a rendelet III. mellékletében megjelölt bíróságokhoz kell benyújtani. A felsorolás tartalmilag megegyezik a Brüsszeli Egyezmény 37. cikkében foglaltakkal, de 2004-ben kiegészült az új tagállamokra vonatkozó adatokkal.

Az új tagállamok többségében a jogorvoslati kérelmet magasabb szintű bírósághoz kell benyújtani, kivétel Csehország, ahol első és másodfokon is az „*okresni soud*” járhat el. A bírósági szintek kiválasztásában jelentős különbség van az új tagállamok között, ami feltehetően a bírósági szervezetük sajátosságaival magyarázható. Amíg Magyarországon első fokon a *megyei bíróság székhelyén működő helyi bíróság* és Budapesten a *Budai Központi Kerületi Bíróság*, másodfokon a *megyei bíróság*, illetve a *Fővárosi Bíróság* jár el³⁶, addig Litvániában már a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet is a fellebbezési bírósághoz („*Lietuvos apeliacinis teismas*”) kell benyújtani, a jogorvoslat pedig a Legfelsőbb Bíróság („*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*”) hatáskörébe tartozik.

---

36 2012-ben a megyei bíróság elnevezése törvényszékre, 2013-ban a helyi bíróságé járásbíróságra változott.

9. A második jogorvoslat [44. cikk (2) bek.]

A IV. mellékletben felsorolt nemzeti jogorvoslatok közös sajátossága az, hogy a megtámadott határozatnak csak a korlátozott felülvizsgálatát teszik lehetővé. A német „*Rechtsbeschwerde*”, az angol vagy az ír „*point of law*” már az elnevezésében is utal arra, hogy a jogorvoslat a jogsértések elbírálására korlátozódik. A jogorvoslatot a legtöbb országban a Legfelsőbb Bírósághoz kell benyújtani, ami szintén a felülvizsgálat korlátozott voltára utal.³⁷

Az új tagállamok meglehetősen vegyes képet mutatnak: a lengyel és az észt *semmisségi panasz* mellett a volt szocialista országokban elsősorban rendkívüli jogorvoslatokkal találkozunk. Máltán csak a tartással kapcsolatos ítéletek esetében van helye további jogorvoslatnak. Magyarországon a megyei bíróság (Fővárosi Bíróság) jogorvoslat tárgyában hozott határozatát *felülvizsgálati kérelemmel* lehet megtámadni (Pp. 270–275. §). A hatályos szabályozás szerint felülvizsgálati kérelem akkor terjeszthető elő, ha a felülvizsgálni kért határozat az ügy érdemi elbírálására kihatóan *jogszabályértő* (Pp. 270. §).

10. Rendes jogorvoslat (46. cikk)

A 46. cikk alapján a jogorvoslati eljárás felfüggesztésére akkor kerülhet sor, ha a határozat ellen, abban az államban, ahol kibocsátották, *rendes jogorvoslatot* nyújtanak be. Mivel a nemzeti eljárásjogok alapján a rendes és a rendkívüli perorvoslatokat nem lehet egyértelműen elhatároni, az Európai Bíróság a fogalom autonóm értelmezése mellett döntött. Az Egyesült Királyság és Írország számára még így is külön szabályozásra volt szükség.

A magyar jogirodalom régóta ismeri a rendes/rendkívüli jogorvoslat kifejezéseket, jóllehet a Pp. szövege nem használja azt. Az általános felfogás szerint azokat a jogorvoslatokat, amelyekkel a *jogerőre még nem emelkedett* határozatokat lehet megtámadni, rendes perorvoslatoknak nevezzük, szemben a jogerős határozatok megtámadására szolgáló rendkívüli perorvoslatokkal.³⁸

---

37 Kivételt a common law ország képeznek: Észak-Irországbán a Court of Appeal, Skóciában a Court of Session, Angliában és Walesben – a tartási ügyekben – a High Court jár el. Geimer-Schütze i. m. (18. lábjegyzet) 2004: 667. p.

38 Kengyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*. 7. kiad. Budapest, 2005. 354. p.

Elsősorban a magyar jogalkalmazóknak szól az a figyelmeztetés, hogy az Európai Bíróság a *Industrial Diamond Supplies* ügyben rendes jogorvoslatként definiált minden jogorvoslatot, „amely a hatályon kívül helyezéséhez vagy a megváltoztatásához vezethet az elismerési vagy a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás alapjául szolgáló döntésnek és amelynek benyújtására az ítéletet hozó államban egy határidőt tűztek ki, amely határidő a döntés meghozatalával folyamatba került.”³⁹

11. Biztosítékadás [46. cikk (3) bek.]

A 46. cikk (3) bekezdése szerint a bíróság a végrehajtás feltételeként biztosítékadásra kötelezheti a hitelezőt. A biztosítékadás módját és összegét annak az államnak a joga szerint kell meghatározni, ahol elrendelték. A német bírói gyakorlat szerint a biztosíték összegének fedeznie kell azt a kárt, amely az előzetesen végrehajtható határozat *végrehajtásából* adódhat. A mértékét a *származási államban* hozott ítélet marasztalási összegéhez vagy a pertárgy értékéhez célszerű igazítani. A biztosítékot mindig abban az államban kell letenni, ahol a határozatot végrehajtsák.

A magyar jogszabályokból csak közvetett módon lehet a rendelet 46. cikke szerinti biztosítékadásra vonatkozó előírásokat kiolvasni. A Vht. X. fejezete a végrehajtást kérő kérelmére elrendelhető *biztosítási intézkedések* végrehajtását, az ún. biztosítási végrehajtást szabályozza. A Pp. 156. § (1) bekezdése szerint a bíróság az ideiglenes intézkedés elrendelését *biztosítékadáshoz* kötheti. Ha a választottbíróság ideiglenes intézkedést rendel el, bármelyik felet megfelelő biztosíték adására szólíthatja fel [Vbt. 26.§ (1) bek.].

A legrészletesebb szabályozás a biztosítékadás egy külön nevesített fajtájára, a *perköltség-biztosítékra* vonatkozik (Pp. 90-91. §).

12. Biztosítási intézkedések (47. cikk)

A végrehajtási eljárás során mindvégig fenn kell tartani a hitelező és az adós érdekei közötti egyensúlyt. Erre szolgál a 47. cikk, amely a végrehajthatóvá

---

³⁹ *Industrial Diamond Supplies* kontra *Riva* 43/1977. sz. ügyben 1977. november 22-én hozott ítélet.

nyilvánítás előtt és utána megtehető *ideiglenes intézkedéseket/biztosítási intézkedéseket* szabályozza.

A biztosítási intézkedések kapcsán a közösségi jog és a nemzeti jog viszonya a legnehezebben megválaszolható kérdés. A 47. cikk (3) bekezdése ugyanis nem mond többet annál, hogy a jogorvoslati határidő lejártáig, illetve a jogorvoslatról szóló döntés meghozataláig *az adós vagyona elleni biztosítási intézkedés tehető*. Ezen túlmenően minden más kérdés szabályozása *a végrehajtó állam eljárásjogára* tartozik. Az Európai Bíróság útmutatása szerint a nemzeti jogszabályok alkalmazása nem vezethet oda, hogy magának a rendeletnek, de különösen a 47. cikknek *az alapvető elvei kérdéssé váljanak*.⁴⁰

A 47. cikk (1) bekezdése a „kérelmezett tagállam jogának megfelelő” ideiglenes intézkedések elrendelésére utal. Nem zárva ki azt a lehetőséget, hogy a Pp. 156. §-ában szabályozott ideiglenes intézkedések elrendelésére is sor kerülhet, elsősorban a Vht. X. fejezetében szabályozott biztosítási intézkedések alkalmazása jöhet szóba.⁴¹

A Vht. 186. § (3) bekezdése szerint a biztosítási intézkedés akkor is elrendelhető, ha a követelés olyan bírósági határozaton alapul, amelyet a 44/2001/EK tanácsi rendelet alapján Magyarországon el kell ismerni. A biztosítási intézkedést az adós lakóhelye, székhelye – ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe, illetve közvetlen kereskedelmi képviselte esetén a fióktelep, illetőleg a képviselő helye – szerinti megyei bíróság székhelyén működő helyi bíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság.

A normaszöveghez fűzött indokolás szerint *további eljárási rendelkezéseket* – a biztosítási intézkedés elrendelésére jogosult bíróság megjelölése mellett – *nem állapít meg a törvény* arra figyelemmel, hogy a Brüsszel I. rendelet a „kérelmezett tagállam jogának megfelelő” biztosítási intézkedés igénybevételére jogosítja fel a kérelmezőt, s így az eljárásra a Vht. X. fejezetében foglalt egyéb szabályok irányadóak.

A Vht. 185. §-a szerint a bíróság két feltétel *együttes fennállása* esetén rendelhet el biztosítási intézkedést:

---

40 Capelloni kontra Pelkmanns 119/84. sz. ügyben 1985. október 3-án hozott ítélet.

41 Az ideiglenes intézkedések és a biztosítási intézkedések elhatárolására lásd a Legfelsőbb Bíróság Pf. I/A. 26.108/2001. sz. döntését (BH 2002: 441 sz.)

- ha a követelés teljesítése érdekében a végrehajtható okiratot még nem lehet kiállítani,
- a végrehajtást kérő azonban valószínűsítette, hogy a követelés későbbi kielégítése veszélyben van.

A Vht. kétféle biztosítási intézkedést szabályoz részletesen: a pénzkövetelés biztosítását (Vht. 191–193/A. §) és a zárlatot (Vht. 194–199. §).

13. Költségmentesség (50. cikk)

Az 50. cikk szerint aki a származási tagállamban teljes vagy részleges jogsegélyben, illetve költségmentességben részesült, az az elismerési és a végrehajtási eljárásban is jogosult a címzett tagállam joga alapján járó legkedvezőbb jogsegélyre, illetve költségmentességre.

Magyarországon a megfelelő színvonalon működő állami jogi segítségnyújtó rendszer létrehozása az Európai Unió csatlakozás egyik elengedhetetlen feltétele volt. A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXX. törvény alapjaiban változtatta meg a fennálló szabályozást. A 2004 és 2006 között fokozatosan kiépített intézményrendszer a korábbinál szélesebb körű, differenciáltabb és a közösségi szabályokhoz is igazodó támogatást tesz lehetővé.⁴²

14. Bírószági illetékek (52. cikk)

A rendelet 52. cikkébe foglalt tilalom a magyar illetéktörvény (1990. évi XCIII. törvény) 57. §-ában is kifejezésre jut. Az (1) bek. m) pontja szerint *illetékmentes* az Európai Unió külföldi tagállamában hozott bírószági ítélet végrehajtását kezdeményező eljárás;

V. Befejezés

A határozat végrehajthatóvá nyilvánítását követően a végrehajtás *foganatosítása* – néhány rendelkezéstől eltekintve – döntően *a nemzeti jog alapján történik*. A szabályok részletes ismertetése és különösképpen azoknak az összehasonlítása az új tagállamokon belül már meghaladná a referátum kereteit.

---

42 Kengyel, i. m. (38. lábjegyzet) 176-187. p.

III. A LUGANÓI EGYEZMÉNY

MAGYARORSZÁG A LUGANÓI EGYEZMÉNY¹ KAPUJÁBAN²

Bevezetés

Éveken keresztül tartó diplomáciai előkészítés után 1997. év decemberében jelentette be a Magyar Kormány az ún. Luganói Egyezményhez való csatlakozás szándékát. A 2392/1997. (XII. 3.) Korm. határozat szerint A Kormány

1. egyetért azzal, hogy a Magyar Köztársaság csatlakozzon a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, Luganóban, 1988. szeptember hó 16. napján aláírt Egyezményhez;
2. felhatalmazza a külügyminisztert vagy az általa kijelölt személyt, hogy a Magyar Köztársaság csatlakozásához szükséges, az 1. számú mellékletben megjelölt Közléseket, valamint a 2. számú mellékletben megjelölt Nyilatkozatokat a svájci Szövetségi Tanácshoz mint az Egyezmény Letéteményeséhez benyújtsa, tekintettel az Egyezményben meghatározott csatlakozási eljárás szabályaira;
3. felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy tegyen előterjesztést az Országgyűléshez az Egyezmény megerősítése végett, amennyiben az Egyezmény Letéteményese a Magyar Köztársaságot csatlakozásra meghívja;
4. megbízza az igazságügyminisztert, hogy ezt követően vizsgálja felül az Egyezmény tárgykörét érintő egyes hazai nemzetközi magánjogi, polgári eljárásjogi, végrehajtási jogi jogszabályokat, és a szükséghez képest tegyen előterjesztést azok módosítására és kiegészítésére.

---

1 Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Luganóban 1988. szeptember 16-án (HL L 319., 1988. 11. 25., 9-21).

2 Megjelent a Magyar Jogban 46. évf. (1999) 6. sz. 329-338. p.

Az idézett szándéknyilatkozat az Európai Unió kibővítésével és a magyar felvételi kérelmével kapcsolatos tárgyalások árnyékában érthető módon *nem keltett különösebb figyelmet*. Kevesen tudják azt, hogy a Luganói Egyezményhez való magyar csatlakozás igen fontos lépést jelent az Európai Unióhoz történő csatlakozási folyamatban is, mivel Magyarország közvetett módon részesévé válik az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény által megteremtett egységes európai joghatósági és végrehajtási rendszernek. Ez a rendszer szavatolja az Unió országai között a bírósági határozatok szabad forgalmát, amely immár méltán tekinthető a klasszikus négy alapszabadságot (árúk, szolgáltatások, tőke, munkaerő szabad forgalma) kiegészítő ötödik alapszabadságnak. Az erre vonatkozó joganyagot (a Brüsszeli Egyezményt és az annak rendelkezéseire épülő bírói gyakorlatot) az *acquis communautaire* részének tekintik.³ A Luganói Egyezményhez való csatlakozás után a magyar bíróságoknak *polgári és kereskedelmi ügyekben* az Egyezmény szabályai szerint kell eljárniuk a *joghatóság megállapítása, valamint a (külföldi) bírói ítéletek elismerése és végrehajtása* során. A magyar igazságszolgáltatásnak erre a feladatra éppúgy fel kell készülnie, mint a közösségi jog alkalmazására. A tanulmány célja éppen az, hogy az Egyezmény jelentőségének a bemutatása mellett az alkalmazásával kapcsolatos nehézségekre is felhívja a figyelmet.

I. A Brüsszeli Egyezménytől a Luganói Egyezményig

Állítólag Hans Sperl német jogtudós volt az első, aki már a húszas években felvetette az államok közötti egységes joghatósági rendszer ötletét.⁴ A világ-igazságszolgáltatás víziójából fél évszázaddal később valóság lett: az 1968-ban megkötött Brüsszeli Egyezmény Sperl néhány konkrét javaslatát is megvalósította.⁵

---

3 38.711/1997 IM előterjesztés a Kormány részére a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganóban, 1988. szeptember 16-án aláírt nemzetközi Egyezményhez való csatlakozásról.

4 Sperl, Hans: Eine internationale Zuständigkeit in bürgerlichen Rechtssachen. *Zeitschrift für internationales Recht*, Band XXXV. (1925) 1-15. p.

5 Így pl. Sperl javasolta a házassági és az örökjogi viták kizárását a szerződés tárgyi hatályából (lásd Brüsszeli Egyezmény 1. cikk), valamint a kizárólagos joghatóság fenntartását az ingatlanokkal kapcsolatban (lásd Brüsszeli Egyezmény 16. cikk). Sperl javaslatát és a Brüsszeli Egyezményt részletesen összeveti: *Ena-Marlis Bajons*, Der

A Brüsszeli Egyezmény gyökerei az Európai Gazdasági Közösséget megalapító 1957. évi Római Szerződésig nyúlnak vissza, amelynek 220. §-a szerint a tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják az alaki előírások egyszerűsítését a bírósági határozatok és választottbíróági ítéletek kölcsönös elismerése és végrehajtása céljából.

Az Egyezmény megkötéséről az Európai Gazdasági Közösség Bizottságának az ösztönzésére már 1959-ben megkezdődtek a tárgyalások. Egy évvel később egy szakértői bizottság kezdte meg a működését, amelynek feladata a megállapodás szövegének a kidolgozása volt. A tagországok képviselőiből és egyéb megfigyelőkből álló bizottság elnökévé a német *Bülow*-ot választották, míg a javaslat előadója a belga *Jenard* lett, akinek jelentése mind a mai napig nélkülözhetetlen segítséget nyújt az Egyezmény szövegének értelmezéséhez.⁶ Az Egyezményt közel tízéves előkészítő munka után 1968. szeptember 27-én Brüsszelben írták alá az akkori tagállamok (Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország, Olaszország) külügyminiszterei. A *polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló egyezmény*⁷ valamennyi aláíró állam ratifikációs okmányának a letétbe helyezése után, 1973. február 1-én lépett hatályba. 1996-ig az Európai Közösség tagjává vált további kilenc állam csatlakozhatott az egyezményhez.

A Brüsszeli Egyezményt a hatályba lépése óta sokan méltatták. *Kropholler* két területen tartja nagyon jelentősnek: 1. Első alkalommal sikerült olyan nemzetközi szerződést kötni, amely polgári és kereskedelmi ügyekben *a joghatóságot közvetlenül szabályozza*. A szabályok alkalmazhatósága csak attól függ, hogy az alperesnek valamelyik szerződő állam felségterületén van-e lakóhelye. 2. A szerződő államok bírósági ítéleteinek az elismerése és a végrehajtása jelentősen leegyszerűsödik és felgyorsul, függetlenül attól, hogy azok az Egyezmény előírásain vagy a nemzeti jogon alapulnak-e.⁸

Luganer Paralellübereinkommen zum EuGVÜ. Der europäische Jurisdiktionsbereich in österreichischer Perspektive. *Zeitschrift für Rechtsvergleichung*, 1993, 46. p.

6 Jenard, Paul: Bericht zu den Übereinkommen über die Zuständigkeit und die Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen (*ABl. C 59*, 5. 3. 1979., 1-65. p.).

7 A mind gyakrabban használt angol elnevezése szerint: Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial Matter.

8 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVÜ und Lugano-Übe-*

Mádl szerint ezzel a nemzetközi egyezménnyel az EK egységes struktúrát teremtett az integráció egész területén, megteremtette, illetve meghatározta a bíróságok joghatósági akciórádiuszát, részletes szabályozás útján elmondja, hogy az EK-ban honos jogalanyok kereskedelmi és polgári ügyekben hol perelhetnek, hol jogosultak, illetve kötelesek a bíróságok ügyeikben eljárni. Tizenkét ország joga vált így egységes rendszerré, és lett az európai egység teljessé tételének egyik fontos eleme. Példa nélkül álló fejlemény a jognak ezen a területén.⁹

Mivel a Brüsszeli Egyezményhez a megállapodás jogi természetéből adódóan¹⁰ csak az Európai Gazdasági Közösség *tagállamai csatlakozhatnak*, 1988-ban a Brüsszeli Egyezménnyel lényegében azonos tartalmú, azzal párhuzamos megállapodás jött létre az Európai Gazdasági Közösség és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) tagjai között. Az Egyezményt, amelynek megkötését a hetvenes években Svédország, majd nyolcvanas évek elején Svájc kezdeményezte, hároméves bizottsági előkészítő munka után 1988. szeptember 16-án írták alá a svájci Luganóban.¹¹ Az Egyezmény hatályba lépése 1992. január 1-e és 1996. szeptember 1-e között, *tagállamonként eltérő időpontban*, a ratifikációs okmány letétbe helyezését követő harmadik hónap első napján történt.¹²

---

reinkommen. 4. Aufl. Heidelberg, 1993, 24. p.

- 9 Mádl Ferenc - Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. 3. kiadás, Budapest 1992. 533. p. és 573. p.
- 10 Az Egyezmény jogi természete, így különösen primer vagy szekundér közösségi jog jellege, erősen vitatott. Abban azonban valamennyi szerző egyetért, hogy a Brüsszeli Egyezmény elsőbbséget élvez a nemzeti joggal szemben. Geimer, Reinhold – Schütze Rolf: *Europäisches Zivilverfahrensrecht. Kommentar zum EuGVÜ und zum Lugano-Übereinkommen*. München, 1997, 7. p.; Kropholler, i. m. (8. lábjegyzet) 23. p.; Schlosser, Peter: *Neues Primärrecht des Europäischen Gemeinschaften. Neue Juristische Wochenschrift*, 1975, 2132. p.
- 11 Hivatalos elnevezését tekintve megegyezik a Brüsszeli Egyezményével (Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial Matter), de a jogirodalom Luganói Egyezmény, vagy Luganói Párhuzamos Egyezményként ismeri.
- 12 A 61. cikk (3) bekezdése szerint *az Egyezmény azt a napot követő harmadik hónap első napján lép hatályba, amelyen a ratifikációs okmányokat két olyan állam letétbe helyezte, melyek közül az egyik az Európai Közösségek, a másik az Európai Szabadkereskedelmi Társulás tagja*. Az Egyezmény 1992. január 1-én Franciaország, Hollandia és Svájc vonatkozásában lépett hatályba. A (4) bekezdés szerint *az Egyezmény minden más aláíró számára az azt*

A Luganói Egyezmény jelentősége *Kropholler* értékelése szerint abban áll, hogy a Brüsszeli Egyezmény vívmányait, így az egységes európai joghatósági rendszert, valamint a leegyszerűsített és felgyorsított elismerési- és végrehajtási eljárást, egy kibővített európai térre¹³ terjesztette ki. Az EK és EFTA tagállamok a 370 millió lakosukkal együtt egy hatalmas gazdaság teret képeznek, amelyik a vámoktól és az egyéb korlátozásoktól már csaknem teljesen mentes. A két európai államcsoport között fennálló szoros gazdasági együttműködést a Luganói Egyezményben foglalt eljárásjogi harmonizáció értelemszerűen kiegészíti és előmozdítja. Az Európai Egyezmény jogbiztonságot nyújt, amennyiben túlnyomó részben pótolja a kétoldalú szerződések átláthatatlan sokaságát, egy világos, az exorbitáns illetékességi okoktól mentes joghatósági rendszert teremt és egyúttal lehetővé teszi valamennyi tagállamban a vitatott döntések gyors végrehajtását.¹⁴

Annak ellenére, hogy a Luganói Egyezmény aláírása idején Európa politikailag és gazdaságilag is *megosztott* volt, az Egyezmény hatókörét nem kívánták leszűkíteni az Európai Közösségek és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás tagállamira. A 60. cikk c) pontja szerint ugyanis az Egyezményben szerződő félként *azok az államok is részt vehetnek*, amelyeket a 62. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében *csatlakozásra* hívnak fel. Ez a lehetőség ösztönözte Magyarországot arra, hogy a kilencvenes évek elejétől kezdve részben diplomáciai úton, részben a belső jogrendszer harmonizálásával előkészületeket tegyen a Luganói Egyezményhez való csatlakozásra.

II. A Luganói Egyezmény tartalma

A Luganói Egyezményt azért nevezzük *Párhuzamos Egyezménynek*, mert mind a felépítésében, mind a tartalmában csaknem teljesen *megegyezik* a Brüsszeli Egyezménnyel. Ezért a továbbiakban a Brüsszeli Egyezményre való utalást elhagyjuk, csupán az esetleges különbségekre hívjuk fel a figyelmet.

---

követő harmadik hónap első napján lép hatályba, hogy a ratifikációs okmányt letétbe helyezte. 1992 és 1996 között valamennyi tagállam ratifikálta az Egyezményt, utolsóként Ausztria 1996. június 27-én, rá nézve 1996. szeptember 1-én lépett hatályba.

13 A két Egyezményben résztvevő országok: Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Izland, Luxemburg, Nagy-Britannia, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Svédország.

14 *Kropholler*, i.m. (8, lábjegyzet) 41 p.

1. Praeambulum

Ebben a magas szerződő felek kifejezésre juttatják azon törekvésüket, hogy a felségterületükön lakó személyek jogvédelmét megerősítsék. Ebből a célból kívánatosnak tartják bíróságaik joghatóságának a lerögzítését, határozataik elismerésének a megkönnyítését, továbbá egy gyorsított eljárás bevezetését, a határozatok, közokiratok és bírósági egyezségek végrehajtásának biztosítása érdekében. A szerződő felek óhaja az Egyezmény lehetőség szerinti egységes értelmezése is.¹⁵

2. Alkalmazási terület

Az Egyezményt *polgári és kereskedelmi ügyekben* kell alkalmazni, tekintet nélkül a bírászkodás, illetve az eljárás jellegére (1. cikk). Tehát a nemperes eljárásban hozott határozat éppúgy az Egyezmény hatálya alá tartozik, mint pl. a büntetőbíróság előtt érvényesített polgári jogi igény.¹⁶ Ezzel szemben *nem alkalmazható* az Egyezmény adó- és vámügyekre, valamint a közigazgatási jog körébe tartozó ügyekre.¹⁷ A tárgyi hatályt az 1. cikk tovább korlátozza annak a kimondásával, hogy az Egyezmény *nem alkalmazható*:

1. a természetes személyek személyi állapotra, jog és cselekvőképességre, valamint törvényes képviselőre, a házassági vagyoni jogra, továbbá az öröklési jog területére, beleértve a végrendelkezési jogot is
2. a csődeljárásra, a (csőd)egyezségre és hasonló eljárásokra
3. a társadalombiztosításra
4. a választottbíráskodásra.

---

15 A Luganói Egyezmény praebulumából értelemszerűen kimaradt az Európai Gazdasági Közösség Alapszerződésének 220. cikkére történő hivatkozás, mivel az Egyezmény aláírói nemcsak az EK tagállamai.

16 Kropholler, i.m. (8. lábjegyzet) 50-51. p.; Geimer-Schütze, i.m. (10. lábjegyzet) 40-45. p.

17 Ez a kitétel a Common Law országok jogértelmezésének az elősegítésére 1978-ban került bele a Brüsszeli Egyezmény szövegébe és tartalmazza a Luganói Egyezmény is.

3. A joghatóságra vonatkozó általános előírások

Az Egyezmény a nemzetközi szerződések történetében az első olyan megállapodás, amelyben a szerződő feleknek sikerült a joghatóságot közvetlenül rendezniük. Ezzel elérték azt, hogy a joghatóságra vonatkozó előírások úgy érvényesülnek, mint az illetékességi szabályok¹⁸ Az általános joghatósági/illetékességi ok szerint azok a személyek, akik *valamelyik szerződő állam felségterületén lakóhellyel rendelkeznek, állampolgárságukra tekintet nélkül perelhetők ezen állam bírósága előtt* (2. cikk). A társaságok és a jogi személyek esetében a székhely az irányadó (53. cikk). Az Egyezmény, az actor sequitur forum rei elvét követve az alperes lakóhelyét részesíti előnyben az állampolgársággal szemben. Ennek hátterében az áll, hogy az állampolgársági kötelék önmagában egyre kevésbé tekinthető olyan jogi ténynek, amely minden esetben megbízhatóan jelzi valamely személy életvitelének tényleges középpontját. Ez különösen elmondható az Európai Unióról, ahol a Római szerződés rendelkezései garantálják a munkavállalók szabad mozgását és a más államban való letelepedés jogát.¹⁹ Az Egyezmény 2. cikkének (2) bekezdése az alperesek védelmét tovább fokozza annak a kimondásával, hogy azokra a személyekre, akik nem annak az államnak a polgárai, amelyben a lakóhelyük van, a belföldiekre irányadó illetékességi előírásokat kell alkalmazni. Ez a szabály, amelyet a jogirodalom a diszkrimináció tilalmának is nevez²⁰, *minden külföldre vonatkozik*, beleértve az Egyezményben nem részes államok állampolgárait, sőt a hontalanokat is.

Az általános joghatósági szabályhoz két további rendelkezés is kapcsolódik. A 3. cikk (1) bekezdése szerint azokat a személyeket, akik valamelyik szerződő állam felségterületén lakóhellyel rendelkeznek, egy másik szerződő állam bírósága előtt csak *az Egyezmény 26. fejezetében előírtak szerint* lehet perelni. Az itt felsorolt különös (515. cikk), kizárólagos (16. cikk) és kikö-

18 Ugyanakkor az Egyezmény sem a bírói utat, sem pedig a bírósági hatáskört nem szabályozza, ezek tekintetében továbbra is a belső jog szabályai irányadók

19 Brávác Ottóné Szöcs Tibor: A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganói Egyezmény alkalmazásának egyes kérdései, különös tekintettel a magyar jog vonatkozó rendelkezéseire. (*Kézirat*), Budapest, 1997. 8. p.

20 Wieczorek, Bernhard - Schütze, Rolf: *Zivilprozessordnung und Nebengesetze*. 3. Aufl., Berlin, 1994, 741. p.

tésés (1718. cikk) joghatósági szabályok az Egyezmény alkalmazása során a nemzeti perrendtartások illetékességi előírásainak a helyébe lépnek. Ha az alperesnek a szerződő államok felségterületén *nincs lakóhelye*, akkor a 4. cikk (1) bekezdése szerint kell eljárni és az adott szerződő állam bíróságainak az illetékességét *a nemzeti jog szabályai szerint* kell megállapítani, de az Egyezménynek a kizárólagos illetékességre vonatkozó szabályait (16. cikk) ebben az esetben is alkalmazni kell.

A 3. cikk (2) bekezdése az ún. *exorbitáns illetékességi okok* kizárásáról rendelkezik. Valamennyi szerződő állam nemzeti jogában találunk olyan kapcsolatszegény illetékességi okot²¹, amelynek az alkalmazása ellentétes lenne az Egyezmény célkitűzéseivel. Ezek közé tartozik pl. az állampolgárságra²² vagy belföldi lakóhely hiányában a vagyon fekvésére alapított illetékesség. A 3. cikk (2) bekezdése szerződő államonként felsorolja azokat az exorbitáns illetékességi okokat, amelyeket a szerződő államok felségterületén lakóhellyel rendelkező személyekkel szemben nem lehet alkalmazni.²³

4. Különös joghatóság

Az Egyezmény valamennyi méltatója kiemeli azt, hogy az egységes joghatósági szabályok *zárt rendszert* alkotnak.²⁴ Ha az alperest, akinek valamelyik szerződő állam felségterületén lakóhelye (vagy székhelye) van,

---

21 Schlosser Peter: Bericht zum 1. Beitrittsübereinkommen mit Dänemark, Irland und dem Vereinigten Königreich Großbritannien und Nordirland (*ABl.* C 59. 5. 3. 1979, 71-151) C 59, 88.

22 Ilyen illetékességi okot tartalmaz a francia és a luxemburgi Code Civil 1415. cikke, valamint a holland Burgerlijke Rechtsvordering 126127. cikke.

23 Ennek a tilalmi listának csupán *deklaratív* jellege van, mivel a 3. cikk (1) bekezdése a szerződő államok felségterületén lakóhellyel rendelkező személyek tekintetében *egyébként is kizárja* a nemzeti jog illetékességi előírásainak az alkalmazását. Ha pedig az ügy azért nem tartozik az Egyezmény hatálya alá, mert az alperesnek a szerződő állam felségterületén nincs lakóhelye, akkor a 4. cikk (1) bekezdése szerint bármely szerződő állam illetékességet (az exorbitáns illetékességi okokra tekintet nélkül) az adott állam törvényei határozzák meg.

24 Geimer-Schütze, i. m. (10. lábjegyzet) 6-67. p.; Kropholler, i. m. (8. lábjegyzet) 71-73. p., Wiczorek-Schütze, i. m. (20. lábjegyzet) 742-743. p.; Lücke, Gerhard - Walchshöfer, Alfred (Hrsg.): Münchener Kommentar zur Zivilprozeßordnung, Band 3, München, 1992, 1587. p.

nem a lakóhelye szerinti állam bírósága előtt (2. cikk) perelik, hanem egy másik szerződő államban, akkor az ott eljáró bíróság illetékességét, csak az Egyezmény 518. cikkében felsorolt különös joghatósági szabályok alaphatják meg [3. cikk (1) bekezdés]. Ebben a zárt rendszerben a nemzeti jog illetékességi szabályai egyáltalában *nem* vagy csak kivételes esetben²⁵ kerülnek alkalmazásra.

A különös joghatósági szabályok között mintegy tizenöt *vagylagos illetékességi ok* található (56. cikk), továbbá külön előírások vonatkoznak a biztosítási (712a. cikk) és a fogyasztói (1315. cikk) ügyekre. A szabályozás meglehetősen vegyes képet mutat, mivel az általunk is jól ismert illetékességi okok mellett (pl. a teljesítés helye, a munkavégzés helye, a tartásra jogosult lakóhelye, a károkozó cselekmény okozásának a helye stb.) a latin perjogok és a Common Law jellegzetes intézményei is megtalálhatók.²⁶ (Az okok részletes ismertetését a tanulmány terjedelme nem teszi lehetővé.)

Az Egyezmény 16. cikke azokat az eseteket sorolja fel (16. pont), amelyekben a szerződő államok bíróságai *a lakóhelyre tekintet nélkül* kizárólagos illetékességgel rendelkeznek. Ezek közé tartoznak pl. az ingatlanon fennálló jogokkal kapcsolatos keresetek, amelyekben azon szerződő állam bíróságai járnak el, ahol az ingatlan fekszik vagy a nyilvános lajstromba történő bejegyzések érvényességével kapcsolatos keresetek, amelyekben azon szerződő államok bíróságai járnak el, ahol a lajstromokat vezetik stb. Ezek a rendelkezések kizárólag *a joghatóságra vonatkoznak*, és az Egyezmény többi szabályával ellentétben nem határozzák meg az illetékességet.²⁷

25 Pl. olyan *más* nemzetközi egyezmény alapján, amelynek a hatályát a Brüsszeli/Luganói Egyezmény nem érinti. Vö.: Wiczeorek-Schütze, i. m. (20. lábjegyzet) 742. p.

26 p. Így pl. a 6. cikk (2) bekezdése a latin perjogokból ered. Eszerint az ún. szavatossági kereset a főper bírósága előtt is megindítható. A bizalmi tulajdonátruházással kapcsolatos keresetekre vonatkozó illetékességi szabály [5. cikk (6) bekezdés] Nagy-Britannia és Írország csatlakozása után került bele a Brüsszeli Egyezmény szövegébe.

27 Mivel a 16. cikk rendelkezései függetlenek a felek lakóhelyétől és az állampolgárságtól is, azok a kizárólagos joghatósági szabályok, amelyeket a pertárggyal összefüggésben állapít meg az egyezmény, mindenképpen alkalmazhatók olyan alperessel szemben, aki az egyezményben részes államokon kívül lakik. Ezekben az esetekben az Egyezmény személyi hatálya kiszélesedik. A 16. cikk rendelkezéseinek alkalmazásához egyébként arra sincs szükség, hogy a jogvita legalább két, az Egyezményben részes állammal legyen valamilyen kapcsolatban. Vö. Kropholler, i. m. (8. lábjegyzet) 163. p.

A Egyezmény 17. cikke alapján azok a *felek*, akik közül legalább az egyiknek valamelyik szerződő állam területén van a lakóhelye, *megállapodhatnak* abban, hogy melyik szerződő állam bírósága döntse el a jogvitájukat. A joghatósági megállapodást írásban vagy szóban (írásbeli megerősítéssel) olyan formában kell megkötöni, amely a felek között kialakult szokásoknak megfelel. A nemzetközi kereskedelemben pedig olyan formát kell alkalmazni, amely megfelel az olyan kereskedelmi szokásoknak, amelyet a felek ismertek vagy ismerniük kellett és amelyet az ilyen természetű szerződést kötő felek a szóban forgó üzletágban általánosan ismernek és rendszeresen figyelembe vesznek.²⁸

5. A joghatóság vizsgálata

Mivel az Egyezmény a szerződő államok igazságszolgáltatásába vetett *kölcsönös bizalomra* épül,²⁹ a határozatok elismerése és végrehajtása során az ítéletet hozó állam bíróságának a joghatóságát nem vagy csak nagyon szűk körben lehet felülvizsgálni (28. cikk). Ugyanakkor az alperes védelme megkívánja azt, hogy az eljáró bíróság a saját joghatóságát *hivatalból* vizsgálja meg. A bíróság a joghatósága hiányát állapítja meg, ha

- a jogvitára egy másik szerződő állam bíróságának a 16. cikk alapján *kizárólagos joghatósága* van (19. cikk),
- az alperes nem bocsátkozik perbe és a bíróság joghatósága nem az Egyezmény rendelkezésein alapszik (20. cikk).

Az alperes *perbebocsátkozása* a joghatóság hallgatólagos elfogadásának (alávetésnek) minősül, ennél fogva pótolja a joghatóság hiányát, kivéve

- ha az alperes csak azért bocsátkozik perbe, hogy a joghatóság hiányára hivatkozzon, illetve
- ha egy másik bíróságnak a 16. cikk alapján *kizárólagos joghatósága* van (18. cikk).

---

28 A nemzetközi kereskedelmi szokásra való utalás 1978-ban került bele a Brüsszeli Egyezmény szövegébe. A jelenlegi szövegváltozatot 1989 óta tartalmazzák az egyezmények, az értelmezése azonban vitatott.

29 Brávácz-Szócs, i. m. (19. lábjegyzet) 31. p.

6. Perfüggőség

A Luganói Egyezmény nagyon rugalmas megoldást talált a perfüggőség jogkövetkezményeinek szabályozására, mivel a később megkeresett bíróságnak csak azt kell megvizsgálnia, hogy az elsőnek megkeresett bíróság rendelkezik-e joghatósággal (21. cikk). Erre az időre az Egyezmény a később megindult eljárás *felfüggesztését* írja elő. Amint az elsőnek megkeresett bíróság joghatósága bizonyossá válik, a később megkeresett bíróság az előbbi javára megállapítja a joghatósága hiányát.³⁰

7. Elismerés

A Luganói Egyezmény egyik legfontosabb rendelkezése a 26. cikkben található. Eszerint az egyik szerződő államban hozott határozatot a többi szerződő állam *külön eljárás nélkül elismeri*. Az egyezmény nagyon tágan határozza meg a határozat fogalmát. A 25. cikk szerint *határozaton* (judgment, Entscheidung) bármelyik szerződő állam bírósága által hozott határozat értendő, tekintet nélkül annak elnevezésére, mint például ítélet, végzés vagy végrehajtási rendelet, valamely okiratot hitelesítő tisztviselő költség-megállapítási határozatát is beleértve. Ebbe a felsorolásba a bírósági ítéletbe foglalt egyezség is beletartozik.³¹ Ezzel szemben a bíróság előtt kötött, de határozatba nem foglalt egyezség általában nem ismerhető el, ám az 51. cikk alapján a közokiratokra vonatkozó feltételek mellett végrehajthatóvá nyilvánítható. Az Európai Közösségek Bíróságának álláspontja szerint az Egyezmény 24. cikke alapján hozott *ideiglenes intézkedések* sem tartoznak az elismerhető határozatok körébe.³²

Az ipso iure elismerés nem zárja ki, hogy valamelyik szerződő állam bírósága kifejezetten döntsön a határozat elismeréséről. Erre pl. akkor kerülhet sor, ha az elismerést azon szerződő állam bírósága előtt folyó vitában kérelmezik, amelynek határozata az elismeréstől függ (26. cikk 3. pont).³³

30 Ez a megoldás sokkal előnyösebb a jogkeresők számára, mint a jelenlegi magyar szabályozás. A Nmjt. 65. §-a, ugyanis csak akkor teszi lehetővé a külföldi bíróság előtti perfüggőség figyelembevételét, ha a külföldi bíróság határozata Magyarországon érvényesnek és végrehajthatónak ismerhető el.

31 Geimer-Schütze, i. m. (10. lábjegyzet) 419-420. p.

32 Denilauer kontra Fréres 125/79 sz. ügyben 1980. május 21-én hozott ítélet..

33 A külföldi határozatok elismerése tárgyában a magyar jog szerint *sinus külön eljárás a*

III. A LUGANÓI EGYEZMÉNY

A nagyvonalú szabályozást azoknak az okoknak a felsorolása követi, amelyek fennállása esetén az elismerés megtagadható. A 27. cikk szerint a határozatot nem lehet elismerni:

1. ha az elismerés annak az államnak a közrendjébe ütközne, amelyben az elismerést kéri
2. ha az alperesnek, aki nem bocsátkozott az eljárásba, az eljárást megindító periratot vagy az ezzel egyenértékű okiratot nem szabályszerűen és nem olyan időben kézbesítették, hogy védekezni tudna
3. ha a határozat összeegyeztethetetlen egy olyan határozattal, amelyet ugyanazon felek között abban az államban hoztak, amelyben az elismerést kéri
4. ha a határozatot hozó állam bírósága egy olyan előkérdésre vonatkozóan, amely a személyi állapotot, a jog és cselekvőképességet, a törvényes képviselőt, a házassági vagyoni jogot vagy az öröklési jogot érinti, ellentmond azon állam nemzetközi magánjogi előírásainak, amelyben az elismerést kéri [...]
5. ha a határozat összeegyeztethetetlen egy olyan korábbi határozattal, amelyet egy nem szerződő államban ugyanazon felek között, ugyanazon igényből eredő jogvita eldöntése során hoztak, feltéve, ha e korábbi határozat az elismeréshez szükséges feltételeknek megfelel abban az államban, amelyben az elismerést kéri.

Az elismerés megtagadása a nemzetközi magánjogi törvényekből jól ismert okokra épül. *Kropholler* gyakran idézett véleménye szerint jogpolitikailag kívánatos lenne, ha a *közrendi záradékot* (27. cikk 1. pont) az európai államok kiiktathatnák az egymás közötti gyakorlatukból, ám ennek még

---

bíróságok előtt. Az elismerésről való döntés annak az eljárásnak a része, amelyben a külföldi határozat elismerésének a szükségessége felmerült. Erre rendszerint akkor kerülhet sor, ha bíróságnak azt kell megállapítania, hogy az a külföldi határozat, amelyet valamelyik fél res iudicata-ként vagy perfüggőként kifogásol [Pp._130. § (1) bek. d/ pont, 157. § a/ pont, 260. § (1) bek. c/ pont], *elismerhető-e*, vagy ha a végrehajtási tanúsítvány kiállításához (Vht._208. §) a bíróságnak el kell döntenie azt, hogy az a külföldi határozat, amelynek a végrehajtását kéri, *elismerhető-e*. Ezen kívül előfordulhat az, hogy a bíróság csak a külföldi határozat elismeréséről dönt, mivel a határozat *nem hajtható végre*.

nem érkezett el az ideje.³⁴ Mivel a közrend fogalmába a joghatósági előírások nem tartoznak bele, a határozatot hozó állam joghatóságának a felülvizsgálatára csak kivételesen kerülhet sor (28. cikk). E felülvizsgálat eredményeképpen meg kell tagadni a határozat elismerését akkor, ha a határozatot hozó államban a biztosítási (7-12a. cikk), illetve fogyasztói (13-15. cikk) ügyekre vonatkozó, valamint a kizárólagos (16. cikk) joghatósági szabályokat megsértették.

A Luganói Egyezmény is tartalmazza a *révision au fond tilalmát*: a külföldi határozatot az eljárás során nem lehet érdemben felülvizsgálni (29. cikk).³⁵

8. Végrehajtás

A Luganói Egyezmény a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás egységesítésével kívánja megkönnyíteni a külföldön hozott határozatok végrehajtását. A 31. cikk szerint az egyik szerződő államban hozott végrehajtható határozatot a másik szerződő államban akkor lehet végrehajtani, ha ott egy arra jogosult személy kérelmét végrehajtási záradékkal látják el vagy nyilvántartásba veszik.³⁶ A bíróság a végrehajthatóvá nyilvánításról *perenkívüli* eljárásban dönt, de a határozata ellen *kétfokozatú jogorvoslatnak* van helye. A szabályozás egyszerre próbálja meg kielégíteni a végrehajtást kérőknek az eljárás egyszerűsítéséhez és gyorsításához, valamint az adósoknak a méltányolható jogvédelemhez fűződő érdekeit.³⁷

A végrehajthatóvá nyilvánított külföldi határozatot a belföldi határozatokkal *azonos módon* lehet végrehajtani. A Luganói Egyezményen belül az egységes szabályozás elve itt vegyül leginkább az autonóm jog és a nemzeti jogrendszerek közötti különbségek megtartására való törekvéssel. Az egységes szabályok közül ki kell emelni azt, hogy a végrehajtást kérőnek a megkeresett

34 Az európai integráció még nem olyan előrehaladott hogy egy vészkiírat lehetőségéről a rendkívüli esetekben teljesen le lehetne mondani. Kropholler, i. m. (8. lábjegyzet) 288. p.

35 Geimer a *révision au fond tilalmát* a nemzetközi ítéletelismerés esszenciájának nevezi. In Geimer-Schütze, i. m. (10. lábjegyzet) 513. p.

36 Az Egyesült Királyságban és Írországban a végrehajthatóvá nyilvánítás módja a határozat nyilvántartásba vétele.

37 Brávác-Szőcs, i. m. (19. lábjegyzet) 5051. p.; Kropholler, i. m. 8. lábjegyzet) 323-324. p.

bíróság illetékességi területén egy *választott lakóhelyet* kell megjelölnie vagy ennek hiányában egy végrehajtási meghatalmazottat kell megneveznie (33. cikk). A végrehajtást kérőt a költségkedvezmények szempontjából a legkedvezőbb bánásmódban kell részesíteni akkor, ha a határozat hozó államban teljes vagy részleges költségmentességet élvezett (44. cikk). A kérelemhez mellékelni kell a határozat egy példányát, mulasztáson alapuló határozat esetén az ellenérdekű fél mulasztásáról szóló hiteles igazolást (46. cikk³⁸), továbbá mindazokat az okiratokat, amelyekből kiderül, hogy a határozat az azt meghozó állam joga szerint végrehatható és hogy azt kézbesítették. Okirattal kell igazolni a költségmentességre vonatkozó jogosultságot is (47. cikk). Ha a végrehajtást kérő fél a felsorolt okiratokat nem nyújtja be, a bíróság határidőt tűzhet ki vagy eltekinthet a további okiratok bemutatásától, ha a tényállást tisztázottnak látja (48. cikk). A bíróság a kérelemről az adós meghallgatása nélkül, *haladéktalanul* dönt A külföldi határozatot az eljárás során érdemben nem vizsgálhatja felül. A kérelmet csak akkor utasíthatja el, ha a határozatot a 27. és 28. cikkben felsorolt okok alapján nem lehet elismerni (34. cikk).

Az Egyezmény 32. cikke szerződő államokként felsorolja azokat a bíróságokat, illetve bírói fórumokat, ahová a kérelem benyújtható. (Így pl. *Belgiumban* a tribunal de première instance, *Franciaországban* a tribunal de grande instance elnöke, *Írországban* a High Court, *Németországban* a Landgericht tanácselnöke, *Olaszországban* a corte d'appello, *Norvégiában* a herredsrett, *Svájcban* a Rechtsöffnungsrichter vagy a Vollstreckungsrichter stb.) A benyújtott kérelem jogi jellegére annak az államnak a joga irányadó, ahol a végrehajtást foganatosítják (33. cikk). A kérelem tárgyában hozott határozatot a végrehajtást kérővel haladéktalanul kell közölni abban a formában, amelyet a végrehajtó állam jogrendszere előír (35. §).

Egységes szabályozás érvényesül a *jogorvoslatok* tekintetében. Ha a bíróság a végrehajtást engedélyezi, az *adós* a kézbesítéstől számított egy hónapon belül jogorvoslattal élhet. Ha az adós lakóhelye nem a végrehajtást engedélyező államban van, akkor a jogorvoslat benyújtására két hónap áll rendelkezésére (36. cikk) Ha a bíróság a kérelmet elutasítja, a végrehajtást kérő jogorvoslattal élhet (40. cikk). A jogorvoslati eljárásban hozott döntéssel szemben az Egyezmény korlátozottabb körben újabb jogorvoslatot tesz lehetővé (37. cikk és 41. cikk).

---

38 A 46. cikkben foglaltakat a határozatok elismerése során is alkalmazni kell.

Az Egyezmény 37. cikke szerződő államokként felsorolja azokat a bíróságokat, ahová az adós a peres eljárás szabályai szerinti jogorvoslati kérelmet nyújthat be. (Így pl. *Belgiumban* a tribunal de première instance, *Franciaországban* a cour d'appel, *Írországban* a High Court, *Németországban* az Oberlandesgericht, *Olaszországban* a corte d'appello, *Norvégiában* a lagmannsrett, *Svájcban* a Kantongericht stb.)³⁹ A jogorvoslati eljárásban hozott döntéssel szemben csak az Egyezményben meghatározott további jogorvoslattal lehet élni, így pl. *Belgiumban*, *Franciaországban* és *Olaszországban* *semmisségi panasszal*, *Németországban* *felülvizsgálati panasszal*, *Angliában*, *Írországban* és *Walesben* *jogi kérdésekre korlátozott panasszal*, *Svájcban* a Bundesgerichtnél benyújtható államjogi panasszal stb.

Az Egyezmény 40. cikke szerződő államokként azokat a bíróságokat sorolja fel, ahová a végrehajtást kérő jogorvoslatot nyújthat be akkor, ha a kérelmét elutasítják.⁴⁰ A jogorvoslati eljárásban hozott döntéssel szemben a 41. cikkben felsorolt jogorvoslatokkal lehet élni.

9. Közokiratok és perbeli egyezségek

A szerződő államok bármelyikében kiállított és végrehajtható *közokiratot* kérelemre egy másik szerződő államban is végrehajthatóvá lehet nyilvánítani. A kérelmet csak akkor lehet elutasítani, ha a végrehajtás a végrehajtó állam közrendjébe ütközne (50. cikk). A bíróság előtt kötött *egyezséget*, amennyiben az végrehajtható, egy másik államban a közokiratokra vonatkozó feltételek szerint lehet végrehajtani (51. cikk).

10. A Luganói Egyezmény viszonya más egyezményekhez

A Luganói Egyezményt aláíró európai országok közül tizenöten az Európai Közösségek, hárman az Európai Szabadkereskedelmi Társulás tagjai

---

39 A jogorvoslati kérelem elbírálására kijelölt bírósági fórumok nem feltétlenül magasabbak, mint a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást lefolytató bíróságok. Az Egyezmény 32. illetve 37. cikke pl. Írország esetében egyaránt a High Court-ot, míg Olaszországra nézve a corte d'appello-t jelöli meg.

40 Az Egyezmény 37. cikkében, illetve 4041. cikkében található felsorolás néhány kivételtől eltekintve egybeesik. (Így pl. *Belgiumban* az adós a tribunal de première instance-hoz, a végrehajtást kérő a cour d'appel-hez fordul jogorvoslatért.)

Az Európai Közösségek tagállamai között mindig a *Brüsszeli Egyezmény* szabályai kerülnek alkalmazásra (54b. cikk). A tagállamok a Brüsszeli, illetőleg Luganói Egyezmény megkötése előtt számos nemzetközi szerződést kötöttek egymással a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott bírósági határozatok kölcsönös elismeréséről és végrehajtásáról. Az 55. cikk azokat a *két- vagy többoldalú nemzetközi egyezményeket* sorolja fel, amelyek helyébe a tagállamok viszonylatában az Egyezmény lép. A felsorolt egyezmények továbbra is hatályosak azokon a jogterületeken, amelyekre a Brüsszeli/Luganói Egyezmény nem alkalmazható. Az 57. cikk szerint az Egyezmény nem érinti azokat a nemzetközi szerződéseket amelyekben a szerződő államok részt vesznek vagy részt fognak venni, és amelyek *speciális jogterületeken* a bírósági joghatóságot, illetve a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák.

11. A Luganói Egyezmény értelmezése

A Luganói Párhuzamos Egyezmény értelmezése a Brüsszeli Egyezményhez igazodik. Az 1971. június 3-án Luxemburgban aláírt Jegyzőkönyv 1. cikke szerint az Európai Közösségek Bírósága dönt az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény, a kiegészítő Jegyzőkönyvek, valamint a csatlakozásról szóló későbbi egyezmények értelmezéséről. A Jegyzőkönyv 2. cikke tagállamonként megnevezi azokat a bíróságokat, amelyek értelmezési kérdést intézhetnek az Európai Közösségek Bíróságához, előzetes határozat meghozatala végett.

A Luganói Egyezményre nézve az Európai Közösségek Bíróságának ilyen jogköre értelemszerűen nem állhat fenn, mivel az EFTA tagjai számára nem lenne elfogadható az, hogy az Egyezmény értelmezéséről az Európai Közösségek egyik szerve döntsön. A Luganói Egyezmény párhuzamos jellegéből adódóan azonban nem lett volna célszerű az, ha a két egyezménynek eltérő értelmezése alakul ki.⁴¹ Ezért a Luganói Egyezménnyel egy időben aláírt 2. sz. Jegyzőkönyv 1. cikke szerint: Az egyes szerződő államok bíróságai kellőképpen figyelembe veszik a jelen Egyezmény rendelkezéseinek alkalmazása és értelmezése során azokat az alapelveteket, melyeket más szerződő

---

41 Kohler, Christian: Integration und Auslegung Zur Doppelfunktion des Europäischen Gerichtshofes. In Jayme, Erik (Hrsg.): *Ein internationales Zivilverfahrensrecht für Gesamt-europa*. Heidelberg, 1992. 17-19. p.

államok bíróságai mérvadó döntéseikben a jelen egyezmény rendelkezéseivel kapcsolatban kialakítottak.

Ezzel a nyilatkozattal a Luganói Egyezményt aláíró EFTA tagállamok arra vállaltak kötelezettséget, hogy a bíróságaik a Luganói Egyezmény rendelkezéseinek az értelmezése során figyelembe veszik az Európai Közösségek Bírósága, valamint az EK tagállamainak bíróságai által kialakított alapelveket. Ezen a módon biztosítható az, hogy a Luganói Egyezmény értelmezése a Brüsszeli Egyezménnyel azonos alapokon történjen. Az említett jegyzőkönyv 2. cikke egy központi szerv felállításával a Brüsszeli, illetve a Luganói Egyezmény alkalmazása során hozott mérvadó határozatok információcseréjéről is gondoskodik.

III. A magyar csatlakozás előkészületei

A kilencvenes évek közepén Magyarország *diplomáciai úton* is hozzákezdett a Luganói Egyezményhez való csatlakozás előkészítéséhez. Az Egyezmény 62. cikk (1) bekezdésének b) pontja szerint azok az államok, amelyek sem az Európai Közösségnek, sem pedig az Európai Szabadkereskedelmi Társulásnak nem tagjai, akkor csatlakozhatnak az egyezményhez, ha valamelyik szerződő államnak a letéteményes államhoz intézett kérelme alapján felhívást kapnak a csatlakozásra. A letéteményes állam az érintett államot csak akkor hívja fel csatlakozásra, ha az érintett állam részéről az Egyezmény 63. cikke szerint közölni szándékoltak tartalmának az átadása után mindegyik aláíró állam, valamint a 60. cikk a) és b) pontjában megjelölt szerződő állam beleegyezése rendelkezésre áll.

A magyar diplomáciai törekvések, legalábbis ami a csatlakozáshoz szükséges *első lépések* megtételét illeti, sikerre vezettek: A Finn Köztársaság Kormánya 1996. november 18-án az Osztrák Köztársaság Kormánya támogatásával kérelmet intézett a svájci Szövetségi Tanácshoz, mint az Egyezmény Letéteményeséhez, hogy Magyarország kapjon meghívást az egyezményhez való csatlakozásra. Ezt aényt a svájci Szövetségi Külügyminisztérium a svájci Magyar Nagykövetséggel 1996. november 29-én jegyzékben közölte. Ezt követően a Magyar Köztársaság Kormánya megtette az Egyezmény 63. cikkében előírt *közléseket és nyilatkozatokat*.⁴²

---

42 A közlések és a nyilatkozatok tartalmát a 2392/1997. (XII. 3.) Korm. határozat állapította meg.

1. Az egyezmény alkalmazásához szükséges közlések

a 3. cikkhez

Az Egyezmény kifejezetten kizárja a tagállamok belső jogában fellelhető ún. exorbitáns illetékességi okok (lásd II. 3. pont) alkalmazását. A magyar jogrendszerben ilyennek minősül a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. tvr. (Nmjtvr.) 54. §-a, amely szerint a magyar bíróság vagy más hatóság eljárhat minden olyan ügyben, amelyben a joghatóságát a törvényerejű rendelet nem zárja ki. Ez az ún. általános joghatósági felhatalmazás⁴³ azt jelenti, hogy a magyar bíróságok elvileg olyan ügyek elbírálására is joghatósággal rendelkeznek, amelyeket semmiféle személyi vagy tárgyi kapcsolat nem fűz Magyarországhoz. Az Nmjtvr. 54. §-át, mint *kapcsolatszegény* illetékességi okot az Egyezményhez való csatlakozás esetén a 3. cikk (2) bekezdésének tiltó listájára kell felvenni.

Itt kell megjegyezni azt, hogy a magyar jogrendszerben van még egy *további exorbitáns illetékesség* is, erről azonban a Közlésekben nem történik említés. A Pp. 32. §-ának (3) bekezdése egy vagyon fekvése szerinti különös illetékesség tartalmaz, amely tartalmilag teljesen megegyezik a német polgári perrendtartás (ZPO) 23. §-ban, illetve az osztrák igazságszolgáltatási törvény (JN) 99. §-ban található illetékességgel: Olyan alperes ellen, akinek belföldön sem lakóhelye, sem tartózkodási helye nincs, vagyonjogi pert az előtt a bíróság előtt is meg lehet indítani, amelynek területén a per tárgya van, vagy amelynek területén az alperesnek lefoglalható vagyona található. Ha a vagyon követelésből áll, a per az alperes adósának a lakóhelyén, ha pedig a követelést valamilyen dolog biztosítja, azon a helyen is meg lehet indítani, ahol ez a dolog van. Jóllehet a német jogirodalom a vagyon (fekvése) szerinti illetékességet nem tartja kapcsolatszegény illetékességnek⁴⁴, az EuGVÜ, valamint a LuGÜ vonatkozásában mégis kizárt a ZPO 23. §-ának az alkalmazása. A Luganói Egyezményhez való csatlakozás során Ausztria ugyancsak kizárta a JN 99. §-ának az alkalmazását.

A Luganói Egyezmény 3. cikkének (2) bekezdésében egyébként *kilenc szerződő állam*⁴⁵ jelölt meg olyan, a vagyon fekvésével vagy a vitatott pertárgy

---

43 Mádl-Vékás, i.m. (9. lábjegyzet) 522. p.

44 Kropholler, i. m. (8. lábjegyzet) 77. p.; Wicczorek-Schütze, i. m. (20. lábjegyzet) 743. p.

45 Ausztria, Dánia, az Egyesült Királyság, Finnország, Görögország, Izland, Németország, Norvégia és Svédország.

előfordulási helyével kapcsolatos illetékességet, amelyet mint exorbitáns illetékességet nem kívánt a többi szerződő állam felségterületén lakóhellyel rendelkező személyekkel szemben alkalmazni.

a 32. cikkhez

A Luganói Egyezmény 32. cikke valamennyi szerződő állam vonatkozásában megjelöli azt a bíróságot, ahová a jogosult indítványt nyújthat be a másik szerződő államban hozott határozat végrehajtási záradékkal való ellátására (lásd II. 8. pont).

A magyar közlés szerint az indítványt a *megyei bíróság székhelyén működő helyi bírósághoz*,⁴⁶ illetve Budapesten a *Pesti Központi Kerületi Bírósághoz*⁴⁷ kell benyújtani.

Ennek a jogkörnek a helyi bírósághoz való telepítését az indokolja, hogy az magyar Vht. 16. § c/ pontja szerint külföldi bírósági határozat alapján az ún. végrehajtási lap kiállítása a helyi bíróság feladata. Ezért célszerűnek látszik a helyi bírósági hatáskört az Egyezmény alkalmazásában is fenntartani, de azzal a megszorítással, hogy a végrehajtási ügyek gyors és szakszerű ügyintézése érdekében helyi bíróságoknak egy szűkebb köre, nevezetesen a megyei bíróságok székhelyén működő helyi bíróságok, (Budapesten a Pesti Központi Kerületi Bíróságot) járhatnak el.

a 37. cikkhez

Ha az Egyezmény 3135. §-a szerint lefolytatott eljárás során a végrehajtást engedélyezik, az adós a határozat ellen jogorvoslattal élhet, amelyet a 37. cikk (1) bekezdésében szerződő államonként (lásd II. 8. pont) megjelölt bírósághoz kell benyújtani.

A magyar közlés szerint a jogorvoslatot a *megyei bírósághoz*, Budapesten a *Fővárosi Bírósághoz* kell benyújtani, ami megfelel a fellebbezésre vonatkozó általános szabályoknak.

A Luganói Egyezmény lehetővé teszi a jogorvoslatról hozott döntés felülvizsgálatát is. A 37. cikk (2) bekezdése valamennyi szerződő állam

46 2012-ben a megyei bíróság elnevezése törvényszékre, 2013-ban a helyi bíróságé járásbíróságra változott

47 Ezt a hatáskört a Pesti Központi Kerületi Bíróság tehermentesítése érdekében – 2001. szeptember 1-jei hatállyal – *Budai Központi Kerületi Bírósághoz* telepítették (2000. évi CXXXVI. tv. 8. §).

III. A LUGANÓI EGYEZMÉNY

---

vonatkozásában megnevezi az igénybe vehető további jogorvoslatot, illetőleg fórumot, ahová az általában jogi kérdésekre korlátozott panasz benyújtható (lásd II. 8. pont).

A magyar közlés szerint ez a jogorvoslat a *felülvizsgálati kérelem*, amelyet a Legfelsőbb Bírósághoz kell benyújtani.

a 40. és 41. cikkhez

Ha az Egyezmény 32. §-a szerint eljáró bíróság a végrehajtási tanúsítvány kibocsátására irányuló indítványt elutasítja, a végrehajtást kérő jogorvoslatot nyújthat be a 40. cikkben megjelölt bíróságokhoz. A jogorvoslatról hozott döntés felülvizsgálatáról a 41. cikk rendelkezik, megnevezve a további jogorvoslatot, illetve bíróságot (lásd II. 8. pont).

A magyar közlés szerint a jogorvoslatot a *megyei bírósághoz*, Budapesten a *Fővárosi Bírósághoz* kell benyújtani és a döntésükkel szemben *felülvizsgálati kérelemmel* lehet fordulni a Legfelsőbb Bírósághoz.⁴⁸

az 55. cikkhez

A Luganói Egyezmény célja az, hogy egységes joghatósági rendszert hozzon létre Európában, és egységes feltételek mellett biztosítsa a bírósági határozatok végrehajtását. Ezért az 55. cikk felsorolja a két vagy több szerződő állam között létrejött olyan egyezményeket, amelyek helyébe a Luganói Egyezmény lép.

Magyarországnak a Luganói Egyezmény tagállamai közül Ausztriával, Finnországgal, Franciaországgal, Görögországgal, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysággal és Olaszországgal áll fenn kétoldalú jogsegély-egyezménye. Ezek közül csupán a *magyar-görög*⁴⁹ és a *magyar-francia*⁵⁰ jogsegély-egyezmények terjednek ki a polgári ügyekben hozott határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására. A magyar közlés szerint ez a két egyezmény az 55. cikk értelmében nem kerül alkalmazásra azon jogterületek vonatkozásában, amelyek a Luganói Egyezmény hatálya alá esnek.

---

48 2012-ben a megyei bíróság elnevezése törvényszékre, a Legfelsőbb Bíróságé Kúriára, 2013-ban a helyi bíróságé járásbíróságra változott

49 Az 1979. évi október hó 8. napján Budapesten aláírt görög-magyar egyezmény a polgári és büntetőjogi jogsegélyről, kihirdette az 1981. évi 21. tvr.

50 Az 1980. évi július hó 31. napján Budapesten aláírt francia-magyar egyezmény a polgári és a családjogi jogsegélyről, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a büntetőjogi jogsegélyről és a kiadatásról, kihirdette az 1982. évi 3. tvr.

2. Az egyezmény alkalmazásához szükséges nyilatkozatok

Magyarország a Luganói Egyezmény 1. sz. jegyzőkönyvével kapcsolatban a következő nyilatkozatokat tette:

a IV. cikkhez

Magyarország kifogást emel az ellen, hogy a peres és a peren kívüli iratokat a kiállításuk helye szerinti Állam bírósági tisztviselői közvetlenül küldjék meg a Magyar Köztársaságban működő bíróságoknak, tehát nem kívánja a IV. cikk (2) bekezdése szerinti közvetlen kézbesítési rendet. Ennek a magyarázata az, hogy Magyarország részese a polgári eljárásról szóló Hágában 1954. március 1-én kötött egyezménynek, továbbá a Luganói Egyezmény számos más tagállamával van kétoldalú jogsegély-szerződése (Ausztria, Finnország, Franciaország, Görögország, Nagy Britannia). Ezeknek az egyezményeknek az alapján az iratok kézbesítése polgári és kereskedelmi ügyekben az Igazságügyi Minisztérium közreműködésével történik.

A több évtizede kialakult gyakorlaton a magyar kormány nem kíván egyelőre változtatni, annál is inkább, mert a legnagyobb ügyforgalom éppen azokkal a szerződő államokkal áll fenn, amelyek ugyancsak ellentmondást jelentettek be az 1. sz. jegyzőkönyv IV. cikkének (2) bekezdésével szemben (Ausztria, Németország, Svájc).

az V. cikkhez

A harmadik féllel szembeni szavatossági keresetre vagy beavatkozási keresetre vonatkozó, a 6. cikk 2. pontjában, illetőleg 10. cikkben szabályozott joghatóságra a Magyar Köztársaságban nem lehet hivatkozni. Olyan személyek, akiknek lakóhelye valamely másik Szerződő Államban van, a Magyar Köztársaság a Polgári Perrendtartásnak (1952. évi III. törvény) a perbehívásra vonatkozó rendelkezései (5860. §) alapján idézhetők bíróság elé.

Azon határozatokat, amelyeket valamely más Szerződő Államban a 6. cikk 2. pontja, illetőleg a 10. cikk alapján hoztak, a Magyar Köztársaságban a III. cím rendelkezései szerint elismerik és végrehajtják.

A Luganói Egyezmény 6. cikkének 2. pontja szerint az a személy, akinek a lakóhelye valamelyik szerződő állam felségterületén van, szavatossági kereset vagy beavatkozási kereset esetén a főper bírósági előtt is perelhető,

kivéve ha azért indítottak keresetet, hogy ezt a személyt elvonják a bíróság elől. A 10. cikk szerint felelősségbiztosítás esetén a biztosító azon bíróság elé is megidézhető, amelynél a károsultnak a biztosított elleni keresete folyamatban van, amennyiben mindez ezen bíróság joga szerint megengedhető (lásd II. 4. pont).

A fenti nyilatkozat indoka az, hogy a magyar jog nem ismeri sem a szavatossági, sem pedig a beavatkozási keresetet. Ezeknek a latin jogokból eredő keresetfajtáknak a lényege az, hogy az a fél, aki a pervesztessége esetére harmadik személlyel szemben kíván igényt érvényesíteni, a harmadik személyt magában az *alapperben*, annak bírósága előtt perbevonhatja.⁵¹ Ezzel szemben a közép európai perjogok, valamint a spanyol eljárásjog is a *perbehívás* intézményét alkalmazzák, ahol a harmadik személy *beavatkozóként* csatlakozhat a perbehívóhoz.⁵²

Az európai jogrendszerek közötti különbségek miatt Németország, Spanyolország, Ausztria és Svájc az Egyezmény 1. sz. jegyzőkönyvének V. cikkében foglalt fenntartással élt a 6. cikk 2. pontjában és a 10. cikkben megállapított joghatósággal szemben.

Mivel a magyar jogrendszer a perbehívás tekintetében hasonló szabályozást tartalmaz, mint a német, illetve az osztrák jog, Magyarország is csatlakozott az 1. sz. jegyzőkönyv V. cikke szerinti fenntartáshoz.

IV. A Luganói Egyezményhez való csatlakozás hatása a magyar jogrendszerre

Az Egyezményhez való csatlakozás nem veti fel kényszerítőleg a belső jogszabályok módosításának szükségességét, mivel a csatlakozás esetén az Egyezmény rendelkezései a vonatkozó belső jogszabályok helyébe lépnek, azokat kiegészítik és ezek kerülnek alkalmazásra az Egyezmény hatálya alá tartozó ügyekben.⁵³ A magyar Kormány mindazonáltal megbízta

---

51 Kropholler, i. m. (8. lábjegyzet) 125. p.

52 Vö. német polgári perrendtartás (ZPO) 68. és 72-74. §, osztrák polgári perrendtartás (öZPO) 21. §, spanyol Polgári Törvénykönyv 1482. cikk, továbbá a svájci kantonok polgári perrendtartásainak a perbehívásra vonatkozó rendelkezései.

53 38.711/1997 IM előterjesztés a Kormány részére a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganóban, 1988. szeptember 16-án aláírt nemzetközi Egyezményhez való csatlakozásról.

az igazságügyminisztert, hogy a csatlakozást követően vizsgálja felül az Egyezmény tárgykörét érintő egyes hazai nemzetközi magánjogi, polgári eljárásjogi, végrehajtási jogi jogszabályokat, és a szükséghez képest tegyen előterjesztést azok módosítására és kiegészítésére.

Ezeknek a változtatásoknak a számbavétele, éppúgy, mint a Brüsszeli és a Luganói Egyezmény tervezett reformjának a bemutatása⁵⁴ már egy következő tanulmány tárgyát képezi.

---

54 Wagner, Rolf: Die geplante Reform des Brüsseler und des Lugano-Übereinkommen. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 18. Jahrg. (1998) 241-244. p.

MAGYARORSZÁG A LUGANÓI EGYEZMÉNY KAPUJÁN BELÜL¹

Bevezetés

Éppen tizenkét éve annak, hogy a szerző „*Magyarország a Luganói Egyezmény kapujában*” címmel egy tanulmányt tett közzé a Magyar Jogban², amelyet hamarosan a német fordítás is követett³. A cikk megírásának közvetlen előzménye a Magyar Kormány 1997 decemberében tett nyilatkozata volt a Luganói Egyezményhez⁴ való csatlakozás szándékáról. Az 1988-ban megkötött, de napjainkban már csak „első” vagy „rég” Luganói Egyezményként emlegetett nemzetközi szerződés az 1968. évi Brüsszeli Egyezménnyel⁵ azonos tartalommal jött létre „*a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról*”. A magyar szándéknyilatkozat az Európai Unió kibővítésével és a magyar felvételi kérelemmel kapcsolatos tárgyalások árnyékában nem keltett különösebb figyelmet. Kevesen tudták azt, hogy a Luganói Egyezményhez való magyar csatlakozás fontos lépést jelenthet az Európai Unióhoz való csatlakozási folyamatban is, mivel Magyarország – közvetett módon – részesévé válhatna az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény által megteremtett egységes európai joghatósági és végrehajtási rendszernek. A magyar bíróságok a Luganói Egyezmény szabályainak az alkalmazása során már a közösségi jog alkalmazására is felkészülhettek volna. A feltételes mód alkalmazása indokoltnak bizonyult, mivel Magyarországnak *nem sikerült belépnie az (első) Luganói Egyezmény*

---

1 Megjelent a Magyar Jogban. 59. évf. (2012) 8. sz. 451-457. p.

2 46. évf. (1999) 6. sz. 329-338. p.

3 Ungarn vor dem Tor des Lugano-Übereinkommens. In Reinhold Geimer (Hrsg.): *Wege zur Globalisierung des Rechts. Festschrift für Rolf A. Schütze zum 65. Geburtstag*. München, 1999, , 345-358. p.

4 HL L 319., 1988.2.25., 9. p.

5 Egységes szerkezetben: HL C 27., 1998.1.26., 1. p. A magyar fordítását lásd Osztovits András (szerk): *Európai polgári eljárásjog*. Jogszabálygyűjtemény. 2. bővített kiadás, Budapest, 2009, 295–344. p.

kapuján. Az ezredfordulót követően hamar elterelődött a figyelem erről a fiaskóról, hiszen az Európai Unióhoz történő csatlakozás megnyitotta az utat az egységes joghatósági szabályok, valamint a tagállamokban hozott határozatok egyszerűsített elismerése és végrehajtása előtt. A Brüsszeli Egyezményt felváltó 44/2001/EK Tanácsi rendelet egyre jobban terebélyesedő irodalma⁶ a Luganói Egyezményt szinte a lábjegyzetekbe számúzta. Éveken keresztül a külföldi jogirodalomban is érzékelhető volt a bizonytalanság az egyezmény jövőjét illetően⁷, mígnem 2007. október 30-án az Európai Közösség, az Izlandi Köztársaság, a Norvég Királyság és a Svájci Államszövetség képviselői Luganóban (a Dán Királyság⁸ részéről 2007. december 5-én Brüsszelben) aláírták az egyezményt. Magyarország részvétele egy pillanatig sem lehetett kérdéses, mivel a tagállamok nevében az Európai Közösség járt el, amely az Európai Bíróság megerősítő állásfoglalása alapján a szerződés megkötésére *kizárólagos hatáskörrel* rendelkezett. Magyarország mintegy tíz évig tartó „totyogás”⁹ után beléphetett a megújított Luganói Egyezmény kapuján.

-
- 6 Ehelyütt csak a hazai jogirodalomra utalunk időrendben: Brávác Ottóné - Szócs Tibor: *Jogviták határok nélkül. Joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása polgári ügyekben*. Budapest, 2003.; Osztovits András (szerk.): *Európai polgári eljárásjog. Jogszabálygyűjtemény*. Budapest, 2004.; Wopera Zsuzsa - Wallacher Lajos (szerk.): *Polgári eljárásjogi szabályok az Európai Unió polgári eljárásjogában*. Budapest, 2006.; Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, 2006.; Wopera Zsuzsa (szerk.): *Az Európai Unió polgári eljárásjoga*. Budapest, 2007.; Osztovits András (szerk.): *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, 2009.; Gombos Katalin: *Bírói Jogvédelem az Európai Unióban*. Budapest, 2009.; Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*, 2. átdolg. kiadás, Budapest, 2009.
- 7 Geimer, Reinhold: *Internationales Zivilprozessrecht*, Köln, 2001. 97. p.; Jayme, Erik - Kohler, Christian: *Europäisches Kollisionsrechts: Territoriale Erweiterung und methodische Rückgriffe. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2004, 491. p.; Rauscher, Thomas (Hrsg.): *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar*. München, 2004, 41-42. p.; Geimer, Reinhold - Schütze, Rolf A.: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. 2. Aufl, München, 2004, 18. p.
- 8 Dánia különleges helyzetének a magyarázatáról lásd a 40. lábjegyzetet.
- 9 Kecskés László: A civilisztikai jogalkalmazást érintő újabb EU jogalkotással kapcsolatos néhány elméleti kérdés. *Európai Jog*. 2006. évi 2. sz. 7. p.

I. Brüsszeltől Luganóig (1968–1988)

1968. szeptember 27-én az Európai Gazdasági Közösség akkori hat tagállama Brüsszelben egyezményt kötött a bírósági joghatóságról, valamint a bírósági határozatok végrehajtásáról polgári és kereskedelmi ügyekben. Az egyezmény aláírásával a tagállamok eleget tettek az Alapító Szerződés 220. cikkében foglalt azon kötelezettségüknek, hogy a formalitások leegyszerűsítésével megkönnyítsék a bírósági és a választottbírósági ítéletek elismerését és végrehajtását.¹⁰ A csaknem tízéves előkészítő munka után aláírt Brüsszeli Egyezmény 1973. február 1-én lépett hatályba. Az EGK tagjainak a gyarapodásával együtt nőtt az egyezményben részes államok köre is. 1978-ben Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, 1989-ben Görögország, majd 1989-ben Spanyolország és Portugália csatlakozhatott az egyezményhez.

Mivel a Brüsszeli Egyezményhez a megállapodás jogi természetéből adódóan csak az Európai Gazdasági Közösség tagállamai csatlakozhattak, 1988-ban a Brüsszeli Egyezménnyel lényegében azonos tartalmú, azzal „*párhuzamos*” megállapodás jött létre az Európai Közösség és az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (European Free Trade Association - EFTA) között. Az egyezményt, amelynek megkötését a hetvenes években Svédország, majd a nyolcvanas években Svájc kezdeményezte, hároméves bizottsági előkészítő munka után írtak alá Luganóban.¹¹ Az Egyezmény hatályba lépése 1992. január 1-e és 1996. szeptember 1-e között, *tagállamonként eltérő időpontban*, a ratifikációs okmány letétbe helyezését követő harmadik hónap első napján történt.¹² Az egyezményhez a belga Jenard és a finn

---

10 „A tagállamok, amennyiben szükséges, tárgyalásokat folytatnak egymással annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák: [...] a bírósági határozatok és a választottbírósági határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó alakiságok egyszerűsítését.” Az idézett rendelkezés számozását az Amszterdami Szerződés (1997) 293-ra változtatta, majd a Lisszaboni Szerződés (2007) hatályon kívül helyezte.

11 A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganóban 1988. szeptember 16-án kelt egyezmény (HL L 319., 1988.09.16.).

12 A 61. cikk (3) bekezdése szerint az *Egyezmény azt a napot követő harmadik hónap első napján lép hatályba, amelyen a ratifikációs okmányokat két olyan állam letétbe helyezte, melyek közül az egyik az Európai Közösségek, a másik az Európai Szabadkereskedelmi Társulás tagja.* Az Egyezmény 1992. január 1-én Franciaország, Hollandia és

Möller készített magyarázó jelentést.¹³

A Luganói Egyezmény *jelentősége* – Kropholler értékelése szerint – abban állt, „hogy a Brüsszeli Egyezmény vívmányait, így az egységes európai joghatósági rendszert, valamint a leegyszerűsített és felgyorsított elismerési- és végrehajtási eljárást, egy kibővített európai térre¹⁴ terjesztette ki. Az EK és EFTA tagállamok a 370 millió lakosukkal együtt egy hatalmas gazdasági teret képeznek, amelyik a vámoktól és az egyéb korlátozásoktól már csaknem teljesen mentes.[...] Az európai egyezmény jogbiztonságot nyújt, amennyiben túlnyomó részben pótolja a kétoldalú szerződések átláthatatlan sokaságát, egy világos, az exorbitáns illetékességi okoktól mentes joghatósági rendszert teremt és egyúttal lehetővé teszi valamennyi tagállamban a vitatott döntések gyors végrehajtását.”¹⁵

Ezeket az előnyöket a Luganói Egyezmény csak *Európa egyik fele* számára teremthette meg, hiszen a kontinens 1988-ban még politikailag és gazdaságilag is megosztott volt. A 62. cikk mégis *kinyitotta a kaput* az olyan országok előtt is, amelyek sem az Európai Közösségnek, sem pedig az Európai Szabadkereskedelmi Társaságnak nem voltak tagjai. Ezek az országok akkor csatlakozhattak az egyezményhez, ha valamelyik szerződő államnak a letéteményes államhoz intézett kérelme alapján felhívást kaptak a csatlakozásra. A letéteményes állam az érintett államot csak akkor hívta fel csatlakozásra, ha az érintett állam részéről az Egyezmény 63. cikke szerint közölni szándékoltak tartalmának az átadása után mindegyik aláíró állam, valamint a 60. cikk a) és b) pontjában megjelölt szerződő állam beleegyezése rendelkezésre állt.

Svájc vonatkozásában lépett hatályba. A (4) bekezdés szerint az Egyezmény *minden más aláíró számára az azt követő harmadik hónap első napján lép hatályba, hogy a ratifikációs okmányt letétbe helyezte.* 1992 és 1996 között valamennyi tagállam ratifikálta az Egyezményt, utolsóként Ausztria 1996. június 27-én, rá nézve 1996. szeptember 1-én lépett hatályba.

13 Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters done at Lugano on 16 September 1988. (90/C 189/07) Report by Paul Jenard and Gustaf Möller (*HL C 189*, 1990. 7. 28., 57-121).

14 A két egyezményben résztvevő országok: Ausztria, Belgium, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Izland, Luxemburg, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyság, Német Szövetségi Köztársaság, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Svédország.

15 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht. Kommentar zu EuGVO und Lugano Übereinkommen.* 8. Auflage, Heidelberg, 2005, 56. p.

A meglehetősen bonyolult csatlakozási folyamat megindításához a belépni szándékozó államnak – a Jenard-Möller-jelentés megfogalmazása szerint – egy *keresztapát* kellett találnia, majd a tárgyalások végeztével *valamennyi*, a Luganói Egyezményt 1988-ban aláíró, továbbá ahhoz később csatlakozó EK és EFTA *tagállam* beleegyezését meg kellett szereznie.¹⁶

II. Magyarország a Luganói Egyezmény „kapujában”

A kilencvenes években több volt szocialista ország is célul tűzte ki a Luganói Egyezményhez való csatlakozást, Közéjük tartozott a Cseh Köztársaság, Észtország, Magyarország és Lengyelország is.

A magyar diplomáciai törekvések, legalábbis a csatlakozáshoz szükséges *első lépések* megtétele tekintetében, sikerre vezettek: Finnország elvállalta a „keresztapa” szerepét és a Finn Köztársaság Kormánya 1996. november 18-án – az Osztrák Köztársaság Kormánya támogatásával – kérelmet intézett a svájci Szövetségi Tanácshoz, mint az Egyezmény Letéteményeséhez, hogy Magyarország kapjon meghívást az egyezményhez való csatlakozásra. Ezt a tényt a svájci Szövetségi Külügyminisztérium a svájci Magyar Nagykövetséggel 1996. november 29-én jegyzékben közölte. Ezt követően a Magyar Köztársaság Kormánya megtette az Egyezmény 63. cikkében előírt *közléseket és nyilatkozatokat*.¹⁷

Magyarországnak meg kellett jelölnie azt az ún. exorbitáns (kapcsolatszegény) joghatósági okot¹⁸, amelynek az alkalmazását a Luganói Egyezmény 3. cikke kizárta. Több kapcsolatszegénynek minősíthető joghatósági ok közül a Nmjtvr. 54. §-ában foglalt ún. általános joghatósági okra¹⁹ esett a választás, amely a 2000. évi módosítása alkalmával ki is került a Kódex szövegéből.

A Luganói Egyezmény 32. cikke valamennyi szerződő állam vonatkozá-

---

16 Jenard-Möller, i.m. (13. lábjegyzet) 87. p.

17 A közlések és a nyilatkozatok tartalmát a 2392/1997. (XII. 3.) Korm. határozat állapította meg.

18 Kengyel - Harsági, i. m. (6. lábjegyzet) 67. p.

19 Az Nmjtvr. 2000. április 31-ig hatályos 54. §-a szerint magyar bíróság vagy más hatóság minden olyan ügyben eljárhatott, amelyben a joghatóságát a törvényerejű rendelet nem zárta ki. E felhatalmazás alapján a magyar bíróságok elvileg olyan ügyek elbírálására is joghatósággal rendelkeztek, amelyeket semmiféle személyi vagy tárgyi kapcsolat nem fűzött Magyarországhoz. Vö. Mádl Ferenc - Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. 3. kiadás, Budapest, 1992. 552. p.

sában megjelölte azt a bíróságot, ahová a jogosult kérelmet nyújthatott be a másik szerződő államban hozott határozat *végrehajthatóvá nyilvánítására*.²⁰

A magyar közlés szerint ezt a kérelmet a *megyei bíróság székhelyén működő helyi bírósághoz*, illetve Budapesten a *Pesti Központi Kerületi Bírósághoz* kellett (volna) benyújtani.²¹ Az Egyezmény 37., illetve 40. cikke tagállamonként sorolta fel azokat a bíróságokat, ahova az adós, illetve a jogosult *a jogorvoslat iránti kérelmét* benyújthatta.²² A magyar közlés mindkét esetben a *megyei bíróságot*, Budapesten a *Fővárosi Bíróságot* jelölte meg eljáró fórumként.^{23*} A Luganói Egyezmény 37. cikk (2) bekezdése, illetve 41. cikke a jogorvoslatról szóló döntés *felülvizsgálatát* is megengedte. A magyar közlés az igénybe vehető további jogorvoslatként a *felülvizsgálati kérelmet*, eljáró fórumként pedig a *Legfelsőbb Bíróságot* nevezte meg.

A Luganói Egyezmény az alkalmazási területén a szerződő államok közötti két- vagy többoldalú megállapodások helyébe lépett. Az 55. cikkben található felsorolásukat a magyar közlés a *magyar-görög*²⁴ és a *magyar-francia*²⁵ jogsegély-egyezményekkel egészítette ki.²⁶

20 Kengyel - Harsági, i. m. (6. lábjegyzet) 126-127. p.

21 A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás helyi bírósághoz való telepítését az indokolta, hogy a Vht. 16. § c) pontja a külföldi bírósági határozatok alapján a végrehajtási lap kiállítását a helyi bíróságok hatáskörébe utalta. Erre tekintettel célszerűnek látszott a helyi bírósági hatáskört a Luganói Egyezmény alkalmazásában is fenntartani, mégis azzal a megszorítással, hogy a végrehajtási ügyek gyors és szakszerű ügyintézése érdekében helyi bíróságoknak egy szűkebb köre, nevezetesen a megyei bíróságok székhelyén működő helyi bíróságok járhatnak el. A külföldi bírósági határozatok végrehajthatóvá nyilvánítását – a Pesti Központi Kerületi Bíróság tehermentesítése érdekében – 2001. szeptember 1-jei hatállyal telepítették a *Budai Központi Kerületi Bírósághoz* (2000. évi CXXXVI. tv. 8. §)..

22 Brüsszeli Egyezményhez hasonlóan a Luganói Egyezmény is különbséget tett az adós által benyújtható jogorvoslat (37. cikk), valamint – a végrehajthatóvá nyilvánítási kérelem elutasítása esetén – a jogosult által benyújtható jogorvoslat között (40. cikk).

23 * 2012-ben a megyei bíróság elnevezése törvényszékre, a Legfelsőbb Bíróságé Kúriára, 2013-ban a helyi bíróságé járásbírószékre változott.

24 Szerződés a Magyar Népköztársaság és a Görög Köztársaság között a polgári és a bünyügyi jogsegélyről, kelt Budapesten, 1979. október 8-án.

25 Szerződés a Magyar Népköztársaság és a Francia Köztársaság között a polgári és családi jogsegélyről, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, a bünyügyi jogsegélyről és a kiadatásról, kelt Budapesten, 1980. július 31-én.

26 Magyarországnak a Luganói Egyezmény tagállamai közül Ausztriával, Finnországgal,

Figyelmet érdemel még az Egyezmény 1. számú jegyzőkönyvének V. cikkéhez tett *magyar nyilatkozat*. Eszerint „A harmadik féllel szembeni szavatossági keresetre vagy beavatkozási keresetre vonatkozó, a 6. cikk 2. pontjában, illetőleg 10. cikkben szabályozott joghatóságra²⁷ a Magyar Köztársaságban nem lehet hivatkozni. Olyan személyek, akiknek lakóhelye valamely másik Szerződő Államban van, a Magyar Köztársaság a Polgári Perrendtartásnak (1952. évi III. törvény) a perbehívásra vonatkozó rendelkezései (58-60. §) alapján idézhetők bíróság elé. Azon határozatokat, amelyeket valamely más Szerződő Államban a 6. cikk 2. pontja, illetőleg a 10. cikk alapján hoztak, a Magyar Köztársaságban a III. cím rendelkezései szerint elismerik és végrehajjták.”

A nyilatkozat *indoka* az volt, hogy a magyar jog nem ismeri sem a szavatossági, sem pedig a beavatkozási keresetet. Az erre vonatkozó joghatósági szabály a romanista perjogokból ered, az alkalmazását elsősorban a célszerűség indokolja. A germán jogcsaládhoz sorolt perjogok (német, osztrák, svájci, magyar), valamint a spanyol eljárásjog is a perbevonás helyett a *perbehívás* intézményét alkalmazzák, ahol a harmadik személy beavatkozóként csatlakozhat a perbehívóhoz. Mivel a perbehívottból nem lesz fél, a közre és a perbehívó fél között fennálló jogviszony az alapperben nem dönthető el.²⁸ Ezt a különbséget Németország, Spanyolország, Svájc és Ausztria az Egyezmény 6. cikk 2. pontjával, illetve 10. cikkével kapcsolatos *fenntartásával* juttatta kifejezésre, amelyet az 1. számú jegyzőkönyv V. cikkébe foglaltak.

A Luganói Egyezményhez való csatlakozás előkészítése nem merült ki a fenti közlések és nyilatkozatok megtételében. A 2392/1997. (XII. 3.) Korm.

Nagy Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysággal, valamint Olaszországgal is volt kétoldalú jogsegély-egyezménye, de ezek nem terjedtek ki a polgári ügyekben hozott határozatok kölcsönös elismerésére és végrehajtására.

27 A Luganói-Egyezmény 6. cikkének 2. pontja szerint az a személy, akinek a lakóhelye valamelyik szerződő állam felségterületén van, szavatossági kereset vagy beavatkozási kereset esetén a főper bírósági előtt is perelhető, kivéve ha azért indítottak keresetet, hogy ezt a személyt elvonják a bíróság elől. A 10. cikk szerint felelősségbiztosítás esetén a biztosító azon bíróság elé is megidézhető, amelynél a károsultnak a biztosított elleni keresete folyamatban van, amennyiben mindez ezen bíróság joga szerint megengedhető.

28 Kengyel-Harsági, i. m. (6. lábjegyzet) 90-91. p.

határozat 4. pontja ugyanis megbízta az igazságügyi miniszter azzal, hogy vizsgálja felül az Egyezmény tárgykörét érintő egyes hazai – nemzetközi magánjogi, polgári eljárásjogi, végrehajtási jogi jogszabályokat és a szükséghez képest tegyen előterjesztést azok módosítására, illetve kiegészítésére. A felülvizsgálat legfontosabb hozadéka a 2000. évi CX. törvény lett, amely a Luganói Egyezményhez való csatlakozásra tekintettel jelentősen módosított az Nmjtvr.-nek a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályait.

Az ezredfordulón Magyarország valóban a Luganói Egyezmény kapujában állt, de a várt bebocsátás mégis elmaradt. Ebben a magyar diplomácia bizonytalankodása éppúgy szerepet játszott, mint a rossz időzítés: a Brüsszeli és a Luganói Egyezmény tervezett felülvizsgálata miatt egyes szerződő államok nem tartották időszerűnek a magyar csatlakozást.²⁹ A volt szocialista országok közül csak Lengyelország járt sikerrel. Már 1993-ban megnyerte Hollandiát „keresztapának” és 1998-ra valamennyi szerződő állam támogatását megszerezte, így 2000. február 1-jei hatállyal csatlakozhatott az Egyezményhez.³⁰

III. Kísérletek a Luganói Egyezmény megújítására (1996–2007)

A Brüsszeli és a Luganói Egyezmény átfogó felülvizsgálatának a gondolata a kilencvenes évek közepén merült fel. Ausztria és Finnország, nem sokkal azután, hogy csatlakoztak a Brüsszeli Egyezményhez, konkrét módosító javaslatokkal álltak elő. A Luganói Egyezmény Állandó Bizottsága 1996 szeptemberében látta elérkezettnek az időt a felülvizsgálat megkezdésére.³¹ A befejezés időpontját eredetileg 1998-ra tűzték ki, ami nem volt mentes a „számmisztikától, tekintettel a Brüsszeli Egyezmény megkötésének *harmincadik*, a Luganói Egyezmény aláírásának *tizedik* évfordulójára”. A

---

29 Brávác Ottóné - Szócs Tibor: *Jogviták határok nélkül. Joghatóság, külföldi határozatok elismerése és végrehajtása polgári ügyekben*. Budapest, 2003, 33. p.; Kecskés: i.m. (9. lábjegyzet.) 7. p.

30 Wagner, Rolf: A Luganói Egyezmény életbe lépése a Lengyel Köztársaságban. *MJ*, 2000. 699-700. p.

31 Wagner, Rolf: Die geplante Reform des Brüsseler und des Lugano-Übereinkommens. *Praxis des Internationalen Privat- und. Verfahrensrechts*. 1998, Heft 4. 241. p.

munkálatok kezdetén még teljes volt az egyetértés abban, hogy mindkét egyezmény felül vizsgálata során csupán „korlátozott műveletekre” van szükség, sem a szervezeti keretek, sem pedig az alapvető szabályok nem szorulnak mélyreható változtatásokra.³²

Az Európai Unió Tanácsa 1997-ban egy közös munkacsoportot hozott létre a két egyezmény felülvizsgálatára, amelyben helyet kaptak az EU tagállamok, a Luganói Egyezményben részes EFTA tagállamok, Izland, Svájc és Norvégia – az ún. luganói államok³³ – képviselői, akik ilyen módon az Európai Bizottság munkájában is részt vehettek, továbbá megfigyelőként az Európai Bíróság, a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia, és a Luganói Egyezményhez való csatlakozás előtt álló Lengyelország delegáltjai. A munkacsoport vezetője a finn Möller, helyettese a svájci Greiner, a referense pedig az olasz Pocar lett.

A Brüsszelben tartott üléseken áttekintették a két egyezmény aláírása óta bekövetkezett változásokat, így különösen a nemzetközi kereskedelem fejlődését, az elektronikus kommunikáció területén bekövetkezett forradalmi változásokat, valamint a két európai integrációs szervezet közötti „erőviszonyok” átrendeződését is. Miután 1995-ben Ausztria, Finnország és Svédország is az Európai Unió tagja lett, az EFTA képviselőitől mindössze a fentebb már említett három állam maradt. A Luganói Egyezmény sokat veszített a jelentőségéből, amin Lengyelország csatlakozása sem tudott már változtatni.

A felülvizsgálat *konkrét célkitűzései* között szerepelt a két egyezmény közötti nyelvi és tartalmi ellentmondások kiküszöbölése, továbbá az Európai Bíróság több évtizedes joggyakorlatának a figyelembe vétele.³⁴ Az eredetileg kitűzött időpontot, a Brüsszeli Egyezmény aláírásának harmincadik, illetve a Luganói Egyezmény megkötésének tizedik évfordulóját ugyan nem sikerült tartani, de 1999 április végén a munkacsoport megállapodott a két egyezmény felülvizsgált szövegében.

A Tanács asztalára letett tervezet³⁵ további sorsát *Pocar*, a munkacsoport

---

32 Kohler, Christian: Die Revision des Brüsseler und des Luganer Übereinkommens – Generalia und Gerichtsproblematik. In Gottwald, Peter (Hrsg.): *Revision des EnGVÜ. Neues Schiedsverfahrensrecht*. Veröffentlichungen der Wissenschaftlicher Vereinigung für Internationales Verfahrensrecht. Bielefeld, 1999, 3. p.

33 Az EFTA negyedik tagja, Lichtenstein nem csatlakozott a Luganói Egyezményhez.

34 Wagner: i.m. (31. lábjegyzet) 243. p.

35 Council document 7700/99, 30.4.1999.

referense a következőképpen foglalta össze: „1999. május 1-jén azonban hatályba lépett az Amszterdami Szerződés, amely új jogkörökkel ruházta fel az Európai Közösséget a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés tekintetében, és megakadályozta, hogy az *ad hoc* munkacsoport által javasolt tervezet a Brüsszeli Egyezmény és ezzel párhuzamosan az új Luganói Egyezmény új változatává váljon. A tervezetet a Tanács 1999. május 12-én „befagyasztotta” addig, amíg a Bizottság elő nem terjeszti egy olyan – az EK-Szerződés 61. cikkén alapuló – közösségi jogi aktus tervezetét, amely a közösségi jogi keretben a Brüsszeli Egyezmény helyébe lépne.”³⁶ A Tanácsa döntése megnyitotta az utat a Brüsszeli Egyezmény „közösségi joggá válásához”, amelyet a jogirodalom lépésről-lépésre nyomon követett.³⁷ A Bizottság sem tértlenkedett, alig két hónappal az Amszterdami Szerződés hatályba lépése után benyújtotta a Tanácsnak azt a *közösségi jogi rendeletrre* vonatkozó javaslatot, amely jelentős részben a *munkacsoport* által készített szövegen alapult.³⁸ Először a Tanács Polgári Jogi Bizottsága vizsgálta meg, majd az Európai Parlament is állást foglalt és kisebb módosításokat javasolt. Ennek figyelembe vételével a Tanács 2000. december 22-én elfogadta a *44/2001/EK rendeletet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról*.³⁹ A jogforrás, amely a Brüsszeli Egyezménnyel való szoros kapcsolatára tekintettel a jogirodalomban a *Brüsszel I. rendelet* elnevezést kapta, 2002. március 1-jén lépett hatályba. Az alkalmazási területe – Dánia kivételével⁴⁰ – valamennyi tagállamra kiterjed,⁴¹

36 Pocar, Fausto: Magyarázó jelentés a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2007. október 30-án Luganóban aláírt egyezményről (HL C 319, 2009. 12. 23., 1-59. p.

37 A legrészletesebb elemzésre lásd Besse, Dirk: *Die Vergemeinschaftlichung des EuGVÜ*. Baden-Baden, 2001.

38 COM (1999) 348 végleges, 1999. 7. 14.

39 HL L 12, 2001. 1. 16., 1-64. p.

40 Dánia különleges helyzetét az Amszterdami Szerződéshez csatolt jegyzőkönyv biztosítja. A 2. cikk szerint az EK-Szerződés IV. címe alapján elfogadott intézkedések, beleértve a Közösség által kötött nemzetközi megállapodások rendelkezéseit, valamint az Európai Bíróság értelmező határozatait, nem kötelezőek, illetve nem alkalmazhatóak Dániára; az ilyen rendelkezések, intézkedések vagy határozatok Dánia hatásköreit, jogait és kötelezettségeit semmilyen módon nem érintik. Ebből következően a A Brüsszel I. rendelet területi hatálya *Dániára nem terjed ki*.

41 A 76. cikk szerint a rendelet „teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó az Európai Közösséget létrehozó szerződésnek megfelelően”.

beleértve a később csatlakozott tagállamokat is.⁴²

A Brüsszeli Egyezmény közösségi joggá válása végleg meghiúsította az ad hoc munkacsoport eredeti elképzelését a két megújított egyezmény azonos időpontban történő hatályba lépéséről. Hiába hagyta jóvá a Tanács az 1999. május 27-28-i ülésén az *ad hoc* munkacsoport által elért megállapodást, a két jogforrás további sorsa csaknem egy évtizedre elvált egymástól.

Dánia különállása, illetve a Luganói Egyezmény fennmaradó hatálya sajátos jogalkalmazási helyzetet teremtett, amelyet *Junker* a következőképpen írt le: „Egy német bírónak 2002. március 1-jétől egy nyaralóingatlan bérletének a vitája esetében három tartalmilag különböző szabályt kell figyelembe vennie, attól függően, hogy az ingatlan *Franciaországban* [Brüsszel I.. rendelet 22. cikk 1. pont], *Dániában* [Brüsszeli Egyezmény 16. cikk 1. b) pont] vagy *Svájcban* [Luganói Egyezmény 16. cikk 1. b) pont] fekszik.”⁴³

A Brüsszeli Egyezmény alkalmazásának az a *megállapodás* vetett véget, amely 2005. október 19-ben jött létre az Európai Közösség és a Dán Királyság között a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.⁴⁴ A 2007. július 1-jén hatályba lépett *nemzetközi jogi szerződés* alapján a Brüsszel I.. rendelet szabályai Dániában is alkalmazhatóvá váltak.⁴⁵

A Bizottság mindazonáltal nem tett le arról, hogy a Brüsszeli és a Luganói Egyezmény közötti *korábbi párhuzamosságot*, amelyet a Brüsszel I. rendelet hatályba lépése „tört szét”⁴⁶, helyreállítsa. Ezért 2002. március 22-én a Tanácstól felhatalmazást kért arra, hogy a Közösség és Dánia részéről tárgyalásokat folytathasson Izlanddal, Lengyelországgal, Norvégiával és Svájjal a Luganói Egyezmény megújításáról.⁴⁷ A Tanács 2002. október 14-15-én tartott ülésén megadta a kért felhatalmazást, „de nyitva hagyta

---

42 A A Brüsszel I. rendelet mint a közösségi jog (uniós jog) része, Magyarországon és a többi új tagállamban az Európai Unióhoz történő csatlakozás napján, 2004. május 1-jén, Romániában és Bulgáriában 2007. január 1-jén hatályba lépett.

43 Junker, Abbo: A Brüsszeli Egyezménytől a Brüsszeli Rendeletig – a nemzetközi polgári eljárásjog változása. *MJ*, 2003, 366. p.

44 *HL L 299*, 2005. 11. 16., 62. p.

45 Hess, Burkhard: *Europäisches Zivilprozessrecht*, Heidelberg, 2010. 43. p.

46 Wagner, Rolf - Janzen, Ulrike: Das Lugano-Übereinkommen vom 30. 10. 2007. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 2010, Heft 4, 299. p.

47 SEC (2002) 298 végleges 2002. 3. 22.

annak a kérdését, hogy az új egyezmény megkötése a Közösség kizárólagos hatáskörébe vagy a Közösség és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartozik-e⁴⁸. A tanácsi határozat melléklete *irányelveket* fogalmazott meg a Bizottság számára az új egyezmény megkötéséről folytatandó tárgyalásokhoz. A legfontosabb útmutatás szerint a meglévő egyezmény II-V. címének szövegét – ti. a joghatóságra, az elismerésre, a végrehajtásra, valamint a közokiratokra és a bírói egyezségekre vonatkozó rendelkezéseket – „úgy kellene kiigazítani, hogy az a lehető legnagyobb mértékben megegyezzen a 44/2001/EK tanácsi rendelet szövegével”. A tárgyalásra meghívandó országok sorában *Magyarország* neve is felbukkant, mint a „régí” Luganói Egyezményhez is csatlakozni szándékozó államé, amely a Cseh Köztársasággal és Észtországgal együtt megfigyelői státust kapott a tárgyalásokon.⁴⁹

A Tanács nem kívánt állást foglalni abban a kérdésben, hogy az új Luganói Egyezmény megkötésére a Közösségnek kizárólagos vagy a tagállamokkal *megosztott* hatásköre van-e. Ezért a 2003. február 27-28-án tartott ülésén úgy határozott, hogy az EK-Szerződés 300. cikkének (6) bekezdése alapján⁵⁰ vélemény iránti kérelemmel fordul a Bírósághoz.⁵¹ A 2003. március 7-én benyújtott megkeresésre *három év elteltével* érkezett meg a válasz. A tagállamok többségével *ellentétben*⁵² a Bíróság véleménye az volt, hogy *az új Luganói Egyezmény megkötése teljes egészében az Európai*

48 Pocar, i. m. (36. lábjegyzet) 7. p.

49 A három ország megfigyelői, valamint Lengyelország önálló tárgyalópartneri státusa 2004. május 1-ig, az Európai Unióhoz való csatlakozásukig, tartott.

50 A benyújtásakor hatályos szöveg szerint: „a Tanács, a Bizottság vagy bármelyik tagállam kikérheti a Bíróság véleményét a tervezett megállapodásnak e szerződés rendelkezéseivel való összeegyeztethetőségéről. Ha a Bíróság véleménye kedvezőtlen, a megállapodás csak az Európai Unióról szóló szerződés 48. cikkének megfelelően léphet hatályba.” A rendelkezés módosított szövegváltozata az Európai Unió működéséről szóló szerződés 218. cikkének (11) bekezdésében található.

51 A 2003. március 7-én benyújtott kérelem a következő kérdést tartalmazta: „A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló új Luganói Egyezmény megkötése teljes egészében a Közösség kizárólagos hatáskörébe vagy a Közösség és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartozik?”

52 A tagállamok többsége vitatta az Európai Közösség kizárólagos hatáskörét. Franciaország, Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország nagyon markáns ellenvéleményt fogalmazott meg a hatáskör megosztása érdekében. Ezzel szemben *Allan Rosas* előadó kezdettől fogva azt az álláspontot képviselte, hogy a „vegyes egyezmény” nem volna kívánatos. Vö. Wäagner-Janzen, i. m. (46. lábjegyzet) 300. p.

*Közösség kizárólagos hatáskörébe tartozik.*⁵³ A 2006. február 7-én közzétett véleményében a testület arra hívta fel a figyelmet, hogy az új Luganói Egyezményhez hasonló olyan megállapodás, amely a joghatóságra, illetve a határozatok végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz, *hátrányosan érintheti* a Brüsszel I. rendelet által létrehozott átfogó és koherens rendszert. A legnagyobb veszélyt abban látta, hogy az egyezmény *kiterjeszti a bírósági határozatok külön eljárás nélküli elismerésének a hatályát*, és így megnöveli azon esetek számát, amikor nem közösségi tagállamok bíróságának határozatait kell elismerni.⁵⁴

... A Bíróság véleménye pontot tett a hatásköri vita végére és megnyitotta az utat az új Luganói Egyezmény megkötése előtt. A tárgyalások ettől kezdve gördülékenyen haladtak előre és a 2006. október 10-12-én Luganóban tartott diplomáciai konferencián *hivatalosan is elfogadták* az új egyezmény szövegét.⁵⁵ Mivel valamennyi részletkérdésben nem sikerült megállapodni⁵⁶, még egy tárgyalási fordulót kellett tartani Brüsszelben ahhoz, hogy a szerződő felek 2007. október 30-án⁵⁷ Luganóban aláírhassák *az új egyezményt*.⁵⁸

Dánia ezúttal is elérte a célját, mivel megőrizhette a különállóságát. Az Európai Közösséggel 2005-ben kötött megállapodásra⁵⁹ tekintettel *de facto* részt vehetett a tárgyalásokon, majd a megállapodás 2007. január 1-jei hatályba lépése után mint *önállóan szerződő fél* írhatta alá az új Luganói Egyezményt.⁶⁰

Az egyezmény hatályba lépésére – a 69. cikk (4) bekezdésének megfelelően – az Európai Közösség, valamint az Európai Szabadkereskedelmi Társulás valamely tagja *megerősítő okiratának letétbe helyezésének napját követő hatodik hónap első napján* került sor. Az Európai Közösség 2009. május

---

53 A Bíróság 2006. 02. 07-1 1/03. sz. véleménye, 173. pont (EBHT 2006, I-1145).

54 uo. 168, 170, 172. pont.

55 Pocar, i. m. (36. lábjegyzet) 8. p.

56 Az EFTA tagállamok nem támogatták az Európai Közösség által tervezett európai szabadalmi bíraskodással összefüggő joghatósági szabályt. Vö. Hess, i.m. (45. lábjegyzet) 200. p., Wagner-Janzen: i.m. (46. lábjegyzet) 300. p.

57 A Dán Királyság 2007. december 5-én Brüsszelben írta alá az egyezményt.

58 Egyezmény a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 339, 2007. 12. 21., 3-41); Pocar, i. m. (36. lábjegyzet) 3-41. p.

59 Lásd a 44. lábjegyzetet!

60 Geimer, Reinhold - Schütze, Rolf A.: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. 3. Aufl, München, 2009, 24. p.

5-én⁶¹, Norvégia – az EFTA tagállamok közül elsőként – 2009. július 1-jén helyezte letétbe a megerősítő okiratot a svájci Szövetségi Tanácsnál. Erre tekintettel az új Luganói Egyezmény az Európai Unióra, mint az Európai Közösség jogutódjára⁶² és Norvégiára nézve 2010. január 1-jén hatályba lépett. A többi szerződő félre nézve az egyezmény 69. cikk (5) bekezdése rövidebb, *három hónapos* határidőt írt elő. Dánia 2009. szeptember 24-én, Svájc pedig 2010. október 20-án helyezte letétbe a ratifikációs okmányt, ennek megfelelően az előbbire nézve 2010. január 1-jén, a másodikra nézve pedig 2011. január 1-jén lépett hatályba az egyezmény.⁶³ *Izland* esetében kétséges a ratifikációs okmány letétbe helyezése, mivel az ország az Európai Unióhoz való csatlakozási tárgyalások megkezdésére vár.⁶⁴ *Lichtenstein* mint EFTA tagállam nem vett részt a tárgyalásokon és a belépési szándékát sem nyilvánította ki.

IV. Az új Luganói Egyezmény

Az új egyezmény minden részletre kiterjedő elemzése Pocar *Magyarázó jelentésében* olvasható⁶⁵. A kommentár, hasonlóképpen Jenardnak és Möllernek az 1988. évi Luganói Egyezményhez írott jelentéséhez⁶⁶, elsősorban a nemzeti bíróságok számára készült, hogy tisztázza az esetlegesen felmerülő értelmezési bizonytalanságokat, segítse az egyezmény tartalmának a pontosítását, továbbá elősegítse az egységes alkalmazást, „figyelembe véve nem utolsó sorban azt, hogy a jövőben más országok is csatlakozhatnak az egyezményhez”⁶⁷. A jelentés sorra veszi az új egyezmény valamennyi rendelkezését, hogy a magyarázatokon túl feltárja a korábbi egyezményhez és „a lényegében azonos tartalmú Brüsszel

61 A Bizottság már 2008. február 19-én javasolta a Tanácsnak a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezménynek a Közösség részéről történő megkötését (COM/2008/0116 végleges).

62 Az Európai Unióról szóló szerződés 1. cikkének (3) bekezdése szerint: „Az Unió az Európai Közösség helyébe lép és annak jogutódja.” (HL C 83, 2010. 3. 30., 1. p.)

63 Bundesamt für Justiz: Abgeschlossene Rechtssetzungsprojekte. Revidiertes Lugano-Übereinkommen. <http://www.ejpd.admin.ch> (2011. 5. 21.)

64 Wagner-Janzen, i.m. (46. lábjegyzet) 310. p.

65 Lásd a 36. lábjegyzetet!

66 Lásd a 13. lábjegyzetet!

67 Pocar, i.m. (36. lábjegyzet.) 8. p.

I. rendelethez” való viszonyát, beleértve az Európai Bíróságnak a Brüsszeli Egyezmény értelmezésével és a 44/2001/EK tanácsi rendelet alkalmazásával kapcsolatos gyakorlatát is. *Pocar* mindazonáltal szükségesnek tartotta leszögezni azt, hogy a jelentése csak a 2007. évi Luganói Egyezménnyel foglalkozik, és „semmilyen módon nem tükrözi az államoknak vagy a Közösségnek a Brüsszel I. rendelettel kapcsolatos álláspontját”.⁶⁸

A jogirodalom az új Luganói Egyezmény kapcsán mindenekelőtt a Brüsszel I. rendelettel helyreállított *párhuzamosságot* méltatta⁶⁹, amely az 1968. évi Brüsszeli és az 1988. évi Luganói Egyezmény között 2002. március 1-ig fennállt. *Pocar* szerint ez a párhuzamosság abból adódik, hogy az új egyezmény „kiterjeszti a szerződő felekre a Brüsszel I. rendelet elveit, és lényegében megismétli annak rendelkezéseit”.⁷⁰ Az egybeesés az új egyezmény 1-től 62-ig cikkéig *csaknem teljes*, a szövegezésbeli eltérések a két jogforrás *személyi hatálya* közötti különbségből adódnak. Amíg a Brüsszel I. rendeletet a *tagállamokra* kell alkalmazni, de az 1. cikk (3) bekezdése szerint a „tagállam” kifejezés Dániára nem vonatkozik, addig az új Luganói Egyezmény 1. cikk (3) bekezdésében az „ezen egyezmény által kötelezett állam” kifejezés szerepel, amely a szerződő feleket és az Európai Unió (mint az Európai Közösség jogutódja) tagállamai jelenti.⁷¹ (A kifejezés nemcsak a tagállamokra, hanem az *Európai Unióra is* vonatkozhat.) A személyi hatályból adódó különbség nem változtatja meg a szabályozás tartalmát. Példa erre a különös joghatósági szabályokat felsoroló 5. cikk bevezető mondata: „Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:” (Brüsszel I. rendelet), illetve „Az ezen egyezmény által kötelezett valamely államban lakóhellyel rendelkező személy ezen egyezmény által kötelezett más államban perelhető:” (2007. évi Luganói Egyezmény).

---

68 uo. 10. p.

69 Buhr, Axel: *Europäischer Justizraum und revidiertes Lugano-Übereinkommen*. Bern, 2011, 172. p.; Hess, i.m. (43. lábjegyzet) 200. p.; Geimer-Schüze, i.m. (60. lábjegyzet) 24. p., Staudinger: i.m. (79. lábjegyzet) 995. p.; Wagner-Janzen: i.m. (46. lábjegyzet) 300. p.

70 *Pocar*: i.m. (36. lábjegyzet) 11. p.

71 Az új megfogalmazás „azon a felismerésen alapszik, hogy az Egyezmény alkalmazása rendszerint a Közösség tagállamainak felelőssége, és nem a Közösség mint olyan feladata. Az Egyezmény szerződő feleire való egyszerű utalás ezért nem lenne célszerű vagy elegendő az Egyezmény megfelelő végrehajtásának biztosításához.” *Pocar* (36. lábjegyzet) 14. p.

A két jogforrás egybeesése felett érzett öröm *nem tarthatott sokáig*. Amióta a Bizottság 2011. január 3-án közzétette a Brüsszel I. (44/2001/EK tanácsi) rendelet *átdolgozására* vonatkozó javaslatát⁷², tudjuk, hogy a párhuzamosság napjai meg vannak számlálva. A bizonytalanság tovább erősítheti azt a *kételyt*, amely az Európai Igazságügyi Térség mintájára kialakítandó „Luganói-Térség” jövőjét illetően egyes EFTA-tagállamokban, így különösen Svájcban⁷³ felmerült. *Axel Buhr* szerint a megújított Luganói Egyezménynek csekély hatása lesz az Európai Igazságügyi Térség fejlődésére, amely rohamléptekkel halad előre a Luganói Térség integrálódásához képest.⁷⁴

A tagállamokban a jogirodalom figyelmét elsősorban az egyezmény alkalmazásával kapcsolatos *újdonosságok* kötik le. Ezek közé tartozik a *csatlakozás* újraszabályozása (70–73. cikk). A korábbi szabályozás nehézségét Magyarország sikertelen csatlakozási kísérlete kapcsán közvetlenül is megtapasztalhattuk (lásd a jelen tanulmány II. pontját). Teljes mértékben egyetérthetünk *Pocar* kritikájával, miszerint „ezt a rendszert nem tartották igazán hatékonnak, többek között azért, mert a kérelmező államot egy szerződő állam támogatása ellenére is el lehetett utasítani, valamint azért, mert versengéshez vezethetett a csatlakozni kívánó államok támogatása vonatkozásában.”⁷⁵ Az új Luganói Egyezmény fenntartotta a *nyitottságot*, a 72. cikkében megállapított feltételek mellett *bármely más állam* csatlakozhat az egyezményhez. Az eljárási szabályok ugyan egyszerűsödtek, de a csatlakozáshoz továbbra is *valamennyi szerződő fél beleegyezésére van szükség*.⁷⁶ *Wagner* szerint a fenti szabályok hamarosan „élettel telhetnek meg”, mivel a 2009-ben elfogadott Stockholmi Program szerint „a szerződő felekkel együttműködésben fel kell mérni, hogy mely harmadik államokat lehetne ösztönözni az Egyezményhez való csatlakozásra.”⁷⁷

72 COM (2010) 748 végleges, 2011. 1. 3.

73 Svájc egy év késéssel (2010. október 20-án) helyezte letétbe a ratifikációs okmányt, valamint egyedüli szerződő államként fenntartással élt az új Luganói Egyezmény 34. cikk (2) bekezdésének alkalmazása tekintetében.

74 Buhr: i.m. (69. lábjegyzet) 182. p.

75 Pocar: im. (36. lábjegyzet) 153. p.

76 A csatlakozási tárgyalások elhúzódását a 72. cikk (3) bekezdése annak a kimondásával próbálja megakadályozni, hogy „a szerződő Felek arra töreksenek, hogy a letéteményes általi felkérést követően legkésőbb egy évvel beleegyezésüket adják”.

77 A Tanács információja a Stockholmi Programról - a polgárokat szolgáló és

III. A LUGANÓI EGYEZMÉNY

Az 1988. évi Luganói Egyezmény mintájára az új egyezmény értelmezése is egy *külön jegyzőkönyvben* kapott helyet.⁷⁸ A jegyzőkönyv praebambulumában a szerződő felek kinyilvánították azt a szándékukat, hogy megakadályozzák a *Brüsszel I. rendelettől eltérő értelmezés kialakulását*. Ennek érdekében a korábbinál nagyobb szerepet szántak az Európai Bíróságnak. A jegyzőkönyv 1. cikke az egyezményt értelmező bíróságokat arra kötelezi, hogy „megfelelően vegyenek figyelembe” minden olyan elvet, amelyet az egyezménnyel kötelezett államok bíróságai és az Európai Bíróság az 1968. évi Brüsszeli Egyezményre, az 1988. évi Luganói Egyezményre, a Brüsszel I. rendeletre, valamint az Európai Közösség és Dán Királyság között 2005-ben kötött megállapodásra vonatkozó határozataikban kifejlesztettek.⁷⁹ A 2. cikk lehetővé teszi azt, hogy az Európai Bíróság előtt folyó olyan előzetes döntéshozatali eljárásban, amelynek a tárgya az egyezmény vagy a fentebb felsorolt jogi aktusok értelmezése, az „egyezménnyel kötelezett azon államok” közül azok, amelyek nem tagjai az Európai Uniónak, *beadványokat vagy írásbeli észrevételeket nyújthassanak be*. Mivel ezek az államok előzetes döntéshozatali eljárást nem kezdeményezhetnek, ezen a módon közölhetik az álláspontjukat az Európai Bírósággal.⁸⁰

V. Magyarország és az új Luganói Egyezmény

Az 1996-2000 közötti sikertelen csatlakozási kísérlet után Magyarországnak már nem kellett egy újabb kudarctól tartania. Mint az Európai Közösség tagja, *minden külön eljárás nélkül* léphetett „az egyezménnyel kötelezett államok” sorába. A közösségi akarat formálódását a Tanács határozatai alapján lehetett nyomon követni, amelyek hírt adtak az egyezménynek a

---

védő, nyitott és biztonságos Európáról (2010/C 115/01), *HL C 115.*, 2010. 4. 4., 3.5.1. pont.

78 *HL L 339*, 2007. 12. 21., 27-29.

79 Staudinger, Ansgar: Lugano-Übereinkommen vom 30. Oktober 2007 über die gerichtliche Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen. In: Rauscher, Thomas (Hrsg.): *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht EuZPR / EuIPR*. Kommentar. München, 2011, 993. p.

80 Pocar: i.m. (36. lábjegyzet) 162. p.

közösség nevében történő aláírásáról⁸¹, majd egy évvel később a megkötéséről⁸². Mivel ezeknek a határozatoknak Magyarországon alig volt visszhangjuk, az új egyezmény hatályba lépése sem váltott ki különösebb érdeklődést.

Az új Luganói Egyezmény megkötéséhez nem volt szükség arra, hogy az Európai Közösség tagállamai közléseket és nyilatkozatokat tegyenek. (Ilyen kötelezettséget az egyezmény 71. cikke csak a hatálybalépés után csatlakozó államok számára ír elő.) Az egyezmény mellékleteinek Magyarországra vonatkozó rendelkezései a Brüsszel I. rendeletnek megfelelően kerültek rögzítésre.

Az I. melléklet szerint Magyarország „a Luganói Egyezmény által kötelezett valamely államban lakóhellyel rendelkező személlyel” szemben nem alkalmazza a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet 57. cikkét, a végrehajtás alá vonható vagyon fekvése szerinti joghatósági okot.⁸³ A II. melléklet szerint valamely államban hozott határozat végrehajthatóvá nyilvánítására irányuló kérelmet Magyarországon a megyei bíróság székhelyén működő helyi bírósághoz, Budapesten pedig a Budai Központi Kerületi Bírósághoz kell intézni. A III. melléklet azokat a bíróságokat sorolja fel, amelyekhez a végrehajthatóság tárgyában hozott határozat elleni jogorvoslati kérelem benyújtható. Magyarországon: a fellebbezést a megyei bíróság székhelyén lévő helyi bírósághoz (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bírósághoz) kell benyújtani; a fellebbezést a megyei bíróság (Budapesten a Fővárosi Bíróság) bírálja el⁸⁴. A IV. melléklet szerint Magyarországon a végrehajthatóság tárgyában hozott határozat elleni további jogorvoslat a felülvizsgálati kérelem. Magyarország neve a IX. mellékletben is felbukkan. Az 1. jegyzőkönyv II. cikke szerint a szerződő feleknek itt kell megjelölni azokat a szabályokat, amelyek alapján szavatossági és jótállási ügyekben

81 A Tanács 2007. október 15-i 2007/712/EK határozata a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezménynek a Közösség nevében történő aláírásáról. HL L 339., 2007. 12. 21.

82 A Tanács 2008. november 27-i 2009/430/EK határozata a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló egyezmény megkötéséről. HL L 147., 2009. 6. 10.

83 Kengyel-Harsági, i. m. (6. lábjegyzet) 74. p.

84 *2012-ben a megyei bíróság elnevezése törvényszékre, 2013-ban a helyi bíróságé járásbíróságra változott.

harmadik személyekkel szemben el lehet járni, amennyiben szavatossági vagy jótállási kereset az egyezmény 6. cikk (2) bekezdése és a 11. cikk alapján nem indítható. Magyarország az – általa el nem fogadott – harmadik féllel szembeni szavatossági vagy jótállási kereset helyett a IX. mellékletben a *Polgári perrendtartásnak a perbehívásra vonatkozó 58-60. §-át* jelölte meg.⁸⁵ (Bővebb magyarázat a jelen tanulmány II. pontjában olvasható.)

Az új egyezmény, amint arra fentebb is utaltunk, Magyarország számára nem jelent különösebb vonzerőt, mivel a „Luganói Térségben” csak Svájcra fűződik szorosabb kapcsolatok. Ám az „egyezmény által kötelezett államok” körének bővülése, amely a Stockholmi Program célkitűzései között is szerepel, már rövid távon is felértékelheti az egyezményt. Feltéve, ha túljut majd azon a válságon, amelyet a Brüsszel I. rendelet tervezett módosításából bekövetkező újbóli „párhuzamosság-vesztés” idézhet elő.

---

85 Kengyel-Harsági, i. m. (lásd. 6. lábj.) 231–233. p.

**IV. ÚJ TÁVLATOK
AZ IGAZSÁGÜGYI
EGYÜTTMŰKÖDÉSBEN**

A HATÁRON ÁTNYÚLÓ VÉGREHAJTÁS NEHÉZSÉGEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN¹

I. Jelen és jövő egy kutatás tükrében

1. Bevezetés

Az Európai Unió a megalakulásától kezdve nagy figyelmet fordított a határain átnyúló polgári jogvitákra, mivel a külföldi ítéletek lassú és bonyolult elismerésében, illetve végrehajtásában a belső piac kialakulásának egyik akadályát látta. Ennek megoldására született az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény, majd az azt felváltó 44/2001/EK rendelet polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, továbbá a 805/2004/EK rendelet a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról. Az erőfeszítések ellenére a bírósági ítéletek végrehajtása továbbra is az Európai Polgári Igazságügyi Térség *Achilles-sarkának* számított. A Bizottság rövid idő belül a Bizottság két Zöld Könyvet is kiadott a polgári bírósági határozatok hatékony végrehajtásáról. A 2006. évi Zöld Könyv² a bankszámlák letilthatóságának a kérdésével, a 2008. évi Zöld Könyv³ pedig az adósok vagyonának az átláthatóságával foglalkozott. Ezek alapján született meg az ideiglenes számlazárolási rendelet tervezte⁴, amelynek célja az, hogy hozzájáruljon az Unió belső piacának az Európa 2020 stratégiában megfogalmazott fejlesztéséhez, valamint a valódi Európai Polgári Igazságügyi Térség létrehozásához a végrehajtás területén. Az Európai Tanács 2009. december 10-én és 11-én Brüsszelben tartott ülésén új többéves programot fogadott el „A polgárokat szolgáló és védő, nyitott

---

1 Megjelenés helye: Varga István (szerk.): *Codificatio processualis civilis. Studia in Honorem Németh János*. Budapest, 2013, 49-78. (társzerző Harsági Viktória) [részlet]

2 COM(2006) 618 final.

3 COM(2008) 128 final.

4 COM(2011) 445 final.

és biztonságos Európa” címmel. A Stockholmi Programban⁵ az Európai Tanács úgy vélte, hogy a program ideje alatt folytatni kell az összes közbenső intézkedés (végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás) eltörlésének folyamatát. Az Európai Parlament és a Tanács 2012. december 12-én fogadta el a 44/2001/EK rendeletet felváltó 1215/2012 EU rendeletet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. Ezzel lényegében teljesítették a az EuMSz 81. § (2) a pontjában meghatározott feladata, miszerint az Európai Parlament és a Tanács a rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket állapít meg - különösen, ha ez a belső piac megfelelő működéséhez szükséges -, biztosítandó a következőket: [...] a bírósági és bíróságon kívüli ügyekben hozott határozatok tagállamok közötti kölcsönös elismerését és azok végrehajtását.

A jövőbeli közösségi szabályozás célja továbbra is a hitelezői érdekek védelme azokban az élethelyzetekben, amikor az adós vagyona külföldön található. Az adósnak általában érdekében állhat a végrehajtás akadályozása, a vagyonához való hozzáférés megghiúsítása. Fokozottan jelentkezik ez a probléma a nemzetközi vonatkozású ügyekben. Jól mutat rá a két Zöld Könyv arra, hogy az itt jelentkező gondok az adós vagyontárgyainak a feltárása és a külföldi bankszámlákon kezelt összegek biztosítási jellegű lefoglalása körül csoportosulnak.

Már a Zöld Könyveket megelőzően kiadott tanulmányok és könyvek is a határon átnyúló végrehajtás szabályozásának nehézségeire figyelmeztettek.⁶ A polgári és kereskedelmi ügyekben kialakult és ma már évtizedes múltra visszatekintő igazságügyi együttműködés ugyanis a nemzeti jog által szabályozott bírósági végrehajtásra nem terjed ki, hasonlóképpen a 2002. december 1-jétől működő igazságügyi hálózat sem foglalkozik részletesen a bírósági végrehajtás nemzeti szervezeti rendszerével. A végrehajtást illetően az Európai

---

5 A programot Stockholmban hozták nyilvánosságra és a svéd elnökség alatt fogadta el az Európa Tanács.

6 Andenas, Mads - Hess, Burkhard - Oberhammer, Paul: *Enforcement Agency Practice in Europe*. London, 2005.; Bernstoff, von Cristoph: *Mahnverfahren, Forderungsdurchsetzung und Kontenpfändung in der EU, Recht der Internationalen Wirtschaft*, 2007, 88. p.; Sonnabend, Lucie: *Der Einziehungsprozess nach Forderungs-pfändung im internationalen Rechtsverkehr*. München, 2007.; Leible, Stefan - Freitag, Robert: *Forderungsbetreibung in der EU*. München, 2008.; Hess, Burkhard: *Europäisches Zivilprozessrecht*. Heidelberg, 2010.

Unión belüli különbségek az elmúlt évtizedben tovább mélyültek, mivel az új tagállamok vagy a nemzeti szabályozásukat hozták magukkal vagy a csatlakozást megelőző jogharmonizáció során *különböző mintákat* választottak.

A felsorolt problémák miatt nem tekinthető véletlennek az, hogy az Bizottság által 2007-2013-ra meghirdetett „Civil Justice” program első pályázati kiírásában *a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés előmozdítása és a jobbiztonság növelése* az első helyen támogatott témák közé került.⁷

2. A kutatási projekt rövid leírása

„A határon átnyúló végrehajtás hatékonyságának a javítása” címmel benyújtott pályázatunk 2009 januártól másfél éven keresztül részesült az Európai Unió támogatásában.⁸ A projekt koordinálása a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán történt.⁹

A kutatáshoz az EU tagállamainak egy olyan *metszetét* választottuk ki, amely az összetételénél fogva alkalmasnak bizonyult arra, hogy a régi és az új tagállamok problémáit a határon átnyúló végrehajtás során egyaránt reprezentálta. A kutatás tíz országra terjedt ki, köztük két alapító tagállamra, Németországra és Olaszországra, két – kilencvenes években – csatlakozott tagállamra, úgymint Ausztriára és Finnországra, valamint hat új tagállamra, nevezetesen Magyarországra, Litvániára, Lengyelországra és Szlovéniára, továbbá Észtországra és Lettországra.¹⁰ A kiválasztás során azt

---

7 Specific Programme „Civil Justice” (2007-2013) Call for proposals 2009-1. 3. Programme objectives and priorities: 3.1 Projects aimed at promoting judicial cooperation in civil matters, with the aim of contributing to the creation of a genuine European area of justice in civil matters based on mutual recognition and mutual confidence.

8 A pályázatot *Verbesserung der Effektivität der grenzüberschreitenden Vollstreckung in der Europäischen Union* címmel, német nyelven nyújtottuk be. A megnyert projekt a JLS/CJ/2007- 1/22 - 30-CE-022780300-73 referenciaszámot kapta. A kutatás honlapja: www.guev.eu.

9 A kutatásban közreműködő intézmények: *Ausztriából*: Universität Wien, *Finnország*: University of Joensuu, *Litvánia*: University of Vilnius, *Magyarország*: Andrassy Gyula Német Nyelvű Egyetem (Budapest), Pázmány Péter Katolikus Egyetem (Budapest), Széchenyi István Egyetem (Győr), *Németország*: Universität Bayreuth, *Olaszország*: University of Padua.

10 Az Észtországra és Lettországra vonatkozó jelentést Prof. Vytautas Nekrošius és dr. Vígita Vėbraitė (University of Vilnius) készítette el.

is figyelembe vettük, hogy az említett országok között már hosszabb ideje intenzív gazdasági kapcsolatok alakultak ki. Közülük kilenc állam Közép- és Kelet-Európában összefüggő területet alkot, ami az egymás között jogi forgalmukban gyakorlati problémává teheti a határon átnyúló végrehajtás kérdését.¹¹ Végezetül az sem volt elhanyagolandó szempont, hogy a közép-európai országok és a balti államok a közös történelmi tradícióikból adódóan számos *jogrendszerbeli hasonlatossággal* is rendelkeznek.

A kutatás során *nem elégedhettünk meg* az egyes tagállamok végrehajtói szervezetének és végrehajtási jogának az összehasonlításával. A nemzeti és a közösségi szabályozás viszonyának az elemzésén túl arra a társadalmi kérdésre is választ keresünk, hogy az információ hiánya, a nyelvi nehézségek, a globalizációban rejlő veszélyforrások, az adatbázisok összekapcsolása vagy az adatvédelem milyen hatással vannak a hitelezők, illetve az adósok érdekeire. A Bizottság tervezett intézkedései nem jelentenek-e túlzott veszélyt az adósok számára? Milyen lehetőségei vannak a közösségi jogi szabályozás kiterjesztésének a végrehajtás eddig nem szabályozott területeire, különösen a határon átnyúló adósságbehajtásra. Mivel a kutatásban részt vevő tagállamok közül hat 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, ez lehetővé tette *az új tagállamok többletproblémáinak* a feltárását is.

A kutatómunka eredményeképpen javaslatokat fogalmaztunk meg a határon átnyúló végrehajtás hatékonyságának a növelésére, különös tekintettel arra, amikor a végrehajtás olyan adós ellen folyik, akinek a lefoglalható vagyona egy másik tagállamban van. Ehhez elsősorban a közép- és kelet-európai (főként) új tagállamok tapasztalatait használtuk fel, amellyel az eddigi kutatások eredményeit kívántuk kiegészíteni.

A kutatómunkát két nagy szakaszra bontottuk: a problémafeltáró („sein“) és a probléma-megoldó („sollen“) kutatásra. Elsőként egy ún. *problémakatalógust* állítottunk össze, amely az adósok vagyonának átláthatóvá tételével és az ideiglenes bankszámlázárolással kapcsolatos kérdéseket fogalmazott meg. A nemzeti jelentések beérkezése után rendeztük meg az első konferenciát¹², amelynek a célja a válaszok összehasonlító jellegű analízise volt. A probléma-megoldó kutatás során a nemzeti referenseknek javaslatokat

---

11 2009-2010-ben Magyarországon az EU tagállami közül a leggyakrabban német, osztrák, olasz és lengyel határozatok végrehajtására kerül sor.

12 Pécs, 2009. június 26-27.

fogalmaztak meg a határon átnyúló végrehajtás hatékonyságának a növelésére, különös tekintettel arra, amikor a végrehajtás olyan adós ellen folyik, akinek a lefoglalható vagyona egy másik tagállamban van. A szempontok egységesítését az első konferencia összegező megállapításaira épülő kérdőív biztosította. A különböző javaslatokat a második konferencián¹³, kerekasztal beszélgetés keretében próbáltuk meg közös nevezőre hozni.¹⁴

3. A kutatási hipotézisek

A kutatási hipotéziseinket a 2006. évi, illetve 2008. évi Zöld Könyvben felvázolt kérdésekre és válaszokra tekintettel fogalmaztuk meg. A kutatómunka első szakaszában (problémafeltáró kutatás) a kutatókat arra ösztönöztük, hogy a nemzeti joguk alapján mindazokat a tényezőket kimerítően vegyék sorra, amelyek az EU fenti két dokumentumában meghatározott célkitűzések (az adósok vagyonának átláthatóvá tétele, illetve az ideiglenes bankszámla zárolás megvalósítását előmozdíthatják vagy hátráltatják. A kutatók számára egy *problémakatalógust* állítottunk össze, amelyet a következőkben részletezendő főbb kérdések köré csoportosítottuk.

Az információhoz való hozzájutás a határon átnyúló végrehajtás kulcskérdése. A megfelelő mennyiségű információ éppúgy feltétele egy európai bankszámla letiltó rendelvénynek, mint az adós vagyonát feltáró közösségi szabályozásnak. Mivel az információhoz való hozzájutás szintje, illetve az információhiány mértéke tagállamonként nagyon különböző lehet, a 2008. évi Zöld Könyvben kilátásba helyezett végrehajtási kézikönyv összeállítása előtt az abban szereplő információk körét is meg kell határozni.

A nyelvi nehézségek egy jól működő információs rendszer esetében is megnehezíthetik a határon átnyúló végrehajtás hatékony foganatosításához szükséges adatok megszerzését. Az új tagállamok többletproblémájaként jelentkezhethet az, hogy a végrehajtási jogukat, mint a nemzeti jog részét, még nem fordították le az Európai Unióban leggyakrabban használt nyelvekre, mivel az amúgy is szűkös szakfordítói kapacitásuk a közösségi jog alkalmazásához szükséges jogszabályok és bírósági döntések lefordításával van elfoglalva.

---

13 Budapest, 2010. február 12-13.

14 A két konferencia teljes anyagát lásd: Harsági Viktória – Kengyel Miklós (szerk.): *Grenzüberschreitende Vollstreckung in der Europäischen Union*. München, 2011.

A globalizáció mint veszélyforrás. A követelések behajtásának a hatékonyságát a határon átnyúló pénzforgalom felgyorsulása is megnehezítheti.¹⁵ Mivel a pénzek, illetve a vagyonok mozgatása az EU belül, elsősorban az elektronikus alapokra helyezett pénzforgalom következtében, lényegesen egyszerűbbé vált, megnőtt a határon átnyúló fedezetelvonás veszélye.

Adósvédelem kontra hitelezővédelem. A végrehajtás hatékonyságának az egyik legfontosabb feltétele a hitelező, illetve az adósvédelem egyensúlyának a megteremtése. A volt szocialista országok adóspárti szemlélete a végrehajtás hatékonyságát veszélyeztette. Az adósvédelem szempontjainak az elhanyagolása másfelől nemcsak szociális problémák forrása lehet, hanem az alapvető emberi jogok sérelmével is együtt járhat.

Adatbázisok összekapcsolása, adatvédelem. A végrehajtás hatékonysága jelentősen növelhető lenne az egyes tagországok nyilvántartásainak az összekapcsolásával, európai adatbázisok megteremtésével. Ez a lehetőség ugyanakkor felveti az adatvédelem kérdését is, amelynek elhanyagolása a végrehajtási eljárásban az adósok kiszolgáltatottságát növeli.

Az új tagállamok lehetséges többletproblémái között kell megemlíteni a különböző nyilvántartások eltérő színvonalát, valamint a hatékony adós- és hitelező védelem kérdését.

A végrehajtásra vonatkozó szabályozásban rejlő problémák. Az eddigi közösségi jogi normák a végrehajtást megelőző eljárási szakaszra koncentráltak, ennél fogva alig tartalmaztak olyan szabályokat, amelyek a *végrehajtási cselekményekre vonatkoztak* volna. A projektnek azáltal kívántunk *innovatív jelleget* adni, hogy a kutatást a közösségi jog által eddig még nem érintett területekre is kiterjesztettük. Ezek közé tartoztak az olyan *határon átnyúló hatású intézkedések*, mint a külföldön vezetett bankszámlák zárolásának vagy a külföldön található ingóságok lefoglalásának a kérdése.

---

15 A 2006. évi Zöld Könyv szemléletes leírása szerint „az adósok manapság képesek pénzeiket azonnal átutalni a hitelezőjük által ismert számláról egy másik számlára ugyanabban vagy egy másik tagállamban, a hitelezők nem képesek ugyanilyen gyorsasággal zárolni ezeket a pénzeket”. COM(2006) 618 final, 3. p.

II. Állapotfelmérés

1. A végrehajtói szervezet

Az EU tagállamaiban a végrehajtás szervezeti rendszerét a strukturális hasonlóságok ellenére is lényeges különbségek jellemzik. Ennek a magyarázata az, hogy a bírósági szervezethez hasonlóan a végrehajtás felépítése is a szuverenitás körébe tartozó kérdés. A 2015-ig hatályos Brüsszel I. rendelet csak a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásra ír elő közös szabályokat (38–52. cikk), a végrehajtást a nemzeti jog körébe utalja, amit az erre vonatkozó kifejezett rendelkezés hiányában is megerősít azzal, hogy a végrehajtást érintő eljárásokban a végrehajtó állam bíróságainak a kizárólagos joghatóságát állapítja meg (22. cikk, 5. pont). Hess szerint a végrehajtási jog hosszú időn keresztül kiesett a jogösszehasonlítás látószögéből¹⁶ csak az utóbbi években nőtt meg iránta az érdeklődés.¹⁷

A végrehajtás szervezeti rendszerének a felépítése döntő mértékben attól függ, hogy az állam milyen mértékben kíván szerepet vállalni a bírósági határozatok végrehajtásában. Ennélfogva a bíróság, a bírósági tisztviselő (Rechtspfleger, ufficiale giuridizionario etc.) és a bírósági végrehajtó jogköre és jogállása lényegesen eltérhet egymástól a tagállamokban. A *közép-európai modell* a végrehajtást teljes egészében állami feladatnak tekinti, így Ausztriában és Németországban a bírósági végrehajtó állami hivatalt visel és hasonló megoldással találkozunk Olaszországban is. *A volt szocialista országok* ugyanezt a megoldást követték, de a rendszerváltás után a többségükben privatizálták a végrehajtói tevékenységet. Magyarországon 1994, Szlovéniában 1999, Észtországban 2001, Litvániában 2002, Lettországon 2003 óta a bírósági végrehajtók mint szabadfoglalkozásúak tevékenykednek. Lengyelországban a végrehajtó továbbra is állami hivatalt visel, de saját számlára dolgozik.¹⁸ *Finnországban* a végrehajtás az állami felségjog része,

---

16 Hess, i. m. (6. lábjegyzet) 604. p

17 Andenas-Hess-Oberhammer, i. m. (6. lábjegyzet); Kennett, Wendy: *The Enforcement of Judgments in Europa*, Oxford, 2000; Kerameus, Konstantinos: *Enforcement Proceedings, International Encyclopedia of Comparative Law*, Tübingen, 2002.

18 Weitz, Karol: *Probleme der Vollstreckung aus polnischer Sicht*. In Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 186. p.

ezért a szabályozás semmiféle magántevékenységet nem enged.¹⁹

Az eredményes végrehajtáshoz a bíróság, a bírósági tisztviselők és a bírósági végrehajtók *együttműködésére* van szükség. Ennek az egyik legfontosabb területe az információk cseréje, amelynek a jelentősége különösképpen megnő a határon átnyúló végrehajtás esetében. Nem tekinthető véletlennek az, hogy a 2008. évi Zöld Könyv kiemelten foglalkozik ezzel a kérdéssel és több lehetséges megoldást vázol fel.²⁰ A megvalósítást a nemzeti végrehajtó hatóságok közötti együttműködés hiánya nehezíti meg, amely az adóhatóságokkal ellentétben még nem alakult ki az EU tagállamaiban. A Bizottság számára 2004-ben készített tanulmány szerint „a nemzeti jogrendszerek különbözősége, illetve a hitelezők nem elegendő információja a többi tagállam struktúráira vonatkozóan akadályozza a határokon átnyúló adósságbehajtást. A tagállami jogrendszerek alapjául szolgáló struktúrák hasonlósága azonban alapját képezheti azok egymáshoz közelítésének.”²¹ A lehetséges megoldásról a kutatásban részt vevő tagállamok képviselői *különbözőképpen vélekedtek*.

2. Biztosítási intézkedések

A végrehajtás hatékonyságát fokozhatják a kellő időben elrendelt és megtett biztosítási intézkedések. Az *'Arrest'*, a *'sequestro conservativo'* vagy a *'zacasna odreba'* az ideiglenes jogvédelem körébe tartoznak, amelynek az eszközei egy jog vagy jogviszony veszélyeztetése esetén már a pusztán valószínűsítés alapján is igénybe vehetők, anélkül, hogy a jog (jogviszony) fennállását megállapítanák.²² Tekintettel arra, hogy ideiglenes jogvédelem nyújtására nagyon tág időhatárok között van lehetőség és a veszélyeztetés jellegétől függően a védelem sokféle fajtája igényelhető, a tagállamok többségében az ideiglenes intézkedések *differenciált rendszere* áll a jogkeresők rendelkezésére, amelyek közül elsősorban a végrehajtást biztosító eszközökkel foglalkozunk.

---

19 Ervo, Laura: Enforcement procedure in Finland. In., Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 49. p

20 COM(2008) 128 final, 3 a)-b).

21 Study Np. JAI/A3/2002/02 *on making more efficient the enforcement of judicial decisions within the European Union*, General Report, 48. p.

22 Rosenberg, Leo - Schwab, Karl Heinz - Gottwald, Peter: *Zivilprozessrecht*, München, 2010. 20-21. p.

Németországban az *Arrest* szolgál a végrehajtás biztosítására, amely dologi és személyi jellegű is lehet. Az előbbi az adós vagyona terjed ki, és akkor kerül rá sor, ha anélkül egy ítélet végrehajtása megghiúsulna vagy lényegesen megnehezülne.²³ Olaszországban a *sequestro conservativo*, illetve a *sequestro giudiziaro* áll a hitelezők rendelkezésére, az előbbi a pénzkövetelések biztosítására, míg az utóbbi ingók és ingóságok megőrzésére szolgál.²⁴ A *balti államok* polgári perrendtartásai kimerítően sorolják fel a bíróságok által elrendelhető biztosítási intézkedéseket.²⁵ Finnországban (és a többi skandináv államban) ennek az ellenkezőjével találkozunk: a törvény nem határozza meg a biztosítási intézkedések tartalmát, azt teljes egészében a bíró mérlegelésére bízta.²⁶ Hasonló rendelkezés található a magyar polgári perrendtartásban is, de csak a jogvita jogerős befejezéséig alkalmazható ideiglenes intézkedés tekintetében.²⁷ *Közép-Európában* továbbra is az osztrák jog hatása érvényesül, amely a végrehajtási eljárásban elrendelhető ideiglenes intézkedések körében szabályozza a pénzkövetelés biztosítására szolgáló eszközöket.²⁸ Hasonló feltételek mellett lehet a biztosítási intézkedés elrendelését kérni Lengyelországban²⁹, Szlovéniában³⁰ és Magyarországon³¹ is.

---

23 Leible, Stefan - Müller, Michael - Miquel Sala, Rosa: Länderbericht Deutschland. In Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 4. p.

24 De Christofaro, Marco: National Report Italy. In Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 119. p.

25 A litván polgári perrendtartás 145. §-a több mint tízféle biztosítási intézkedést sorol fel, amelyeket a bíróság kombinálhat és együttesen is alkalmazhat. Hasonló rendelkezés található a lett polgári perrendtartás 138. §-ában és az észt polgári eljárásjogi törvény 378. §-ában is. Nekrošius, Vytautas - Vėbraitė, Vigita: Enforcement Procedure in Baltic Countries: Lithuania, Latvia and Estonia. In Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 135. p.

26 Ervo, (19. lábjegyzet) 135. p.

27 Pp. 156. §

28 Frauenberger-Pfeiler, Ulrike: Studie zur Effektivität der grenzüberschreitenden Vollstreckung in den Mit-gliedstaaten der Europäischen Union. Länderbericht Österreich. In Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 154. p.)

29 Weitz, (18. lábjegyzet) 182-183. p.

30 Galič, Aleš: Probleme der grenzüberschreitenden Vollstreckung in Slowenien. In Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 211. p

31 Harsági Viktória - Herédi Erika - Kengyel Miklós - Király Lilla: Länderbericht Ungarn. In Kengyel-Harsági, i. m. (14. lábjegyzet) 241. p.

Az EU egyes tagállamaiban alkalmazható biztosítási intézkedések ismerete akkor vált fontossá, amikor a Brüsszel I. rendelet 47. § (1) bekezdése lehetővé tette azt, hogy egy elismerhető külföldi határozat esetében a kérelmező már a végrehajthatóvá nyilvánítás előtt igénybe vehesse a „kérelmezett tagállam jogának megfelelő” ideiglenes intézkedéseket, beleértve a biztosítási intézkedéseket is. Ezt a lehetőséget, amelyhez a belga jog szolgált modellként³², az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény nem ismerte.³³

A biztosítási intézkedések tagállami szabályozásával kapcsolatban *kevés kritika* fogalmazódott meg. A német referens elegendőnek tartotta a biztosítási intézkedések hatékonyságát. Mivel a bíróság a kérelmet csak sommás vizsgálatnak veti alá, az intézkedésről szóló döntés egy-két napon belül megszületik.³⁴ Hasonló elégedettséget tapasztaltunk a szabályozással kapcsolatban litván³⁵, lengyel³⁶ és osztrák részről is. Ausztriában „a gyakorlatban semmiféle panasz nem fogalmazódik meg a biztosítási intézkedésekkel kapcsolatban.”³⁷

3. A bankszámlák zárolása

A határon átnyúló végrehajtás egyik kulcskérdése a bankszámlák zárolhatósága. Amint a 2006. évi Zöld Könyv megállapította, hogy „jóllehet azonban az adósok manapság képesek pénzeiket azonnal átutalni a hitelezőjük által ismert számláról egy másik számlára ugyanabban vagy egy másik tagállamban, a hitelezők nem képesek ugyanilyen gyorsasággal zárolni ezeket a pénzeket.”³⁸ A Zöld Könyvben körvonalazott *ideiglenes bankszámla zárolás* megvalósításához legelőször is fel kell térképezni azokat az azonosságokat

---

32 Geimer, Reinhold - Schütze, Rolf A.: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. 2. Aufl, München, 2004. 677. p.

33 Az EuGVÜ 39. cikke egy későbbi időponttól engedélyezte a biztosítási intézkedések megtételét: A 36. cikk szerinti jogorvoslatra meghatározott időtartam alatt, az ilyen jogorvoslat elbírálásáig, végrehajtási intézkedés nem tehető, kivéve annak a félnek a vagyona elleni biztosítási intézkedést, aki ellen a végrehajtást kérték.

34 Leible-Müller-Sala, (23. lábjegyzet) 43. p.

35 Nekrošius-Vėbraitė, (25. lábjegyzet) 135-136. p.

36 Weitz, (18. lábjegyzet) 206. p.

37 Frauenberger-Pfeiler, (28. lábjegyzet) 180. p.

38 COM(2006) 618 final, 3. p.

és különbségeket, amelyek az egyes tagállamok között a nemzeti jog szabályozásából adódnak. Az erre irányuló vizsgálatunk egyebek között olyan szempontokra terjedt ki, mint a hitelezőktől elvárható információ mennyisége, a zárolás elrendelésének időpontja és módja, a sorrendiség kérdése, a zárolás alól mentes összeg nagysága, a bank felelőssége, valamint a zárolás költségei.

Az adós bankszámlájának a zárolását a hitelezőnek bizonyos *alaphinformációk megadásával* kell kezdeményeznie a bíróságnál vagy a végrehajtónál. Az információ mennyiségére vonatkozóan Németországban a *Bestimmtheitsgrundsatz* érvényesül, amely szerint a végzésben a lefoglalt követelést és a jogalapot olyan pontosan kell meghatározni, hogy kétséget kizáróan megállapítható legyen, mely követelés a végrehajtás tárgya.³⁹ A hitelezőtől általában nem várható el az, hogy az adós bankszámlaszámáról és az azon lévő összeg nagyságáról pontos ismeretekkel rendelkezzen. Ezért Németországban elegendő a bankszámla típusát⁴⁰, Ausztriában a követelés hozzávetőleges összegét⁴¹, Lengyelországban az adós bankszámláját vezető bankfiókot megjelölni.⁴² Szlovéniában is elegendő az adós számláját vezető bankfiókot megjelölni, ha a hitelező valószínűsíti, hogy a számlaszámhoz nem férhetett hozzá. Ebben az esetben a bíróság hivatalból szerzi be a szükséges információkat.⁴³ Az olasz hitelező a végrehajtást elrendelő határozat másolatával ahhoz a bankhoz fordul, amelyik vélhetően az adósának a bankszámláját kezeli. A számlaszámot vagy az összeget nem kell megjelölnie. Ha a banktól nemleges választ kap, a szükséges információ megszerzése érdekében a bírósághoz fordulhat.⁴⁴

Litvániában a felperesnek már a keresetlevelében meg kell adnia a bankszámla számát és a bank adatait, ha az alperes jogi személy.⁴⁵ Magyarországon a bíróságnak az érdemi tárgyalás során jegyzőkönyvbe kell foglalnia a végrehajtáshoz szükséges adatokat, így a gazdálkodó szerve-

---

39 Leible/Müller/Sala, 12. p. (23. lábjegyzet)

40 up.

41 Frauenberger-Pfeiler, 162. p. (28. lábjegyzet)

42 Weitz, 190. p. (18. lábjegyzet)

43 Szlovéniában a jogi személyek folyószámlái nyilvánosak és a Központi Bank weboldalán hozzáférhetők. Galič, 219. p. (30. lábjegyzet)

44 De Christofaro, (24. lábjegyzet) 121. p.

45 Nekrošius-Vėbraitė, (25. lábjegyzet) 136. p.

zetek esetében a számlaszámot és a számlát vezető bank nevét.⁴⁶ Ennek hiányában a végrehajtó feladata az, hogy az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyaira vonatkozó adatokat, beleértbe a bankszámla számát is, beszerezze.⁴⁷ Hasonló feladatot ír elő a végrehajtó számára a lett és az észt polgári perrendtartás is.⁴⁸

A felsorolt megoldások nagyon változatosak, mégis közös bennük az, hogy *nem kívánják a hitelező helyzetét megnehezíteni*. Az adós bankszámlájára vonatkozó adatszolgáltatást csak akkor várják el a hitelezőtől, ha az a nyilvános regiszterekben hozzáférhető (pl. jogi személyek vagy gazdálkodó szervezetek esetében). Egyéb esetekben a bíróság hivatalból állapítja meg a bankszámla zárolásához szükséges adatokat vagy a törvény a végrehajtó feladatává teszi.

A bankszámla zárolását a hitelezők már a keresetlevél benyújtása előtt vagy az alapeljárás megindításával egy időben kezdeményezhetik. A zárolásra – különböző feltételekkel – ideiglenes intézkedésként, biztosítási intézkedésként, valamint a biztosítási illetve kielégítési végrehajtás keretében is sor kerülhet. Az egyes tagállamok között *különbségek vannak* abban, hogy *ki rendelheti el* a bankszámla zárolását,⁴⁹ illetve az igényérvényesítés különböző szakaszaiban milyen következmények fűződnek hozzá. Ha a bankszámla zárolására az alapeljárás megindítása előtt került sor, akkor az adósnak biztosítani kell azt a jogot, hogy a zárolás feloldását kezdeményezze, amennyiben a hitelező egy megadott határidőn belül az alapeljárást nem indította meg.⁵⁰ Az ideiglenes intézkedés keretében elrendelt zárolás Ausztriában,⁵¹ illetve Szlovéniában csak a bankszámla zárlatához vezet, ami nem eredményez zálogjogot.⁵² A szabályozásában megnyilvánuló eltérés összességében *nem jelentős* a tagállamok között.

---

46 Pp. 141. § (1) bek.

47 Vht. 47. § (1) bek.

48 Nekrošius/Vébraitė, (25. lábjegyzet) 138. p. (25. lábjegyzet) 136. p.

49 A letiltását általában a bíróság vagy a végrehajtási bíróság rendeli el, de a végrehajtási eljárásban a bírósági végrehajtó is jogosult lehet rá, így pl. Lengyelország vagy Magyarország esetében.

50 Leible-Müller-Sala, (23. lábjegyzet) 15. p.; Galič, (30. lábjegyzet) 211. p.

51 „Mivel a számla nem más, mint a számlatulajdonos követelése a bankkal szemben, a „zárlat” jogi értelemben a bankhoz intézett tilalom arra nézve, hogy a mindenkori számlatulajdonosnak ne teljesítsen” Frauenberger-Pfeiler, (28. lábjegyzet) 211. p.

52 Galič, (30. lábjegyzet) 211. p.

*A foglалás alóli mentesség szabályozása a tagállamokban hasonló elveken nyugszik, amennyiben a természetes személyek megélhetését, illetve a harmadik személyek irányában fennálló tartási kötelezettségük teljesítését hivatott biztosítani. A tagállamok között mindazonáltal lényeges különbségek vannak a mentesség mértékét illetően. A Németországban bevezetett Pfändungsschutzkonto (P-Konto) csaknem ezer euró összegig⁵³ automatikus mentességet biztosít az adós számára. Bármelyik ügyfél igényelheti azt, hogy a folyószámlája P-Kontoként legyen vezetve.⁵⁴ Ausztriában a létminimum alatti összeg mentes a foglалás alól. Az aktuális összeget minden évben a szövetségi igazságügyminiszter rendelete állapítja meg.⁵⁵ Olaszországban a törvény a munkabérből szerzett jövedelem egyötödének a lefoglалását teszi lehetővé.⁵⁶ Lengyelországban elsősorban a munkabér élvez mentességet.⁵⁷ Szlovéniában a segélyek és társadalombiztosítási ellátások, valamint létminimum és a tartási kötelezettség határáig a munkabérek mentesek a foglалás alól. A szabályozás a kétszeres foglалást kívánja elkerülni, amely a munkabérré történő végrehajtás után még a banknál is fenyegetné az adóst.⁵⁸ Magyarországon a természetes személy bankszámlája az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegéig mentes a foglалás alól. Ez az összeg 2010-ben éppen száz euró volt.⁵⁹ Ez az áttekintés egyben válasz is a 2006. évi Zöld Könyvben feltett 14. számú kérdésre.⁶⁰ A tagállamok között fennálló különbségekre tekintettel *a foglалás alól mentes összeget a nemzeti jog alapján kell meghatározni.**

---

53 Egyedülállóknak esetében 985,15 euró havonta tartási kötelezettség nélkül.

54 Leible-Müller-Sala, (23. lábjegyzet) 20. p.

55 Frauenberger-Pfeiler, (28. lábjegyzet) 177. p.

56 Codice di procedura civile, Art. 545

57 Tartási követelések címén a munkából származó jövedelem 3/5-ét, egyéb követelések címén az 1/2-ét lehet végrehajtás alá vonni. Weitz, (18. lábjegyzet) 204. p.

58 Galič, (30. lábjegyzet) 222-223. p.

59 Az öregségi nyugdíj legalacsonyabb összegét a Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetéséről szóló CXXX. törvény 28.500 Ft-ban határozta meg. Az összeg azóta nem emelkedett.

60 A végrehajtás elrendelésekor/foganatosításakor a végrehajtás alól mentes összegeket hivatalból kell figyelembe venni vagy az adósra kell bízni, hogy a mentességet érvényesítse? Hogyan és ki számítsa ki a végrehajtás alól mentes összegeket, és minek az alapján? COM(2006) 618 final, 4. p.

A bankszámlák zárolásának költségeit illetően lényeges különbségek vannak az egyes tagállamok között.⁶¹ Általános elv az, hogy a költségeket a hitelezőnek kell megelőlegeznie és az adósnak viselnie. Meg kell jegyeznünk azt, hogy a költségek többnyire eljárási illeték formájában merülnek fel, a bankok általában nem számítanak fel külön díjat a letiltásért. A 2006. évi Zöld Könyv szerinti európai letiltási rendelvény alapján történő eljárás kétségtelenül többlet-feladatokat róhat a bankokra, de ez nem indokolja azt, hogy a hitelezőktől előleget követeljenek vagy a költségeiket utólag felhasználhassák. Erre csak a hitelezők rosszhiszemű vagy célszerűtlen magatartása esetében kerülhetne sor.

4. Az adós vagyonának a feltérképezhetősége

Az információszerzés kérdése nemcsak a bankszámla zárolásának a kezdeményezésekor merül fel, hanem az adós lakcímének, illetve vagyoni helyzetének a felkutatása során is. A 2008. évi Zöld Könyv ide vonatkozó megállapítása szerint „nemzeti szinten jelenleg általában különböző információforrások – elsősorban nyilvántartások és adósn nyilatkozatok segítségével biztosítják az adós vagyonának átláthatóságát. Bár a nemzeti rendszerek alapvető alkotóelemei hasonlóknak tűnnek, jelentős eltérések mutatkoznak a hozzáférés feltételei, az információszerzési eljárások, valamint a rendszerek tartalma és általános hatékonysága tekintetében”⁶²

A 2008. évi Zöld Könyv az adós vagyonáról való információszerzésnek *két különböző módját vázolta fel*, úgymint az adós általi vagyonfeltárást, valamint a közhitelű nyilvántartásokból történő tájékozódást. Németországban, Olaszországban és Lengyelországban az adós vagyonfeltáró nyilatkozata az információszerzés elsődleges forrása, míg Ausztriában és Szlovéniában a kétféle módszer együttesen is alkalmazható. *Németországban* a foglalás vagy a végrehajtás sikertelensége esetén a hitelező kezdeményezésére a bí-

---

61 A bírósági költségek Szlovéniában a legmagasabbak, ahol az ideiglenes bankszámla zárolásért 74 eurót kell fizetni. Németországban a végrehajtási bíróság eljárási illetéke mindössze 15 euró. Kb. 20 eurónyi költséggel kell számolni Ausztriában és Lengyelországban (Az adatok 2009. évre vonatkoznak.) Azokban az országokban, ahol a bankszámla zárolását a bírósági végrehajtó is foganatosíthatja (pl. Magyarország, Litvánia), ott az esetleges többletköltségek a végrehajtó díjazása során merülnek fel.

62 COM(2008)128 final, 3. p.

rósági végrehajtó hívja fel az adóst a vagyonyilatkozatának megtételére, amelynek a tartalmát a törvény határozza meg. 2013-tól az eskü alatti nyilatkozatra irányuló eljárást a vagyonról szóló tájékoztatás váltja fel. A jövőben az adóst nemcsak a sikertelen foglalás vagy végrehajtás esetében lehet a vagyonyilatkozata megtételére felhívni, hanem már az eljárás kezdetén is.⁶³ Ezen túlmenően a hitelező, illetve a bírósági végrehajtó a közhitelű nyilvántartásokból is szerezhet információkat. *Olaszországban* a 2005-2006. évi reform óta a törvény kötelezi az adóst arra, hogy eskü alatti nyilatkozatot tegyen a vagyoni helyzetéről és az adósainak a nevééről.⁶⁴ *Lengyelországban* a hitelező indítványára a bírósági végrehajtó köteles az adóst a vagyonának a feltárására felhívni, de csak olyan mértékben, amely a követelés kielégítéséhez szükséges. A teljes vagyonfeltárára csak egy külön eljárás keretében van lehetőség. A vonatkozó adós pénzbírsággal vagy egy hónapig tartó elzárással is büntethető.⁶⁵ A hitelező és a végrehajtó szervek a közhitelű nyilvántartásokból is szerezhetnek információkat.

Litvániában az adóst, hacsak nem politikus vagy tisztviselő, nem lehet kötelezni a vagyoni helyzetének a feltárására. Emiatt az adós vagyonára vonatkozó információkat a közhitelű nyilvántartásokból lehet összegyűjteni. A feladat a hitelezők és ügyvédjeik mellett döntően a bírósági végrehajtókra hárul, akiktől a szükséges és térítés nélküli felvilágosítást sem a magánszemélyek, sem a hatóságok nem tagadhatják meg.⁶⁶ Hasonló szabályozással találkozunk *Észtországban* és *Lettországban* is. Az észti hitelezők helyzetét megkönnyíti az, hogy valamennyi közhitelű nyilvántartás elektronikus, ennél fogva a jogosultak könnyen elérhetik a szükséges információkat.⁶⁷ Nehezebb a lett hitelezők helyzete, akik csak a népszerűségi nyilvántartásba tekinthetnek be szabadon. A többi nyilvántartáshoz való hozzáférés korlátozott, esetenként még a végrehajtók számára is, akik mint szabadfoglalkozásúak tevékenykednek.⁶⁸ *Magyarországon* ugyancsak a különböző közhitelű nyilvántartások alapján lehet az adós vagyoni helyzetét feltárni. A végrehajtó feladata az, hogy szükség esetén beszerezze az adós jövedelmére,

---

63 Leible-Müller-Sala, (23. lábjegyzet) 22. p.

64 De Christofaro, (24. lábjegyzet) 118. p.

65 Weitz, (18. lábjegyzet) 198. p.

66 Nekrošius-Vėbraitė, (24. lábjegyzet) 142. p.

67 uo. 143-144. p.

68 uo. 143-144. p.

valamint a végrehajtás alá vonható vagyontárgyaira vonatkozó adatokat. A nyilvántartásokat vezető hatóságok és szervezetek nyolc napon belül kötelesek a végrehajtó megkeresésének illeték- és díjmentesen eleget tenni.⁶⁹ *Finnországban* a végrehajtó kutatja fel az adós lakóhelyét és a vagyonára vonatkozó adatokat is.⁷⁰

Szlovéniában egyes rendszer érvényesül: az adós vagyonának a feltáráshoz elsősorban az adós vagyonyilatkozatát, másodsorban a közhitelű nyilvántartások adatait kell felhasználni.⁷¹ *Ausztriában* a bíróság, a bírósági ügyintéző (Rechtspfleger) és a végrehajtó egyfelől hivatalból betekinthez a közhitelű nyilvántartásokba, másfelől a hitelező indítványára vagy hivatalból az adóst vagyonyilatkozat megtételére hívja fel. A hamis adatok szolgáltatása büntetőjogi következményeket, míg a nyilatkozattétel megtagadása kényszerintézkedéseket vonhat maga után.⁷²

---

69 Harsági, (31. lábjegyzet) 244-245. p.

70 Ervo, (19. lábjegyzet) 72-73. p.

71 Galič, (30. lábjegyzet) 224. p.

72 Frauenberger-Pfeiler, 167-168. p. (28. lábjegyzet)

MAGYARORSZÁG TÍZ ÉVE AZ EURÓPAI UNIÓ POLGÁRI IGAZSÁGÜGYI EGYÜTTMŰKÖDÉSÉBEN¹

I. A rendszerváltozástól a csatlakozásig

1988 őszén Magyarország a közép-kelet-európai országok közül *elsőként* írt alá kereskedelmi és gazdasági megállapodást az Európai Gazdasági Közösséggel.² Még ugyanebben az évben sor került a diplomáciai kapcsolatok felvételére is. 1991 nyarán szétesett a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa és felbomlott a Varsói Szerződés is. Az Európai Közösségekkel és azok tagállamaival megkezdett tárgyalások a *társult tagságról* rövid idő alatt eredményre vezettek, de az 1991. december 16-án megkötött társulási szerződés csak 1994. február 1-jén lépett életbe.³ A 67. cikk a gazdasági integráció egyik alapvető feltételévé tette azt, hogy Magyarország „jelenlegi és jövőbeli szabályait közelítsék a Közösség jogszabályaihoz”. 1993 júniusában a koppenhágai csúcstalálkozón a tagállamok első alkalommal nyilvánították ki, hogy a közép- és kelet-európai új demokráciák akkor lehetnek az Európai Unió tagjai, ha teljesítik a politikai, gazdasági és jogharmonizációs előírásokat.⁴

A kilencvenes évek elején Magyarországon kevesen gondoltak arra, hogy az Európai Közösségekhez, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozásra *tizenöt évet* kell várni. Az integrációra való felkészülés és a jogharmonizáció nagy lendülettel indult meg és Magyarország 1994. április 1-én elsőként

---

1 Megjelent a Magyar Jogban, 61. évf. (2014) 5. sz. 257- 267. p

2 Megállapodás a Magyar Népköztársaság és az Európai Gazdasági Közösség között a kereskedelemről, valamint a kereskedelmi és gazdasági együttműködésről (1988. szeptember 26).

3 Európai megállapodás egyrészről a Magyar Köztársaság, másrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről. Kihirdette az 1994. évi I. törvény.

4 <http://eu.kormany.hu/a-magyar-eu-tagsag-tortenete> (2013. 10. 24).

kérte a felvételét az Európai Unióba.⁵ A koppenhágai kritériumok alapján a Bizottság 1997 júliusában Magyarországot öt másik országgal együtt (Ciprus, Csehország, Észtország, Lengyelország és Szlovénia) alkalmasnak ítélte a csatlakozási tárgyalásokra. Az ezredforduló idején egyre több vita támadt a tagállamok között a bővítés pénzügyi forrásairól. A csatlakozási folyamatot az is lelassította, hogy az Európai Unió további hat állammal (Málta, Bulgária, Lettország, Litvánia, Románia és Szlovákia) is megkezdte a tárgyalásokat.⁶

Az események 2002-ben gyorsultak fel ismét. A koppenhágai csúcstalálkozón tíz tagjelölt állammal sikeresen befejeződtek a tagfelvételi tárgyalások. 2003 tavaszán Magyarországon népszavazást tartottak, amelyen a szavazásra jogosultaknak csak 46 %-a vett részt, de túlnyomó többségük (84 %) támogatta az Európai Unióhoz való csatlakozást. A magyar miniszterelnök 2003. április 16-án Athénban kilenc másik csatlakozó ország vezetőjével együtt aláírta a csatlakozási szerződést, amely 2004. május 1-jén lépett hatályba.

II. Jogharmonizáció a polgári eljárásjog területén

A magyar polgári eljárásjog, valamint a nemzetközi polgári eljárásjog rendszerváltás utáni gyors harmonizációja nem tűnt megoldhatatlan feladatnak. A hatályos polgári perrendtartás ugyan 1952-ben született és számos jogintézménye a kommunista ideológiát tükrözte vissza, de az 1972. évi novella már jelentősen tompított a törvény „osztályharcos” jellegén.⁷ A felek rendelkezési jogának a korlátozása, a bírói-ügyészi túlsúly, a vizsgálati elv alkalmazása és az egyfokozatú jogorvoslati rendszer ugyanakkor nem voltak összeegyeztethetők a jogállamisággal. Az Alkotmánybíróság határozatai, valamint az 1992 és 1999 között született novellák megszüntették a törvény kirívó hiányosságait.⁸ A bírósági szervezet és igazgatás reformjára

---

5 Lengyelország 1994. április 8-án, Románia 1995. június 22-én, Szlovákia 1995. június 27-én, Szlovénia 1996. január 16-án, Csehország 1996. január 17-én nyújtotta be felvételi kérelmét.

6 <http://eu.kormany.hu/a-magyar-eu-tagsag-tortenete> (2013. 10. 24).

7 Kengyel Miklós: Illúzió és valóság. A szocialista polgári eljárásjog-tudomány hét évtizede. *Jura*, 1996, 10-19., uő. *A bírói hatalom és a felek rendelkezési joga a polgári perben*. Budapest, 2003, 294-297. p.

8 Kengyel Miklós: A rendelkezési és a tárgyalási elv a Polgári perrendtartás 1995. évi módosítása után. *MJ*, 1996, 278-285. p.

– hosszas politikai csatározás után – 1997-ben került sor.⁹ Az átmeneti korszak jelentős eredményének könyvelhető el a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény, valamint a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény. Ez utóbbi már külön fejezet szentelt a külföldi bírósági, illetve választottbíróági határozatok végrehajtásának és a szabályozásnál figyelembe vette azokat a nemzetközi egyezményeket is, „amelyeket Magyarország kötött, illetőleg amelyekhez feltehetően csatlakozni fog”.¹⁰

Még kedvezőbb volt a helyzet a nemzetközi polgári eljárásjog esetében, amelynek a legfontosabb szabályait a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi törvényerejű rendelet szabályozta. A hazai jogirodalomban csak 'Kódex' néven emlegetett jogszabály ugyan a szocialista jogalkotás terméke volt, de az előrelátó szabályozás következtében még a rendszerváltás idején is használható jogforrásnak bizonyult. A sikerét – egyebek között – annak is köszönhetette, hogy az első tervezetét, még 1948-ban, a nagy magyar jogtudós, Szászy István állította össze.¹¹

A kilencvenes évek elejének jogharmonizációs feladatai között szerepelt a külföldieket hátrányosan megkülönböztető rendelkezések kiiktatása is. A diszkrimináció azonban nem az eljárási törvényben, hanem sokkal inkább a bírósági ügyviteli szabályok alkalmazása során nyilvánult meg. „Ennek fő oka, hogy a köztudomásúan jelentős bírói munkateher miatt a bíróságok a lehetőségekhez képest munkájuk leegyszerűsítésére töreksenek és az ügyek mielőbbi befejezésére való törekvés is adott esetben a külföldi állampolgárok jogérvényesítési-tésének a csorbítását eredményezheti.”¹²

A polgári perrendtartás is tartalmazott olyan rendelkezéseket, amelyek ha nem is akadályozták meg, de mindenesetre megnehezítették a külföldiek jogérvényesítését. Ezek közé tartozott pl. az alávétéses illetékességre vonatkozó korszerűtlen szabályozás (Pp. 41. §), amely az 1968. évi Brüsszeli Egyezményhez 17. cikkéhez képest lényegesen szigorúbb alaki szabályokat

9 Németh János: Az átmeneti időszak igazságszolgáltatásának jelenlegi helyzete a közép- és kelet-európai országokban. *MJ*, 1998, 129-141. p.

10 Vida István: A bírósági végrehajtás. In Németh János - Kiss Daisy (szerk.): *A bírósági végrehajtás magyar-zata*. Budapest, 2004, 868. p.

11 Mádl Ferenc - Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Budapest, 2012. 84. p.

12 Gátos György - Kecskés László: Jogharmonizáció és a polgári eljárásjog reformja. *MJ*, 1991, 720-722. p.

írt elő a megállapodás érvényességére nézve. De megemlíthetjük még a külföldi fél által adott meghatalmazásra, továbbá a külföldi közokiratokra vonatkozó nehézkes rendelkezéseket is, nemkülönben a külföldi iratok kézbesítésére vonatkozó eltérő szabályozást is. A Pp. 85. § (3) bekezdése a külföldiek részére a költségmentes perlést csak a Magyar Állam által kötött nemzetközi megállapodás vagy viszonyosság esetében engedélyezte. Az ún. tárgyi költségmentesség a külföldit nemzetközi megállapodás vagy viszonyosság hiányában is megillette, a perköltség-biztosíték alól azonban csak akkor mentesült, ha ezt nemzetközi megállapodás vagy viszonyosság lehetővé tette. A felsorolt rendelkezések módosítása, illetve az Európai Unió szabályaihoz való hozzáigazítása csak fokozatosan valósult meg.¹³

III. Kísérlet a Luganói Egyezményhez való csatlakozásra

A kilencvenes években több volt szocialista ország is célul tűzte ki a Luganói Egyezményhez való csatlakozást, Közéjük tartozott a Cseh Köztársaság, Észtország, Magyarország és Lengyelország is.

A magyar diplomáciai törekvések, legalábbis a csatlakozáshoz szükséges *első lépések* megtétele tekintetében, sikerre vezettek: Finnország elvállalta a „keresztapa” szerepét és a Finn Köztársaság Kormánya 1996. november 18-án – az Osztrák Köztársaság Kormánya támogatásával – kérelmet intézett a svájci Szövetségi Tanácshoz, mint az Egyezmény Letéteményeséhez, hogy Magyarország kapjon meghívást az egyezményhez való csatlakozásra. Ezt a tényt a svájci Szövetségi Külügyminisztérium a svájci Magyar Nagykövetséggel 1996. november 29-én jegyzékben közölte. Ezt követően a Magyar Köztársaság Kormánya megtette az Egyezmény 63. cikkében előírt *közléseket és nyilatkozatokat*.¹⁴

A Luganói Egyezményhez való csatlakozás előkészítése érdekében¹⁵ a

---

13 Így pl. az alávetéses illetékességre vonatkozó szabályozást 2001-ben, a kézbesítésre, illetve a külföldiek költségmentességére vonatkozó szabályozást csak 2004-ben módosították.

14 A közlések és a nyilatkozatok tartalmát a 2392/1997. (XII. 3.) Korm. határozat állapította meg.

15 Brávác Ottóné - Szűcs Tibor: A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Luganói Egyezmény alkalmazásának egyes kérdései különös tekintettel a magyar jogra vonatkozó rendelkezésekre. *Európai Tükör*, 1999, 5-47. p.

kormány megbízta az igazságügyi miniszter azzal, hogy vizsgálja felül az Egyezmény tárgykörét érintő egyes hazai – nemzetközi magánjogi, polgári eljárásjogi, végrehajtási jogi – jogszabályokat és a szükséghez képest tegyen előterjesztést azok módosítására, illetve kiegészítésére. A felülvizsgálat legfontosabb hozadéka a 2000. évi CX. törvény lett, amely a Luganói Egyezményhez való csatlakozásra tekintettel jelentősen módosított az Nmjtvr.-nek a joghatóságra és külföldi határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályait.¹⁶

Az ezredfordulón Magyarország valóban a Luganói Egyezmény kapujában állt,¹⁷ de a várt bebocsátás mégis elmaradt. Ebben a magyar diplomácia bizonytalankodása éppúgy szerepet játszott, mint a rossz időzítés: a Brüsszeli és a Luganói Egyezmény tervezett felülvizsgálata miatt egyes szerződő államok nem tartották időszerűnek a magyar csatlakozást.¹⁸ A 2000-ben abbamaradt tárgyalások nem is folytatódtak tovább, mert 2002-ben befejeződtek a csatlakozási tárgyalások és Magyarország előtt megnyílt az út az Európai Unióba való belépéshez. A volt szocialista országok közül csak Lengyelország járt sikerrel. Már 1993-ban megnyerte Hollandiát „keresztapának” és 1998-ra valamennyi szerződő állam támogatását megszerezte, így 2000. február 1-ei hatállyal csatlakozhatott a Luganói Egyezményhez.¹⁹

IV. Felkészülés a csatlakozásra

Az igazságügyi együttműködésről szóló fejezet tárgyalása 2001 novemberében úgy zárult le, hogy Magyarország egyetlen szabály alkalmazása alól sem kért átmeneti mentességet. A több mint tíz éve tartó jogharmonizációnak köszönhetően a magyar polgári eljárásjog *már nem szorult nagyobb változtatásra* a csatlakozást megelőzően. Mindazonáltal törvénymódosításokra és kormányhatározatokra volt szükség ahhoz, hogy 2004. május 1-je a

16 Vékás Lajos: Die Reform des internationalen Zivilverfahrensrecht in Ungarn. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2002, 142-145. p.; Kecskés László: A civilisztikai jogalkalmazást érintő újabb EU jogalkotással kapcsolatos néhány elméleti kérdés. *Európai Jog*, 2006, 7-10. p.

17 Kengyel Miklós: Magyarország a Luganói Egyezmény kapujában. *MJ*, 1999, 329-338. p.

18 Kecskés: i.m. (16. lábjegyzet) 7. p.

19 Wágner, Rolf: A Luganói Egyezmény életbe lépése a Lengyel Köztársaságban. *MJ*, 2000, 699-700. p.

közösségi jog a polgári igazságügyi együttműködés területén zökkenőmentesen alkalmazható legyen.

Még javában tartottak a csatlakozási tárgyalások, amikor lényeges változások kezdődtek el az Európai Unió polgári eljárásjogában.²⁰ Az Amszterdami Szerződés hatályba lépése után,²¹ amelyet a jogirodalom „drámai fordulatként” értékelte²², az igazságügyi együttműködés területén felgyorsult a közösségi jogalkotás tempója, mivel a módosított EK-Szerződés 65. cikke lehetővé tette a másodlagos közösségi jogforrások útján történő szabályozást.²³ A Tamperei Program (1999-2004) keretében sorra születtek meg a – korábbi nemzetközi egyezményeket felváltó – rendeletek „a szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség” megerősítése érdekében. 2001. május 31-én lépett hatályba a *kézbiztosítási*,²⁴ július 1-jén a *bizonyításvédelmi*,²⁵ 2002. március 1-jén a *Brüsszel I.*²⁶ és a *Brüsszel II.*²⁷, majd május 31-én a *fizetéseképtelenségi rendelet*.²⁸ Közös jellemzőjük az, hogy a közösségi

20 Wöperla Zsuzsa: Megjegyzések a polgári eljárásjogi harmonizáció szükségességétől és realitásáról. *Európai Jog*, 2003, 17-20. p.

21 Amszterdami szerződés az Európai Unióról szóló szerződés, az európai közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó okmányok módosításáról (OJ C 340, 10.11.1997, p. 1-81). Hatályos 1997. május 1-től.

22 Rechberger, Walter H.: Az európai polgári eljárásjog mai állapotáról. *Miskolci Jogi Szemle*. 2008, 111-120. p.

23 Hess, Burkhard: *Europäisches Zivilprozessrecht*, Heidelberg, 2010, 41-45.

24 A Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bíróság és a bírósági iratok kézbesítéséről (HL L 160, 2000. 6. 30., 37-52). *Felváltotta* az Európai Parlament és Tanács 1393/2007/ EK rendelete. Lásd a 73. lábjegyzetet.

25 A Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításvétel tekintetében történő, a tagállamok bírósági közötti együttműködésről (HL L 174, 2001. 6. 27., 1-28).

26 A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 12, 2001. 01. 16., 1-38).

27 A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekre és a házastársak közös gyermekei feletti szülői felügyeletet érintő eljárásokban irányadó joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 160, 2000. 6. 30., 19-36). *Felváltotta* a Tanács 2201/2003/EK rendelete (Brüsszel IIa. rendelet). Lásd az 57. lábjegyzetet.

28 A Tanács 1346/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a fizetéseképtelenségi eljárásról (HL L 160., 2000. 6. 30., 1-18).

jog által nem szabályozott kérdésekben (mint pl. az eljáró bíróságok és más hatóságok hatásköre és illetékessége, nyelvhasználat, technikai eszközök) *a nemzeti jogot kell alkalmazni*, amelyről a tagállamok kötelesek tájékoztatni a Bizottságot.²⁹ A magyar kormány a csatlakozási tárgyalások befejezése után rövid időn belül megtette a felsorolt rendeletek jövőbeli alkalmazásához szükséges nyilatkozatokat, illetve intézkedéseket.³⁰

A Tanács 2001. május 28-án határozott az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról polgári és kereskedelmi ügyekben. A hálózat alapvető elemeinek a kialakításához szükséges információkat a tagállamoknak 2002. június 1-ig kellett közölni a Bizottsággal. Magyar-országra mint tagjelöltre ez a határidő még nem vonatkozott, de a magyar kormány már 2002 őszén kijelölte a kapcsolattartót és megnevezte a központi hatósági feladatokat ellátó szerveket.³¹

A csatlakozásra való felkészülést szolgálta a 2003. évi XXX. törvény is, amely az EK- Szerződés 68. és 234. cikkének megfelelően rendelkezett az előzetes döntéshozatali eljárásról valamint az 1348/2000/EK rendelet és az 1206/2001/EK rendelet alkalmazásához szükséges szabályok módosításáról.³² A jogalkotó az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezéséről szóló szabályozást a polgári perrendtartásnak az eljárás felfüggesztéséről szóló rendelkezései közé illesztette (Pp. 152-155. §). Az indokolás szerint a *kiegészítő* szabályozásra azért volt szükség, „mert míg az Európai Unió tagállamai bíróságainak igen hosszú idő állt rendelkezésükre az előzetes döntési mechanizmus elsajátítására, az újonnan csatlakozó államok bíróságainak a csatlakozás pillanatától ismerniük és alkalmazniuk kell ezt a jogintézményt. Ebben a belső jogi megjelenítés nagymértékben segítséget nyújthat.”³³

Az 1348/2000/EK rendelet 19. § (2) és (4) bekezdésének alkalmazásához módosítani kellett a magyar polgári perrendtartásnak a tárgyalás elmulasztására vonatkozó egyes rendelkezéseit (Pp. 135., 136/A. §). Az 1206/2001/

29 1348/2000/EK rendelet 23. cikk, 1206/2001/EK rendelet 22. cikk, A Brüsszel I. rendelet 74. cikk, Brüsszel I.I rendelet 44. cikk, 1346/2000/EK rendelet 45. cikk.

30 2345/2001. (XI. 22.) Korm. határozat, 1147/2002. (IX. 4.) Korm. határozat.

31 Melléklet a 1147/2002. (IX. 4.) Korm. határozathoz.

32 2003. évi XXX. törvény a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról. Hatályos 2004. május 1-től.

33 Általános indokolás a 2003. évi XXX. törvényhez. I. 7. pont.

EK rendelet 22. cikkében előírt tájékoztatási kötelezettségének Magyarország már tagjelöltként eleget tett; a rendelet alapján történő megkeresések teljesítéséhez azonban egy új szabályt kellett a nemzetközi magánjogi kódexbe beilleszteni [Nmjtv. 68. § (5)–(6) bek.] A két rendelethez tartozó kiegészítő jogszabályokat ugyancsak a 2003. évi XXX. törvény tartalmazta.

A jogharmonizációt szolgálta a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény is, amely egyfelől új alapokra helyezte a költségkezdmények hazai rendszerét, másfelől a 2003/8/EK irányelv³⁴ elvárásainak megfelelően megállapította a határon átnyúló jogviták esetében alkalmazandó költségmentességi szabályokat.³⁵

Hiába készült fel Magyarország a csatlakozásra, a jogalkalmazók nem lehettek teljesen nyugodtak a jövőt illetően. 2004. május 1-je után az európai polgári eljárásjog körébe tartozó rendeletek közvetlenül alkalmazhatóvá váltak, mert a csatlakozási szerződés semmiféle átmenetet nem tartalmazott velük kapcsolatban. A legnagyobb próbatételnek a Brüsszel I. rendelet alkalmazása látszott, annak ellenére, hogy a felkészülés – a Luganói Egyezményhez való csatlakozás reményében – már a kilencvenes években megkezdődött. A Tanács által diktált gyors tempó az igazságügyi együttműködés terén megnehezítette az új tagállamok helyzetét.³⁶ A jogalkalmazók úgy érezték, *hogy egy mozgásban lévő vonatra kell felszállni*.³⁷

34 A Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról (HL L 26, 2003. 1. 31., 41-47).

35 A 2003. évi LXXX. törvény által a Pp. 85. § (5) bekezdésébe beiktatott szabály szerint: „Az Európai Unió tagállamának állampolgára és az Európai Unióon kívüli államnak az Európai Unió tagállamában jogszerűen tartózkodó állampolgára a magyar állampolgárokra irányadó feltételek szerint jogosult költségmentességre; e személyek és az Európai Unió tagállamában bejegyzett külföldi jogi személyek, szervezetek perköltség-biztosíték letételére nem kötelezhetőek. A költségmentesség ebben az esetben a tárgyalásra történő utazás költségeire is kiterjed, ha a fél tárgyaláson történő jelenléte a törvény alapján kötelező.”

36 Hágai Program: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban (HL 2005/C 53/01-14. p.).

37 Kengyel Miklós: Das ungarische internationale Zivilprozessrecht und der EU-Beitritt. In Birgit Bachmann et alii (Hrsg.): Grenzüberschreitungen. Beiträge zum Internationalen Verfahrensrecht und zur Schiedsgerichtsbarkeit. *Festschrift für Peter Schloßer zum 70. Geburtstag*. Tübingen, 2005, 354. p.

V. Az egyes rendeletek alkalmazása Magyarországon

1. Brüsszel I. rendelet – Joghatóság

Az Európai Unióhoz történt csatlakozás után az *egységes joghatósági rendszer*³⁸ szabályai Magyarországra is kiterjedtek. A rendelet tárgyi hatálya alá tartozó ügyekben a joghatósági szabályok az Nmjtvr. Pp. megfelelő rendelkezéseinek a helyébe léptek. A magyar joghatósági szabályok alkalmazására csak akkor van lehetőség, ha a rendelet szövege a *nemzeti jogra* vagy „a közösségi jogi aktusokkal összehangoltan szabályozott” *különös jogterületekre* utal [pl. 5. cikk (4) bek., 67. cikk].

A magyar joggyakorlat számára a Brüsszel I. rendelet általános joghatósági szabályainak az alkalmazása azért nem jelentett nehézséget, mert a hazai joghatósági rendszer is az alperes lakóhelyét tekinti a legfontosabb kapcsolóelvnek (Nmjtvr. 54. §). A rendelet tárgyi hatálya alá tartozó ügyekben a Magyarországon lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára tekintet nélkül, magyar bíróságok előtt perelhető. Mivel a Brüsszel I. rendelet 2. cikk (1) bek. alapján csak a joghatóság állapítható meg, annak az eldöntése, hogy az adott ügyben *melyik bíróság járhat el*, az illetékességi szabályok segítségével történik. A rendelet ezt továbbra is a nemzeti jogoknak engedi át, ezért az illetékes bíróság meghatározása a Pp. 29. § (1) bek., illetve a 30. § (1) bek. alapján történik. Ha azt kell eldönteni, hogy alperes rendelkezik-e Magyarországon lakóhellyel, akkor a bíróságnak a rendelet 59. cikke szerint a *magyar jogot* kell alkalmaznia.³⁹

A Brüsszel I. rendelet 1. számú melléklete tagállamonként sorolja fel azokat a nemzeti joghatósági szabályokat, amelyek a 3. cikk (2) bekezdése alapján nem alkalmazhatók a tagállamokban lakóhellyel rendelkező személyekre. Magyarország esetében az Nmjtvr. 57. §-a minősül exorbitáns (kapcsolatszegény) joghatóságnak. A tiltólistára tett szabály szerint a magyar bíróság joghatóságát a végrehajtás alá vonható vagyon fekvése is megalapíthatja, ha az alperes belföldön lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási

38 Geimer, Reinhold - Schütze, Rolf: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. München, 3. Aufl, 2010, 115-122. p.; Kropholler, Jan - von Hein, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht*. 9. Aufl, Frankfurt am Main, 2010, 119-123. p.

39 Az Nmjtvr. 12. §-a szerint 12. § (1) bek. szerint lakóhely az a hely, ahol valaki állandóan vagy a letelepedés szándékával lakik.

hellyel nem rendelkezik. A vagyon fekvése szerinti joghatóság kizárása a leggyakoribb az exorbitáns joghatóságok sorában.⁴⁰ 2004-ig hét tagállam – közöttük Németország és Ausztria –, a bővítés után további kettő, Magyarország és Lengyelország is⁴¹ a tiltó listára helyezte.

A 6. cikk (2) bekezdése szerinti szavatossági és beavatkozási kereset a magyar jogrendszerből is idegen,⁴² ezért Magyarország már a Luganói Egyezményhez való csatlakozás során is fenntartással élt.⁴³ A kifogásokat az Európai Unióba történő belépést előkészítő 2345/2001. (XI. 22.) Korm. határozat is átvette és a rendelet 65. cikkében Németországgal és Ausztriával megegyező fenntartást tett.

A 20. cikk (1) bekezdése szerint a munkáltató kizárólag annak a tagállamnak a bíróságai előtt indíthat eljárást, ahol a *munkavállaló lakóhelye* található. A munkavállaló védelme az ál-talános joghatósági szabály alkalmazásával valósul meg⁴⁴, de ehhez Magyarországon *nem illeszkedik megfelelő illetékességi szabály*. A munkaügyi perre ugyanis *kizárólag* a munkáltató székhelye szerinti, illetőleg a munkáltató azon telephelye szerinti közigazgatási és munkaügyi bíróság illetékes, ahol a munkavállaló munkaszerződése alapján munkát végez, vagy végzett [Pp. 349/B. § (2) bek.]. A rendelet hatálya alá tartozó, a munkavállaló ellen indított eljárásban a kizárólagos illetékességre vonatkozó rendelkezést figyelmen kívül kell hagyni. Az ilyen jog-vitában a munkavállaló lakóhelye szerinti közigazgatási és munkaügyi bíróságnak kell eljárnia.⁴⁵

Az európai jogrendszerek közötti különbségekre tekintettel a Brüsszel I. rendelet 30. cikke a perfüggőség beállításának két lehetséges időpontját szabályozza. Fontos megjegyezni azt, hogy mind az (1), mind a (2) bekez-

---

40 Nagel, Heinrich - Gottwald, Peter: *Internationales Zivilprozessrecht*, 6. Aufl, Köln, 2007, 86. p.

41 Lásd A Brüsszel I. rendelet I. melléklet: A 3. cikk (2) bekezdésében és a 4. cikk (2) bekezdésében említett joghatósági szabályok.

42 Kropholler - von Hein: i. m. (38. lábjegyzet) 262. p.

43 Kengyel, i. m. (17. lábjegyzet) 336. p.

44 Mankowski, Peter: *Zuständigkeiten für individuelle Arbeitsverträge*. In Rauscher, Thomas (Hrsg.), *Europäisches Zivilprozess und Kollisionsrecht*. 3. Aufl, München, 2011, Band 1, 451. p.

45 Más tényállás alapján, de ugyanezt az elvet erősíti meg a Kúria egyik legújabb elvi határozata is (*Kuria Mpk. 10.115/2013. – EBH 2013 M 11*).

désben szabályozott esetben az első igazságügyi szervhez történő benyújtás időpontja a meghatározó.⁴⁶ Ez a megoldás mintegy „kiiktatja” a kézbesítés időtartamát, amely több jogrendszerben is késleltetheti a perfüggőség beállítását. Ezek közé tartozik a magyar jog is, ahol a perfüggőség – a Pp. 128. § alapján – a keresetnek, illetőleg viszontkeresetnek az ellenféllel való közlésével áll be. A nemzeti jog harmonizálását a csatlakozás óta eltelt tíz év alatt nem sikerült megoldani.

2. Brüsszel I. rendelet – Elismerés és végrehajtás

A joghatóság szabályozásához hasonlóan a Brüsszel I. rendeletnek az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó szabályai is összefüggő *rendszert* alkotnak. A rendszer működése kevés teret enged az egyes tagállamok által korábban megkötött *kétoldalú elismerési és végrehajtási egyezmények* számára. A rendelet 70. cikkének (1) bekezdése szerint „a 69. cikkben említett megállapodások és egyezmények az e rendelet hatálya alá nem tartozó ügyekkel kapcsolatban továbbra is hatályban maradnak”. A 69. cikkben felsorolt *kétoldalú nemzetközi egyezményeket* a 2004. május 1. napján hatályba lépett Csatlakozási Szerződés további egyezményekkel egészítette ki. Ezek közül a *Magyarországot érintő egyezmények* a következők: a polgári, (családjogi) és bűnügyi jogsegélyről szóló 1958. évi román-magyar, az 1959. évi magyar-lengyel, az 1966. évi bolgár-magyar, az 1979. évi magyar-görög, az 1980. évi magyar-francia, az 1981. évi magyar-ciprusi, az 1989. évi magyar-csehszlovák⁴⁷ szerződés.

Az elismerés tárgya csak *határozat* lehet, amelynek a fogalmát *autonóm módon* kell értelmezni. Ehhez nyújt segítséget a rendelet szövegében található – a nemzeti jogokénál tágabb – felsorolás, amely a bírósági határozatok valamennyi főbb típusát nevesíti. A 32. cikk alkalmazása nem jelent nehézséget a magyar bíróságok számára, mivel az itt felsorolt határozatokat a nemzeti eljárásjog is ismeri.

46 „E szakasz alkalmazásában a bíróság felhívottnak tekintendő: (1) az eljárást megindító irat, illetve az azzal egyenértékű irat bírósághoz történő benyújtása időpontjában [...] (2) ha az iratot a bírósághoz történő benyújtást megelőzően kell kézbesíteni, abban az időpontban, amikor azt a kézbesítésre hatáskörrel rendelkező intézmény megkapja [...]”.

47 A szerződés továbbra is hatályos a Cseh Köztársaság, Szlovákia és Magyarország között.

A tagállamok belső jogának az alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha az Unió joga nem tartalmaz előírásokat. Így pl. a Brüsszel I. rendelet 39. § (1) bekezdése szerint az elismerés, illetve a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet a II. mellékletben megjelölt bírósághoz kell benyújtani. Magyarország esetében ez a „törvényszék székhelyén működő járásbíróság”, Budapesten a „Budai Központi Kerületi Bíróság”.

A közrendi záradék alkalmazásának az új tagállamokban van egy sajátos paradoxonja. A „szocialista időkben” az ún. KGST országok közötti kétoldalú jogsegély-egyezmények nem utaltak az *ordre public*-re. A szocialista táboron belül ugyanis olyan nagy volt az „egység”, hogy egyik ország sem tartotta szükségesnek azt, hogy egy ilyen záradékkal kelljen megvédenie magát egy másik szocialista országból származó ítélettel szemben. (Kivételt csak Jugoszlávia képezett.) A közrendi záradék bevezetését a közép-európai új tagállamok vonatkozásában *Laptew* visszalépésnek nevezi, utalva arra, hogy Oroszország napjainkban inkább lemond az *ordre public* alkalmazásáról a FÁK-államokból származó ítéletek tekintetében.⁴⁸ Ezt a megjegyzés akár *ironikusan* is felfoghatjuk.

A magyar végrehajtási jog harmonizálása már a kilencvenes évek közepén megkezdődött. Az 1994. évi végrehajtási törvénynek a külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó XI. fejezete már a Brüsszeli Egyezmény rendelkezéseinek a figyelembe vételével született meg. Az Nmjtvr. 2000. évi módosítására pedig a Luganói Egyezményhez való csatlakozás reményében került sor.⁴⁹ A szabályozás során tudatosan megteremtett összhangra tekintettel Magyarországnak *nem volt szüksége arra*, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése során külön törvényt hozzon a Brüsszel I. rendelet közvetlen alkalmazhatósága érdekében.⁵⁰ A Brüsszel I. rendelet alkalmazására tekintettel mindössze *négy helyütt* került sor a Vht. kiegészítésére, a

---

48 *Laptew, Alexey: Abschaffung der anerkennungsrechtlichen Ordre public-Kontrolle in Osteuropa: Vorbild für die EU? Praxis der Internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2004, 495–498. p.

49 Lásd a 17. lábjegyzetet!

50 Magyarország már az európai uniós csatlakozásra történő felkészülés során megtette a rendeletekben előírt közléseket, kijelölte a végrehajthatóság megállapítása során eljáró bíróságokat, a határozataik elleni jogorvoslatot elbíráló bíróságokat, illetve meghatározta, hogy ez utóbbi bíróságok határozatai ellen milyen eljárás keretében lehet további jogorvoslattal élni; a közlések tartalma a csatlakozási szerződés értelmében ún. technikai adaptáció útján a rendelet részévé vált.

végrehajthatóvá nyilvánítási tanúsítvány kiállításával (31/C. §), a kézbesítési megbízottal (37/B. §), a biztosítási intézkedésekkel (186–187. §), valamint a külföldi határozatok végrehajtásával kapcsolatban (210/A. §).⁵¹ Ez utóbbi rendelkezés egyértelművé tette azt, hogy a magyar bíróságok a rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása során, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, *ugyanúgy járnak el, mint általában a külföldi határozatok végrehajtása során*.⁵²

Ha a határozat a rendelet 41. cikke szerint végrehajtható, akkor a II. melléklet szerint eljáró a törvényszék székhelyén működő járásbíró (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság) a végzésével a külföldi határozatra végrehajtási tanúsítványt vezet, amelyben azt tanúsítja, hogy a határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság határozatával azonos módon végrehajtható.

A végzés jogerőre emelkedése után a bíróság a végrehajtási tanúsítvánnyal ellátott külföldi határozat alapján végrehajtási lapot állít ki (Vht. 209. §). Ezt a végrehajtást kérőnek nem kell külön kérnie, hiszen a végrehajtási kérelem előterjesztése már az eljárás kezdetén, a végrehajtási tanúsítvány kiállítása előtt megtörtént. A végrehajtási lap kiállítása egyben a végrehajtás elrendelését jelenti.⁵³

A *jogorvoslati kérelmet* az egyes tagállamokban a rendelet III. mellékletében megjelölt bíróságokhoz kell benyújtani. A felsorolás 2004-ben kiegészült az új tagállamokra vonatkozó adatokkal. Magyarországon a jogorvoslati kérelmeket *törvényszék* bírálja el.

A IV. mellékletben felsorolt nemzeti jogorvoslatok közös sajátossága az, hogy a megtámadott határozatnak csak a korlátozott felülvizsgálatát teszik lehetővé. Magyarországon a törvényszék jogorvoslat tárgyában hozott határozatát *felülvizsgálati kérelemmel* lehet megtámadni (Pp. 270–275). A

51 A változtatásokat a 2004. július 15-én hatályba lépett 2004. évi LXV. törvény, a kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályt a 2005. május 28-án hatályba lépett 2005. évi XXXVI. törvény tartalmazta.

52 A 210/A. § (1) bekezdése 2010-ben egy újabb ponttal egészült ki: *b)* a hágai jegyzőkönyv hatálya alá nem tartozó tagállamban, a 4/2009/EK tanácsi rendelet szerinti tartási ügyben hozott bírósági határozat (perbeli egyezség) és kiállított közokirat végrehajthatóságának megállapítására irányuló eljárás során – ha a 4/2009/EK tanácsi rendelet másképpen nem rendelkezik – [a bíróság] az e Fejezetben foglaltak szerint jár el.

53 Vida: i. m. (10. lábjegyzet) 872-873. p.

jogerős ítélet vagy az ügy érdemében hozott jogerős végzés felülvizsgálatát a felek *jogszabálysértésre hivatkozással* kérhetik a Kúriától (Pp. 270. §).

A *biztosítási intézkedések* kapcsán a közösségi jog és a nemzeti jog viszonya a legnehezebben megválaszolható kérdés. A Brüsszel I. rendelet 47. cikk (1) bekezdése a „kérelmezett tag-állam jogának megfelelő” ideiglenes intézkedésekre utal, amelybe a biztosítási intézkedések is beleértendőek. Nem zárva ki azt a lehetőséget, hogy a Pp. 156. §-a szerinti ideiglenes intézkedések elrendelésére is sor kerülhet, elsősorban a Vht. X. fejezetében (185-204/A. §) szabályozott biztosítási intézkedések alkalmazása jöhet szóba.⁵⁴ A Vht. 186. § (3) bek. szerinti biztosítási intézkedés akkor is elrendelhető, ha a követelés olyan bírósági határozaton alapul, amelyet a Brüsszel I. rendelet alapján Magyarországon el kell ismerni. A törvény – a biztosítási intézkedés elrendelésére jogosult bíróság megnevezésén kívül⁵⁵ – nem állapít meg további eljárási szabályokat, tekintettel arra, hogy a Brüsszel I. rendelet a „kérelmezett tagállam jogának megfelelő” biztosítási intézkedés igénybevételére jogosítja fel a kérelmezőt, s így az eljárásra a Vht. X. fejezetében foglalt szabályok irányadóak.

3. Brüsszel IIa. rendelet

A Brüsszel II. rendeletet⁵⁶ 2005. március 1-jén felváltó Brüsszel IIa. rendelet⁵⁷ alkalmazásához ún. technikai kiigazítási nyilatkozatra, valamint a Vht. módosítására volt szükség. A 2031/2005. (III. 8.) Korm. határozat

---

54 Az ideiglenes intézkedések és a biztosítási intézkedések elhatárolásáról lásd *Legfelsőbb Bíróság Pf. I/A. 26.108/2001. sz. - BH 2002. évi 441. sz.*

55 A A Brüsszel I. rendelet, (továbbá a tartással kapcsolatos ügyekről szóló 4/2009/EK tanácsi rendelet) alapján biztosítási intézkedés elrendelésére az adós lakóhelye, székhelye – ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye, külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe, illetve közvetlen kereskedelmi képviselete esetén a fióktelep, illetőleg a képviselet helye – szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság végrehajtási lapot állít [Vht. 187. § (3) bek., 16. § c) pont].

56 Wopera Zsuzsa: Az Európai Unió jogalkotása a családjog területén. *Európai Jog*, 2005, 32-40. p., uő.: Az európai családjog időszerű kérdései. *Európai Jog*, 2010, 11-17. p.

57 A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 338., 2003.12.03., 1-29).

kijelölte a központi szerveket és közzétette a rendelet 21., 29, 33, és 34. cikkében említett bíróságok és jogorvoslati eljárások listáját. A bíróságok kijelölése során a Brüsszel I. rendelettel azonos elveket követett.⁵⁸ A központi hatóságok a magyar nyelven kívül angolul, franciául és németül is elfogadnak kérelmeket [57. cikk (2) bek., 67. cikk *b*) pont], és a gyermek visszavételére szolgáló igazolás is kiállítható a fenti nyelveken [45 cikk (2) bek, 67. cikk *c*) pont].

A 2005. március 1-jétől alkalmazott Brüsszel IIa. rendeletehöz a Vht. egyes rendelkezéseit is hozzá kellett igazítani. A 2005. évi LXI. törvénnyel beiktatott 210/B. § – a Brüsszel I. rendeletre vonatkozó 210/A. § (1) bekezdésével egyezően (lásd fent) – deklarálta azt, hogy a magyar bíróságok a 2201/2003/EK tanácsi rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása során, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, a külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó szabályok szerint járnak el.

A Brüsszel IIa. rendelet – az exequatur eljárás mellett (28-36. cikk) – megteremtette az egyszerűsített végrehajthatóság feltételeit is a láthatási jogokra, illetve a gyermek vissza-vételét elrendelő egyes határozatokra nézve (40-45. cikk). A 41. cikk szerinti *láthatási jogra* vonatkozó külföldi határozatok tekintetében a törvény nem tartalmaz rendelkezéseket. Ennek a magyarázata az, hogy a magyar szabályozás szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása nem bírósági végrehajtás útján történik.⁵⁹ Gyermekek külföldre történő visszavitele esetében a Brüsszel IIa. rendelet 42. cikke szerinti igazolással ellátott külföldi határozat alapján a végrehajtási lapot a kötelezett, vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság állítja ki.

A házassági ügyekre, valamint a szülői felelősségre vonatkozó határozatokról Magyarországon az első fokon eljáró bíróság kérelemre kiállítja

58 A Brüsszel IIa. rendelet 21. cikk szerint a határozatok elismerésére irányuló, illetve a 29. cikk szerint a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet a törvényszék székhelyén működő járásbírósághoz (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bírósághoz), a 33. cikk szerinti jogorvoslati kérelmet a törvényszékhez kell benyújtani, amelyek a határozata a 34. cikk alapján felülvizsgálati kérelemmel támadható meg.

59 Általános indokolás az 1994. évi LIII. törvény módosításáról szóló 2005. évi XLI. törvényhez.

a rendelet I. és II. melléklete szerinti igazolást. A láthatási jogokra vonatkozó igazolást (III. melléklet) hivatalból vagy a fél kérelemre, a gyermek visszavételére vonatkozó igazolást (IV. melléklet) hivatalból állítja ki [Vht. 31/C. § (3) bek.].

Mint érdekességet említjük meg azt, hogy a kettős állampolgárság szabályozatlansága vezetett a családjog területén az *első magyar vonatkozású döntéshozatal* iránti kérelem előterjesztéséhez, amelyet a francia Cour de Cassation nyújtott be 2008-ban a László Hadadi kontra Csilla Márta Meskó, Hadadiné ügyben. A bíróság a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bek. b) pontjának értelmezését kérte arra az esetre nézve, ha a házastársak kettős állampolgárok és mindketten Franciaországban rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel.⁶⁰

4. Végrehajtás exequatur eljárás nélkül

A jogirodalomban paradigma váltásként értékelt 805/2004/EK rendelet az európai végrehajtó okirat létrehozásáról⁶¹ megnyitotta az utat az exequatur eljárás nélküli végrehajtás előtt.⁶² Ezt a megoldást követte néhány évvel később az 1896/2006/EK rendelet az európai fizetési meghagyásról⁶³, a 861/2007/EK rendelet a kis értékű követelések európai eljárásáról⁶⁴, a 4/2009/

---

60 C-168/08. sz. ügy, László Hadadi (Hadady) és Csilla Márta Meskó, férjzett neve: Hadadi (Hadady) közötti ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet. Ismerteti Wopera Zsuzsa: A Hadadi-ügy. A kettős állampolgárság megítélése a házassági perek joghatósági szabályaiban. *JeMa*, 2010, 66-76. p.

61 Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról (*HL L* 143, 2004. 04. 30., 15-39).

62 A 805/2004/EK rendelet 5. cikke szerint a származási államban európai végrehajtható okiratként hitelesített határozatot a többi tagállamban a végrehajthatóvá nyilvánítás szükségessége és az elismerés megtámadhatóságának lehetősége nélkül el kell ismerni és végre kell hajtani.

63 Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról (*HL L* 399, 2006. 12. 30., 1-32) 19. cikk.

64 Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről (*HL L* 199, 2007. 7. 30., 1-22) 20. cikk.

EK rendelet a tartási ügyekről⁶⁵ a 2007. évi hágai jegyzőkönyv hatálya alá tartozó tagállamokban meghozott határozatok tekintetében, valamint a 2015. január 10-én hatályba lépő megújított Brüsszel I. rendelet is⁶⁶. A nemzeti jogot hozzá kellett igazítani az egyes rendeletek előírásaihoz.⁶⁷ Magyarországon az új szabályok többsége a végrehajtási törvénybe került. A részletes felsorolástól terjedelmi okokból eltekintünk, csak néhány fontosabb szabályt említünk.

Az európai végrehajtó okiratként hitelesített külföldi határozat (bíróági egyezség), a végrehajthatónak nyilvánított európai fizetési meghagyás, a kis értékű követelések európai eljárásában hozott ítélet, valamint a hágai jegyzőkönyv hatálya alá tartozó tagállamokban a tartási ügyben hozott bíróági határozat (bíróági egyezség) alapján a *végrehajtási lapot* az adós lakóhelye, székhelye – ezek hiányában az adós végrehajtás alá vonható vagyontárgyának helye, [az első három rendelet esetében] külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe, illetve közvetlen kereskedelmi képviselte esetén a fióktelep, illetőleg a képviselő helye – szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróóság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság állítja ki. Ha az európai fizetési meghagyást a magyar közjegyző bocsátotta ki, az európai fizetési meghagyást kibocsátó közjegyző [Vht. 16. § *g*), *i*), *j*), *l*) pont]. Az európai végrehajtható okiratként hitelesített külföldi közokiratot, valamint tartási ügyben a hágai jegyzőkönyv hatálya alá tartozó tagállamokban kiállított közokiratot az adós lakóhelye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróóság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság *végrehajtási záradékkal* látja el (Vht. 23/B. § (2) bek.).

65 A Tanács 4/2009/EK rendelet (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről (*HLL* L 7 2009. 1. 10., 1-79). 17. cikk

66 Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EU rendelete (2012. december 12) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (*HLL* L 35 p.) 2012. 12. 20., 1-22) 36, 39. cikk.

67 Harsági Viktória: A nem vitatott követelések végrehajtása az Európai Igazságügyi térségben. *Európai Jog*, 2005, 29. p., uő. Értelmezési nehézségek és alkalmazási problémák az európai fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem vizsgálata során. *Európai Jog*, 2012, 15-23. p., Varga István: Úton az egységes európai peres eljárás felé? *Európai Jog*, 2008, 9-14. p.

A származási tagállamban hozott határozatról, valamint a bírósági egyezségről és a közokiratról – formanyomtatványok felhasználásával – *tanúsítványt* állítanak ki,⁶⁸ amely a címzett tagállamban az eljáró bíróság „iránytűjéül” szolgál. Magyarországon határozat vagy bírósági egyezés esetében *az első fokon eljáró bíróság* kérelemre kiállítja a tanúsítványt, illetve tartási ügyekben a kivonatot [Vht. 31/C. § (1) bek. *c), d), e)* pont]. Közokirat esetében a közokiratot kiállító hatóság székhelye szerint illetékes járásbíróság jár el. Külön szabályozás vonatkozik a *közjegyzőre*, aki az általa kiállított közokirat, általa hozott végzés vagy jóváhagyott egyezés alapján maga állíthatja ki a tanúsítványt vagy a kivonatot [Vht. 31/C. § (2) bek.]. Az európai fizetési meghagyás végrehajthatóvá nyilvánítása a meghagyást kibocsátó közjegyző feladata [Vht. 31/C. § (3) bek.].

A végrehajtás alapjául szolgáló határozattal vagy tanúsítvánnyal szembeni jogorvoslatra, illetve a végrehajtás megtagadására vagy felfüggesztésére csak *korlátozottan*, a tagállamok jogának megfelelően van lehetőség.⁶⁹ A rendelethez illeszkedő részletszabályokat ugyancsak a Vht. tartalmazza. A jogorvoslatok között szerepel az európai végrehajtható okiratra vonatkozó tanúsítvány kérelemre történő kijavítása vagy visszavonása [Vht. 31/C. (7) bek.], a végrehajtási lap visszavonása, illetve a végrehajtási záradék törlése (Vht. 211. §). A végrehajtás *felfüggesztésére* a végrehajtást foganatosító bíróság jogosult [Vht. 48. § (8) bek.]. A végrehajtási eljárásnak a biztosítási intézkedésekre való korlátozása esetén⁷⁰ ugyancsak a végrehajtás felfüggesztésére kerül sor.

A *tartási rendelet alkalmazásához* nem volt elegendő a végrehajtási törvény módosítása. Az 1259/2010. (XI. 26.) Korm. határozat központi szervként a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumot jelölte ki, a 41 szakaszból álló 2011. évi LXVII. törvény pedig „a határon át-nyúló tartási ügyekben a központi hatósági feladatok ellátásához egy egységes, letisztult eljárásrendet” kívánt teremteni. A törvény részletesen szabályozza a külföldre

---

68 805/2004/EK rendelet 9. cikk, 1896/2006/EK rendelet 18. cikk, 861/2007/EK rendelete 20. cikk (2) bek., 4/2009/EK rendelet 20. cikk (1) bek. *b)* pont, 1215/2012/EU rendelet 53 cikk.

69 805/2004/EK rendelet 18-19, 21, 23. cikk, 1896/2006/EK rendelet 20, 22-23. cikk, 861/2007/EK rendelete 17-18, 22, 23 cikk, 4/2009/EK rendelet 19, 21. cikk 1215/2012/EU (A Brüsszel I.) rendelet 45-51. cikk.

70 805/2004/EK rendelet 23. cikk *a)* pont, 1896/2006/EK rendelet 23. cikk *a)* pontja, 861/2007/EK rendelet 23. cikk *a)* pont.

irányuló, illetve a külföldről érkezett kérelmek⁷¹ esetében a központi szerv, a bíróságok és az egyéb hatóságok feladatait.

5. A kézbesítési és a bizonyításfelvételi rendelet

A magyar csatlakozás idején még az 1348/2000/EK rendelet volt hatályban.⁷² A rendelet alkalmazására való felkészülés már az ezredfordulón megkezdődött. A 2345/2001. (XI. 22.) Korm. határozat átvevő és átvevő intézményként, valamint központi szervként egyaránt az Igazságügy Minisztériumot jelölte meg, mivel a nemzetközi kézbesítések teljesítésében ez a szerv rendelkezett a legnagyobb tapasztalattal. A nyelvhasználat tekintetében Magyarország nagyvonalúnak bizonyult, mivel a kézbesítés megtörténtéről szóló igazolást (10. cikk) német, angol és francia nyelven is elfogadta. A kézbesítési módokat illetően kisebb rugalmasságot mutatott: a postai kézbesítést (14. cikk) csak meghatározott feltételek teljesülése esetén tekintette hatályosnak, a közvetlen kézbesítés (15. cikk) lehetőségét pedig kizárta. Ha a más tagállamból idézett alperes nem jelent meg és a vele szemben hozott határozat elleni jogorvoslati határidőt is elmulasztotta, a 19. cikk (4) bekezdésében meghatározott feltételek teljesülése esetén *igazolással* élhetett, amelynek a tartalmát a 2345/2001. (XI. 22.) Korm. határozat egy évben állapította meg, majd a 2003. évi XXX. törvény a Pp. 136/A. § (3) bekezdésébe illesztette ezt a szabályt.

2008. november 13-án lépett hatályba az új kézbesítési rendelet.⁷³ Ezzel egyidejűleg a renDELETEH illeszkedő hazai szabályozás is megváltozott. Az átvevő és átvevő intézmények kijelölésénél a korábbi centralizációt a *decentralizáció*

71 A 2011. évi LXVII. törvény hatálya a gyermektartás és egyéb családi tartások nemzetközi behajtásáról szóló, 2007. november 23-i hágai egyezmény, valamint a viszonyosság alapján előterjesztett tartási igényekkel kapcsolatos kérelmekre is kiterjed.

72 A belépés „hozadékkaként” Magyarország csatlakozott az 1965. évi Hágai Kézbesítési Egyezményhez, erről a 56/2004. (V. 25.) OGY határozat döntött. Miután Magyarországgal szemben egyetlen szerződő állam sem emelt kifogást, az az Egyezmény Magyarország tekintetében 2005. április 1. napján hatályba lépett. Kihirdette a 2005. évi XXXVI. törvény.

73 Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 30.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről, és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 324, 2007. 12. 10., 79-120).

váltotta fel, vagyis lehetővé vált az, hogy a magyar bíróságok közvetlenül érintkezzenek a tagállamok bíróságaival, illetve más hatóságaival.⁷⁴ A kézbesítéshez szükséges nyomtatványokat a magyar bíróságok továbbra is elfogadják angol, francia és német nyelven, az iratok fogadására posta, fax és e-mail áll rendelkezésre. Magyarország a kézbesítési rendelet 9. cikk (2) bekezdését nem alkalmazza, következésképpen az iratok kézbesítésének az időpontja az a nap, amelyen az iratot az átvevő tagállam jogának megfelelően kézbesítik. Magyarország elfogadja a diplomáciai vagy konzuli képviselő általi kézbesítést (13. cikk), de továbbra is elutasítja a 15. cikk szerinti közvetlen kézbesítést.

Az átvevő és átvevő intézmények decentralizálása következtében a magyar bíróságokra hárult az a feladat, hogy az új rendeletben előírt *egy hónapos* kézbesítési határidőt betartsák. Az Igazságügyi Minisztérium egy részletes gyakorlati útmutatót állított össze, amely a nyomtatványok helyes kitöltéséhez is segítséget nyújtott a bíróságok számára.⁷⁵ Az új feladat nem érte felkészületlenül a magyar bíróságokat, mivel a bizonyítás felvételéről szóló 1206/2001/EK rendelet alkalmazása során már 2004. május 1-je óta *közvetlenül* járhattak el. A bizonyítás-felvételre irányuló megkeresés teljesítése annak a törvényszéknek a székhelyén működő járásbíróságnak (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróságnak) a hatáskörébe és illetékességébe tartozik, amelynek területén a meghallgatandó személy belföldi lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye vagy a lefolytatandó szemle tárgya található, vagy egyébként a bizonyítás a legcélszerűbben eszközölhető [Nmjtv. 68. cikk (6) bek.].

VI. A tíz év mérlege – rövid összegezés

Az igazságügyi együttműködés intenzitását elsősorban *a határon átnyúló polgári ügyek száma* jelzi. A decentralizált ügyérkezés miatt pontos statisztikai adatokkal nem rendelkezünk, ezért csak a Bizottság megbízásából által összeállított

---

74 Harsági Viktória - Kengyel Miklós: Az európai polgári eljárásjog hatása a nemzeti jogrendszerekre. *Európai Jog*, 2008, 35. p.

75 Gyakorlati útmutató a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és a bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1393/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásáról. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium. 2008. november, 1-26. o.

jelentésekre⁷⁶, valamint az egyéb kutatások eredményeire támaszkodhatunk.

A magyar bíróságoktól első alkalommal 2005 tavaszán kértek adatokat a Brüsszel I. rendelet alkalmazására vonatkozóan. Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalának összesítése szerint a csatlakozástól eltelt egy év alatt a magyar bíróságok 71 esetben alkalmazták a rendeletet.⁷⁷ A következő évben mintegy 100 határon átnyúló ügyben jártak el.⁷⁸ 2005 óta a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozó ügyek száma folyamatosan növekszik, de „nagy áttörésről” vagy tömegméretű ügyérvéletről nem beszélhetünk. A határon átnyúló polgári ügyek száma – a kézbesítési, a bizonyításvétel és az európai fizetési meghagyás kibocsátására irányuló ügyek nélkül – becslésünk szerint 2014-ben sem haladja meg az évi néhány százat. Ezt támasztja alá a közelmúltban lefolytatott két vizsgálat eredménye is. 2004 és 2009 között négy dunántúli megyében összesen 118 határon átnyúló végrehajtási ügyet bíráltak el. Az ügyek túlnyomó többsége a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozott, a 805/2004/EK rendelet alkalmazására az ügyek alig 10 %-ában került sor. Elenyészően kevés volt a 2201/2003/EK rendeletre, valamint a kétoldalú jogsegélyszerződésekre alapított ügyek száma. A kutatási beszámolóból három figyelemre méltó megállapítást külön is ki kell emelni: 1. Az összes határon átnyúló végrehajtási ügy 46%-a gyermektartási követelés behajtására irányult. (2011. június 18-tól ezek az ügyek a 4/2009/EK rendelet hatálya alá tartoznak.) 2. „Nyugatról Keletre a bírósági határozatok szabadabban áramlanak, mint Keletről Nyugatra.” (Az igazságszolgáltatás működése iránt az Unióban táplált *kölcsönös bizalom* ezek szerint még nem teljes az új tagállamokkal szemben.) 3. „Összességében elmondható, hogy a határozatok, bírói egyezségek és közokiratok EK rendeletek által szabályozott szabad áramlása ténylegesen megvalósult, alapvetően jól működik.”⁷⁹ A másik vizsgálat a Budai Központi Kerületi Bíróságon zajlott, ahova a Budapesten lakó vagy vagyontárggyal rendelkező

76 Hess, Burkhard - Pfeiffer, Thomas - Schlosser, Peter: *The Brussels I-Regulation (EC) No 44/2001*. München, 2008.

77 A joghatóságra vonatkozó szabályokat 32, a végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozókat 39 esetben alkalmazták.

78 Kengyel Miklós: A Tanács 44/2001/EK (A Brüsszel I.) rendeletének alkalmazása a hazai joggyakorlatban. Egy empirikus vizsgálat tapasztalati. *Európai Jog*, 2007, 38. p.

79 Gécziné Bárdosi Eszter: A határokon átnyúló végrehajtási eljárások a magyar bírósági gyakorlatban - egy összehasonlító vizsgálat tanulságai. *Európai Jog*, 2010, 25-31. p.

adósok ellen indított végrehajthatóvá nyilvánítási, illetve végrehajtási eljárások⁸⁰ koncentrálódnak. Ehhez képest meglepően alacsonynak tűnik az az adat, miszerint „2004. május 1 és 2012. január 1. között összesen 80 olyan kérelem érkezett, amely külföldi határozat végrehajtásával kapcsolatos”. A kérelmek alig 5 %-a alapult a 805/2004/EK, illetve a 2201/2003/EK rendeleten. 7 ügy (8,7 %) a közrend megsértésére történő hivatkozással került a másodfokú bíróság elé.⁸¹

A rendeletek alkalmazásával kapcsolatos *elvi bírósági határozatok* többnyire olyan ügyekben születtek, ahol kollíziós szabályok váltottak ki bizonytalanságot. Így pl. a Kúria egy időbeli kollíziót oldott fel annak a kimondásával, hogy a 2004. május 1-je előtt benyújtott keresetre a 44/2001/EK rendelet helyett az Nmjtvr. megfelelő szabályát kell alkalmazni (*Kúria Mpk. 10.115/2013. – EBH 2013 M 11*). Ezzel szemben a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló 1346/2001/EK rendelet 5. cikk (1) bekezdését „akként kell értelmezni, hogy az alapügyhöz hasonló körülmények között e rendelkezés a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozását megelőzően indított fizetéseképtelenségi eljárásokra is alkalmazandó olyan esetben, amikor 2004. május 1-jén az adósnak a szóban forgó dologi joggal érintett vagyontárgyai ezen állam területén voltak”. Az idézett rendelkezés a Legfelsőbb Bíróság Gfv. IX. 30.180/2010/5. számú végzésével kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásban, a C-527/10. sz. ügyben, az ERSTE Bank Hungary Nyrt. és a Magyar Állam, a BCL Trading GmbH, az ERSTE Befektetési Zrt. között folyamatban lévő eljárásban született. A Kúria azt is megállapította, hogy a dologi jogi igény elbírálására a 44/2001/EK rendelet alapján Magyarországnak fennáll a joghatósága (*Kúria Gfv. VII. 30.236/2012 – EBH 2013. G. 4*). Gyakori a kollízió határon átnyúló polgári jogi és családjogi igények együttes érvényesítése esetén is. A Legfelsőbb Bíróság mondta ki azt, hogy házassági vagyoni jogi perben a magyar bíróság joghatósága a 44/2001/EK rendelet alapján nem dönthető el. Két vagy többoldalú nemzetközi szerződés hiányában a joghatóság kérdésében az Nmjtvr. szabályait kell alkalmazni (*Legf. Bír. Pfv. II. 21.290/2007. – EBH 2007. 1700*).

---

80 Vht. 16. § g)-j), l) pont

81 Kaliczka Alexandra: *A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióba. Az adós eljárási alapjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során*. PhD értekezés, Kézirat, Budapest, 2013, 83-84. p.

Végezetül említést kell tennünk a hazai jogirodalomról, amelyre a polgári igazságügyi együttműködés 10 éve *termékenyítő hatást* gyakorolt. A kommentártól a tankönyvön át a PhD értekezésig úgyszólván minden szakirodalmi műfaj foglalkozott vele.⁸² Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy új

- 82 Az európai polgári eljárásjog / polgári igazságügyi együttműködés tárgykörében 2004 óta megjelent könyvek és tanulmánykötetek: Osztovits András (szerk.): *Európai polgári eljárásjog. Jogszabálygyűjtemény*. Budapest, 2004., Kengyel Miklós – Simon Károly László (szerk.): *Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből. Tanulmánykötet*. Pécs, 2005., Kengyel Miklós – Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, 2006., Nagy Csongor István: *Az Európai Unió nemzetközi magánjoga*. Budapest, 2006., Wopera Zsuzsa – Wallacher Lajos (szerk.): *Polgári eljárásjogi jogszabályok az Európai Unió jogában*, Budapest, 2006., Wopera Zsuzsa (szerk.): *Az Európai Unió polgári eljárásjoga*, Budapest 2007., Wopera Zsuzsa: *Hatékony jogvédelem a magyar és az Európai Unió polgári eljárásjogában*. Miskolc, 2007., Harsági Viktória – Wopera Zsuzsa (szerk.): *Az igazságszolgáltatás kibívásai a XXI. században, Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére*. Budapest, 2007., Csóke Andrea: *A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások*. Budapest, 2008., Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. 2. kiad. Budapest, 2009., Osztovits András: (szerk.): *Európai polgári eljárásjog. Jogszabálygyűjtemény*. 2. kiad. Budapest, 2009., Wopera Zsuzsa: *Európai családjog*. Budapest, 2009., Wopera Zsuzsa - Asztalos Zsófia (szerk.): Egységesülő polgári eljárásjog Európában. Budapest, 2009., Gombos Katalin: *Bírói jogvédelem az Európai Unióban*. Budapest, 2009., Harsági Viktória: *Kézbetűtés a polgári jogvitákban határok nélkül*, Budapest, 2010, Osztovits András: *Európai joghatósági szabályok polgári perekben*. Budapest, 2010. Kapa Mátyás - Veress Emőd: *Határozatok végrehajtása határokon átívelő polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Unióban* Budapest-Kolozsvár-Temesvár, 2010., Gombos Katalin: *Bírói jogvédelem az Európai Unióban – Lisszabon után*, Budapest, 2011., Wopera Zsuzsa: *Az európai családjog kézikönyve*, Budapest, 2012., Nagy Adrienn: *Kézikönyv az európai fizetéseképtelenségi eljáráshoz*. Budapest, 2013.
- Válogatás a csatlakozás óta megjelent tanulmányokból: [2004:] Harsági Viktória: Az okiratokkal kapcsolatos bizonyításfelvétel az Európai Unióban. *Magyar Jog*, 2004, 555-561., Wopera Zsuzsa: A családi ügyekben való igazságügyi együttműködés az Európai Unióban. *Családi Jog*, 2004, 7-11., Wopera Zsuzsa: A házassági és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyek új szabályai a bővülő Európai Unióban. *Magyar Jog*, 2004, 486-495., [2005:] Harsági, Viktória: A nem vitatott követelések végrehajtása az Európai Igazságügyi Térségben. *Európai Jog*, 2005, 23-29., Kengyel Miklós: A „polgári és a kereskedelmi ügyek fogalma” az európai polgári eljárásjogban. *Magyar Jog*, 2005, 485-494., Wopera Zsuzsa: Az Európai Unió jogalkotása a családjog területén. *Európai Jog*, 2005, 32-40., [2006:] Harsági Viktória: Újabb modellváltás az Európai Igazságügyi Térségben, avagy a közvetlen bizonyításfelvétel lehetősége külföldön. *Európai Jog*, 2006, 11-16., Kecskés László: A civilisztikai jogalkalmazást érintő újabb EU jogalkotással kapcsolatos néhány elméleti kérdés. *Európai Jog*, 2006, 3-13., Nyilas

fejlesztés nyílt a polgári eljárásjog-tudomány történetében. Ha át tudjuk törni a nyelv korlátokat, kiléphetünk a nemzeti elszigeteltségből.⁸³ 10 év

Anna: A polgári eljárások egyszerűsítése az Európai Unióban, különös tekintettel a kis pertárgyértékű ügyek szabályozására, *Debreceni Jogi Műhely*, 2006/2., [2007:] Herédi Erika: *A határokon átlépő fizetésképtelenségi eljárás az Európai Unióban*. PhD értekezés, Kézirat, Pécs, 2007., Kengyel Miklós: A Tanács 44/2001/EK (A Brüsszel I.) rendeletének alkalmazása a hazai joggyakorlatban. Egy empirikus vizsgálat tapasztalati. *Európai Jog*, 2007, 37-45., [2008:] Harsági Viktória: A határon átnyúló kézbesítés és az alperes (kötelezett) védelme az Európai Unióban. *Iustum- Aequum- Salutare*, 2008, 129-142., Harsági, Viktória– Kengyel Miklós: Az európai polgári eljárásjog hatása a nemzeti jogrendszerekre. *Európai Jog*, 2008, 30-37., Osztovits András: Az Európai Unió polgári eljárásjoga fejlődésének irányai. *Európai Jog*, 2008, 4–8., Varga István: Úton az egységes európai peres eljárás felé? *Európai Jog*, 2008, 9–14., [2009:] Gombos Katalin: A polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés legújabb fejleményei. *Jogtudományi Közlöny*, 2009, 130-138., Gyekiczky Tamás: Perkoordináció, avagy perfüggetlenség az Európai Unió és a tagállamok eljárásjogában. *Jogtudományi Közlöny*, 2009, 101-117., Harsági, Viktória: Az európai fizetési meghagyásos eljárás. In Petrik Ferenc (szerk.): *Polgári eljárásjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, 2009, D/102/12/53., Harsági Viktória: A kézbesítés szerepe az európai polgári eljárásjog forrásaiban. *Iustum- Aequum- Salutare*, 2009, 53-63 [2010:] Gécziné Bárdosi Eszter: A határokon átnyúló végrehajtási eljárások a magyar bírósági gyakorlatban – egy összehasonlító vizsgálat tanulságai. *Európai Jog*, 2010, 25-31., Horváth E. Írisz: A kis értékű követelések európai eljárásában hozott ítéletek végrehajtása. *Magyar Jog*, 2010, 493-498., Wopera Zsuzsa: Az európai családjog időszerű kérdései. *Európai Jog*, 2010, 11-17., [2011:] Osztovits András: Igazságügyi együttműködés polgári ügyekben. In *Az Európai Unióról és az Európai Unió működéséről szóló szerződések magyarázata*. Budapest, 2011, 2. köt. 1667-1696., [2012:] Harsági Viktória: Értelmezési nehézségek és alkalmazási problémák az európai fizetési meghagyás kibocsátás iránti kérelem vizsgálata során. *Európai Jog*, 2012, 15-23., Kengyel Miklós: Magyarország a Luganói Egyezmény kapuján belül. *Magyar Jog*, 2012. 451-457. p., [2013:] Kaliczka Alexandra: *A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióba. Az adós eljárási alappjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során*. PhD értekezés, Kézirat, Budapest, 2013., Wopera Zsuzsa: A szokásos tartózkodási hely meghatározásának kritériumai a határon átnyúló és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben. *Európai Jog*, 2013, 1-9., Wopera Zsuzsa: A szokásos tartózkodási hely meghatározásának kritériumai a határon átnyúló tartási ügyekben és egyes hágai instrumentumok joggyakorlatában, *Európai Jog*, 2013, 41-47.

- 83 Válogatás magyar szerzők külföldön megjelent európai polgári eljárásjogi tárgyú műveiből: Kengyel Miklós: Die Entwicklung des ungarischen Zivilprozessrechts nach dem Beitritt zu Europäischen Union. *Zeitschrift für Zivilprozess International*. 2005, 243–256., Harsági Viktória – Kengyel Miklós: Anwendungsprobleme des Europäischen Zivilverfahrensrechts in Mittel- und Osteuropa. *IPRax*, 2009, 533–539.,

elteltével lassan lekopik rólunk az „új tagállam” jelző is. Rajtunk áll, hogy a mennyiség évtizede után a minőségé következzen.

Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Der Einfluss des Europäischen Zivilverfahrensrecht auf die nationalen Rechtsordnungen*. Nomos. Baden-Baden, 2009., Varga István: *Europäisches Verfahren für geringfügige Forderungen – EG-BagatellVO*, In Thomas Rauscher (Hrsg.): *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht*, 3. Aufl, Sellier, München, 2010, Band 3, 409-556., Kengyel Miklós - Harsági Viktória (Hrsg.): *Grenzüberschreitende Vollstreckung in der Europäischen Union*, Sellier, München, 2011, Palásti Gábor: *Brussels I in the new Member States*. In *The European Legal Forum*.2011, 26-33., Nagy Csongor István: *The application ratione temporis of the Insolvency Regulation in new Member States*. *International & Comparative Law Quarterly*, 2013, 941-954.

IGAZSÁGÜGYI EGYÜTTMŰKÖDÉS A CSALÁDJOG TERÜLETÉN. HÁZASSÁGI ÜGYEK ÉS SZÜLŐI FELELŐSSÉGRE VONATKOZÓ ELJÁRÁSOK

Bevezetés

Magyarország csatlakozásakor még a 1347/2000/EK tanácsi rendelet volt hatályban¹, amely a hasonlóságára és a keletkezésének a körülményeire tekintettel² a jogirodalomtól a Brüsszel II. rendelet nevet kapta.³ A Brüsszel I. rendelethez hasonlóan 2002. március 1-jétől alkalmazták, de „a napjai meg voltak számlálva”, mivel a Tanács már 2003. november 27-én elfogadta a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló *2201/2003/EK rendeletet*, amely a magyar jogirodalomban Brüsszel IIa.⁴ vagy új Brüsszel II. rendelet⁵ néven vált ismertté. Az új rendelet 2004. augusztus 1-jén lépett hatályba, de a 67., 68., 69. és a 70. cikkek kivételével csak 2005. március 1-jétől kellett alkalmazni (Brüsszel IIa. 72. cikk).

---

1 A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekre és a házastársak közös gyermekei feletti szülői felügyeletet érintő eljárásokban irányadó joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (*HIL* L 160, 2000. 6. 30, 19-36. p.).

2 A rendelet alapja a joghatóságról és a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról házassági ügyekben 1998. május 28-án aláírt egyezmény volt, amely az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény hatályát a házassági ügyekre terjesztette ki. Erre tekintettel kapta a jogirodalomban a Brüsszel II. Egyezmény elnevezést.

3 Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*, 2006, 94-95. p., Wopera Zsuzsa: *Az európai családjog kézikönyve*, Budapest, 2012, 37-38. p.

4 Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*, 2009, 13. p.

5 Wopera, i. m. (3. lábjegyzet) 21. p

I. A Brüsszel II. rendelet

A „brüsszeli rendeletcsalád” szabályozási technikájának egyik sajátossága az, hogy a határozatok elismerése és végrehajtása során eljáró bírósági fórumok és jogorvoslati eljárások meghatározása *kizárólag a tagállamok feladata*. A Brüsszel II. rendelet 22. cikke szerinti végrehajthatóvá nyilvánítási kérelmet az I. melléklet, a 26. cikk szerinti jogorvoslati kérelmet a II. melléklet listáján szereplő bírósághoz kellett benyújtani, míg a jogorvoslat tárgyában hozott határozatot kizárólag a III. mellékletben említett eljárással lehetett megtámadni (27. cikk). A 44. cikk a tagállamok kötelességévé tette a Bizottság értesítését a bíróságok felsorolásáról, valamint az I-III. mellékletben szereplő jogorvoslati eljárások módosításáról. Még javában folytak a csatlakozási tárgyalások, amikor Magyarország már eleget tett ennek a kötelezettségének. A 2345/2001. (XI. 22.) Korm. határozat melléklete szerint a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet a megyei bíróság székhelyén működő helyi bírósághoz, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bírósághoz, a kérelem tárgyában hozott jogorvoslatot a megyei bírósághoz, Budapesten a Fővárosi Bírósághoz kellett benyújtani,⁶ a jogorvoslat tárgyában hozott határozatot pedig kizárólag felülvizsgálati kérelemmel lehetett megtámadni.

A „brüsszeli rendeletcsalád” másik sajátossága a határozatok elismerését és végrehajtását biztonságosabbá tevő *formanyomtatványok* alkalmazása.⁷ A Brüsszel II. rendelet 33. cikke szerint a határozathozatal helye szerinti tagállam hatáskörrel rendelkező bírósága vagy hatósága bármely érdekelt fél kérelmére a IV. mellékletben (házassági ügyekre vonatkozó határozatok) vagy az V. mellékletben (szülői felügyeleti jogra vonatkozó határozatok) szereplő formanyomtatványoknak megfelelő igazolást bocsátott ki. A 2004. évi LXV. törvénnyel beiktatott Vht. 31/C. § (2) bekezdése szerint az *első fokon eljáró bíróság* állította ki az 1347/2000/EK tanácsi rendelet IV. és V. melléklete szerinti igazolást, a (3) bekezdés szerint akár több alkalommal is. A Brüsszel I. rendelettel megegyezően az eljáró bíróság az állam hivatalos nyelvén (több hivatalos nyelv esetében azok egyikén) állította ki az igazolást, amelyet a határozatnak

6 2012-ben a megyei bíróság elnevezése törvényszékre, 2013-ban a helyi bíróságé járásbíróságra változott.

7 Thomas Rauscher: Brüssel II-a Verordnung. In Thomas Rauscher (Hrsg.): *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht*, 3. Aufl, München, 2010, Band 2, 310-311. p.

egy másik tagállamban történő elismerése vagy el nem ismerése (14. cikk), illetve végrehajthatóvá nyilvánítása iránti kérelemhez kellett csatolni (23. cikk).

A 2004. évi LXV. törvény – az 1347/2000/EK tanácsi rendelet szempontjából – még egy *fontos rendelkezést* iktatott be a Vht.-be. A 210/B. § deklarálta azt, hogy a magyar bíróságok az 1347/2000/EK tanácsi rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása során, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, a Vht. külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó XII. fejezetének a szabályai szerint járnak el. A 2004. évi LXV. törvényhez fűzött indokolás szerint „további eljárási szabályok rögzítésére nem került sor, mivel a speciális – közösségi – rendelkezések belső joganyagban történő megisméltésére nincs szükség és lehetőség”.⁸

II. A Brüsszel IIa. rendelet

A Brüsszel II. rendelet mindössze *tíz hónapig* volt hatályban Magyarországon, mert 2005. március 1-jén új rendelet váltotta fel. „A Brüsszel IIa. rendelet a házassági ügyek kapcsán lényeges újítást nem hozott. Jelentős változásokat hozott ellenben a szülői felelősséget illetően, a joghatóságra vonatkozó szabályoknál ugyanúgy, mint a végrehajtás tekintetében. Egyfelől precíz *fogalom-meghatározásokkal* bővítette a rendeletet a 2. cikkében. Másfelől a *láthatási jogra* vonatkozó határozatok és a *gyermek visszaadásának* elrendelése tekintetében *megszüntette a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást*. Módosította továbbá a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25-én kelt Hágai Egyezmény alkalmazását az Európai Unió tagállamainak egymás közti viszonylatában. Ezen kívül szabályozza a központi hatóságokat a tagállamokban és az együttműködésüket a határon átnyúló gyermekvédelem területén.”⁹

Mivel a Brüsszel IIa. rendelet 67., 68., 69. és 70. cikkét már 2004. augusztus 1. napjától alkalmazni kellett, a tagállamoknak ettől az időponttól számított *három hónapon belül* tájékoztatniuk kellett a Bizottságot a kijelölt központi hatóság nevééről, címéről és a kapcsolattartás módjáról, a központi hatóságok

---

8 Részletes indokolás a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó szabályokat tartalmazó egyes törvények módosításáról, illetve a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2004. évi XLI. törvény 12. §-ához.

9 Kengyel-Harsági, i. m. (4. lábjegyzet) 206. p.

részére szóló közlemények elfogadott nyelveiről, valamint a láthatási jogra vonatkozó igazolás elfogadott nyelveiről (67. cikk), továbbá a rendeletben említett bíróságok és jogorvoslati eljárások listájáról és azok módosításáról (68. cikk). Magyarország e tájékoztatások tekintetében közel sem mutatott akkora buzgóságot, mint a Brüsszel II. rendelet esetében.

A Bizottság 2005. február 17-én tette közzé a tájékoztatását „A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 68. cikke szerinti bíróságokra és jogorvoslati eljárásokra vonatkozó információkról”.¹⁰ A felsorolás – Dánián kívül, amely a rendelet elfogadásában nem vett részt¹¹ – valamennyi tagállam adatait tartalmazta, egyedül Magyarországnál szerepelt az a megjelölés, hogy „az Európai Bizottsághoz nem érkezett információ”.

Magyarország néhány héttel később, a házassági ügyekről és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokról szóló EK rendelettel összefüggő intézkedésekről kiadott 2031/2005. (III. 8.) Korm. határozattal pótolta az elmaradását. A Kormány központi hatóságként kijelölte az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztériumot, a jogellenes gyermekelvitellel kapcsolatos ügyekben az Igazságügyi Minisztériumot és a működésük megkezdéséhez 40 millió Ft összeget biztosított. Meghatározta a kapcsolattartás módját: telefon, fax, postai út és e-mail A központi hatóságok a magyar nyelven kívül angolul, franciául és németül is elfogadnak kérelmeket [57. cikk (2) bek., 67. cikk *b*) pont], és a gyermek visszavitelére szolgáló igazolás is kiállítható a fenti nyelveken [45 cikk (2) bek., 67. cikk *c*) pont]. A rendeletben említett bíróságok és jogorvoslati eljárások kijelölése során a Kormány a Brüsszel II. rendelettel azonos elveket követett; eszerint a határozat elismerése vagy el nem ismerése iránti kérelmet (21. cikk)¹² és a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet (29. cikk) a megyei bíróság székhelyén működő helyi bírósághoz, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bírósághoz, a jogorvoslatot (33. cikk) a megyei bírósághoz, Budapesten a Fővárosi Bírósághoz kell benyújtani. A

10 *HL C 40*, 2005. 2. 17, 2-4.

11 „Dánia [...] a rendelet elfogadásában nem vesz részt, ezért e rendelet rá nem hatályos, alkalmazása rá nem vonatkozik.” 2201/2003/EK tanácsi rendelet, Preambulum 31. pont.

12 Wopera, i. m. (3. lábjegyzet) 147-148. p.

jogorvoslat tárgyában hozott határozat (34. cikk) kizárólag felülvizsgálati kérelemmel támadható meg. A Kormány a külügy-minisztert bízta meg azzal, hogy a felsorolt „technikai kiigazítási nyilatkozatokat” haladéktalanul közölje az Európai Bizottsággal.

A magyar bírósági szervezetben 2012-2013-ban végbement változások¹³ indokolttá tették volna a listán szereplő bíróságok elnevezésének a helyesbítését. Az Európai Unió Hivatalos lapjában 2013. március 23-án közzétett *frissítés* szerint erre nem került sor.¹⁴ Az 1. sz. listán továbbra is a „helyi bíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság”, a 2. sz. listán ugyancsak a „helyi bíróság, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság” (!) szerepel, míg a 3. sz. listán a „felülvizsgálati kérelem”.

III. Joghatósági szabályok

A Brüsszel IIa. rendelet a házassági és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben *egységes joghatósági rendszert* teremt az Európai Unióban. A Brüsszel I. rendelethez hasonlóan nem kollíziós, hanem közvetlen joghatósági szabályokat tartalmaz.¹⁵ A Brüsszel IIa. rendelet, mint a szabályozás kizárólagos forrása, az alkalmazási területén kizorítja a nemzeti jogszabályokat. Akkor is az uniós jogot kell alkalmazni, ha tartalmilag megegyezik a nemzeti jogszabályokkal. Ez a megállapítás mindenekelőtt a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendeletre vonatkozik. Azt Nmjtvr.-nek a Brüsszel I. rendelethez történő „hozzáigazítása” már 2001-ben megtörtént¹⁶, a Brüsszel IIa. rendelet kívánta technikai kiigazításokra nem került sor.¹⁷

---

13 A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 16. §.

14 A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2201/2003/EK tanácsi rendelet 68. cikke szerinti bíróságokra és jogorvoslati eljárásokra vonatkozó információk első frissítése (HL C 85, 2013. 3. 23., 6-8).

15 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet) 191-193. p.

16 2001. május 1-jén lépett hatályba a 2000. évi CX. törvény, amely a Brüsszel I. rendelettel lényegében azonos 1988. évi Luganói Egyezményhez való csatlakozás előkészítése érdekében módosította az Nmjtvr.-nek a joghatóságra, valamint a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályait. Kengyel Miklós: Magyarország a Luganói Egyezmény kapuján belül. *MJ*, 2012, 451. p.

17 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet) 552-553. p.

A Brüsszel I. rendelettel ellentétben, amelyik az alperes lakóhelyéhez köti az általános joghatóságot,¹⁸ a Brüsszel IIa. rendelet a *szokásos tartózkodási helyet* tekinti az általános kapcsolóelvnek. A lakóhellyel ellentétben (Brüsszel I. rendelet 59. cikk) a szokásos tartózkodási hely meghatározása nem a *lex fori* elvét követi, hanem egységes szempontok szerint, *autonóm módon* kell értelmezni.¹⁹

Házassági ügyekben annak a tagállamnak a bírósági (is) rendelkeznek joghatósággal, amelynek mindkét házastárs az állampolgára [3. cikk (1) bekezdés *b*) pont]. A szokásos tartózkodási helytől eltérően az állampolgárság kérdését a *nemzeti jogok* állampolgársági szabályai szerint kell megítélni. A rendelet nem szabályozza a kettős állampolgárság kérdését. Ez joghézag vezetett a családjog területén az *első magyar vonatkozású döntéshozatal* iránti kérelem előterjesztéséhez, amelyet a francia Cour de Cassation nyújtott be 2008-ban a László Hadadi kontra Csilla Márta Meskó, Hadadiné ügyben. A bíróság a Brüsszel IIa. rendelet 3. cikk (1) bek. *b*) pontjának értelmezését kérte arra az esetre nézve, ha a házastársak kettős állampolgárok és mindketten Franciaországban rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel.²⁰

Az Európai Bíróság 2009. július 16-án kelt ítéletében kimondta: „amennyiben a házastársak mindkét tagállamnak állampolgárai, a 2201/2003 rendelet 3. cikk (1) bekezdésének *b*) pontjával ellentétes az, hogy az egyik tagállam bíróságainak joghatóságát a másik tagállam bírósága kizárja azon az alapon, hogy a felperes esetében nem áll fenn egyéb kapcsolóelv ezzel a tagállammal. Éppen ellenkezőleg, azon tagállamok bíróságai, amely tagállamoknak a házastársak állampolgárai, e rendelkezés értelmében ugyancsak joghatósággal rendelkeznek, így a házastársak bármelyike jogosult tetszése szerint azon tagállami bíróság előtt eljárást indítani, amely a jogvitáról dönteni fog.”²¹

18 A Brüsszel I. rendelet 2. cikk (1) bekezdése szerint azok a személyek, akik valamely tagállamban lakóhellyel – jogi személyek esetén székhellyel – rendelkeznek, állampolgárságukra tekintet nélkül perelhetők ezen állam bírósága előtt.

19 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet) 531. p.

20 C-168/08. sz. ügy, László Hadadi (Hadady) és Csilla Márta Meskó, férjezett neve: Hadadi (Hadady) közötti ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet. Ismerteti Wopera Zsuzsa: A Hadadi-ügy. A kettős állampolgárság megítélése a házassági perek joghatósági szabályaiban. *JeMa*, 2010, 66-76. p.

21 EBHT 2009 I-06871.

IV. A határozatok elismerése

A Brüsszel IIa. rendelet alapján csak *a szülői felelősséggel kapcsolatos eljárásokban* hozott határozatok hajthatók végre (28. cikk). Mivel a házassági ügyekben a per főtárgyát illetően kizárólag jogalakító vagy megállapító ítéletek születnek, ezért nincs szükség és mód a végrehajtásukra.²² Kivételt csupán a perköltség tárgyában hozott határozatok képeznek, amelyek a rendelet 49. cikke alapján hajthatók végre.²³ A házassági ügyekben megnő a határozatok *elismerésének* jelentősége. A tagállamok közötti kölcsönös bizalom elvéből²⁴ adódóan az elismerés automatikusan (ipso iure) történik: valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik [21. cikk (1) bek.]. A rendelet a házassági ügyekben hozott határozatokra nézve még egy további egyszerűsítést is tartalmaz. A 21. cikk (2) bekezdése szerint *nem szükséges külön eljárás* egy tagállam anyakönyvi nyilvántartásába történő bejegyzéséhez egy másik tagállamban hozott házasság felbontására, a különválásra vagy a házasság érvénytelenítésére vonatkozó határozat alapján, amely ellen további jogorvoslati lehetőség nem áll rendelkezésre az említett tagállam joga szerint.²⁵ „Az alaki jogerő általánosságban nem előfeltétele a határozatok elismerésének, kivéve az anyakönyvbe történő bejegyzés esetét. Ezek a korlátozások az anyakönyvek megbízhatóságát szolgálják, hiszen addig valóban nincs értelme a bejegyzésnek, amíg nem áll rendelkezésre egy ’megtámadhatatlan ítélet’. A 21. cikk (2) bekezdésében említett jogorvoslati lehetőség alatt természetesen a rendes jogorvoslatot kell érteni.”²⁶ Házassági ügyekben a határozathozatal helye szerinti tagállam illetékes bírósága vagy hatósága bármely érdekelt fél kérelmére *igazolást* bocsát ki az I. melléklet szerinti formanyomtatványnak megfelelően.

---

22 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet), 581. p., Wopera, i. m. (3. lábjegyzet) 149. p.

23 Rauscher, i. m. (6. lábjegyzet) 283. p.

24 2201/2203/EK rendelet, Praeambulum, 21. pont.

25 Rauscher szerint ez a rendelkezés egyfelől vitatható, mert az elismerés bírói közrehatás nélkül történik, másfelől azonban lényegesen megkönnyíti az érintettek helyzetét. Rauscher, i. m. (6. lábjegyzet) 247. p.

26 Harsági Viktória: A házassági ügyekben, valamint a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban hozott határozatok elismerése az Európai Unióban. *MJ*, 2006, 170-171. p.

A „brüsszeli sablon” alkalmazása lehetővé teszi azt, hogy az eredeti eljárás helye szerint tagállam bírósága a tagállam hivatalos nyelvén vagy a hivatalos nyelvek egyikén állítsa ki az igazolást. A formanyomtatvány a bíróságra, a házasfelekre, a házasságkötésre, a határozatra (felbontás, érvénytelenítés, különválás), a költségmentességre, a további jogorvoslatra, valamint a joghatás beállítására vonatkozó legfontosabb adatokat tartalmazza. Magyarországon az első fokon eljáró bíróság állítja ki kérelemre az I. melléklet szerinti igazolást [Vht. 31/C. § (1) bek. b) pont]. Az igazolás több alkalommal is kiállítható.

A házasság felbontására vagy érvénytelenítésére vonatkozó határozat magyar anyakönyvbe történő bejegyzése – a rendelet 21. cikk (2) bekezdésére tekintettel – *külön szabályozást nem igényel*.²⁷ A külföldi határozatok anyakönyvezésére irányadó eljárás szabályai – az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a névviselésről szóló 6/2003. (III. 7.) BM rendelet 25. § (2) bekezdése, illetve 38. § (2) bekezdése szerint – *nem alkalmazhatók* a Brüsszel IIa. rendelet hatálya alá tartozó ügyekre.²⁸ Az anyakönyvvezető a házassági anyakönyv „Utólagos bejegyzések” rovatában jegyzi fel a megszűnés tényét. Az *utólagos bejegyzés* tartalmazza a bíróság megnevezését, a határozat jogerőre emelkedésének napját, számát, valamint külföldi határozat esetén a nem magyar állampolgár házastárs házassági nevének megváltozását, ha az a határozatból megállapítható [6/2003. (III. 7.) BM rendelet 66. §]. A rendelet 4. számú mellékletének 21. pontja a házasság felbontásának feljegyzésére vonatkozó *szövegmintát* is tartalmaz.

Az ipso iure elismerés nem zárja ki azt, hogy a fél kérelme alapján az elismerésről *külön határozzon* a bíróság.²⁹ A Brüsszel IIa. rendelet 21. cikk (3) bekezdése szerint bármelyik érdekelt fél kezdeményezhet „egy a határozat elismeréséről vagy el nem ismeréséről szóló határozatot”. Az eljárásra a

27 „Hosszadalmas vitákat követően született meg az a megállapodás, hogy a tagállamok az anyakönyvi nyilvántartások módosításához külön eljárást nem írnak elő, a házasság felbontásával, a különéléssel és a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos, más tagállam területén hozott jogerős ítélet megléte e célra elégséges [vö. 21. cikk (2) bek.]. Az érintett elismerés ezért nem bírósági, hanem az anyakönyvi nyilvántartás céljait szolgáló elismeréssel egyenértékű.” Borrás, Alegria: magyarázó jelentés (HL L 221 1998. 07. 16) 17, 63. szélj.

28 Wopera, i. m. (3. lábjegyzet) 149. p.

29 Brávác Ottóné – Szócs Tibor: *Jogviták határok nélkül*. Budapest, 2003, 225. p.

végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem szabályai az irányadók (28-36. cikk), azzal, hogy a *hatásköri szabályokat* az egyes tagállamok a 68. cikkben foglaltak szerint közlik a Bizottsággal, az *illetékességet* pedig a nemzeti jog alapján határozzák meg. Ennek megfelelően az elismerés (vagy el nem ismerés) tárgyában folytatott eljárásra Magyarországon az *ellenérdekű fél* belföldi lakóhelye (székhelye) vagy szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbíróóság (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság) a kizárólagosan illetékes. Ennek hiányában a kérelmező belföldi lakóhelye (székhelye) vagy szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő helyi bíróság (Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság), ha pedig a kérelmezőnek sincs belföldön lakóhelye (székhelye) vagy szokásos tartózkodási helye, a Budai Központi Kerületi Bíróság a rendelkezik hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel. [Nmjtvr. 74. § (2) bek. a)–c) pont].

A Brüsszel IIa. rendelet 30. cikke (1) bekezdésének megfelelően a kérelem benyújtásával kapcsolatos eljárásra a tagállam joga alkalmazandó. Az Nmjtvr. 74. § (2) bekezdése szerint a kérelem tárgyában a bíróság *nemperes eljárásban* határoz. A határozat ellen bármelyik fél jogorvoslatot nyújthat, amelyet a peres eljárás szabályainak megfelelően kell elbírálni (Brüsszel IIa. rendelet 33. cikk). A jogorvoslati fórumokat a következő pontban, a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásnál mutatjuk be.

Ha a határozat elismerése *előkérdésként* merül fel a bírósági eljárásban, akkor az eljáró bíróság jogosult az elismerésről határozni [Brüsszel IIa. rendelet 21. cikk (4) bek.]. „Jellemző példa e vonatkozásban, amikor a magyar bíróság előtti perben gyermekelhelyezés megváltoztatása iránti keresetről tárgyal a bíróság, de a gyermek elhelyezéséről korábban rendelkező másik uniós tagállambeli bíróság döntött. Ilyenkor természetesen az adott magyar bíróságnak kell eldöntenie (külön eljárás nélkül és hivatalból, de természetesen legkésőbb az ítéleti indokolásban rögzítve!) szintén az EK rendelet alapján, hogy elismeri-e a külföldi határozatot, azaz egyáltalán gyermekelhelyezés megváltoztatásáról (ha elismeri) vagy gyermekelhelyezéséről (ha nem ismeri el) hoz döntést.”³⁰

---

30 Várai-Jeges Adrienn – Szepesházi Péter: Tájékoztató a jogellenes gyermekelvitelt és szülői felelősséget érintő európai uniós külföldi elemet tartalmazó ügyekben alkalmazandó hazai jogszabályi rendelkezésekről. *Bírósági Közlemény*, 2011/5, 19. p.

V. A határozatok végrehajtása

A szülői felelősséggel kapcsolatos határozatok végrehajtásához a Vht. újabb módosítására volt szükség. A 2005. évi XLI. törvény „*Intézkedések az Európai Unió tagállamaiban történő végrehajtás érdekében*” cím alatt kibővítette a már meglévő szabályozást (Vht. 31/C. §), valamint több új rendelkezést vezetett be, amivel nemcsak a Brüsszel IIa. rendelet, hanem a 2005. október 21-től alkalmazandó 805/2004/EK rendelet³¹ alapján hozott határozatok végrehajtását is lehetővé tette

A Brüsszel IIa. rendelet 28. cikk (1) bekezdése szerint a *szülői felelősség gyakorlásáról* valamely tagállamban hozott határozat más tagállamban akkor kerül végrehajtásra, ha bármely érdekelt fél kérelmére ott *végrehajthatónak nyilvánították*. Amint arra az előző pontban már utaltunk, a végrehajthatóvá nyilvánítási vagy másképpen exequatur eljárás egyes elemeinek a szabályozását a rendelet a tagállamoknak engedi át. A 29. cikk (1) bekezdése szerint a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet az egyes tagállamok által a 68. cikk alapján a Bizottság részére eljuttatott listán feltüntetett bírósághoz kell benyújtani. Magyarországon 2013 óta a *törvényszék székhelyén működő járásbíróságnak*, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróságnak van hatásköre a kérelem elbírálására.³²

A rendelet által a nemzeti jogra hagyott egyéb kérdésekben a *Vht. megfelelő szabályait kell alkalmazni*. A Vht. 210/B. § szerint ha a határozat végrehajtása bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint történik, a bíróság a 2201/2203/EK tanácsi rendelet szerinti, a bírósági határozat végrehajthatóságnak megállapítására irányuló eljárás során – ha a 2201/2203/EK tanácsi rendelet másképpen rendelkezik – a külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó XII. fejezetben foglaltak szerint jár el.³³ A Brüsszel IIa. rendelet 30. cikk (1)

31 Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról (HL L 143, 2004. 04. 30 15-39).

32 Az *illetékességet* azonban – az elismerésre irányuló eljárással ellentétben – nem a nemzeti jog, hanem a Brüsszel IIa. rendelet 29. cikk (2) bekezdése állapítja meg. A közvetlen illetékességi szabály annak a személynek a szokásos tartózkodási helyén alapul, akivel szemben a végrehajtást kérték, illetve bármely olyan gyermek szokásos tartózkodási helyén, akire a kérelem vonatkozik. Kiegészítő illetékességi szabály a végrehajtás helye.

33 A 210/B. §-t a Brüsszel II. rendeletre történő utalással a 2004. évi LXV. törvény

bekezdése szerint a kérelem benyújtásával kapcsolatos eljárásra a végrehajtás szerinti *tagállam joga* alkalmazandó. Magyarországon a külföldi határozat végrehajtása iránti kérelem benyújtására a végrehajtási kérelemre vonatkozó általános rendelkezések (Vht. 11-12. §) az irányadók.³⁴ A Vht. 207. §-ának a külföldi határozat csatolására vonatkozó szabályát a rendelet 30. cikk (3) bekezdésében felhívott 37. és 39. cikkekkal együtt kell értelmezni. A végrehajtást kérelmező félnek be kell mutatnia a határozat *másolatát*, amely megfelel a hitelesség megállapításához szükséges feltételeknek (37. cikk). „Itt a határozat származási államának a jogából kell kiindulni, a formai követelményeket tehát *locus regit actum* elve alapján kell megítélni.”³⁵ A kérelemhez csatolni kell a rendelet II. melléklete szerinti formanyomtatványnak megfelelően kiállított *igazolást* is, amelyet az érdekelt kérelmére az első fokon eljáró bíróság állít ki [Vht. 31/C. § (1) bek. b) pont]. Az igazolás a láthatási jogra, illetve a gyermek visszavételére vonatkozó határozatról közölt *egyedi információkkal* a határozat elismerését és végrehajthatóvá nyilvánítást hivatott elősegíteni. Az igazolás több alkalommal is kiállítható.

Az alperes távollétében hozott határozat esetén azt is igazolni kell, hogy az alperesnek lehetősége volt a védekezésre. Ebből a célból az elismerést vagy végrehajtást kérelmező félnek a rendelet 37. cikkében vagylagosan megjelölt okiratokat kell csatolnia.

A kérelmezőnek kézbesítési címet vagy kézbesítési megbízottat kell a megkeresett bíróság illetékességi területén megjelölnie. Magyarországon a végrehajtási ügyekben eljáró kézbesítési megbízottról a Vht. 37/B. §-a rendelkezik, amelyet a 2005. évi XXXVI. törvény iktatott be a végrehajtási eljárás szabályai közé.³⁶ A *kézbesítési megbízott feladata*, hogy a részére kézbesített (a külföldi végrehajtást kérő részére szóló) iratot továbbítsa megbízója részére, illetőleg őt az irat tartalmáról értesitse. A Vht. 37/B. § (2)–(3) bekezdése a rendeletből hiányzó *szankciókról* is rendelkezik.

A Brüsszel IIa. rendelet 31. cikk (1) bekezdése szerint a kérelemmel megkeresett bíróság haladéktalanul határozatot hoz. Sem az a személy, aki

---

12. §-a iktatta be a Vht.-be. A hatályos szöveget a 2005. évi XLI. törvény 8. §-a állapította meg.

34 Kengyel/Harsági, (3. lábjegyzet) 438-439. p.

35 uo. 571. p.

36 A kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályt a 2005. évi XXXVI. törvény 7. §-a iktatta be a 44/2001/EK rendelet 40. cikkére tekintettel a Vht. 37/B. §-ába.

ellen a végrehajtást kérték, sem a gyermek az eljárásnak ebben a szakaszában *észrevételt nem tehet*. Ez másképpen azt jelenti, hogy a szülői felelősség gyakorlása tárgyában hozott külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánításáról a bíróság – a Brüsszel I. rendelet 41. cikkében foglalt modellt követve³⁷ – *nemperes eljárásban határoz*.³⁸

A végrehajthatóvá nyilvánításról hozott *határozat* tartalmát és formáját ugyancsak a nemzeti jog szabályozza. Magyarországon a Vht. 208. §-a rendelkezik *általában* a külföldi határozatok végrehajthatóvá nyilvánításáról. A benne foglalt rendelkezést – a 210/B. § szerint – a Brüsszel IIa. rendelet alapján végrehajtandó határozatokra is alkalmazni kell, amennyiben a rendelet más szabályt nem ír elő. Ha a külföldi határozat a rendelet 31. cikke szerint végrehajtható, akkor a bíróság a végzésével a külföldi határozatra *végrehajtási tanúsítványt vezet*, amelyben azt tanúsítja, hogy a határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság határozatával azonos módon végrehajtható.

A Brüsszel IIa. rendelet 32. cikke szerint a bíróság illetékes tisztviselője haladéktalanul értesíti a kérelmezőt a kérelem tárgyában hozott határozatról a végrehajtás tagállamának joga szerinti eljárásnak megfelelően. Ez a rendelkezés csak részben felel meg a Brüsszel I. rendelet 42. cikk, mivel a határozatnak az ellenféllel való közléséről *nem rendelkezik* (utalás). A rendeletben szereplő *értesítés*, amennyiben azt a Pp. nem a kézbesítés szinonimájaként használja, elsősorban a felek vagy a per egyéb résztvevőinek a tájékoztatására szolgál.³⁹ Az ellenféllel való közlésre – uniós rendelkezés hiányában – a *lex fori* az irányadó.⁴⁰ Magyarországon a végrehajtási kérelem tárgyában hozott határozatot *kézbesítés* útján kell közölni, amelyre a Pp. szabályait (97-100/A. §), valamint a hivatalos iratokkal kapcsolatos

37 A megoldás hátrányairól lásd Rauscher, i. m. (6. lábjegyzet) 290. p.

38 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet) 442. p.

39 Ha pl. az ügyészi fellépés törvényi feltételei fennállnak, a bíróság erről az ügyészt *értesíti* (Pp. 9. §). A felet jogerő megállapításáról *értesíteni* kell. Az értesítés a jogerőt megállapító végzés kézbesítésével történik (230/A. §). A végrehajtási eljárásban a végrehajtó tájékoztatja a zálogjogosultat arról, hogy a zálogjogból fakadó igényét végrehajtási eljárás során érvényesítheti, és az erre vonatkozó kérelmét *az értesítés* kézhezvételét követő 8 munkanapon belül kell bejelentenie a végrehajtást foganatosító bíróságnál (Vht. 114. §).

40 Rauscher, i. m. (6. lábjegyzet) 293. p.

postai szolgáltatás részletes szabályairól szóló 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendeletet kell alkalmazni.

A Brüsszel IIa. rendelet 33. cikke szerint a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármelyik fél *jogorvoslatot* nyújthat be a tagállamok által megjelölt bírósághoz. Magyarország eredetileg a megyei bíróságot, Budapesten a Fővárosi Bíróságot nevezte meg jogorvoslati fórumként, de 2012. január 1-je óta a *törvényszék* jár el. A 33. cikk (3) bekezdése szerint a jogorvoslatot *a peres eljárás szabályai* szerint kell elbírálni.⁴¹ A rendelet a jogorvoslat fajtáját nem határozza meg, azt a nemzeti jogra bízza. Magyarországon a nem jogerős határozattal szemben igénybe vehető általános jogorvoslat a *fellebbezés*, amelyet a Pp. 234. § (2) bekezdése szerint az első fokú bíróságnál kell benyújtani vagy jegyzőkönyvbe mondani. A Pp. fellebbezésre vonatkozó szabályai végzés elleni fellebbezés esetében is megfelelnek a kontradiktórius eljárás követelményeinek, mivel a fellebbező fél ellenfele a fellebbezés kézhezvételétől számított nyolc nap alatt az elsőfokú bíróságnál *észrevételeket* terjeszthet elő (257. §).

A jogorvoslat során hozott határozattal szemben a Brüsszel IIa. rendelet *további* jogorvoslatot tesz lehetővé. A tagállamok eltérő jogorvoslati rendszereire tekintettel a 34. cikk felhatalmazza a tagállamokat a *második jogorvoslat lehetőségének* a – saját eljárásukhoz igazodó – pontos meghatározására. Magyarországon a jogorvoslat (fellebbezés) során hozott határozat kizárólag *felülvizsgálati kérelemmel* támadható meg, amelyet 2012. január 1-je óta a Kúria bírál el. A Vht. 214. §-a szerint felülvizsgálati kérelemnek van helye olyan másodfokon jogerőre emelkedett végzés ellen, amellyel a bíróság külföldi határozat tanúsítvánnyal való ellátásáról – ideértve, illetőleg végrehajtásának elrendeléséről döntött.⁴² Felülvizsgálati kérelemmel lehet élni a tanúsítvány kiállítását megtagadó határozat ellen is.⁴³

A végzés jogerőre emelkedése után a bíróság a végrehajtási tanúsítvánnyal ellátott külföldi határozat alapján végrehajtási lapot [Vht. 16. § c) pont],

---

41 Harsági szerint a magyar fordítás nem fogalmaz szerencsésen, amikor „peres eljárásról” beszél, pontosabb lenne a „kontradiktórius eljárás” használata az angol, francia és német normaszöveghez hasonlatos módon. Kengyel-Harsági, i. m. (6. lábjegyzet) 586. p.

42 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet) 587. p.

43 Juhász Edit: A végrehajtás elrendelése. In Sáriné Simkó Ágnes (szerk.): *A bírósági végrehajtás*. Budapest, 2009. 544. p.; Wopera, i. m. (3. lábjegyzet) 170. p.

illetőleg vele egy tekintet alá eső végrehajtható okiratot [végrehajtási záradék – Vht. 23/B. § b) pont] állít ki (Vht. 209. §). Ezt a végrehajtást kérőnek nem kell külön kérnie, hiszen a végrehajtási kérelem előterjesztése már az eljárás kezdetén, a végrehajtási tanúsítvány kiállítása előtt megtörtént. *A végrehajtási lap kiállítása egyben a végrehajtás elrendelését jelenti.*⁴⁴

VI. Az egyszerűsített végrehajtás

A Brüsszel IIa. rendelet legfontosabb újításaként tartjuk számon az *egyszerűsített végrehajtás* feltételeinek a megteremtését.⁴⁵ A III. fejezet 4. szakaszában foglalt rendelkezéseket (40-45. cikk) a láthatási jogra, valamint a gyermek visszavételére vonatkozó határozatok végrehajtására lehet alkalmazni [40. cikk (1) bek. a)-b) pont]. A rendelet nem teremt kizárólagosságot, mivel a 40. cikk „nem gátolja meg a szülői felelősség jogosultját abban, hogy egy határozat elismerését és végrehajtását kérje a III. fejezet 1. és 2. szakaszának rendelkezéseivel összhangban”. Ha a jogosult az egyszerűsített végrehajtást választja, akkor az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban kiállított *igazolás* a címzett tagállamban pótolja a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást. Az igazolás kiállításának alapfeltétele az, hogy a határozat az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban *végrehajtható* legyen. Ha a nemzeti jog nem rendelkezik az előzetes végrehajthatóságról, az eredetileg eljáró bíróság a határozatot a benyújtott jogorvoslat ellenére végrehajthatónak nyilváníthatja.⁴⁶ A határozat *végrehajtása* az egyszerűsített eljárás esetében is a nemzeti jog alapján történik.

A 41. cikk (1) bekezdése szerint *a láthatási jogra vonatkozó*⁴⁷ bármely tagállamban hozott és végrehajtható határozatot egy másik tagállamban a

44 Vida István: A bírósági végrehajtás. In Németh János - Kiss Daisy (szerk.): *A bírósági végrehajtás magyarázata*. Budapest, 2004, 868. p.

45 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet) 589. p.

46 A 41. cikk (1) és a 42. cikk (1) bekezdésében foglalt szabály célja az, hogy a halasztó hatályú jogorvoslatokból adódó késedelmet elkerülje. Vö. Rauscher, i. m. (. lábjegyzet) 324. p.

47 A láthatási jog a gyermek és a másik személy közötti kapcsolattartás valamennyi formáját magában foglalja. A végrehajtásra vonatkozó szabályokat csak a láthatási jogot biztosító határozatokra kell alkalmazni. „Ezzel ellentétben a láthatási jogra irányuló kérelmet elutasító határozatokra az elismerésre vonatkozó általános szabályok az irányadók.” Útmutató az új Brüsszel II. rendelet alkalmazásához., 33. p. www.europa.eu.int/civiljustice.

végrehajthatóvá nyilvánítás szükségessége és az elismerés megtagadásának a lehetősége nélkül elismerik és végrehajjták, ha a határozatot a (2) bekezdéssel összhangban igazolták. Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága a (2) bekezdés *a)-b)-c)* pontjaiban felsorolt feltételek⁴⁸ teljesülését a rendelet III. mellékletében szereplő formanyomtatvány felhasználásával igazolja. A *láthatási jogokra vonatkozó igazolást* a határozat nyelvén kell kibocsátani.

A rendelet 41. cikk hazai alkalmazásához a Vht. 31/C. §-ának a módosítására volt szükség. A 2005. évi XLI. törvénnyel beiktatott (4) bekezdés szerint a 2201/2203/EK tanácsi rendelet III. melléklete szerinti, a láthatási jogra vonatkozó igazolást *az első fokon eljáró bíróság* állítja ki hivatalból vagy bármelyik fél kérelmére a rendelet 41. cikk (1) bekezdése alapján. A módosításához fűzött *indoklás* szerint a belföldi határozatokra kiállított igazolás alapján a hazai jogkeresők lehetőséget kapnak arra, hogy az Európai Unió másik tagállamában kezdeményezhessék a láthatási jogra vonatkozó határozat végrehajtását.⁴⁹

A láthatási (kapcsolattartási) jogról nemcsak a bíróság, hanem a *gyámhatóság* is dönthet.⁵⁰ Ebben az esetben a *gyámhivatal* állítja ki a hivatalból vagy kérelemre a rendelet 41. cikke szerint *igazolást*. Ugyanarra a határozatra nézve az igazolást több alkalommal is ki lehet állítani.⁵¹

---

48 Az eredetileg eljáró tagállam bírósága csak akkor bocsátja ki az igazolást
a) amennyiben a határozatot az alperes távollétében hozták meg, a meg nem jelent személy részére kézbesítették az eljárást megindító iratot, illetve az ezzel egyenértékű iratot megfelelő időben és oly módon, hogy az említett személy gondoskodni tudjon saját védelméről, vagy az említett személy részére kézbesítették az iratot, ám nem ezeknek a feltételeknek megfelelően, azonban megállapítást nyer, hogy ez a személy egyértelműen elfogadta a határozatot,
b) valamennyi érintett fél lehetőséget kapott a meghallgatásra,
c) a gyermek lehetőséget kapott a meghallgatásra, kivéve ha a meghallgatást nem tartották célszerűnek a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt.

49 Részletes indoklás a 2005. évi XLI. törvény 3. §-ához.

50 Lásd a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 34. § (3) bek., 71. § (4) bek., 78. § (2) bek. *c)* pontját.

51 A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 166/A. §. Módosította a 312/2005. (XII. 25) Korm. rendelet 76. §. Hatályos szövegét megállapította a 174/2012. (VII. 26.) Korm. rendelet 12. §.

A láthatási jogra vonatkozó határozat *végrehajtására* a végrehajtás helye szerinti tagállam joga az irányadó. A Vht.-ben hiába keressük az erre vonatkozó szabályokat, mivel Magyarországon a kapcsolattartás⁵² jogának érvényesítése nem a bírósági végrehajtás útjára tartozik. A láthatási ügyekben hozott, igazolással ellátott külföldi határozat (bírósági vagy más hatósági egyezség) alapján a végrehajtást a kötelezett vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerint *illetékes gyámhivatal foganatosítja*. Ha a végrehajtási kérelmet a miniszterhez mint a Magyarország vonatkozásában a 2201/2003/EK rendelet alapján kijelölt Központi Hatósághoz nyújtják be, azt a miniszter továbbítja az illetékes gyámhivatalhoz. A kérelemhez csatolni kell a 2201/2003/EK rendelet III. melléklet 12. pontjában foglaltak hiteles fordítását.⁵³

Az egyszerűsített végrehajtás *a gyermek visszavitelét elrendelő határozat* esetében is lehetséges. A rendelet 42. cikkének hatálya a 40. cikk (1) bek. b) pontjára történő visszautalással „kizárólag a jogellenesen elvitt gyermek visszavitelének megtagadását követően hozott, a gyermek visszavitelét elrendelő határozatra terjed ki”.⁵⁴ A jogellenesen külföldre vitt vagy elrejtett gyermek visszavitelét a jogosult az 1980. évi Hágai Egyezmény⁵⁵ alapján akár a gyermek szokásos tartózkodási helye, akár más Szerződő Állam Központi Hatóságánál kezdeményezheti. A megkeresett állam igazságügyi vagy államigazgatási szerve az Egyezmény 13. cikkére hivatkozással *megtagadhatja* a gyermek visszavitelének az elrendelését. Az elutasító határozat ellenére a Brüsszel IIa. rendelet 10. cikke szerint joghatósággal rendelkező bíróság utóbb elrendelheti a gyermek visszavitelét. A 12. cikk (8) bekezdésére alapított határozatának *elsőbbsége* van a visszavitelt megtagadó határozattal szemben.⁵⁶ Amennyiben a gyermek visszavitelét elrendelő határozat *végre-*

52 A 2201/2003/EK rendeletben következetesen a láthatási jog szerepel, de a magyar jogszabályok 1986 óta a kapcsolattartás kifejezést alkalmazzák. Vö. Csjt. 18. § (1) bek., 1994. évi XXXI. törvény 34. §.

53 A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 166. § (1)-(2) bekezdés. Módosította a 312/2005. (XII. 25) Korm. rendelet 76. §. Hatályos szövegét megállapította a 174/2012. (VII. 26.) Korm. rendelet 12. §.

54 Wopera, i. m. (3. lábjegyzet) 180. p.

55 A gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, Hágában, 1980. október 25-én kelt egyezmény. Magyarországon kihirdette az 1986. évi 14. tvr. (1986. IX. 11.)

56 Rauscher, i. m. (6. lábjegyzet) 334. p.

hajtható és az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban a rendelet 42. cikk (2) bekezdésével összhangban *igazolták*, akkor egy másik tagállamban a végrehajthatóvá nyilvánítás szükségessége és az elismerés megtagadásának lehetősége nélkül ismerik el és hajtják végre. Az igazolás kibocsátásának feltételeit a 42. cikk (2) bekezdés *a)-b)-c)* pontjai tartalmazzák.⁵⁷ A feltételek teljesülése esetén az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága hivatalból, a határozat nyelvén állítja ki az igazolást a IV. mellékletben szereplő formanyomtatvány felhasználásával.

A 42. cikk kizárólag olyan döntésekre vonatkozik, amelyek a rendelet 40. cikk (1) bek. *b)* pontja alá esnek. Ha a gyermek visszavitelét más jogcím alapján rendelik el, akkor a határozatot a Brüsszel IIa. rendelet 21-36. cikkei alapján kell végrehajtani.

A rendelet IV. melléklete szerinti, a gyermek visszavitelét elrendelő határozatra vonatkozó *igazolást* Magyarországon az első fokon eljáró bíróság állítja ki a Vht. 31/C. § (3) bekezdése alapján. A gyermek visszavitelét elrendelő, igazolással ellátott *külföldi határozat* végrehajtásához Magyarországon *végrehajtási lapot* kell kiállítani. A Vht. 16. § *b)* pontja nevesíti a 2201/2003/EK rendelet 42. cikke alapján kiállított igazolással ellátott külföldi határozatot (bíróági egyezséget) és a végrehajtási lap kiállítását a kötelezett, vagy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti törvényszék székhelyén működő járásbírószágra, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróságra ruházza. „Annak, hogy az Európai Unió másik tagállamában hozott ezen határozatok alapján a végrehajtási lap kiállítása külön pontba került beiktatásra [nem pedig a 16. § *c)* pontja alapján kell ezek esetében a végrehajtási lapot kiállítani], az az oka, hogy ebben az esetben nem a külföldi határozatok végrehajtásáról szóló XII. fejezet szabályai szerint kell eljárni.”⁵⁸

A 2005. évi XLI. törvény a gyermek átadására vonatkozó Vht. 180. § módosításával a gyermekek jogainak a fokozottabb védelmét, a 180/A. § beiktatásával pedig azt kívánta biztosítani, hogy a gyermekek minél előbb

---

⁵⁷ Az eredetileg eljáró tagállam bírósága csak akkor bocsátja ki az igazolást

a) a gyermek lehetőséget kapott a meghallgatásra, kivéve ha a meghallgatást nem tartották célszerűnek a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt;
b) a felek lehetőséget kaptak a meghallgatásra; és
c) a bíróság a határozata meghozatalakor figyelembe vette az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke alapján kibocsátott határozat indokait és annak bizonyítékait.

⁵⁸ Juhász, (42. lábjegyzet) 60. p.

visszakerülhessenek az egészségesebb fejlődésüket biztosító környezetbe.⁵⁹ „A gyakorlati tapasztalatok alapján több esetben hiúsul meg a gyermek visszaadását elrendelő határozatokban foglaltak érvényre juttatása, elsősorban a gyermek átadására kötelezett nemteljesítése vagy az eljárást meghíúsító magatartása miatt. A szigorúbb szabályozás elsődleges indoka az, hogy a gyermeket az átadás során lehetőség szerint további sérelem ne érje, az átadás gyorsan lebonyolítódjék.”⁶⁰

VII. Közös szabályok

Az egyszerűsített végrehajtás *közös szabályai* a rendelet 43-45. §-aiban találhatóak. Az igazolás kibocsátásával szemben nincs helye jogorvoslatnak, csak a helyesbítésére van lehetőség, amelyre az eredeti eljárás helye szerinti tagállam jogát kell alkalmazni. A Vht. 31/C. § (6) bekezdése szerint a bíróság kérelemre az igazolást kijavítja; a kijavításról szóló végzést kézbesíti a feleknek, akik a végzés ellen fellebbezhetnek. „Mivel sem a Vht., sem a hivatkozott EK rendelet nem sorolja fel a kijavítás esetkörét [...] a kijavításra a Pp. 224. §-a alkalmazandó a Vht. 9. §-ának felhatalmazása alapján. E szerint kijavításnak névcsere, hibás névírás, szám- vagy számítási hiba vagy más hasonló elírás esetén van helye. A határozatot hozó bíróság a határozat kijavítását végzéssel hivatalból bármikor elrendelheti. A Pp. előírásaival szemben azonban a felek a kijavító végzés ellen a Pp.-ben foglalt korlátozások nélkül (a kijavítás tárgyában hozott határozat ellen fellebbezésnek csak akkor van helye, ha az a rendelkező részre vonatkozik) nélkül élhetnek jogorvoslattal.”⁶¹ A 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 166/A. § (3) bekezdése szerint a gyámhivatal a rendelet 43. cikke alapján az igazolást név-, szám- vagy más elírás, illetve számítási hiba esetén kijavítja (helyesbíti).

Az igazolást – amint arra fentebb már utaltunk – a *határozat nyelvé*n kell kiállítani, de a kérelmező félnek csatolnia kell a III. melléklet 12.

59 Kengyel-Harsági, i. m. (3. lábjegyzet) 593. p.

60 Részletes indokolás a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény módosításáról szóló 2005. évi XLI. törvény 6-7. §-ához.

61 Gyekiczky Tamás: A végrehajtás elrendelése. In *A bírósági végrehajtás magyarázata*. Budapest, 2009, 291. p.

pontjának⁶², illetve a IV. melléklet 14. pontjának⁶³ a *fordítását*. A szöveget a végrehajtás szerinti tagállam hivatalos nyelvére, illetve egyik hivatalos nyelvére vagy a tagállam által kifejezetten elfogadott egyéb nyelvre kell lefordítani. A fordítást az erre feljogosított személynek kell hitelesíteni [45. cikk (2) bek.]. A rendelet 67. § *c*) pontja szerint a tagállamok a rendelet hatályba lépését követő három hónapon belül közlik a bizottsággal a láthatási jogra vonatkozó, a 45. § (2) bekezdése szerinti igazolás elfogadott nyelveit. A magyar közlés szerint a láthatási jogról és a gyermek visszavitel biztosító intézkedésről szóló igazolás angol francia és német nyelven is kiállítható.⁶⁴

A Vht. 31/C. §-a szerinti igazolás kiállítása *nemperes eljárásban* történik. Az eljárás *illetékmentes*, az „igazolás kiállítás iránti kérelem ugyanis egyrészt nem minősül az Itv. 42. § (3) bekezdése szerinti végrehajtás eljárás megindítása iránti beadványnak [...], másrészt ugyanakkor az eljárás része a rendeletek szerinti, végrehajthatóság megállapítási iránti, illetékkal meg nem terhelt eljárásnak”.⁶⁵ Ez utóbbira tekintettel egészítette ki a 2005. évi XLI. törvény az Itv. 57. § (1) bekezdését az *m*) ponttal, amely – egyebek mellett⁶⁶ – a 2201/2003/EK rendelet alapján hozott bírósági határozat (bírósi egyezség), kiállított közokirat végrehajtását kezdeményező eljárást is illetékmentesnek nyilvánította. A 2010. évi CXXVII. törvény változtatott a szabályozáson, és azóta az Itv. 57. § (1) bekezdés *u*) pontja mondja ki azt, hogy a Vht. 31/C. §-a szerinti tanúsítvány, igazolás és kivonat kiállítása iránti bírósági eljárás *illetékmentes*.

---

62 A 12. pontban kell meghatározni a láthatási jog (a határozatban megállapított mértékű) gyakorlásának gyakorlati szabályait: 12.1. Nap és idő 12.1.1. Kezdet 12.1.2. Vége 12.2. Helyszín 12.3. A szülői felelősség jogosultjaira háruló egyedi kötelezettségek 12.4. A láthatási joggal rendelkező személyre háruló egyedi kötelezettségek 12.5. A láthatási jog gyakorlásának esetleges korlátozása.

63 A 14. pontban kell leírni a bíróságok vagy hatóságok által hozott azon intézkedések részleteit, amelyek biztosítják a gyermek védelmét a szokásos tartózkodási hely szerinti tagállamba történő visszavitele után.

64 A közlés szövegét tartalmazza a házassági ügyekről és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokról szóló EK rendelettel összefüggő intézkedésekről szóló 2031/2005. (III. 8.) Korm. határozat 1. számú melléklete.

65 Juhász, (42. lábjegyzet) 105. p.

66 Az *m*) pont a 44/2001/EK rendelet és a 805/2004/EK rendelet alapján hozott bírósági határozat, bírósági egyezség és kiállított közokirat végrehajtását kezdeményező eljárásra is vonatkozott.

VIII. Központi hatóságok

A *központi hatóságok* feladatát 2010. július 1-től az Emberi Erőforrás Minisztérium Szociális, Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkársága, a jogellenes gyermekelvitellel kapcsolatos ügyekben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Igazságügyért Felelős Államtitkárság, Igazságügyi Együttműködési és Nemzetközi Magánjogi Főosztály, Nemzetközi Magánjogi Osztálya látja el. A központi hatóságok továbbítják a nemzeti jogszabályokkal és eljárásokkal kapcsolatos információkat, valamint intézkedéseket tesznek e rendelet alkalmazásának javítására és együttműködésük megerősítésére. Ebből a célból polgári és kereskedelmi ügyekben a 2001/470/EK határozattal létrehozott Európai Igazságügyi Hálózatot veszik igénybe (54. cikk). A központi hatóságok *együttműködnek* a szülői felelősségre vonatkozó egyedi ügyekben, valamint a gyerekek egy másik tagállamban történő *elhelyezésében*. A rendelet a központi hatóságok *munkamódszerét* is szabályozza.

Gyermekelhelyezési ügyekben eljáró bíróság *konzultáció céljából* megkeresheti egy másik tagállam központi hatóságát, amennyiben a megkeresett tagállamban hatósági beavatkozás szükséges belföldi ügyekben a gyermekelhelyezéshez. A határozatot az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban csak akkor lehet meghozni, ha a megkeresett tagállam hatósága *hozzájárul* az elhelyezéshez. A konzultációra és a beleegyezési eljárásokra a megkeresett *nemzeti állam joga* az irányadó (56. cikk).

A központi hatóságokhoz nemcsak bíróságok és más hatóságok fordulhatnak, hanem a szülői felelősség jogosultjai is. A kérelemnek tartalmaznia kell a végrehajtás szempontjából lényeges adatokat és mellékelni kell a szükséges *igazolások*at (előző pont). A központi hatóságok a tagállamok hivatalos nyelvén kívül más nyelven is elfogadhatják a kérelmeket, erről a Bizottságot a 67. cikk *b)* pontja szerint tájékoztatják. A magyar központi hatóságok angol, francia és német nyelven is elfogadják a kérelmeket. A központi hatóságok által a szülői felelősségre vonatkozó egyedi ügyekben biztosított segítségnyújtás térítésmentes. Az egyes központi hatóságok viselik a saját költségeiket.

BÚCSÚ A VÉGREHAJTHATÓVÁ NYILVÁNÍTÁSI ELJÁRÁSTÓL¹

2015. január 10-én új időszámítás kezdődött az Európai Unió polgári eljárásjogában. Az igazságügyi együttműködés egyik legfontosabb jogforrását, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendeletet az 1215/2012/EU rendelet váltotta fel. Sok apróbb módosítás mellett a legfontosabb változtatás a végrehajthatóvá nyilvánítás vagy másképpen exequatur eljárás megszüntetése. A rendelet praeambulumának 26. pontja szerint az igazságszolgáltatás működése iránt az Unióban táplált kölcsönös bizalom már nemcsak a tagállamokban hozott határozatok automatikus elismerésének a feltételeit teremtette meg, hanem a végrehajtás előtti végrehajthatóvá nyilvánítás eltörlését is, ennek eredményeként egy tagállam bíróságai által hozott határozatot a végrehajtás szempontjából úgy kell tekinteni, mint ha a címzett tagállamban hozták volna. A tanulmány, amely a rendelet hatályba lépésének az előestéjén íródott, még elsősorban a *múltra* figyel: feltárja a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás jogi természetét és a nemzeti joggal való kapcsolatát, valamint bemutatja a közösségi szabályok hazai alkalmazásának tíz évét. Nem feltétlenül osztja a jogirodalom lelkesedését az új szabályozás iránt, de a jövőt illetően nem bocsátkozik találgatásokba.

I. A végrehajthatóvá nyilvánítási (exequatur) eljárás jogi természetéről

A végrehajthatóvá nyilvánítás a külföldi határozatok elismerése és a végrehajtása közé ékelődő eljárás. A jogirodalom a végrehajtás „természetes előfeltételének” tekinti, amennyiben a végrehajtható határozat egy másik ország bíróságától ered.² Amikor a latin „exequatur” kifejezéssel illetjük,

1 Megjelenés helye: *Pro Futuro. A jövő nemzedék joga*. 2015. 69-83. p.; „Abschied von der Vollstreckbarerklärung in Ungarn” címmel In *Festschrift für Professor Nikolaos K. Klamaris*, Athen, 2016. 393-406.p.

2 *A tanulmány alapjául szolgáló kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával a TÁMOP 4.2.4.A/1-11-1-2012-0001 azonosító*

az eljárás engedélyező vagy beleegyező jellegére utalunk. *Schack* szerint az engedély megkövetelése a nemzeti szuverenitás megnyilvánulása és az államhatalom gyakorlása a végrehajtás területén.³ A belföldi végrehajtó *csak egy belföldi bíróság* utasításait követheti, külföldi bíróság parancsa nem köti. Mivel a végrehajtótól nem követelhető meg az, hogy a külföldi határozat végrehajthatóságát önállóan vizsgálja meg, ez a feladat a bíróságra hárul.⁴ *Oberhammer* a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban „jogcím importáló” és „jogcím ellenőrző” funkciót lát. Az előbbi alatt a külföldi határozat átvitelét érti abba az államba, amelyben a végrehajtást kérik. Az utóbbi annak a megállapítására irányul, hogy a külföldi határozat összeegyeztethető-e a végrehajtás helye szerinti állam jogrendjével. Az *ellenőrzés* lehetősége általában korlátozott és csak meghatározott okok vonatkozásában (közrend, véglegesség, összeegyeztethetőség) áll fenn.⁵ A végrehajthatóvá nyilvánítás *megtagadásának* alapjául szolgáló okok, amelyek úgy is megfogalmazhatók, mint az elismerés és a végrehajtás feltételei, országonként jelentősen különbözve egymástól, bonyolult rendszereket alkothatnak.

A külföldi bírósági határozatok elismerése és végrehajtása feltételeinek az egyszerűsítésére már a hatvanas években történtek kísérletek. Az International Law Association 1960-ban egy minta-egyezménytervezetet dolgozott ki, amelyet a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciához továbbítottak.⁶

Valódi áttörést az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény⁷ hozott, amely alapvetően átrendezte az ítéletet hozó állam és a végrehajtó állam bíróságának

---

számú „Nemzeti Kiválóság Program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg. Kramer, Xandra: Cross-Border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Toward Principles of European Civil Procedure, *International Journal of Procedural Law*, Vol. 1 (2011) Nr. 2, 215.

3 Schack, Haimo: The misguided abolition of exequatur proceedings in the European Union. In: Gudowski, Jacek - Weitz, Karol (eds.): *Aurea Praxis Aurea Theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*. Lexis Nexis, Warszawa, 2011. 1346. p.

4 Schack, Haimo: *Internationales Zivilverfahrensrecht*. München, 2002, 398. p.

5 Oberhammer, Paul: The Abolition of Exequatur, *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 30 (2010) 3, 197-199. p.

6 Report: 49th conference, held at Hamburg, August 8th to August 12th 1960. International Law Association, 1961. 290 és köv.

7 Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Brüsszelben 1968. szeptember 27-én (*HLL* I. 299., 1972. 12. 31., 32-47).

a viszonyát, amennyiben az előbbi megerősítette, az utóbbit pedig meggyengítette. Amint arra a *Jenard-jelentés* rámutatott, a végrehajtó állam bírójának gyakorlatilag csak két pontot kell vizsgálnia: a közrendet és az alperes jogainak a megóvását. A többi megtagadási okot a közrend határt-erületének minősítette.⁸

A végrehajthatóvá nyilvánításnak az 1968. évi Brüsszeli Egyezményben lefektetett szabályait jelentős tartalmi változtatásokkal ültették át a Brüsszel I. rendeletbe⁹, miközben a jogi természete változatlan maradt. *Kropholler* a végrehajthatóvá nyilvánítás önálló szabályozását az európai polgári eljárás-jog *jelentős részének* nevezte.¹⁰ Az egyezmény, illetve a rendelet nemcsak a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételeit szabályozta, hanem egy Európa-szerte egységes eljárást teremtett.¹¹

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás – az 1968. évi Brüsszeli Egyezményben, az 1988. évi és a 2007. évi Luganói Egyezményben, valamint a Brüsszel I. rendeletben található – félrevezető elnevezése ellenére nem azonos a *tulajdonképpeni végrehajtási eljárással*. Az előbbi túlnyomó részében az uniós jog által szabályozott egységes eljárás, míg az utóbbi továbbra is a nemzeti jog hatálya alatt áll. A végrehajthatóvá nyilvánítási vagy másképpen exequatur eljárást a jogirodalom ítélezési eljárásnak tartja, de hangsúlyozza különös¹², egyszerű vagy – Mankowski megfogalmazása szerint – „erősen kurtított”¹³

---

8 „...a végrehajtó állam bírójának a feladata korlátozottabb annál, amit a végrehajtásról szóló egyezmények általában előírnak.” Jenard, Paul: Bericht zu dem Übereinkommen über die Zuständigkeiten und die Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen. (*Abl. EG* 1979, C 59, 51).

9 A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (*HL L* 12., 2001. 01. 16., 1-38).

10 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVÜ*. Verlag Recht und Wirtschaft, Heidelberg, 1983. 287. p. Az első kiadásban tett megállapítását Kropholler később is fenntartotta.

11 Mankowski, Peter: Vollstreckung. In: Rauscher, Thomas (Hrsg.): *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht. Kommentar, Brüssel I-VO, LugÜbk 2007*. München, 2011, 774. p.

12 Geimer, Reinhold – Schütze, Rolf: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. München, 2010, 715. p.

13 Mankowski, Peter: *Coursier v. Fortis Bank – EuGH-Urteil vom 29. 4. 1999 (C-267/97)* mit Anmerkung, *Zeitschrift für Zivilprozess International*, 4. Band (1999), 276. p.

jellegét. Különös ismérve a jogcímalkotó képessége.¹⁴ A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás során a származási államban hozott döntést *végrehajtási jogcímmel* ruházzák fel, ami a megkeresett államban a végrehajtás feltétele.

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban hozott döntés természetéről megoszlanak a vélemények. Az 1968. évi Brüsszeli és – vele egyezően – az 1988. évi Luganói Egyezmény¹⁵ 36. és 39. cikke a *végrehajtás engedélyezésének*, míg a Brüsszel I. rendelet 41., 42., 43., 45., 47. és 53. cikke a *végrehajthatóság megállapításának* nevezi.¹⁶ A származási államban hozott határozat belföldi végrehajtási jogcímmel történő felruházása mindazonáltal több mint megállapítás. A common law jogrendszerek felfogása szerint a végrehajthatóvá nyilvánítás mintegy mulasztási ítéletként értelmezhető, hiszen a külföldi ítélet olyan kötelezettséget keletkeztet, amelyről egy másik ország bíróságának kellett volna rendelkeznie.¹⁷ Geimer szerint jogalakító döntésről van szó.¹⁸ Rauscher az eljárás tárgyára tekintettel nevezi a végrehajthatóvá nyilvánítást jogalakító döntésnek.¹⁹ Ugyanezen a véleményen van Hess is, aki szerint a közösségi jogalkotó nem mondott le a végrehajthatóságnak mint joghatásnak a *konstitutív* megadásáról.²⁰ Erre csak az „új vagy második generációs” nevezett rendeletek esetében került sor, amelyeknek a sorát a 85/2004/EK rendelet nyitotta meg.

14 Geimer-Schütze, i. m. (12. lábjegyzet) 714. p.; Mankowski, i. m. (11. lábjegyzet) 775. p.

15 Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Luganóban 1988. szeptember 16-án (HLL 319., 1988. 11. 25., 9-21).

16 A megállapítás még nagyobb hangsúlyt kap a francia normaszövegben, amely „la décision est déclaré exécutoire”, illetve „une déclaration constatant la force exécutoire” kifejezéseket használja. Vö. Gaudemet-Tallon, Hélène: *Compétence et exécution des jugements en Europe*. L.G.D.J., Paris, 2010, 470-471. p.

17 Dicey, Albert - Morris, John - Collins, Lawrence: *Conflict of Law*. Sweet and Maxwell, London, 2006, Rz. 14-006.

18 Geimer-Schütze, i. m. (12. lábjegyzet) 713. p.

19 „Ebben az eljárásban nem a származási államban megítélt követelés fennállásáról van szó, hanem arról, hogy a megkeresett államban fennállnak-e a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételei vagy másképpen megfogalmazva: a jogosult igényt tarthat-e a megkeresett államban a követelése végrehajthatóvá nyilvánítására.” Mankowski, i. m. (10. sz. lábjegyzet) 776. p.

20 Hess, Burkhard: *Europäisches Zivilprozessrecht*. Heidelberg, 2010, 355. p.

A végrehajthatóságról szóló *első döntés* egyoldalú eljárás keretében születik meg, amely csak a jogorvoslat során válik kontradiktóriussá. Az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény 34. cikkével egyezően a Brüsszel I. rendelet 41. cikke is kimondta azt, hogy az a fél, aki ellen a végrehajtást kérték, az eljárásnak ebben a szakaszában a kérelemre észrevételt nem tehet. Az általános vélemény szerint az *egyoldalúság* egyfelől az eljárás gyorsaságát, másfelől a „meglepetési effektust” szolgálja, amelyről már *Jenard* is megállapította, hogy „a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás sajátja kell hogy legyen, ha nem akarjuk az alperes számára azt a lehetőséget biztosítani, hogy a vagyonát a végrehajtás alól kivonja”.²¹ Az eljárás egyoldalúsága azért nem sérti a *kétoldali meghallgatás* elvét, mert az ellenérdekű félnek lehetősége van arra, hogy a jogorvoslati kérelem benyújtásával a kontradiktórius eljárást kikényszerítse.²² *Schlosser* szerint a normaszöveg nem tiltja *katégorikusan* az ellenérdekű fél tájékoztatását, ezt azonban a nagyon kivételes esetekre kell korlátozni, mivel a végrehajtás hatékonysága szempontjából nélkülözhetetlen „meglepetési effektust” biztosítani kell.²³

Kropholler szerint a rendeletben szabályozott végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás a *jogcímek megsokszorozódásához* vezethet, mivel a hitelező az eljárást – elvileg – bármelyik tagállamban megindíthatja. A hitelező választhat, hogy melyik tagállamban akarja a határozatot végrehajtatni.²⁴ *Schlosser* – a forum shopping mintájára – ezt a lehetőséget „enforcement shopping”-nak nevezi, megjegyezve azt, hogy „nincs benne kivetnivaló”, vagyis el kell fogadni azt, hogy a külföldi végrehajtásra bármelyik tagállam végrehajtási jogának a hatékonysága is motiválhat.²⁵ Egyetlen józanul gondolkodó hitelező sem fog pénzt, időt és fáradságot fordítani a végrehajthatóvá nyilvánítási

---

21 Jenard, i. m. (8. lábjegyzet) 50. p.

22 Rassi, Jürgen: Anerkennung und Vollstreckung. In: Fasching, Hans - Konecny, Andreas (Hrsg.): *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien, 2008, 5. Band/1. Teilband, 946. p.; Geimer-Schütze, i. m. (12. lábjegyzet) 755. p.; Mankowski, i. m. (11. lábjegyzet) 807. p.; Kropholler, Jan - von Hein, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht*. Frankfurt, 2011, 631. p.

23 Schlosser, Peter: Bericht zum 1. EuGVÜ-Beitrittsübereinkommen mit Dänemark, Irland und dem Vereinigten Königreich. *Abl. EG* 1979, C 59, 71-159, 219. pont.

24 Kropholler-von Hein, i. m. (22. lábjegyzet) 612. p.

25 Schlosser, Peter: *EU-Zivilprozessrecht. Kommentar*. C. H. Beck, München, 2003, 253. p.

eljárásra egy olyan országban, ahol az adósnak nincs vagyona, vagy ahol még pernyertessége esetén sem juthat hozzá a követeléséhez.

II. A végrehajthatóvá nyilvánítás a nemzeti jogban

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás szabályai az Európai Unió Bíróságának megállapítása szerint „önálló és zárt rendszert” képeznek.²⁶ A Brüsszel I. rendelet 38-52. cikkei elsőbbséget élveznek a nemzeti joggal szemben, amelyeket csak a rendelet hézagainak a kitöltésére alkalmazhatnak. Ez a szabályozási módszer érvényesült egyébként az európai joghatósági rendszer kialakítása során is.²⁷ *Mankowski* a szabályozás rejtett és nyitott hézagairól beszél.²⁸ Ez utóbbiak közé tartoznak azok az esetek, amikor a normaszöveg kifejezetten a nemzeti jog alkalmazására utal, mint például a Brüsszel I. rendelet 39., 40., 42., 43., 44., 47. cikkei esetében. Az összeillesztésre többféle módszer létezik. Németországban²⁹ és Hollandiában³⁰ külön törvényt hoztak, a legtöbb tagállamban azonban az általános szabályokat alkalmazzák a rendelet hézagainak a kitöltésére. A kontinentális gyakorlattól eltérő megoldás érvényesül az Egyesült Királyságban és Írországban, ahol az „action up on the foreign judgment”-et részesítik előnyben.³¹

Magyarországon a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás szabályainak az alkalmazása *tízéves* múltra tekint vissza. A kezdeti nehézségek áthidalását megkönnyítette az, hogy a végrehajtási jog harmonizálása már a kilencvenes évek közepén megkezdődött.³² Az 1994. évi végrehajtási törvénynek

26 Eric Coursier v Fortis Bank and Martine Coursier, née Bellami C-267/97. sz. ügyben 1999. április 29-én hozott ítélet (ECR 1999, I-02543) 25. pont.

27 Kropholler-von Hein, i. m. (22. lábjegyzet) 127. p.

28 Mankowski, i. m. (11. lábjegyzet) 776. p.

29 Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Verordnungen der Europäischen Gemeinschaft auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen vom 19. Februar 2001 (AVAG). BGBl. I. S 288.

30 Wet van 2 juli 2003 tot uitvoering van de verordening (EG) Nr. 44/2001 van de Raad van de Europese Unie van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Uitvoeringswet EG-executieverordening).

31 Geimer-Schütze, i. m. (12. lábjegyzet) 730. p.

32 Kengyel Miklós: Die Neuregelung der Zwangsvollstreckung in Ungarn, *Zeitschrift für Zivilprozess International*, 1. Band (1996) 211-234. p.

a külföldi határozatok végrehajtására vonatkozó XI. fejezete már a Brüsszeli Egyezmény rendelkezéseinek a figyelembe vételével született meg. Az Nmjtvr. 2000. évi módosítására pedig az 1988. évi Luganói Egyezményhez való csatlakozás reményében került sor.³³ A szabályozás során tudatosan megteremtett összhangra tekintettel Magyarországnak *nem volt szüksége arra*, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítése során külön törvényt hozzon a Brüsszel I. rendelet közvetlen alkalmazhatósága érdekében. Az ország már az európai uniós csatlakozásra történő *felkészülés során* megtette a rendeletekben előírt közléseket; a 2345/2001. (XI. 22.) Korm. határozat kijelölte a végrehajthatóság megállapítása során eljáró bíróságokat, a határozataik elleni jogorvoslatot elbíráló bíróságokat, illetve meghatározta, hogy ez utóbbi bíróságok határozatai ellen milyen eljárás keretében lehet további jogorvoslattal élni. A közlések tartalma a csatlakozási szerződés értelmében ún. technikai adaptáció útján a rendelet részévé vált.

A Brüsszel I. rendelet alkalmazására tekintettel mindössze *négy helyütt* került sor a Vht. kiegészítésére, a végrehajthatóvá nyilvánítási tanúsítvány kiállításával (31/C. §), a kézbesítési megbízottal (37/B. §), a biztosítási intézkedésekkel (186-87. §), valamint a külföldi határozatok végrehajtásával kapcsolatban (210/A. §).³⁴ Ez utóbbi rendelkezés egyértelművé tette azt, hogy a magyar bíróságok a rendelet hatálya alá tartozó határozatok végrehajthatóvá nyilvánítása során, amennyiben a rendelet eltérő szabályokat nem tartalmaz, *ugyanúgy járnak el, mint általában a külföldi határozatok végrehajtása során*.³⁵

Ha a határozat a rendelet 41. cikke szerint végrehajtható, akkor a II. melléklet szerint eljáró, a törvényszék székhelyén működő járásbíróság

---

33 Kengyel Miklós: Magyarország a Luganói Egyezmény kapujában, *MJ*, 46. évf. (1999) 6. sz. 329–338. p.

34 A változtatásokat a 2004. július 15-én hatályba lépett 2004. évi LXV. törvény, a kézbesítési megbízottra vonatkozó szabályt a 2005. május 28-án hatályba lépett 2005. évi XXXVI. törvény tartalmazta.

35 A 210/A. § (1) bekezdése 2010-ben egy újabb ponttal egészült ki: *b)* a hágai jegyzőkönyv hatálya alá nem tartozó tagállamban, a 4/2009/EK tanácsi rendelet szerinti tartási ügyben hozott bírósági határozat (perbeli egyezség) és kiállított közokirat végrehajthatóságának megállapítására irányuló eljárás során – ha a 4/2009/EK tanácsi rendelet másképpen nem rendelkezik – [a bíróság] az e Fejezetben foglaltak szerint jár el.

(Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróság) a végzésével a külföldi határozatra végrehajtási tanúsítványt vezet, amelyben azt tanúsítja, hogy a határozat a magyar jog szerint a belföldi bíróság határozatával azonos módon végrehajtható.

A végzés jogerőre emelkedése után a bíróság a végrehajtási tanúsítvánnyal ellátott külföldi határozat alapján végrehajtási lapot állít ki (Vht. 209. §). Ezt a végrehajtást kérőnek nem kell külön kérnie, hiszen a végrehajtási kérelem előterjesztése már az eljárás kezdetén, a végrehajtási tanúsítvány kiállítása előtt megtörtént. A végrehajtási lap kiállítása egyben a végrehajtás elrendelését jelenti.

A *jogorvoslati kérelmet* az egyes tagállamokban a Brüsszel I. rendelet III. mellékletében megjelölt bíróságokhoz kell benyújtani. A felsorolás 2004-ben kiegészült az új tagállamokra vonatkozó adatokkal. Magyarországon a jogorvoslati kérelmeket a *törvényszék* bírálja el.

A Brüsszel I. rendelet IV. mellékletben felsorolt nemzeti jogorvoslatok közös sajátossága az, hogy a megtámadott határozatnak csak a korlátozott felülvizsgálatát teszik lehetővé. Magyarországon a törvényszék jogorvoslat tárgyában hozott határozatát *felülvizsgálati kérelemmel* lehet megtámadni (Pp. 270-275. §). A jogerős ítélet vagy az ügy érdemében hozott jogerős végzés felülvizsgálatát a felek *jogszabálysértésre hivatkozással* kérhetik a Kúriától (Pp. 270. §).

III. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás a magyar joggyakorlatban

A magyar csatlakozás óta eltelt tíz év alatt többször is megvizsgálták a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárások számát és időtartamát, valamint a rendelet szabályainak az átültetését a hazai joggyakorlatba. A magyar bíróságoktól első alkalommal 2005 tavaszán kértek adatokat a Brüsszel I. rendelet alkalmazására vonatkozóan. Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Hivatalának összesítése szerint egy év alatt 39 végrehajthatóvá nyilvánítási kérelem érkezett a bíróságokhoz. A kérelmek többségét a főváros területére illetékes Budai Központi Kerületi Bírósághoz nyújtották be.

2006-ban a tanulmány szerzője nemzeti referensként vett részt abban az összehasonlító kutatásban, amely az Európai Bizottság megbízásából a Brüsszel I. rendelet alkalmazását vizsgálta. Az empirikus vizsgálat ered-

ményei önállóan³⁶ és a The Heidelberg Report³⁷ részeként is megjelentek.

2006-ban a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárások számának kisméretű növekedését tapasztaltuk. Itt jegyezzük meg, hogy „nagy áttörésre” vagy tömegméretű ügyérkezésre a későbbiekben sem került sor.³⁸ A végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmek a *leggyakrabban* Németországból, Ausztriából és Olaszországból, ritkábban Szlovákiából és Lengyelországból érkeztek.³⁹ Túlnyomó többségük jogerős bírósági határozat végrehajthatóvá nyilvánítására irányult. Közokiratra vonatkozó kérelmet mindössze két esetben nyújtottak be.

A kérelem mellékleteiről megállapítottuk azt, hogy a magyar bíróságok a rendelet megengedő szabályai ellenére (53., 55. cikk) is megkövetelték a tanúsítvány bemutatását és a külföldi határozat *teljes szövegének*, tehát a rendelkező résznek és az indokolásnak a *hiteles fordítását* is.⁴⁰ A jogi képviselők általában külön felszólítás nélkül csatolták a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelemhez a külföldi határozat hiteles fordítását. Ennek hiányában a bíróság hivatalból rendelte el a fordítást.

A Brüsszel I. rendelet 52. cikkére tekintettel az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 57. § (1) bek. *m*) pontja az Európai Unió külföldi tagállamaiban hozott bírósági ítélet végrehajtását kezdeményező eljárást *illetékmentessé* nyilvánította. Ezt a szabályt a bíróságok úgy értelmezték,

---

36 Kengyel Miklós: A Tanács 44/2001/EK (Brüsszel I.) rendeletének alkalmazása a hazai joggyakorlatban. Egy empirikus vizsgálat tapasztalatai, *Európai Jog*, 7. évf. (2007) 2. sz. 37-45. p.

37 Hess, Burkhard - Pfeiffer, Thomas - Schlosser, Peter: *The Brussels I-Regulation (EC) No 44/2001. The Heidelberg Report on the Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLS/C4/2005/03)*. C. München, 2008. 1-229. p.

38 Hivatalos statisztika hiányában csak becslésre szorítkozhatunk: Magyarországon a határon átnyúló polgári ügyek száma – a kézbesítési, a bizonyításfelvételi és az európai fizetési meghagyás kibocsátására irányuló ügyek nélkül – jelenleg sem haladja meg az *évi néhány százat*.

39 2006-ban Magyarország hét szomszédja közül négy (Horvátország, Románia, Szerbia és Ukrajna) még nem volt tagja az Európai Uniónak. Ezekből az országokból, különösen Ukrajnából és Romániából sok végrehajthatóvá nyilvánítási kérelem érkezett, amelyeknek az elbírálása a kétoldalú jogsegély-egyezmények alapján történt.

40 Hess ellenkező példákat is említ: „In many Member States a translation is not required if the judgment is written in English and if it is brief and easy to understand.” In Hess-Pfeiffer-Schlosser, i. m. (37. lábjegyzet) 127. p.

hogy az illetékmentesség a végrehajtási tanúsítvány jogerőre emelkedése után kiállított végrehajtási lapra is kiterjed (Vht. 209. §). A törvény 2010. évi módosítása⁴¹ azonban egyértelművé tette, hogy az illetékmentesség csak a belföldi végrehajthatóság megállapítása iránti eljárásra vonatkozik.⁴²

A magyar bíróságok előtti végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban az ügyvédi részvétel – a többi tagállamhoz hasonlóan – nem kötelező.⁴³ A végrehajtást kérők elsősorban az eljárás határon átnyúló jellege miatt vették igénybe az ügyvéd segítségét. Az ügyvéd munkadíját azonban csak a 12/1994. (IX. 8.) IM rendeletben meghatározott mértékig lehetett az adóssal szemben felszámítani.⁴⁴ Az eljárásban költségként merült még fel a külföldi határozat (közokirat, perbeli egység) *hiteles fordításának* a díja is.

A perköltség viselésének általános elvei a végrehajtási eljárásban is érvényesültek. A Vht. 34. §-a szerint a végrehajtást kérő által előlegezett költségeket az *adós viseli*. A végrehajtás során befolyt összegből a végrehajtó visszatéríti a végrehajtást kérő által előlegezett költségeket. Ezt az adós azzal tudja késleltetni, ha a végrehajtás befejezésekor a végrehajtó által összeállított díjjegyzék ellen *kifogást* nyújt be. A kifogás alapján a bíróság a díjjegyzéket végzéssel módosíthatja, és e határozata ellen a felek és a végrehajtó is fellebbezhetnek.⁴⁵

Az a végrehajtást kérő, aki a származási tagállamban teljes vagy részleges költség-kedvezményben, illetve költség- vagy illetékmentességben részesült, Magyarországon – a Brüsszel I. rendelet 50. cikkének megfelelően – a Pp. 84. §-a szerinti *költségmentességre* jogosult. A költségkedvezmény *ipso iure*, azaz külön engedélyezési eljárás lefolytatása nélkül illette meg, de csatolnia kellett a rendelet 54. cikkében előírt V. sz. formanyomtatványt, amelynek 5. pontja igazolta azt, hogy a határozatot hozó államban részesült-e valamilyen perköltségkedvezményben. A kedvezményezett személyt nem kötelezhették a költségek előlegezésére és megfizetésére, továbbá pártfogó

41 Az Itv. 57. § (1) bek. *n*) pontját a 2010. évi CXXVII. törvény iktatta be.

42 A Brüsszel I. rendelet 52. cikkét a külföldi joggyakorlat is szűken értelmezi. Vö. KROPHOLLER-VON HEIN: i. m. (22. lábjegyzet) 672., Mankowski, i. m. (11. lábjegyzet) 825. p.

43 Kivételt csak Belgium képez, ahol Code de procédure civile 1025. cikke előírja az ügyvédi részvételt. Vö. Hess-Pfeiffer-Schlosser, i. m. (37. lábjegyzet) 127. p.

44 Az ügyvéd munkadíja nem lehet több mint a végrehajtási ügyérték 1%-a, ami költségátalány címen legfeljebb 30%-kal növelhető.

45 14/1999 (IX. 4.) IM rendelet 22. §.

ügyvéd kirendelésére is igényt tarthatott. Az állam által előlegezett végrehajtási költségeket behajthatatlanság esetén az állam viselte.

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás *időtartalmára nézve* már a 2006. évi empirikus vizsgálat során is *kedvező tapasztalatokat* szereztünk. A Budai Központi Kerületi Bíróságon, amely a fővárosban lakó adósok ellen indított eljárásokra volt illetékes, a kérelem benyújtása és a végrehajthatóvá nyilvánító határozat meghozatala között *alig egy hét telt el*. Hiánypótlás elrendelése esetén a határidő egy hónappal hosszabbodott meg. Jogorvoslat hiányában a határozat egy hónapon belül jogerőre emelkedett. Olyan eset, amelyre nézve a Brüsszel I. rendelet 43. cikk (5) bekezdése két hónapos jogorvoslati határidőt írt elő, a vizsgált mintában nem fordult elő. A határozat jogerőre emelkedése után a bíróságnak *végrehajtási lapot* kellett kiállítania, amely átlagosan újabb *egy hónapot* vett igénybe. Összességében azt állapítottuk meg, hogy a Budai Központi Kerületi Bíróságon, ahol a legtöbb – a Brüsszel I. rendeleten alapuló – végrehajthatóvá nyilvánítási ügyet intézik, a kérelem benyújtása és a végrehajtás megkezdése között átlagosan *három hónap* telt el, amennyiben a végrehajthatóvá nyilvánítást kimondó határozat ellen nem nyújtottak be jogorvoslatot.⁴⁶

A 2009. évi empirikus vizsgálat⁴⁷ az eljárás újabb részleteit tárta fel. A négy dunántúli megyére⁴⁸ kiterjedő adatgyűjtés során bebizonyosodott az, hogy az országhatár, különösen Ausztria közelsége *mindkét irányban*⁴⁹ „generálja” a határon átnyúló végrehajtási ügyeket. Nem változott lényegesen az ítéletet hozó államok sorrendje sem, de Ausztria, Németország, Szlovákia és Olaszország mellé Románia is felzárkózott, mint 2007 óta az Európai Unió tagállama. A több mint száz ügyből álló minta összetétele rendkívül változatos volt, de 46 %-uk gyermektartásdíjak behajtására irányult, mivel ezek az ügyek a vizsgálat idején még a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartoztak.⁵⁰

---

46 Kengyel, i.m. (36. lábjegyzet) 41-42. p.

47 Gécziné Bárdosi Eszter: A határokon átnyúló végrehajtási eljárások a magyar bírósági gyakorlatban – egy összehasonlító vizsgálat tanulságai, *Európai Jog*, 10. évf. (2010) 3. sz. 25-31. p.

48 Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas és Veszprém megye.

49 A vizsgálat nemcsak a külföldi határozatok végrehajthatóvá nyilvánítására, hanem a magyar bírósági határozatok tanúsítvánnyal történő ellátására (Brüsszel I. rendelet 54. cikk), sőt a 805/2004/EK rendelet alapján a közvetlen végrehajtásra is kiterjedt.

50 A tartási ügyek 2011. június 18-tól 4/2009/EK rendelet hatálya alá tartoznak.

A bíróságok továbbra is szigorúan ragaszkodtak a Brüsszel I. rendelet 53. cikkében leírt alaki feltételekhez és gyakran rendelték el *hiánypótlást*. A hiteles fordítás általában egy hónapon belül elkészült, de a tanúsítvány külföldről történő beszerzése két-három hónappal is késleltette az eljárás befejezését. Összességében a 2009. évi vizsgálat eredménye nem tért el a 2006. évitől: a végrehajtási kérelem benyújtása és a végrehajtás megkezdése között átlagosan három hónap telt el.⁵¹

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás nemcsak gyorsnak, hanem *hatékony* is bizonyult. A bíróságok az ügyek 88%-ában nyilvánították végrehajthatónak a külföldi határozatot, ami alig tért el a 90%-os európai átlagtól.⁵² A végrehajthatóságról szóló határozat ellen benyújtott fellebbezések aránya (8 %) pedig mindössze *néhány százalékkal haladta meg* az európai átlagot.⁵³ A fellebbezésben leggyakrabban arra hivatkoztak, hogy az ítéletet hozó államban nem kézbesítették a keresetlevelet kellő időben ahhoz, hogy az alperes a védekezésre felkészülhessen.⁵⁴ A fellebbezések elbírálása átlagosan 2-3 hónapot vett igénybe, ami lényegesen jobb az Európai Unió átlagánál, mivel egyes tagállamokban 1-2 évig is eltarthat a jogorvoslat elbírálása.⁵⁵ A 2009. évi vizsgálatról szóló beszámoló két figyelemre méltó megállapítással zárult: az egyik szerint „Nyugatról Keletre a bírósági határozatok szabadabban áramlanak, mint Keletről Nyugatra”, amely azt igazolja, hogy az igazságszolgáltatás működése iránt az Unióban táplált *kölcsönös bizalom* még nem teljes az új tagállamokkal szemben; a másik szerint a határozatok, bírói egyezségek és közokiratok EK-rendeletek által szabályozott szabad áramlása ténylegesen megvalósult, alapvetően jól működik.⁵⁶

A Brüsszel I. rendeletben szabályozott végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás sajátossága az volt, hogy az adós *csak a jogorvoslati eljárásban* adhatta elő a védekezését. Az eljárásnak ebben a szakaszában hivatkozhatott a megtagadási okokra (34. cikk) vagy a joghatóság hiányára (35. cikk). A 2012. évi empi-

51 Gécziné, i. m. (47. lábjegyzet) 29.p.

52 Vö. Hess-Pfeiffer-Schlosser, i. m. (37. lábjegyzet) 14. p.

53 Hess a fellebbezések átlagát 1-5 % között jelölte meg. Vö. Hess-Pfeiffer-Schlosser, i. m. (37. lábjegyzet) 127.p.

54 Gécziné, i. m. (47. lábjegyzet) 30. p.

55 Hess-Pfeiffer-Schlosser, i. m. (37. lábjegyzet) 150. p.

56 Gécziné, i. m. (47. lábjegyzet) 30-31. p

rikus kutatás a jogorvoslati eljárás tartalmi kérdéseivel, különösen az *eljárási közrend megsértésével* foglalkozott.⁵⁷ A vizsgálathoz mintegy harminc, a Budai Központi Kerületi Bíróság végrehajthatóságot megállapító határozata ellen benyújtott fellebbezés került kiválasztásra. Az ügyek *túlnyomó többségében* a másodfokú bíróság a fellebbezést alaptalannak találta és elutasította. Két esetben az elsőfokú bíróság határozatát hatályon kívül helyezték és új eljárásra utasítottak, míg egy esetben a másodfokú bíróság helyt adott a fellebbezésnek és a végrehajthatóvá nyilvánítás iránti kérelmet elutasította. A jogorvoslat tárgyában hozott döntéssel szemben két esetben nyújtottak be felülvizsgálati kérelmet, mint további jogorvoslatot (44. cikk). Az ügyek egyharmadában a fellebbezés alapjául olyan okot jelöltek meg, amelyet a másodfokú bíróság egyáltalában nem vehetett figyelembe (pl. az adós nehéz anyagi helyzete) vagy amely a végrehajthatóvá nyilvánítás szempontjából nem volt releváns (pl. az adós már megkezdte a tartozás rendezését). Néhány fellebbezés az érdemi felülvizsgálat (révision au fond) tilalmába (36. cikk) ütközött. Hét esetben az *(eljárási) közrend sérelmét* [34. cikk (1) pont] jelölték meg a fellebbezés alapjául, amely eljárási hibákkal vagy az anyanyelv használat jogának a megsértésével támasztottak alá. A fellebbezések közül egy vezetett sikerre: a Budai Központi Kerületi Bíróság a megismételt eljárásban megállapította azt, hogy az osztrák bíróság megsértette a magyar alperesnek az anyanyelv használatához való jogát, amikor német nyelven levelezett vele. A bíróság végzését a másodfokon eljáró Fővárosi Bíróság helybenhagyta, a Legfelsőbb Bíróság pedig hatályában fenntartotta.⁵⁸ Az *anyagi közrend megsértésére* nem történt hivatkozás.⁵⁹ A fellebbezések további egyharmadában a 34. cikk (2) pontja alá sorolható eljárási hibákra hivatkoztak (kézbesítés hiányosságai,

---

57 Kaliczka Alexandra: A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióban. Az adós eljárási alapjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során. *Doktori Értekezés*, Budapest, 2013, 83-105. .

58 A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az adósnak nem volt lehetősége arra, hogy az iratok tartalmát pontosan megismerje, s annak megfelelően gyakorolja perbeli jogait. Ennél fogva „a külföldi határozat elismerése nemcsak az anyanyelv használatának magyar polgári eljárásjogi alapelvét, hanem a perbeli esélyegyenlőség megvalósítását biztosító, a Pp. 7. § (2) bekezdésében megfogalmazott tájékoztatási kötelezettség alapelvét is súlyosan sértene” (Vh. 0102.4266/2005, Vh. 1854/2006, és 4/A Vh. 5451/2006 sz. ügy).

59 Kaliczka, i. m. (57. lábjegyzet) 84. p.

iratok nyelve stb.). A védekezés túlnyomó részben sikertelen volt, bár meg kell jegyezni, hogy egyes esetekben a másodfokú bíróság *az érdemi felülvizsgálat tilalmára* hivatkozással zárkozott el az eljárási hibák vizsgálatától. Mindössze egyetlen esetben állapította meg a fellebbviteli bíróság azt, hogy az iratok fordításának hiánya miatt sérültek az adósnak a védekezéshez való jogai.⁶⁰ Több fellebbezést nyújtottak be arra hivatkozással, hogy a végrehajthatóvá nyilvánított határozatot az adós távollétében hozták. Mivel ezek a származási állam jogának megfelelő *mulasztási ítéletek* voltak, a fellebbező fél kifogásait a másodfokú bíróság nem vette figyelembe.⁶¹

IV. Végrehajtás exequatur eljárás nélkül

A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás megszüntetésének a gondolata csaknem egyidős a Brüsszel I. rendelet keletkezésével. Jóllehet az 1999. évi tamperei program⁶² csak általában akarta javítani a határozatok kölcsönös elismerésének a feltételeit, mégis kezdetét vette az a fejlődés, amely *Rechberger* szerint „napjainkra különös szakítóerőre tett szert”.⁶³

Az Európa Tanács kezdetben csak a bagatell eljárásoknál vagy a tartási és láthatási ügyeknél tervezte a határozatok elismerése és végrehajtása közé ékelődött eljárás leépítését. A közties eljárás megszüntetését egyidejűleg az eljárási minimumszabályok lerögzítésétől kívánta függővé tenni. Konkrétabb célkitűzéseket tartalmazott a 2000. november 30-án elfogadott *intézkedési program*⁶⁴, amely a nem vitatott követelésekre, valamint – Franciaország kezdeményezésére – a Brüsszel II. rendelet hatálya alá tartozó láthatási jo-

60 Az adós álláspontja szerint a romániai bíróság megsértette a védekezéshez fűződő jogát, mivel minden iratot román nyelven kézbesített neki, melyet egyébként nem beszél. A Fővárosi Törvényszék az első fokú bíróság végzését megváltoztatta, és elutasította a végrehajthatóság megállapítása iránti kérelmet (Vh. 0102.5244/2010 sz. ügy).

61 Kaliczka, i. m. (57. lábjegyzet) 89. p.

62 http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_de.htm (2014. 06. 21).

63 Rechberger, Walter: Grenzenloses Vertrauen in die Rechtsprechung der anderen Mitgliedstaaten? Überlegungen aus Anlass der geplanten Abschaffung des Exequaturverfahrens in der EuGVVO. In: Gudowski, Jacek - Weitz, Karol (eds.): *Aurea Praxi Aurea Theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*. Lexis Nexis, Warszawa, 2011, 1278. p.

64 Maßnahmenprogramm zur Umsetzung des Grundsatzes der gegenseitigen Anerkennung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen (*Abl*, C 12, 2001,1-12).

gokra nézve is az exequatur eljárás eltörlését javasolta. Ez utóbbi a Tanács 2201/2203/EK rendeletével valósult meg⁶⁵, amely nemcsak a láthatási jogokra, hanem a gyermek visszaviteléről szóló határozatokra is kimondta, hogy „az összes tagállamban el kell ismerni és végre kell hajtani anélkül, hogy további eljárásra lenne szükség” (41-42. cikk).

Miután a 2000. évi intézkedési program az exequatur eljárás eltörlését a nem vitatott követelések esetében is a Közösség prioritásai közé emelte, 2001 első félévében, a svéd elnökség alatt már kirajzolódtak a rendelet körvonalai.⁶⁶ A Bizottság 2002 áprilisában hozta nyilvánosságra a nem vitatott követelések végrehajtásáról szóló tervezetet⁶⁷, amit az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint az Európai Parlament állásfoglalására tekintettel 2003-ban átdolgozott.⁶⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-én fogadta el a 805/2004/EK rendeletet a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról.⁶⁹

A jogirodalomban paradigmaváltásként értékelt új rendelet megnyitotta az utat az exequatur eljárás nélküli végrehajtás előtt.⁷⁰ A végrehajthatóvá nyilvánítás helyébe – a származási tagállam feladatául – a végrehajtandó határozat *európai végrehajtási jogcímmel való felruházása* lépett. A jogirodalom nem fukarkodott a dicsérettel. *Kropholler* a rendelet gazdasági jelentőségét hangsúlyozta, tekintettel arra, hogy a határon átnyúló végrehajtási ügyek mintegy 90%-a a nem vitatott követelések közé tartozik.⁷¹ *Hess* szerint a rendelet alkalmazása tartósan megkönnyíti a jogelismerésen és mulasztáson alapuló ítéletek határon átnyúló érvényesítését.⁷² *Pabst* némi fenntartással elismerte azt, hogy az exequatur eltörlése révén az azzal együtt járó kése-

---

65 A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2201/2003/EK rendelet (HL L 338, 2003. 12. 03., 1-29).

66 Kropholler-von Hein: i. m. (22. lábjegyzet) 771-772. p.

67 COM (2002) 159 final.

68 COM (2003) 341 final.

69 HL L 143, 2004. 04. 30., 15-39.

70 Rechberger, Walter: EuVTVO. In: Fasching, Hans - Konecny, Andreas (Hrsg.): *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Manz, Wien, 2008, 5. Band/1. Teilband, 1288. p.

71 Kropholler, Jan: *Europäisches Zivilprozessrecht*. Frankfurt, 2005, 568. p.

72 Hess, i. m. (20. lábjegyzet) 538. p.

delem és költség elkerülhető.⁷³ *Rechberger* – bár néhány szerző dicséretét túlradónak tartotta – mégis úgy vélte, hogy ezzel a rendelettel a jövőben az Európai Igazságügyi Térben „szabadon áramló” határozatok, illetőleg végrehajtható okiratok „álma” valósággá válhat.⁷⁴

A lelkes fogadtatásba egyetlen „disszonáns hang” vegyült: a közrendi záradék kiiktatása miatti aggodalom.⁷⁵ A német szerzők többsége – a Krombach/Bamberski ügy⁷⁶ ellenére – mégis arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkében lefektetett biztosítékok az ítélezési eljárás során kielégítően érvényesülnek, ezért nincs szükség a védelem megduplázására a végrehajtó állam bíróságai részéről.⁷⁷ *Pabst* szerint a 805/2004/EK rendelet sikere végső soron attól függ, hogy a tagállamok mennyiben állnak készen arra, hogy a nemzeti eljárásukat a rendelet minimumszabályaihoz (12-19. cikk) igazítsák.⁷⁸ *Kropholler* nem zárta ki, hogy egyes esetekben az (ebbe) „beleütköző” megoldásokat is el kell fogadni.⁷⁹ Másfelől a közrendi záradék hiánya a jogbiztonságot szolgálja, mivel az adóst megfosztja az időhúzása lehetőségétől és megteremti valamennyi tagállamban a gyors végrehajtás lehetőségét.

Az exequatur eljárás eltörlésével a 805/2004/EK rendelet a 2000. évi intézkedési programban neki szánt *kísérleti projekt* szerepét is betöltötte.

73 Pabst, Steffen: EG-Vollstr-TitelVO. In Rauscher, Thomas (Hrsg.): *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht. Kommentar*. München, 2010. 22. p.

74 Rechberger, Walter: Das europäische Zivilprozessrecht am Vorabend der großen Erweiterung der Europäischen Union. In: Kiss Daisy - Varga István (szerk.): *Magister artis boni et aequi. Studia in honorem Németh János*. Budapest, 2003. 729. p.

75 A 805/2004/EK rendelet 5. cikke szerint a származási államban európai végrehajtható okiratként hitelesített határozatot a többi tagállamban a végrehajthatóvá nyilvánítás szükségessége és az elismerés megtámadhatóságának lehetősége nélkül el kell ismerni és végre kell hajtani.

76 Dieter Krombach kontra André Bamberski C-7/98. sz. ügyben 2000. március 28-án hozott ítélet (ECR 2000, I-01935).

77 Wagner, Rolf: Vom Brüsseler Übereinkommen über Brüssel I-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel, *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2002, 87. p.; Stein, Andreas: Der Europäische Vollstreckungstitel für unbestrittene Forderungen tritt in Kraft – Aufruf zu einer nüchternen Betrachtung, *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrecht*, 2004, 186. p.; Kropholler, i. m. (70. sz. lábjegyzet) 582. és köv.

78 Pabst, i. m. (73. lábjegyzet) 23. p.

79 Kropholler, i. m. (71. lábjegyzet) 579. p.

Ezt a megoldást követte néhány évvel később az 1896/2006/EK rendelet a fizetési meghagyásról, a 861/2007/EK rendelet a kisértékű követelések európai eljárásáról, a 4/2009/EK rendelet a tartási ügyekről a 2007. évi hágai jegyzőkönyv hatálya alá tartozó tagállamokban meghozott határozatok tekintetében, valamint a 2015. január 10-én hatályba lépő megújított Brüsszel I. rendelet is⁸⁰. Miután a 805/2004/EK rendelet 2005. január 21-én lépett hatályba, az előző évben csatlakozott Magyarország kezdettől fogva alkalmazhatta, de a nemzeti jogot hozzá kellett igazítani a rendelet előírásaihoz.⁸¹ Az exequatur nélküli végrehajtás során a bíróság feladata arra korlátozódik, hogy az európai végrehajtó határozatként hitelesített külföldi határozat vagy bírósági egyezség alapján *végrehajtási lapot*, közokirat esetében pedig *végrehajtási záradékot* állítson ki, ami a végrehajtás elrendelését jelenti. Az európai végrehajtható okiratra vonatkozó *tanúsítványt* – bírósági határozat vagy bírósági egyezség alapján – kérelemre, az első fokon eljárt bíróság állítja ki (Vht. 31/C. §). Közokirat esetében a közokiratot kiállító hatóság székhelye szerint illetékes járásbíróság jár el. Külön szabályozás vonatkozik a *közjegyzőre*, aki az általa kiállított közokirat, általa hozott végzés vagy jóváhagyott egyezség alapján maga állíthatja ki a tanúsítványt vagy a kivonatot [Vht. § 31/C. § (2) bek.].

2005 óta a magyar bíróságok kevés tapasztalatot szereztek a 805/2004/EK rendelet alkalmazásában. Statisztikai adatok szerint a határon átnyúló végrehajtási ügyek mindössze 10%-ánál került sor közvetlen végrehajtásra. Ezek a körülmények is szerepet játszottak abban, hogy a Magyar Kormány 2009-ben – a Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatáról szóló Zöld Könyvre⁸² adott válaszában – *idő előttinek* minősítette az exequatur eljárás teljes körű eltörlését. A magyar álláspont szerint „a rendeletek ismerete és azok helyes alkalmazása még nem kielégítő mértékű”. A másik ellenérv szerint az exequatur eljárás megszüntetése esetén „a tagállamok teljes mértékben a belső jog által szabályozott végrehajtási eljárásba fogják a szűrőket beépíteni. Ez pedig azzal a nemkívánatos következménnyel járna, hogy a tagállami

80 Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 351. 2012. 12. 20., 1- 32).

81 Harsági Viktória: A nem vitatott követelések végrehajtása az Európai Igazságügyi Térképben, *Európai Jog*, 5. évf. (2005) No. 6, 29. p.

82 COM(2009) 175 final.

bíróságok határozatainak az eddigiekkel szemben nem egy egységes követelmény-rendszernek, hanem akár 27 egymástól eltérő szabályozásnak kellene megfelelnie, attól függően, hogy melyik tagállamban kéri annak végrehajtását.”⁸³

A Zöld Könyv megosztotta a tagállamokat a exequatur eljárás eltörlésének a kérdésében.⁸⁴ Az ellenvélemények azonban nem tartották vissza a Bizottságot attól, hogy 2010-ben egy radikális javaslattal álljon elő, amely a Brüsszel I. rendelet hatálya alá tartozó valamennyi bírósági határozat – a becsületsértési ügyekben és a kollektív kártérítést érintő jogorvoslati ügyekben hozott határozatok kivételével – esetében eltörölni kívánta az exequatur eljárást. Az alperesek jogvédelmét továbbra is azokkal a jogorvoslati eszközzel kívánta biztosítani, „amelyek kivételes körülmények között megakadályozhatják, hogy az egyik tagállamban hozott határozat hatályba lépjen egy másik tagállamban.”

Az exequatur eltörlésére tett javaslat élénk visszhangot váltott ki.⁸⁵ A jogirodalom számos érvet hozott fel a végrehajthatóvá nyilvánítás megtartása mellett, amelyben a nemzeti szuverenitás megóvását, a tisztességes eljárás biztosítékát és az emberi jogok védelmét látta, továbbá kételkedett abban is, hogy a viszonylag egyszerű eljárás eltörlése valóban hozzájárul-e a költségek csökkentéséhez és egyéb problémák megoldásához.⁸⁶ *Oberhammer* ugyan a végrehajthatóvá nyilvánítást az „idejétmúlt nacionalizmus maradványának” nevezte, amelyet a Bizottság feláldozott a *kölcsönös bizalom* oltárán, de nem tartotta meggyőzőnek azt az érvelést, hogy a közrendi záradékot a

83 http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0002/contributions/ms_governments/hungary_hu.pdf (2014. 06. 21).

84 Rechberger (62. lábjegyzet) 1294-1295. p.

85 Vö. Kramer, i. m. (2. lábjegyzet) 202-230. p.; Schack, i. m. (3. lábjegyzet) 1345-1369. p.; Oberhammer, i. m. (5. lábjegyzet) 193-207. p.; Schlosser, Peter: The Abolition of Exequatur Proceedings – Including Public Policy Review, *Praxis des Internationalen Privat und Verfahrensrecht*, 2010, 101-104., Beaumont, Paul - Johnston, Emma: Abolition of the Exequatur in Brussels I: Is a Public Policy Defence Necessary for the Protection of Human Rights? *Praxis des Internationalen Privat und Verfahrensrecht*, 2010, 105-110. p.; Cuniberti, Gilles - Rueda, Isabelle: Abolition of Exequatur. Addressing the Commission's Concerns, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 2011, 286-317. p.

86 Kramer, i. m. (2. lábjegyzet) 214-215. p.

végrehajthatóvá nyilvánítás során csak kivételes esetekben alkalmazták.⁸⁷ *Rauscher* szerint ez olyan mintha az ejtőernyős azért mondana le a tartalékernyőről, mert a főernyő többnyire kinyílik.⁸⁸

A Bizottság érvei között fontos szerepet kapott a *kölcsönös bizalom*, amelynek megerősítését a Stockholmi Program is meghirdette.⁸⁹ A 2010. évi javaslatához fűzött indokolás szerint „a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés és az egymásba vetett bizalom immár megérett ahhoz, hogy továbbléphetünk a határozatok mozgásának egyszerűbb, kevésbé költséges és automatikusabb rendszere felé, a tagállamok közötti meglévő alakíságot felszámolásával.”⁹⁰ De mi is az a *kölcsönös bizalom*? Az igazságügyi együttműködés *axiómája*, amelynek a fogalmát *Kramer* szerint „sohasem határozták meg világosan és nem is elemezték az Európai Unió kontextusában.”⁹¹ A Stockholmi Program, illetve a végrehajtásáról szóló cselekvési terv⁹² szerint a kölcsönös bizalom növelhető az eljárásjogi minimumszabályok harmonizálásával, a különböző jogi tradíciók és módszerek jobb megismerése, a bírák és más szakemberek képzése, valamint a modern elektronikus kommunikációs eszközök fokozottabb kihasználása révén.

A 2012. december 12-én elfogadott normaszöveg a rendelet hatálya alá tartozó *valamennyi bírósági határozat* (bírósági egyezség és közokirat) tekintetében kimondta „a végrehajtás előtti végrehajthatóvá nyilvánítás eltörlését” (26. cikk), anélkül, hogy az eljárás lényeges elemeit számúzta volna a rendszerből. Az átdolgozott Brüsszel I. rendelet megtartotta a megtagadási okokat (45. cikk), köztük a sokat vitatott *közrendi záradékot*, valamint a háromszintű bírósági eljárást is (48-50. cikk), de ezeket a szabályokat az elismerés, illetve a *végrehajtás megtagadásáról* szóló szakaszba ültette át. Egyetértünk *Kaliczka* azon megállapításával, miszerint „az új rendelet nem egyszerűen beemelte a régi Brüsszel I. rendelet szerinti eljárás

---

87 Oberhammer, i. m. (5. lábjegyzet) 201. p.

88 Rauscher, Thomas: Vollstreckung von Zivilentscheidungen aus Europa und Drittstaaten in Deutschland – Ein Versuch der Systematisierung, *International Journal of Procedural Law*, Vol. 1, 2011, Nr. 2, 290. p.

89 A Stockholmi Program – a polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa (HL L 115., 2010. 5. 4., 13).

90 COM (2010) 748/4: 2.1.1. Az exequatur eltörlése.

91 Kramer, i. m. (2. lábjegyzet) 218. p.

92 COM(2010) 171 final.

kontradiktórius szakaszát, hanem gyakorlatilag egy jól működő rendszert zúzott szét [...], hiszen az eljárás kontradiktórius szakasza semmilyen valódi újítást nem hordoz, és semmilyen lényegi könnyítést nem kínál.”⁹³ Noha a végrehajthatóvá nyilvánítás mint eljárás a Brüsszel I. rendeletben *formálisan megszűnt*, a funkcionális azonosság miatt „forradalmi újításról” mégsem beszélhetünk.⁹⁴

---

93 Kaliczka, i. m. (57. lábjegyzet) 229. p.

94 Kaliczka Alexandra, Határon átnyúló végrehajtás – exequatur nélkül, *Európai jog*, 14. évf. (2014) Nr. 2. 15. p.

A MEGÚJÍTOTT BRÜSSZEL I. RENDELET

A preambulium

Az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény¹ ma már kissé patetikus hangzó preambuluma alig néhány sorban foglalta össze a „Magas Szerződő Felek” legfontosabb célkitűzéseit. Három évtizeddel később az egyezményt felváltó 44/2001/EK rendeletnek², amely az előzményekre utalással a jogirodalomtól a Brüsszel I. melléknevet kapta, már 29 pontra volt szüksége ahhoz, hogy az Európai Unió Tanácsa által megfogalmazott valamennyi célkitűzést kifejezésre juttassa. Ehhez képest nem meglepő az, hogy a megújított rendelethez a jogalkotó 41 pontban öt oldalnyi magyarázatot fűzött. A terjedelem növekedése nem egyedi jelenség, az utóbbi évek jogalkotásának ismeretében egyfajta trendről beszélhetünk: az öröklési rendelet³ preambuluma 83 pontot, az ideiglenes számlazárolásé⁴ 51 pontot, a házassági vagyoni jogi renderekről szóló 2016/11(EU) rendeleté 73 pontot tartalmaz.

A Brüsszel Ia. néven emlegetett 1215/2012/EU rendelet preambulumának 1. pontja röviden összefoglalja azt, hogy miért volt szükség a rendelet megújítására. A Brüsszel I. rendelet 2009. évi felülvizsgálata során a

---

1 A tanulmány alapjául szolgáló kutatás az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszelben 1968. szeptember 27-én kelt egyezmény.

2 A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. (HL L 12, 2001.01.16., 1-23).

3 Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyben kiállított közokiratok elfogadásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről (HL L 201, 2012, 07. 27., 107-134).

4 Az Európai Parlament és a Tanács 655/2014/EU rendelete (2014. május 15.) polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról (HL L 189, 2014. 06. 27., 1- 57).

Bizottság megállapította azt, hogy a „a rendelet működése általánosságban kielégítő, egyes rendelkezéseinek alkalmazását azonban fejleszteni kellene a határozatok szabad mozgásának további megkönnyítése, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés további megerősítése érdekében. Mivel további módosításokra van szükség, az áttekinthetőség érdekében a rendeletet át kell dolgozni.” Ehhez a Stockholmi Program⁵ illetve a végrehajtásáról szóló cselekvési terv⁶ adott vezérfonalat, mindenekelőtt a közbelső intézkedések, különösképpen a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlésére való felhívással (2. pont). Az általánosan megfogalmazott célkitűzések között találjuk még a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítését, valamint az egyes tagállamok által hozott határozatok gyors és egyszerű elismerésének és végrehajtásának a biztosítását (4. pont), amit „kötelező és közvetlenül alkalmazandó” uniós jogi aktusnak kell rendeznie (6. pont). A rendelet legfontosabb legitimációs bázisa az Európai Unió működéséről szóló szerződés⁷ 81. cikkére történő hivatkozás (5. pont). A belső piac zavartalan működéséhez olyan polgári igazságügyi együttműködésre van szükség, amely mindenekelőtt a bírósági és bíróságon kívüli határozatok kölcsönös elismerését biztosítja.

A preambulum – ellentétben a 2010-ben közzétett, de meg nem valósult módosítási javaslat⁸ részletes indoklásával – nem foglalkozik a rendelet *keletkezésének* a történetével, csupán utal az 1968. évi Brüsszeli Egyezményre, és a helyébe lépő 44/2001/EK (Brüsszel I.) rendeletre (7-8. pont), amelynek átdolgozását alapos előkészítő munka előzte meg. Számos tranulmány született,⁹ és a Bizottság egy Zöld Könyvet is kiadott a

5 A polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa (HL L 115, 2010. 5. 4., 1)

6 . A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítása a polgárok szolgálatában A stockholmi program végrehajtásáról szóló cselekvési terv. COM(2010) 171 végleges.

7 Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (HL C 326, 2012. 10. 26., 47-390).

8 Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. COM(2010) 784/4.

9 Vö. Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas – Schlosser, Peter: *The Bussels I Regulation 44/2001*. München, 2008. 1-229.p.; Arnaud Nuyts [et alii]: Review of the Member States' Rules concerning the "Residual Jurisdiction" of their courts in Civil and

tervezett módosításokról.¹⁰ Ennek ellenére a 2010-ben közzétett javaslatot számos kritika érte, ezért a 2012-ben elfogadott rendelet néhány lényeges kérdésben eltér a Bizottság eredeti elképzeléseitől. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás eltörlésével ugyan megvalósult a legfőbb célkitűzés, de a joghatósági szabályok kiterjesztése, a választottbíráskodás vagy a megtagadási okok visszaszorítása tekintetében kompromisszumos megoldások születtek. Ennek ellenére *Tanja Domej* a Brüsszel I. rendelet átdolgozását „kvantumugrásoknak” nevezi,¹¹ amivel a léptékét tekintve kicsi, hatásában azonban jelentős minőségi változásokra utal.

A továbbiakban a preambulum sorra veszi azokat a szabályozási elveket, amelyek a rendelet konkrét szabályaiban öltenek testet (10-33. pont). Mivel ezekkel a későbbiekben részletesen foglalkozunk, ehelyütt szükségtelennek tartjuk az ismertetésüket.

A preambulomot néhány technikai jellegű rendelkezés zárja le. A 34. pont deklarálja az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény, a 44/2001/EK rendelet és az 1215/2002/EU rendelet közötti *folytonosságot*, beleértve az Európai Unió Bírósága általi értelmezést is. A 36. pont szerint a rendelet nem érinti azoknak a kétoldalú egyezményeknek és megállapodásoknak az alkalmazását, amelyeket valamely tagállam egy harmadik állammal kötött a 44/2001/EK rendelet hatálybalépésének időpontja előtt, és amelyek az e rendelet hatálya alá tartozó ügyeket érintik. A 37. pont kívánatosnak tartja a Bizottság felhatalmazását arra, hogy „jogi aktust fogadjon el a rendelet I. és II. mellékletének¹² a módosítására vonatkozóan”. A 39. pont deklarálja azt, hogy a rendelet céljai az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikkébe foglalt *szubszidiaritás* és *arányosság* elvének megfelelően valósulnak

---

Commercial Matters pursuant to the Brussels I and II Regulations. Brüsszel, 2007.
Forrás: https://ec.europa.eu/civiljustice/news/.../study_resid_juris_belgium_en.pdf
(2017. január 21.)

- 10 Zöld Könyv a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/ek tanácsi rendelet felülvizsgálatáról. COM(2009) 175 végleges. Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009DC0175&from=HU> (2017. január 21)
- 11 Tanja Domej: Die Neufassung der EuGVVO. Quantensprünge im europäischen Zivilprozessrecht. *Rabels Zeitschrift* 78 (2014) 508-550. p.
- 12 I. Melléklet: Tanúsítvány a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozattal kapcsolatban. II. Melléklet: Tanúsítvány a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett közokirattal vagy perbeli egyezséggel kapcsolatban.

meg, és a rendelet nem lépi túl „az e cél eléréséhez szükséges mértéket”. A preambulum utolsó két pontja az Egyesült Királyság és Írország, valamint Dánia helyzetével foglalkozik. A 40. pont szerint az Egyesült Királyság és Írország részt kívánnak venni a rendelet elfogadásában és alkalmazásában. Egyelőre csak találgatni tudjuk, hogy a *Brexit* milyen hatással lesz az Egyesült Királyság jogállására. Elképzelhető egy olyan *külön szerződés*, mint az Európai Közösség és a Dán Királyság között 2005-ben kötött megállapodás a 44/2001/EK rendelet alkalmazásáról. A megállapodás 3. cikke szerint Dánia „a rendelet tekintetében végrehajtott módosításokat”, tehát az 1215/2012/EU rendeletet is alkalmazza.

1. A rendelet hatálya

A *tárgyi hatályra* vonatkozó szabályozásban néhány kisebb változtatás történt. Az 1. cikk (1) bekezdése kiegészült azzal a fordulattal, hogy [a[-rendelet nem terjed ki különösen] az államnak a közhatalmi jogosítványai gyakorlása (*acta iure imperii*) során végrehajtott intézkedéseire vagy mulasztásaira vonatkozó felelősségre. *Mankowski* kissé fanyalogva jegyzi meg erről, hogy „a formális előrehaladás érdemben nem hozott nagy változást”. Rendszertanilag kritizálható, hogy az állami immunitás összekeveredik a tárgyi hatály kérdésével.¹³ *Pfeiffer* szerint a változtatás világossá tette azt, hogy a közhatalmi jogosítványok gyakorlásáért fennálló felelősségi igények nem minősülnek polgári ügyeknek. Ezt az elvet a korábbi döntéseiben az Európai Unió Bírósága is kimondta, legutóbb 2007-ben, a Lechouritou ügyben.¹⁴ A bíróság újabb gyakorlata viszont a polgári ügyek fogalmának a *kiszélesítése* felé mutat (Sunico ügy¹⁵), ami ellentétes a változtatás irányával.¹⁶

A rendelet tárgyi hatálya alól kivont ügyek körének a bővítésére már a praebulum 10. pontja is utalt: „E rendelet hatályának ki kell terjednie valamennyi jelentős polgári és kereskedelmi ügytípusra, eltekintve egyes,

13 Rauscher/Mankowski, *EuZPR/EuIPR* (2016) Art 1 Brüssel 1a-VO Rn 9 (101. p.)

14 Eirini Lechouritou és társai kontra Dimosio tis Omospondiakis Dimokratias tis Germanias C292/05. sz. ügyben 2007. február 15-én hozott ítélet.

15 Her Majesty's Revenue & Customs kontra Sunico ApS, M & B Holding ApS, Sunil Kumar Harwani C49/12. sz. ügyben 2013. szeptember 12-én hozott ítélet.

16 Thomas Pfeiffer: Die Fortentwicklung des Europäischen Prozessrechts durch die neue EuGVO. *Zeitschrift für Zivilprozess*. 127. Band (2014) 411-412. p.

pontosan meghatározott ügyektől, különösen a tartási kötelezettségek tekintetében, amelyek e rendelet hatálya alól kizárandók.” Az 1. cikk (2) bekezdés e) pontja szerint a rendelet nem vonatkozik a családi vagy rokoni kapcsolatból, házasságból vagy házassági rokonságból származó tartási kötelezettségekre.¹⁷

A rendelet tárgyi hatálya továbbra sem terjed ki a választottbíráskodásra [1. cikk (2) bek. d) pont]. Ezt erősíti meg a 73. cikk (2) bekezdése, miszerint a rendelet nem érinti az 1958-as New Yorki Egyezmény¹⁸ alkalmazását. A Bizottságnak az a törekvése, hogy újraszabályozza a Brüsszel I. rendelet és választottbíráskodás viszonyát, zátonyra futott. A 2010. évi javaslat egy óvatos kísérletet¹⁹ tett arra, hogy a választottbíró és az állami bíróság előtti eljárást perfüggőség esetén a rendelet keretei között koordinálja. A javaslat heves vitát váltott ki; bár akadtak támogatói²⁰, a többség elutasította, mivel „a trójai falovat látta benne”.²¹

A hatályos szabályozás merevségét (ti. a rendelet nem vonatkozik a választottbíráskodásra), némileg feloldja a preambulum 12. pontja, amely az Európai Unió Bíróságának a *West Tankers* ügyben²² hozott döntése nyomán kialakult gyakorlatot, valamint a tagállamok eltérő jogi tradícióit követi.²³ Eszerint bármely tagállam bírósága, amennyiben olyan ügyben indítottak előtte keresetet, amellyel kapcsolatban a felek választottbírói megállapodást kötöttek, *a nemzeti joggal összhangban* a feleket választottbírói

---

17 A tartással kapcsolatos ügyekre 2009. január 30. napjától a Tanács 4/2009/EK rendeletét kell alkalmazni.

18 A külföldi választottbírói határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezmény. Magyarországon kihirdette az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet.

19 Javaslat (8. lábjegyzet) 29. cikk (4) bek.

20 Lásd pl. az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét (*HIL C 2018, 2011. 7. 23., 14*).

21 Vö. Radicati di Brozolo: Arbitration and the Draft Revised Brussels I Regulation: Seeds of Home Country Control and of Harmonisation. *Journal of Private International Law*. 2011, Vol 7, 435. p.

22 Allianz SpA és Generali Assicurazioni Generali SpA kontra West Tankers Inc. C-185/07. sz. ügyben 2009. február 10-én hozott ítélet.

23 Miriam Pohl: Die Neufassung der EuGVVO – im Spannungsfeld zwischen Vertrauen und Kollision. *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts*. 33. Jahrg (2013) 110. p.

eljárásra utasíthatja, vagy az eljárást felfüggesztheti, vagy megszünteti, illetve megvizsgálja, hogy a választottbírósági megállapodás semmis-e, hatálytalan-e vagy nem teljesíthető-e. A bíróság az ezzel kapcsolatos döntését előkérdés tárgyában vagy a jogvita érdemében is meghozhatja. Ezeket a döntéseket azonban a rendelet alapján nem lehet elismerni és végrehajtani. Ha a bíróság előkérdésként azt állapította meg, hogy a választottbírósági megállapodás semmis, hatálytalan vagy nem teljesíthető, az ügy érdemében hozott döntése a rendelettel összhangban elismerhető és végrehajtható. A választottbírósági határozatok elismerésénél és végrehajtásánál azonban a a New Yorki egyezmény továbbra is elsőbbséget élvez.²⁴ A rendelet továbbra sem alkalmazható azokra a keresetekre, amelyek különösen egy választottbíróság létrehozásával, a választottbírák hatáskörével, a választottbírósági eljárás levezetésével, vagy az eljárás bármely más aspektusával (választottbírósági határozatok megsemmisítése, felülvizsgálata, elismerése, végrehajtása) vannak összefüggésben.

A 2010. évi javaslat után a rendelet kompromisszumos megoldása sem aratott sikert. *Mankowski* szerint a preambulum 12. pontja egyfajta kárpótlás a normaszövegért, amelyen a rendelet nem változtatott. Olyan *hátsó kapu*, amelyen keresztül bevitték azt, amit az 1. cikk (2) bekezdés *d*) pontjába, valamint az elismerés megtagadásáról szóló 45. cikkbe nem került bele. Arra bátorítja a bírót, hogy valósítsa meg azt, amit a rendeletalkotó nem mert megtenni. A normaszöveggel ellentétben, csak az értelmezéshez nyújt segítséget, mivel az alkalmazása nem kötelező. Ezzel jogpolitikailag nagy bizonytalanságot idéz elő.²⁵ Egy további problémaként említi a 12 pont körülményes megfogalmazását. *Domej*²⁶, *Pfeiffer*²⁷ és *Pohl*²⁸ elsősorban azt hiányolják, hogy nem ad megoldást az állami bírósági és a választottbírósági ítélet közötti párhuzamosság *feloldására*.

24 Ennek akkor van jelentősége, ha egy tagállam bíróságának az ítélete tartalmilag el-
lentétes egy választottbírósági ítélettel, amelyet a New Yorki egyezmény alapján kell
elismerni. Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet) 413. p.

25 Mankowski, i. m. (13. lábjegyzet) Rn. 115-118 (154-155. p.)

26 Tanja Domej: Alles klar? – Bemerkungen zum Verhältnis zwischen staatlichen Ge-
richten und Schiedsgerichten unter der neu gefassten EuGVVO. In *Festschrift für Peter
Gottwald*, München, 2014, 99-101. p.

27 Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet) 414. p.

28 Pohl, i. m. (23. lábjegyzet) 110. p.

2. Fogalom meghatározások

A rendelet egyik újítása a hatályról szóló 1. fejezet *kiegészítése* a fogalom meghatározásokkal (2-3. cikk). Hasonló megoldással találkozunk a 805/2004/EK rendelet²⁹ 4., az 1896/2006/EK rendelet³⁰ 5., valamint a 4/2009/EK rendelet³¹ 2. cikkében is. A *határozat* fogalma a Brüsszel I. rendelet 27. cikkéhez képest kibővült, mivel az ideiglenes és a biztosítási intézkedéseket magában foglalja [2.cikk a) pont]. *Perbeli egyezség* alatt a bíróság által jóváhagyott és a bíróság előtti eljárásban kötött egyezséget kell érteni [b) pont]. A *közokirat* fogalma hiányzott a Brüsszel I. rendeletből, a c) pont – az Európai Unió Bíróságának gyakorlatát figyelembe véve³² – pótolja. A d)-f) pontok egységesítik a határozatot hozó, illetve a végrehajtást elrendelő államra, illetve bíróságra vonatkozó kifejezéseket. A magyar szövegben a származási tagállamot (bíróságot) az „eredeti eljárás helye szerinti tagállam”, illetve az „eredetileg eljáró bíróság”, a kérelmezett tagállamot a „címezett tagállam” kifejezés váltja fel. A 3. cikk a) pontja a *bíróság* fogalmát Magyarországon a *fizetési meghagyásos eljárás esetén a közjegyzőre is kiterjeszti*.

3. Joghatóság

A Brüsszel I. rendelet joghatósági rendszerét gyakran kritizálták azzal, hogy néhány kivételtől eltekintve csak azokra az esetekre vonatkozik, amelyekben az alperesek az Európai Unió területén belül rendelkeznek lakóhellyel vagy székhellyel.³³ A harmadik államokra történő kiterjesztés gondolata már 2008-ban megfogalmazódott,³⁴ és a rendelet felülvizsgálata

---

29 Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról (HL L 143, 2004. 04. 30., 15-39).

30 Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról (HL L 399, 2006. 12. 30. 1-32).

31 A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a *határozatok* elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről (HL L 7 2009. 1. 10., 1-79).

32 Unibank kontra Christensen C-260/97 sz. ügyben 1999. június 17-én hozott ítélet.

33 Burkhard Hess: *Europäisches Zivilprozessrecht*. Heidelberg, 2010, 267. p.

34 Hess, i. m. (9. lábjegyzet) 46. p.

során a Bizottság is magáévá tette. Jóllehet az előzetes konzultáció során a tagállamok többsége úgy vélte, hogy a harmadik államban hozott ítéletek elismerését és végrehajtását meg kell hagyni a nemzetközi szinten viszonyoságot biztosító multilaterális keretben³⁵, a 2010. évi javaslat a joghatósági szabályokat *valamennyi alperesre ki akarta terjeszteni*, függetlenül attól, hogy hol rendelkeznek lakóhellyel vagy székhellyel.³⁶ A jogirodalom kedvezően fogadta a javaslatot³⁷, az Európai Parlamentben azonban a joghatósági szabályok kiterjesztésének az ellenzői kerületek többségbe, így az átfogó reform helyett csupán kisebb korrekciókra került sor. A javaslat támogatói az átdolgozott rendelet 79. cikkével vigasztalódhatnak.³⁸

Az általános joghatósági szabályok továbbra *sem alkalmazhatók* akkor, ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel vagy székhellyel valamelyik tagállamban. A fióktelep, a képviselő és a telephely csak a biztosítási ügyekben, a fogyasztói szerződések esetén, és az egyéni munkaszerződéseknél pótolja a lakóhelyet vagy a székhelyet.³⁹ A fogyasztók és a munkavállalók védelmének biztosítása érdekében a jogalkotó tovább bővítette azokat a joghatósági rendelkezéseket, amelyek az alperes lakóhelyére tekintet nélkül alkalmazandók.⁴⁰ A 18. cikk (1) bekezdése szerint a fogyasztó a másik fél székhelyétől függetlenül a saját lakóhelyének bíróságai előtt indíthat eljárást. A 21. cikk (2) bekezdése alapján a lakóhellyel vagy székhellyel egyik tagállamban sem rendelkező *munkaadó* perelhető (i) annak a helynek a bírósága előtt, ahol a munkavállaló rendszere munkát végez vagy ahol utoljára rendszeresen

35 Javaslat (8. lábjegyzet) Indokolás Nr. 2 (5. p.).

36 Uo. Preambulum 16. pont

37 Domej, i. m. (11. lábjegyzet) 522. o.

38 Ezerint a Bizottság 2022. január 11-ig jelentést készít a rendelet alkalmazásáról. A jelentésnek tartalmaznia kell annak értékelését, hogy szükség lehet-e a joghatósági szabályoknak az olyan alperesekre való további kiterjesztésére, akik a tagállamokban nem rendelkeznek lakóhellyel, figyelembe véve e rendelet működését, valamint az esetleges nemzetközi szintű fejleményeket. A jelentéshez adott esetben a rendeletre vonatkozó módosítási javaslatot kell mellékelni.

39 Ha a tagállam területén lakóhellyel vagy székhellyel nem rendelkező biztosító, a fogyasztóval szerződést kötő fél, vagy a munkaadó valamely tagállamban fiókteleppel, képviselővel vagy telephellyel rendelkezik, a fióktelep, a képviselő vagy más telephely működéséből származó jogvitában a felet úgy kell tekinteni, mintha lakóhelye vagy székhelye az említett államban lenne [11. cikk (2), 17. cikk (2), 20. cikk (2) bek.].

40 Preambulum 14. pont.

munkát végzett; (ii) annak a helynek a bírósága előtt, ahol a telephely, amely a munkavállalót foglalkoztatta található vagy található volt.

A gazdaságilag gyengébb fél védelmét szolgálja a kifogás nélküli perbeocsátkozást kiegészítő új szabály is. Biztosítási ügyekben, fogyasztói szerződések esetén, és egyéni munkaszerződéseknél, a biztosított, fogyasztó vagy munkavállaló *alperest* a bíróságnak tájékoztatnia kell a kifogás nélküli perbeocsátkozás következményeiről [26. cikk (2) bek.]. Ide sorolható a 20. cikk (1) bekezdésének⁴¹ a módosítása is, amely a 8. cikk (1) bekezdésére utalással a munkavállalónak lehetőséget ad arra, hogy több munkáltatót együttesen pereljen.

A *különös joghatósági okokra* vonatkozó felsorolásból (7. cikk) kimaradtak a tartási ügyek, mivel 2008. december 18-a óta nem tartoznak a rendelet tárgyi hatálya alá. A tagállamok területéről jogellenesen kiszállított kulturális javak visszaszolgáltatására irányuló keresetekre nézve a jogalkotó új különös joghatósági okot alapított.⁴² A *kizárólagos joghatóság* szabályai (25. cikk) lényegében változatlanok maradtak, csak a 4. pontnál került sor egy kisebb korrekcióra. Szabadalom (védjegy vagy formatervezési minta) lajstromozásával vagy érvényességével kapcsolatos kérdés nemcsak kereset, hanem *kifogás* útján is felmerülhet, ami megalapozza a lajstromozó tagállam bíróságainak a kizárólagos joghatóságát.

A *joghatósági megállapodások* hatékonyságának a növelése azon célkitűzések közé tartozott, amelyet a Brüsszel I. rendelet átdolgozása során maradéktalanul megvalósítottak. A teljes sikerhez a perfüggőségre vonatkozó szabályokat is módosítani kellett „a visszaélésszerű perlési taktikák visszaszorítása érdekében”.⁴³ A 25. cikk (1) bekezdése értelmében a felek – lakóhelyükre való tekintet nélkül – köthetik ki valamelyik tagállam bíróságának vagy bíróságainak a joghatóságát. Megszűnt tehát az a korlátozás, amely szerint a felek közül legalább egynek valamely tagállamban

---

41 Brüsszel I. rendet (2. lábjegyzet) 18. cikk (1) bekezdés.

42 7. cikk. Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban az alábbiak szerint perelhető: [...] 4. a tagállam területéről jogellenesen kiszállított kulturális tárgyak visszaszolgáltatásáról szóló 93/7/EGK irányelv 1. cikkének (1) pontjában meghatározott kulturális tárgyak visszaszolgáltatására irányuló, tulajdonjogon alapuló polgári jogi kereset esetén annak a helynek a bírósága előtt, ahol a kulturális tárgy a bíróság felhívásának idején fellelhető.

43 Preambulum 22. pont.

lakóhellyel kellett rendelkeznie. A jogirodalom véleménye szerint az új rendelkezés háttérbe szorítja a nemzeti joghatósági szabályokat, amelyeket csak akkor kell alkalmazni, ha a felek egy harmadik tagállam bíróságának a joghatóságában állapodtak meg.⁴⁴ De a közösségi jog alkalmazása sem problémamentes, tekintettel arra, hogy 2015. október 1-jén lépett hatályba a joghatósági megállapodásokról szóló, 2005. június 30-i Hágai Egyezmény⁴⁵, amely konkurenciát támaszthat a Brüsszel I. rendelet 25. cikkének alkalmazásával szemben. Így pl. abban az esetben, ha az egyik félnek az Európai Unió valamelyik tagállamában van lakóhelye, a másik fél pedig olyan harmadik államban lakik, amely csatlakozott a 2005. évi Hágai Egyezményhez⁴⁶, a joghatósági megállapodásukra az Egyezményt kell alkalmazni, függetlenül attól, hogy egy tagállam vagy egy harmadik állam bíróságának a joghatóságát kötötték ki.⁴⁷

A 25. cikk további újdonsága az, hogy a joghatósági megállapodás *anyagi érvényességéről* is rendelkezik. Ezt a kérdést a megállapodásban kikötött bíróság vagy bíróságok szerinti tagállam jogával összhangban kell elbírálni, beleértve a tagállam kollíziós szabályait is (Preambulum 20. pont). Hasonló rendelkezést tartalmaz a 2005. évi Hágai Egyezmény 5. cikk (1) bekezdése is. A kollíziós szabályokra történő utalással a rendelet egy kapcsolóelvet egységesít, ami azért fontos, mert a joghatósági megállapodásokra a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló Róma I. rendeletet nem lehet alkalmazni.⁴⁸

---

44 Vö. Reinhold Geimer: Neues und Altes im Kompetenzsystem der reformierten Brüssel I-Verordnung. In *Festschrift für Peter Gottwald*, München, 2014, 176. p.; Domej: i. m. (11. lábjegyzet) 525. p.; Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet)

45 <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=98> (2017. január 27.)

46 Az egyezményt az Európai Unión kívül Singapúr, Ukrajna és az USA írta alá. Argentína, Ausztrália, Kanada és Új-Zéland csatlakozása folyamatban van.

47 Mankovski i. m. (13. lábjegyzet) Rn. 274-275. (818-819. p.)

48 Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (HL L 177, 2008. 7. 4., 6-16) 1. cikk (2) bek. e) pont.

4. Párhuzamos eljárások

A Brüsszel I. rendelet revíziója során három érv is szólt a perfüggőségre és az összefüggő eljárásokra vonatkozó szabályok (27-30. cikk) megváltoztatása mellett. Az egyik az ún. torpedó keresetek megakadályozása, a másik a kizárólagos joghatósági megállapodások hatékonyságának a növelése, a harmadik a választottbíróság és az (állami) bírósági eljárás közötti érintkezés megteremtése volt. Ezek közül az első két célkitűzést – legalább részben – sikerült megvalósítani.

A perfüggőség beállása esetén a Brüsszel I. rendelet az *elsőbbségi elvet* alkalmazta, amennyiben a később felhívott bíróságot kötelezte arra, hogy az elsőként felhívott bíróság joghatóságának megállapításáig függessze fel az eljárást (27. cikk). Ez a szabályozás „ajtót, ablakot kitért” a torpedó keresetek előtt, amit először egy lassan dolgozó vagy hatáskörrel nem rendelkező bírósághoz nyújtottak be, így késleltetve a megegyezés szerinti fórum előtt a jogvita megoldását. A Brüsszel Ia. rendelet 29. cikk (1) bekezdése megtartotta az idézett szabályt, sőt a bíróságok tájékoztatási kötelezettségével ki is egészítette⁴⁹, a 31. cikk (2) bekezdése azonban az elsőbbségi elv feladásával egy óvatos lépést tett a rosszhiszemű perlekedés megakadályozására. Perfüggőség esetén az a bíróság dönt először a joghatóságáról, amelyikre a felek megállapodása kizárólagos joghatóságot ruházott. A másik tagállam bírósága erre az időre felfüggeszti az eljárást. A (3) bekezdés szerint ha a megállapodásban kikötött bíróság megállapítja a joghatóságát, a másik tagállam bírósága a joghatóságának a hiányát állapítja meg. Ezek a szabályok nem alkalmazhatók a biztosítási ügyekben, fogyasztói szerződések esetén, és egyéni munkaszerződéseknél. Az új szabályozás megítélésében a jogirodalom nem egységes. *Pfeiffer* szerint az átdolgozott rendelet egy lépést tett az eljárási koordináció irányába. A torpedó kereseteket azonban csak a kizárólagos joghatóság esetén tudja megakadályozni. Más szerzőkhöz hasonlóan a *fordított* torpedó keresektől tart, amit a felek a kérdéses megállapodásra hivatkozással azért nyújtanak be, hogy a nem kikötött bíróság

---

49 A 29. cikk (2) bekezdése szerint a jogvita tárgyában felhívott bármely bíróság kérésére bármely más felhívott bíróság késedelem nélkül tájékoztatja az említett bíróságot arról, hogy a 32. cikkel összhangban mikor hívták fel.

előtti eljárást késleltessék.⁵⁰ Domej kevesli a torpedó keresetek ellen hozott intézkedéseket, amelynek az okát a rendeletalkotó „hiányzó bátorságában” látja.⁵¹ Pohl szerint az új szabály nem a kölcsönös bizalom elvén alapszik, hanem az elsőként eljáró bíróságba vetett bizalmon, miszerint a rendelet joghatósági szabályait ugyanolyan helyesen és hatékonyan alkalmazza, mint a később megkeresett bíróság.⁵²

A 33. és 34. cikk beiktatásával lehetővé vált a *harmadik állambeli perfüggőség* figyelembe vétele is. Erre akkor kerülhet sor, ha a joghatóság az általános (4. cikk) vagy a különös (7., 8., 9. cikk) szabályokon alapul. Kizárt biztosítási ügyekben, fogyasztói szerződések esetén, és egyéni munkaszerződéseknél. A szabályozás hiányossága az, hogy a felek megállapodásán alapuló kizárólagos joghatóságra nem terjed ki.⁵³ A 33. cikk az azonos, a 34. cikk az összefüggő pertárgyakra vonatkozik.

Azonos jogalpból származó, azonos felek közötti kereset tárgyában a tagállam bírósága *felfüggesztheti* az eljárást, ha *a*) várható, hogy a harmadik állam bírósága olyan határozatot hoz, amely elismerhető, és adott esetben végrehajtható az említett tagállamban; valamint *b*) a tagállam bírósága úgy véli, hogy a felfüggesztésre az igazságszolgáltatás megfelelő működése érdekében szükség van [33. cikk (1) bek.].

Összefüggő kereset tárgyában a bíróság akkor is felfüggesztheti az eljárást, ha az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése érdekében célszerű az egymással összefüggő kereseteket együttesen tárgyalni, és róluk együtt határozni [34. cikk (2) bek.].

A tagállam bírósága bármikor folytathatja az eljárást, ha *a*) a harmadik állam bírósága előtti eljárást szintén felfüggesztették vagy megszakították; *b*) a tagállam bírósága úgy véli, hogy a harmadik állam bírósága előtti eljárások nem fejeződnek be ésszerű időn belül; vagy *c*) az igazságszolgáltatás megfelelő működése érdekében folytatni kell az eljárást, illetve összefüggő keresetek esetében akkor is, ha a tagállam bírósága úgy véli, hogy már nem áll fenn az egymásnak ellentmondó határozatok kockázata [33-34. cikk (2) bek.].

50 Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet) 420. p.

51 Domej, i. m. (11. lábjegyzet) 532. p.

52 Pohl, i. m. (23. lábjegyzet) 111. p.

53 Uo. 112. p.

A tagállam bírósága megszüntetheti az eljárást, amennyiben a harmadik állam bírósága előtt folytatott eljárás olyan határozattal zárult le, amely az adott tagállamban elismerhető, és adott esetben végrehajtható [33-34. cikk (3) bek.].

5. A végrehajthatóvá nyilvánítási (exequatur) eljárás megszüntetése

A végrehajthatóvá nyilvánítás a külföldi határozatok elismerése és végrehajtása közé ékelődő eljárás, amely egyszerre tölt be „jogcím importáló” és „jogcím ellenőrző” szerepet.⁵⁴ Szabályait az 1968. évi Brüsszeli Egyezményből jelentős tartalmi változtatásokkal ültették át a Brüsszel I. rendeletbe. *Kropholler* az európai polgári eljárásjog jelentős részének nevezte, mivel nemcsak a végrehajthatóvá nyilvánítás feltételeit szabályozta, hanem egy Európa-szerte egységes eljárást teremtett.⁵⁵ Ennek ellenére a Tanács már az ezredfordulón *meg akarta szüntetni*, de az 1999. évi tamperei programtól⁵⁶ még hosszú út vezetett 2012-ig, a Brüsszel Ia. rendeletből való teljes kiiktatásáig.⁵⁷

A kísérleti projektnek szánt 805/2004/EK rendelet⁵⁸ sikere⁵⁹ után a Bizottság elérkezettnek látta az időt arra, hogy a Brüsszel I. rendelet felülvizsgálatáról szóló Zöld Könyvben⁶⁰ az exequatur eljárás eltörlésének a gondolatát is felvesse. A tagállamok véleménye erősen megoszlott, de ez nem tartotta vissza a Bizottságot attól, hogy 2010-ben egy radikális javaslattal álljon elő, amely néhány ügycsoport kivételével⁶¹ eltörléni kívánta az exequatur eljárást. Az indokolásban a tagállamok közötti *kölcsönös bizalomra*, valamint a határon átnyúló jogviták idő- és költségtakarékosságára

---

54 Paul Oberhammer: *The Abolition of Exequatur, Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 30 (2010) 3, 197-199.p.

55 Jan Kropholler: *Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar zum EuGVÜ*. Heidelberg, 1983. 287. p

56 http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_de.htm (2017. 02. 03.).

57 Lásd részletesebben: Kengyel, Búcsú a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárástól. *Pro Futuro*, 2015, 1, 69-83. p.

58 Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról (HL L 143, 2004. 04. 30., 15-39).

59 Kengyel, i. m. (57. lábjegyzet) 79. p.

60 COM(2009) 175 final

61 Javaslat (8. lábjegyzet) 37. cikk (3) bek.

hivatkozott.⁶² A javaslatot ért kritika ellenére a 2012-ben elfogadott norma-szöveg *valamennyi bírósági határozatra* nézve kimondta a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás megszüntetését (39. cikk).

Jóllehet az exequatur eljárás eltörlésével a Bizottságnak és a Tanácsnak egy régóta dédelgetett elképzelése valósult meg, *a jelentőségéről* megoszlanak a vélemények. *Rechberger* paradigmaváltásnak nevezi⁶³, míg *Domej* és *Pfeiffer* inkább szimbolikus lépésnek tartja.⁶⁴ *Hess* az ítéletek szabad áramlásának újabb típusát látja benne.⁶⁵ *Pohl* a Bizottság becslésére hivatkozik, eszerint a megszüntetéssel évente 47 millió eurót lehet megtakarítani.⁶⁶

Az exequatur eljárás eltörlése felett érzett örömet beárnyékolta az, hogy az elismerés, illetve a végrehajtás megtagadásának a lehetősége – más formában, de változatlan tartalommal – megmaradt. A Bizottság eredeti szándéka a megtagadási okok részleges, valamint a joghatóság vizsgálatának a teljes kiiktatására irányult.⁶⁷ A címzett tagállam bírósága előtt éppúgy nem lehetett volna a *közrend megsértésére* hivatkozni, mint az ún. második generációs rendeletek⁶⁸ esetében. A javaslat az alperesek számára két védekezési lehetőséget biztosított: 1. az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága előtt a határozat felülvizsgálatát kezdeményezhette volna, amennyiben a védelemhez való jogát megsértették (45. cikk); 2. a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága előtt a határozat elismerésének vagy végrehajtásának a megtagadását arra hivatkozással kérelmezhetette volna, hogy a tisztességes eljáráshoz való jogát nem tudta érvényesíteni (46. cikk). A kritikák hatására azonban a Bizottság megváltoztatta az eredeti elképzelését, és mind a

62 uo. Preambulum 22. pont.

63 Walter Rechberger: Über wiederkehrende Paradigmenwechsel im Europäischen Zivilprozessrecht. In *Festschrift für Peter Gottwald*, München, 2014, 517. p.

64 Domej, i. m. (11. lábjegyzet) 510. p., Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet) 429. p.

65 Burkhard Hess: Urteilsfrezügigkeit nach der VO Brüssel-Ia: beschleunigt oder ausgebremst. In *Festschrift für Peter Gottwald*, München, 2014, 275. p.

66 Pohl, i. m. (23. lábjegyzet) 113.

67 Christoph Althammer: Unvereinbare Entscheidungen – Webfehler im Kommissionsvorschlag für eine Neufassung der Brüssel I.VO? In *Festschrift für Athanasios Kassis*, München, 2012, 23-24. p.; Reinhold Geimer: Bemerkungem zum Brüssel I-Reform. In *Festschrift für Daphne-Ariane Simotta*, Wien, 2012, 178. p.

68 Második generációs rendeleteknek nevezzük a 805/2004/EK rendelettől kezdve vaamennyi, exequatur eljárás nélküli rendeletet. A jogirodalomban az „új generációs rendeletek” kifejezés is ismert.

Brüsszel I. rendelet szerinti megtagadási okok, mind a joghatóság vizsgálatát fenntartotta. A kompromisszumos megoldás kételyt ébresztett a reform célszerűségével szemben, amelynek a jogirodalom hangot is adott. *Rechberger* a paradigmaváltással előidézett „rendszerelenséget” panaszolta.⁶⁹ *Kaliczka* szerint az új rendelet egy jól működő rendszert zúzott szét, miközben sem valódi újítást, sem lényegi könnyítést nem hozott.⁷⁰

6. Elismerés és végrehajtás

Az átdolgozott rendelet az elismerés *ipso iure* jellegét nem változtatta meg. A 36. cikk (1) bekezdése továbbra is úgy rendelkezik, hogy „a valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik”. Az automatikus elismerés nem zárja ki a *külön eljárás* lefolytatását. A Brüsszel I. rendelet szerint az érdekelt fél kérelmezheti annak a megállapítását, hogy a határozat *elismerhető* [33. cikk (2) bek.]. A Brüsszel Ia. rendelet esetében a kérelem annak a megállapítására irányul, hogy az elismerés *megtagadásának* az okai nem állnak fenn. [36. cikk (2) bek.]. Ennél is lényegesebb az a különbség, miszerint az elismerés (és a végrehajtás) akadályait – a korábbi rendelettel ellentétben – nem hivatalból, hanem csak *kérelemre* lehet figyelembe venni. Az elismerés bármely fél (*any interested party*) kérelmére megtagadható (45. cikk). Ezzel szemben a végrehajtás megtagadása iránt csak az a fél nyújthat be kérelmet (*the person against whom enforcement is sought*), akivel szemben a végrehajtást kérték (46. cikk).

Az új szabályozás sajátos logikája szerint a végrehajtást ugyanazon okok alapján lehet megtagadni, mint az elismerést; az elismerés megtagadása pedig a végrehajtás megtagadásának a szabályai szerint történik. (Lásd az 1. sz. ábrát!) *Pfeiffer* ezt úgy értelmezi, hogy az elismerés megtagadásáról egy önálló eljárás keretében az a bíróság dönt, amelyik a végrehajtás megtagadására vonatkozó kérelem elbírálására is illetékes.⁷¹

---

69 Rechberger, i. m. (63. lábjegyzet) 528. p.

70 Kaliczka Alexandra: Határon átnyúló végrehajtás – exequatur nélkül, *Európai jog*, 14. évf. (2014) Nr. 2. 15.

71 Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet) 425. p.

1. ábra

AZ ELISMERÉS MEGTAGADÁSA 45. cikk	A VÉGREHAJTÁS MEGTAGADÁSA 46-51. cikk
a megtagadási okok felsorolása 45. cikk a)-e) pont	megtagadás a 45. cikkben felsorolt okok alapján
eljárás a végrehajtás megtagadása szabályai szerint	részletes eljárási szabályok 47-51. cikk

Az exequatur eljárás eltörlése következtében lényegesen megváltoztak a végrehajtás szabályai. A 39. cikk szerint a valamely tagállamban hozott, az adott tagállamban végrehajtható határozat egy másik tagállamban is végrehajtható anélkül, hogy azt végrehajthatóvá kellene nyilvánítani. A végrehajtási eljárásnak mindazonáltal az exequatur eljárás több funkcióját is át kellett vennie. *Pohl* szerint egy „visszajára fordított” eljárás jött létre. A végrehajthatóság a jövőben *ipso iure* áll fenn, azt nem kell a hitelezőnek (végrehajtást kérőnek) egy külön eljárásban kieszközölnie. Ehelyett az adósnak kell védekeznie, hogy a végrehajtást elkerülje.⁷²

Az exequatur eljárás eltörlése miatt kieső „jogcímmimportot”⁷³ az a *tanúsítvány* pótolja, amelyet az eredetileg eljáró bíróság a rendelet mellékletében található formanyomtatvány felhasználásával bármely érdekelt fél kérelmére kiállít (53. cikk).⁷⁴ A standardizált forma egyfelől informálja a végrehajtó szerveket a döntés tartalmáról, másfelől a határon túlra közvetíti az ítéletet hozó államnak a végrehajtásra vonatkozó parancsát. A tanúsítvány közvetlenül végrehajtható külföldi jogcímet eredményez. A végrehajtás helye szerinti tagállam az új szabályozás szerint is felülvizsgálhatja a jogcímet. Ezt vizsgálatot azonban a 45. cikk a (megszüntetett) végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásból a nemzeti végrehajtási jogba ültette át.⁷⁵

Az exequatur eljárás keretében sor kerülhetett a külföldi határozat pontosítására, a „funkcionális egyértelműség” megteremtésére, valamint a pótlólagos konkretizálásra is.⁷⁶ A rendkívül alaposan és körültekintően megszerkesztett tanúsítvánnyal ez a tevékenység pótolható lesz, de az ún.

72 Pohl, i. m. (23. lábjegyzet) 112. p.

73 Lásd az 54. lábjegyzetet.

74 Lásd a 12. lábjegyzetet.

75 Domej, i. m. (11. lábjegyzet) 513. p.; Hess, i. m. (65. lábjegyzet) 278 p.

76 Kengyel Miklós - Harsági Viktória: *Európai polgári eljárásjog*. Budapest, 2006. 435. o.

hozzáigazítás lehetőségét a jövőben sem lehet kizárni. „Ha a határozat olyan intézkedést vagy rendelkezést tartalmaz, amely nem ismert a címzett tagállam jogában, az említett intézkedést vagy rendelkezést lehetőség szerint hozzá kell igazítani az adott tagállam jogában létező, azonos joghatást kiváltó, valamint hasonló célokat és érdekeket követő intézkedéshez vagy rendelkezéshez.” (54. cikk.). *Domej* szerint ezt a feladatot a végrehajtó szerv a bíróság közreműködése nélkül nem lesz képes elvégezni.⁷⁷ *Pfeiffer* arra figyelmeztet, hogy az ismeretlen ítéleti hatások elismerésének a közrend és az elismerés intézménye szabhat gátat.⁷⁸ Az 54. cikk (2) bekezdése szerint „a kiigazítás nem járhat az eredeti eljárás helye szerinti tagállam jogában előírtakon túlmutató joghatásokkal”.

7. A végrehajtás megtagadása és a megtagadási okok

Amint arra már többször utaltunk, a Brüsszel I. rendelet felülvizsgálata kompromisszummal zárult: az exequatur eljárás megszűnt, de a megtagadási okok megmaradtak és a vizsgálatuk a tagállamokhoz került. A végrehajtás megtagadására vonatkozó eljárási szabályok között (46-51. cikk) a korábbi végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás egyes elemeire bukkanhatunk. (Lásd 2. ábra.) A legfeltűnőbb hasonlatosság a kétszintű jogorvoslati rendszer fenntartásában mutatkozik meg. A különbségek között kell megemlíteni azt, hogy a végrehajtás megtagadására irányuló eljárásban a kérelmező félnek nincs előírva, hogy a címzett tagállamban postai címmel vagy felhatalmazott képviselővel rendelkezzen 47. cikk (4).

---

77 Domej, i. m. (11. lábjegyzet) 519. p

78 Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet) 427. p.

2. ábra

Brüsszel I. rendelet: végrehajthatóvá nyilvánítás	Brüsszel Ia. rendelet: a végrehajtás megtagadása
39. cikk (1): A kérelmet a II. mellékletben szereplő listán megjelölt bírósághoz kell benyújtani.	47. cikk (1): A kérelmet ahhoz a bírósághoz kell benyújtani, amelyet az érintett tagállam a 75. cikk <i>a)</i> pontja szerint megnevezett.*
40. cikk (1): A kérelem benyújtására szolgáló eljárást annak a tagállamnak a joga szabályozza, amelyben a végrehajtást kérték.	47. cikk (2): A végrehajtás megtagadására vonatkozó eljárást, amennyiben azt e rendelet nem szabályozza, a címzett tagállam joga határozza meg.
43. cikk (1): A végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél jogorvoslatot nyújthat be.	49. cikk (1): Bármelyik fél jogorvoslatot nyújthat be a végrehajtás megtagadására irányuló kérelmet elbíráló határozattal szemben.
43. cikk (2): A jogorvoslatot a III. mellékletben szereplő listán megjelölt bírósághoz kell benyújtani.	49. cikk (2): A jogorvoslatot azon bírósághoz kell benyújtani, amelyet az érintett tagállam a 75. cikk <i>b)</i> pontja szerint megnevezett.
44. cikk: A jogorvoslat tárgyában hozott határozat kizárólag a IV. mellékletben említett jogorvoslattal támadható meg.	50. cikk: A jogorvoslat tárgyában hozott határozat kizárólag akkor támadható meg jogorvoslati kérelemmel, ha az érintett tagállam a 75. cikk <i>c)</i> pontja szerint megnevezte azon bíróságokat, amelyekhez bármely további jogorvoslat benyújtandó.
46. cikk: Az a bíróság, amelynél a 43. vagy 44. cikk alapján a jogorvoslatot nyújtják b, felfüggesztheti az eljárást, ha a határozat ellen a származási tagállamban rendes jogorvoslatot nyújtanak be [...].	51. cikk (1): A bíróság, amelyhez a végrehajtás megtagadására irányuló kérelmet nyújtanak be vagy amely a 49. vagy az 50. cikk alapján benyújtott jogorvoslat ügyében jár el, felfüggesztheti az eljárást, amennyiben a határozat ellen rendes jogorvoslatra vonatkozó kérelmet nyújtottak be az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban.

* A bíróságok felsorolását az k Igazságügyi Atlasza tartalmazza: https://e-justice.europa.eu/content_brussels_i_regulation_recast-350-

A Bizottság – az exequatur eljárás eltörlésével egyidejűleg – a megtagadási okok számát is csökkenteni akarta. A 2010. évi javaslat nem adott volna lehetőséget közrend és a joghatóság vizsgálatára, egyes megtagadási okokra, mint pl. a vis maior, a származási állam bírósága előtt lehetett volna hivatkozni (45. cikk). A közrendi klauzuláról való lemondás heves vitákat váltott ki⁷⁹, ami a Bizottságot meghátrálásra készítette. Ennek Hess inkább szimbolikus jelentőséget tulajdonított, mivel a gyakorlatban a közrend megsértésére való *sikeres* hivatkozás ritkán fordul elő.⁸⁰

Mire a közrendi klauzula eltörlése körüli vita lecsendesedett, kiderült, hogy a megtagadási okok száma az átdolgozott rendeletben nem csökkent, hanem növekedett. A joghatóság vizsgálata az egyéni munkaszerződéssel kapcsolatos ügyekre is kiterjed, amennyiben a munkavállaló, a „szociálisan gyengébb fél” az alperes (45. cikk 1e) pont).

A rendelet egyik „figyelemre méltó újítása”⁸¹ az, hogy a végrehajtás megtagadását vagy felfüggesztését a *nemzeti jog* alapján is lehetővé teszi. A címzett tagállam joga szerinti megtagadási okok akkor alkalmazhatók, ha nem összeegyeztethetetlenek a rendelet 45. cikkében említett okokkal. A 41. cikk (2) bekezdésében foglalt szabály értelmezéséhez a preambulum 30. pontja nyújt – nem túl hathatós – segítséget. Eszerint a kérelmezőnek „amennyire lehetséges” ugyanabban az eljárásban a rendeletben meghatározott megtagadási okokon túlmenően „hivatkozni kell tudnia” a nemzeti jog alapján rendelkezésre álló megtagadási okokra is. A jogirodalom szerint az adós védekezési lehetőségei nem bővülnek, csupán a perjogi keretek „módosításáról” van szó.⁸²

---

79 Haimo Schack: The Misguided Abolition of Exequatur Proceedings in the European Union. In *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*. Warszawa, 2011, 1345-1368. p.

80 Hess, i. m. (9. lábjegyzet) 140-145. p.

81 Mankowski, i. m. (13. lábjegyzet) 1028. p.

82 Domej, i. m. (11. lábjegyzet) 514. p.

8. Összegezés – előnyök és hátrányok

Már a Bizottság 2010-ben közzétett javaslata⁸³ is élénk érdeklődést keltett.⁸⁴ A tervezett módosítások megosztották a tagállamokat, és heves vitákat váltottak ki a jogirodalomban. Ennek ellenére a 2012-ben elfogadott rendelet nagy meglepetést keltett, mert néhány lényeges kérdésben eltért a Bizottság javaslatától. A jogirodalom – a változtatások okozta „sokk” elmúltával – hozzákezdett a reform értékeléséhez.⁸⁵ A jogirodalmat elsősorban az a kérdés foglalkoztatta, hogy az új szabályok milyen változást idéznek elő a hitelező, illetve az adós jogállásában.

Az Exequatur eltörlése látszólag a hitelezőknek kedvez, mivel a végrehajtás megtagadását kezdeményező adós egy költséges eljárásra kényszerül. Túlzott reményeket mégsem szabad táplálni, mivel a rendelet számos eszközt hagyott az adós kezében a végrehajtás megakadályozására vagy legalábbis a késleltetésére. A 43. cikk (1) bekezdése szerint az adós számára az első végrehajtási intézkedést megelőzően kézbesíteni kell az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban kiállított *tanúsítványt*. Az adós – a (2) bekezdés alapján – a határozat fordítását is kérheti, és amíg kézhez nem kapja a biztosítási intézkedésen kívül semmilyen végrehajtási intézkedést nem lehet vele szemben foganatosítani. Az adós tájékoztatása miatt a végrehajtás hatékonysága szempontjából nélkülözhetetlen „meglepetési effektus” nem biztosítható.⁸⁶ A kézbesítést követően az adósnak elegendő

83 Lásd 8. sz. lábjegyzet.

84 Gilles Cuniberti - Isabelle Rueda: Abolition of Exequatur. Addressing the Commission's Concerns, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, Vol. 73 (2011) Nr. 10, 286-317. p.; Geimer, i. m. (67. sz.lábjegyzet) 163-186. p.; Stefan Leible: Wegfall des Exequaturs und Änderung der Vollstreckungsversagungsgründe. *Ecolex*, 2011, 78-711.p.; Paul Oberhammer: The Abolition of Exequatur, *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 30 (2010) 3, 197-199. p.; Alexandra Simotta: Die Revision der EuGVVO – Ein Überblick.. In *Festschrift für Daphne-Ariane Simotta*, Wien, 2012, 527-543. p.; Peter Schlosser: The Abolition of Exequatur Proceedings – Including Public Policy Review, *Praxis des Internationalen Privat und Verfahrensrechts*, Vol. 30 (2010) Nr. 2, 101-104. p.; Vö. a hazai jogirodalomból: Osztoivits András (szerk.): *A Brüsszel I. rendelet reformja*. Budapest, 2012.

85 Lásd Ansgar Staudinger: Ausgewähltes Schrifttum zur Brüssel Ia-VO. In Rauscher: *EuZPR/EuIPR* (2016) Art 1 Brüssel 1a-VO, 7. p.

86 Schlosser Peter: Bericht zum 1. Beitrittsübereinkommen mit Dänemark, Irland und

ideje marad arra, hogy a vagyontárgyait eltüntesse. *Hess* értetlenül áll az új szabály előtt. „Ilyen előírást az európai polgári eljárásjog eddig nem ismert. Miért kellett a hitelezők helyzetét utólag megnehezíteni, ezt nem lehet megmagyarázni.”⁸⁷

A felsorolt kételyek ellenére a jogirodalom összességében kedvezően értékelte a Brüsszel I. rendelet módosítását. *Pohl* szerint fontos lépés történt az európai jogi térség irányába. „A nemzetközi polgári eljárásjog fejlődése a dinamikájában fékezhetetlen.”⁸⁸ A 2012. évi reform mindazonáltal nem oldott meg minden problémát. Már most látszik, hogy a következő felülvizsgálat alkalmával⁸⁹ mi lesz a továbbfejlődés iránya. Mivel a reform során a joghatóság „mostohagyereknek” bizonyult, *Pfeiffer* szerint a következő lépés az egységes joghatósági rendszer megtemetése lesz⁹⁰, amely olyan alperesekre is kiterjed, akik a tagállamokban nem rendelkeznek lakóhellyel.

---

dem Vereinigten Königreich Großbritannien und Nordirland (ABl. C 59,1979.5. 3., 71-151). Nr. 219.

87 Hess, i. m. (65. lábjegyzet) 280. p.

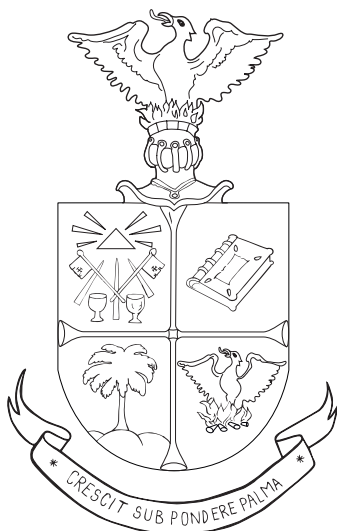
88 Pohl, i. m. (23. lábjegyzet) 114. p.

89 Brüsszel Ia. rendelet 79. cikk.

90 Pfeiffer, i. m. (16. lábjegyzet) 430. p.

ACTA CAROLIENSIA CONVENTORUM SCIENTIARUM IURIDICO-POLITICARUM

A Károli Gáspár Református Egyetem állam- és jogtudományi
konferenciáinak kiadványsorozata

Szerkesztőbizottság:

DR. TÖRŐ CSABA – DR. HOMICKÓ ÁRPÁD OLIVÉR –
DR. SZUCHY RÓBERT – PROF. DR. DOMOKOS ANDREA –
PROF. DR. KENGYEL MIKLÓS

Sorozatszerkesztő:

DR. HOMICKÓ ÁRPÁD OLIVÉR

A SZOROZATBAN MEGJELENT KÖTETEK:

I.

Recent Developments in European and Hungarian Competition Law

Edited by: András Osztovits

II.

A brüsszel I. rendelet reformja tanulmánykötet

Szerkesztette: Osztovits András

III.

Magyarország Új Büntető Törvénykönyve

Szerkesztették: Antalóczy Péter – Deres Petronella

IV.

Eötvös Károly a védőügyvéd

Szerkesztette: Antalóczy Péter

V.

*Az új munka törvénykönyve dilemmái című
tudományos konferencia utókiadványa*

Szerkesztette: Kun Attila

VI.

Egy új korszak hajnalán

– Konferencia-kötet az új Polgári Törvénykönyv tiszteletére

Szerkesztette: Grad-Gyenge Anikó

VII.

Szociális elemek az új Ptk-ban

Szerkesztette: Grad-Gyenge Anikó

VIII.

Szabadság és felelősség / Freiheit und Verantwortung

Szerkesztette / Herausgegeben von Szabó Zsolt

IX.

*„Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új
Ptk. köréből*

Felelős szerkesztők: Miskolczi Bodnár Péter – Grad-Gyenge Anikó

X.

*Magyarország új büntetés-végrehajtási kódexe – Konferencia utókiad-
vány*

Szerkesztette: Domokos Andrea

XI.

Kálvinizmus ma / Calvinism Today

Szerkesztette / Edited by: Szabó Zsolt

XII.

A tulajdonátruházás összehasonlító kereskedelmi és üzleti jogi kérdései

Szerkesztették: Erik Štenpien – Miskolczi Bodnár Péter

XIII.

250 éves a Dei delitti e delle pene – Tanulmányok Cesare Beccariáról

Szerkesztette: Tóth J. Zoltán

XIV.

Az igazságszolgáltatás büntetőjogi oltalmazása

Szerkesztette: Domokos Andrea

XV.

Technológia jog – Új globális technológiák jogi kibívásai

Szerkesztette: Tóth András

XVI.

A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése

Szerkesztette: Domokos Andrea